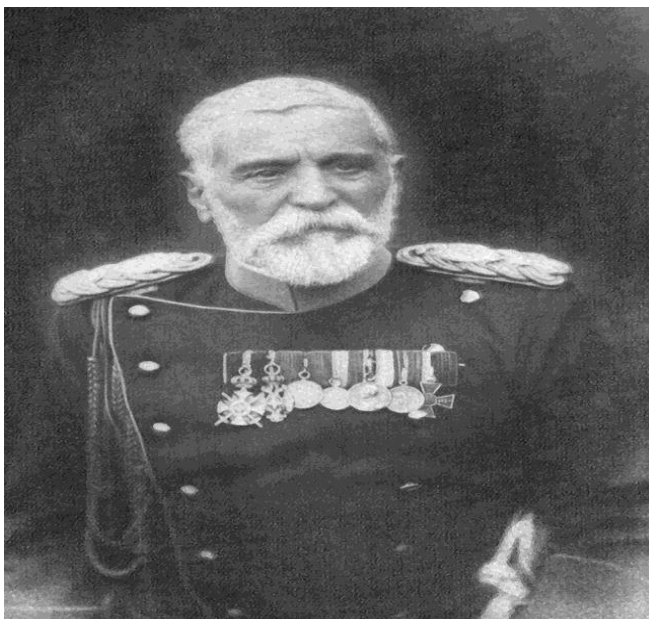

ОШ „ВОЈВОДА РАДОМИР ПУТНИК“

Ц Е П

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 2022-2026. ГОДИНЕ

На основу члана 61. став 2. Закона о основама система образовања и васпитања (*Службени гласник РС* „88/2017, 27/2018, 10/2019, 6/2020, 129/2021“), члана 27. став 1. Закона о основном образовању и васпитању (*Службени гласник РС* „55/2013, 101/2017, 22/2018, 10/2019, 129/2021“), члана 31. став 1 и став 2. Статута Основне школе „Војвода Радомир Путник“ у Цепу члан 21, став 1. и Правилника о наставном плану за први и други циклус основног образовања и васпитања, наставном програму за први и други циклус основног образовања и васпитања, Школски одбор је на седници одржаној дана 30.06.2022. године донео,

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

ЗА ПЕРИОД ОД 2022/23. ДО 2025/26. ШКОЛСКЕ ГОДИНЕ

Школски програм доставити:

- директору школе,
- архиви школе,
- Министарству просвете,
(ШУ Лесковац - одељење у Врању)

Школски одбор ОШ „Војвода Радомир Путник“ у Цепу

Председник Школског одбора,

/ Зоран Момчиловић /

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

ЗА

ПРВИ И ДРУГИ ЦИКЛУС

основног образовања и васпитања

ЗА ПЕРИОД ОД 2022/23. ДО 2025/26. ШКОЛСКЕ ГОДИНЕ

ЈЕЗИК НА КОМЕ СЕ ПРОГРАМ ОСТВАРУЈЕ ЈЕ : СРПСКИ ЈЕЗИК

Школски програм за први и други циклус основног образовања и васпитања ОШ" Војвода Радомир Путник"Цеп, припремио је стручни актив за развој Школског програма.

Школски програм доноси Школски одбор, сваке четврте године.

Школски програм доноси се на основу наставног плана и програма , односно програма одређених облика стручног образовања. Школским програмом обезбеђује се остваривање принципа, циљева и стандарда постигнућа, према потребама ученика и родитеља, односно старатеља и локалне заједнице.

СВРХА, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Сврха овог школског програма је омогућавање квалитетног образовања и васпитања, као и стицања потребних знања, вештина, ставова, навика и формирање система вредности који обезбеђује успешно сналажење у животу, уз поштовање својих и туђих потреба и интереса.

Овај школски програм орјентисан је на исходе односно програми наставе и учења засновани су на општим циљевима и исходима образовања и васпитања и потребама и могућностима ученика. Циљеви су у функцији остваривања исхода.

Основни циљ школског програма јесте да омогући учитељима, наставницима и професорима, базичне професионалне ослободитеље у планирању, реализацији и евалуацији целокупног школског живота од првог до осмог разреда обавезног образовања.

Циљеви и задаци програма односе се на:

- развој интелектуалних капацитета и знања деце,
- подстицање и развој физичких и здравствених способности,
- оспособљавање за даље образовање и самостално учење
- развој система вредности који се заснива на општим социјалним и моралним начелима демократског, хуманог и толерантног друштва,
- развијање и неговање другарства, поштовања људских права и подстицање индивидуалне одговорности

У В О Д

Школски програм је документ на основу којег се остварује развојни план и укупан образовно-васпитни рад у школи. Школски програм представља основу на којој сваки наставник и стручни сарадник планира и реализује свој рад. Школски програм омогућава оријентацију ученика и родитеља, односно старатеља у избору школе, праћење квалитета образовно-васпитног процеса и његових резултата, као и процену индивидуалног рада и напредовања сваког ученика.

Школски програм се доноси на основу наставног плана и програма у складу са Законом. Поједини делови школског програма иновирају се у току његовог остваривања.

Школа објављује школски програм у складу са Законом и општим актом школе.

Основни принцип на коме се заснива образовни процес је да образовање треба да буде засновано на интегрисаном наставном програму у којем постоји хоризонтална и вертикална повезаност између тих предмета који су повезани у шире образовне области.

Остали принципи на којима почива концепција школског програма и који се у сваком тренутку уграђују у сваку активност, подуку и поруку су: Уважавање и поштовање свих учесника у образовном процесу, уважавање и поштовање личности, личних својстава, узрасних и развојних карактеристика ученика, поштовање и неговање основних људских, индивидуалних и дечијих права и слобода, безусловно поштовање неповредивости људског живота и индивидуалне вредности и интегритета сваког људског бића, једнака вредност сваког и једнакоправност свих, солидарност и правичност, поштовање и неговање природне и социјалне средине и изградња образовно и развојно-подстицајног окружења.

Школски програм утемељен је **на начелима:**

- 1) смирености на процесе и исходе учења;
- 2) заснованости на стандардима, уз систематско праћење и процењивање квалитета програма;
- 3) уважавања узрасних карактеристика у процесу стицања знања и вештина, формирања ставова и усвајања вредности код ученика;
- 4) хоризонталне и вертикалне повезаности у оквиру предмета и између различитих наставних предмета;
- 5) поштовања индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања, као и могућности личног избора у слободним активностима;
- 6) заснованости на партиципативним, кооперативним, активним и искуственим методама наставе и учења;
- 7) уважавања искуства, учења и знања која ученици стичу ван школе и њихово повезивање са садржајима наставе;
- 8) развијања позитивног односа ученика према школи и учењу, као и подстицања учениковог интересовања за учење и образовање у току целокупног школовања;
- 9) коришћења позитивне повратне информације, похвале и награде као средства за мотивисање ученика;
- 10) уважавање узрасних карактеристика у процесу психофизичког развоја обезбеђивањем услова за живот и рад у школи;

ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА И ПЛАНА РАДА

У ПЕРИОДУ ШКОЛСКЕ 2022/2023. ДО 2025/2026. ГОДИНЕ

Школски програм ОШ“Војвода Радомир Путник“ Цеп представља конкретизацију циљева и задатака образовања и васпитања и израђује се на основу могућности, потреба и интереса Републике и друштвене средине у којој се школа налази.

Школски програм ОШ“Војвода Радомир Путник“ Цеп обухвата податке о организацији и извођењу образовно-васпитног рада, тј.наставе и осталих облика наставних активности.

Школски програм ОШ“Војвода Радомир Путник“ Цеп садржи обавезне, изборне и факултативне наставне предмете који су одређени наставним планом и програмом основног образовања и васпитања са назначеним фондом часова.

У оквиру школског програма ОШ“ Војвода Радомир Путник“ Цеп донешени су наставни планови од првог до осмог разреда основног образовања по разредима са стандардизацијом и начином реализације.

Основни задаци школе као и израда Школског програма, заснивају се на законским прописима образовно-васпитном структуром основне школе и општим актима школе.

Основе за израду школског програма ОШ“Војвода Радомир Путник“ Цеп за период од шк.2022/2023 до2025/2026.годину,чине: Статут ОШ“Војвода Радомир Путник“ , Закон о основама система образовања и васпитања (*Службени гласник РС* „88/2017, 27/2018, 10/2019, 6/2020, 129/2021“), Закон о оновном образовању(*Службени гласник РС* „55/2013,101/2017, 22/2018, 10/2019, 129/2021“), Правилник о наставном плану основног образовања и васпитања за први циклус основног образовања: први, други, трећи и четврти разред (*Службени гласник РС - Просветни гласник* бр. 10/2017, 12/2018 ,15/2018, 18/2018,1/2019, 2/2020), Правилник о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети разред основног образовања и васпитања («Сл. гласник РС –Просветни гласник» бр. 6/2017, 8/2017, 9/2017, 12/2018.) Правилник о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања («Сл. гласник РС- Просветни гласник» бр. 3/2018, 12/2018, 3/2020.) Правилник о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања («Сл. гласник РС- Просветни гласник» бр. 5/2019, 1/2020, 6/2020, 8/2020, 5/2021, 17/2021.) Правилник о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања («Сл. гласник РС- Просветни гласник» бр. 7/2017, 12/2018, 10/2019, 3/2020.) Правилник о наставном плану и програму предмета Грађанско васпитање-сазнање о себи и другима за основну школу «Сл. гласник РС- Просветни гласник» бр. 8/2003, 20/2004, 15/2005, 15/2005, 07/2007, 6/2008.) Правилник о наставном плану и програму Верска настава за основне школе («Сл. гласник РС- Просветни гласник», бр.5/2001, 23/2004, 9/2005, 2/2008, 7/2008.), Правилнику о норми часова непосредног рада са ученицима наставника, стручних сарадника и васпитача у основној школи («Сл. гласник РС- Просветни гласник» 2/92, 2/2000.) Правилнику о условима и поступку напредовања ученика у основној школи («Службени гласник РС» – 47/94.) Уредби о организовању и остваривању Верске наставе и алтернативних предмета основне школе ("Службени гласник РС бр. 46/2001.) Правилник о изменама и допунама правилника о наставном плану и програму основног образовања („Просветни гласник“ бр.2/2010.) Правилник о изменама и допунама правилника о наставном плану и програму за други циклус основног образовања и васпитања и наставног програма за пети разред („Просветни гласник“ бр.4/2013.) Правилник о организацији и остваривању наставе у природи и екскурзије у основној школи („Службени гласник“ бр. 30/2019.) Правилник о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању („Службени гласник“ бр.34/2019,59/2020, 81/2020), Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања(„Сл.гласник РС – Просветни гласник“,бр.10/2017,12/2018, 15/2018,18/2018, 1/2019, 2/2020), Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и Програму наставе и учења за пети разред основног образовања и васпитања(„Сл.гласник РС – Просветни гласник“,бр.15/2018, 18/2018, 3/2019, 3/2020, 6/2020, 17/2021, 18/2018),услови рада у школи, образовне потребе ученика, родитеља и наставника и потребе локалне заједнице

УСЛОВИ РАДА ШКОЛЕ

РЕСУРСИ ШКОЛЕ И СРЕДИНЕ

Наставно особље: У школи је запослено 35 професора и наставника, од тога 8. у разредној настави, 27. у предметној настави, 2 стручна сарадника (педагог, библиотекар), директор школе, помоћник директора, секретар школе, шеф рачуноводства, референт за правне, кадровске и административне послове, помоћни радници 9 и мајстор-домар 1.

Школски простор чине: у централној школи Цеп 6 учионица, учионица за предшколце, мултимедијална учионица, кабинет за информатику, библиотеку, 3 административне канцеларије и наставничка канцеларија, кухиња са трпезаријом, радионица и импровизирана сала за извођење наставе физичког васпитања, остава за дрва и котларница за грејање; у издвојеном одељењу у Мањаку 6 учионица, библиотека, наставничка канцеларија и кухиња са трпезаријом; у издвојеном одељењу у Козници 2 учионице, наставничка канцеларија, сала за приредбе, остава за дрва; у издвојеном одељењу у Мртвици 2 учионице и наставничка канцеларија; у издвојеном одељењу у Љутежу 2 учионице и наставничка канцеларија; у издвојеном одељењу у Лебету 2 учионице и наставничка канцеларија; у издвојеном одељењу у Ружићу 2 учионице и наставничка канцеларија; у издвојеном одељењу у Репиошту 2 учионица и наставничка канцеларија и у издвојеном одељењу у Теговишту 2 учионице и наставничка канцеларија; Издвојена одељења у Лебету и Љутежу су привремено затворена јер тренутно нема ученика у настави.

Школа има веома добро организовану и развијену сарадњу са локалном заједницом. То је дугогодишња сарадња, која се стално проширује и продубљује на обострану корист и задовољство. Врата школе су према локалној заједници стално отворена за сарадњу. Родитељи и представници локалне заједнице помажу школи својим струковним знањима и умењима

МАТЕРИЈАЛНО-ТЕХНИЧКИ УСЛОВИ

Основна школа „Војвода Радомир Путник“ налази се у срцу грделичке клисуре у селу Цеп. Удаљена је 10 километара од Владичиног Хана. На основу података који датирају из давнина о стању школа на територији врањског округа, тадашњег Масуричког среза, школа у Цепу је основана априла 1887. године, а постојећи објекат матичне школе је из 1907. године.

Образовно-васпитни рад одвија се у централној школи у Цепу као потпуна осмогодишња школа, и у седам издвојених одељења: у Мањаку, као потпуна осмогодишња школа и у Мртвици, Репишту, Ружићу и Козници као четворогодишње школе где се настава изводи у комбинованим одељењима.

Школски простор је у целини функционалан и обезбеђује неопходне услове за рад и квалитетно и креативно извођење наставе. Ово захваљујући реконструкцији школске зграде у Цепу, која је извршена средствима НИП-а Републике Србије у висини од око 8,8 милиона динара са ПДВ-ом, као и делом средстава локалне самоуправе Владичин Хан у висини од 500.000 динара, којима је уређено двориште школе и изграђена септичка јама за реконструисану школску зграду и урађено је парно грејање са котларницом и оставом за огревно дрво.

Тиме су се после дужег времена стекли нормални услови за савремено извођење наставе у реконструисаном објекту школе са 8 учионица и мокрым чвором у саставу зграде.

На површини од 8000 метара квадратних налази се централна школска зграда, наставничка канцеларија, информатички кабинет, импровизирана фискултурна сала, трпезарија- ђачка кухиња у којој се служи један оброк у виду ужине и зграда управе школе у коју су смештени: директор, стручни сарадник- педагог, стручни сарадник-библиотекар, шеф рачуноводства, секретар школе и административно-технички радник. У згради управе школе смештена је и школска библиотека укупне површине од око 30 метара квадратних.

Школско двориште је асфалтирано 2007. године средствима локалне самоуправе и на њему се налазе голови за мали фудбал и рукомет и два коша за кошарку, тако да постоје солидни услови за наставу физичког васпитања у повољним временским условима. Школско двориште је сређено средствима локалне самоуправе Владичин Хан током априла и маја 2010. године, тако да је на месту темеља за нову школску зграду урађен парк са клупама, стазама и растињем, озидана је чесма поред школе са две славине, направљен је зид поред пољског WC-а, постављена је надстрешница на згради радионице и просторије за извођење наставе физичког васпитања, постављене су риголе за одвод атмосферске воде око школске зграде, окречене су фасаде на помоћним објектима и постављен је ламинат у згради управе, а такође изграђена котларница и

адаптирана остава за дрва.Ограда школског дворишта је временом руинирана те је била неопходна њена санација што је и урађено односно ограђено је целокупно школско двориште 2016.године. 2017.године урађен је видео надзор целокупног школског дворишта и унутрашњости школе. У међувремену је урађен улаз у управној згради где је стављена алуминијумска ограда и наткривен улаз.

У издвојеном одељењу у Мањаку где је потпуна осмогодишња школа ситуација је слична централној школи у Цепу. Материјално-технички услови су били далеко од адекватних за извођење наставе, али уз напор и велику одговорност наставника и ученика, успешно се реализују образовно-васпитне активности. У тој школи је 2007. године средствима из НИП-а изграђен савремени мокри чвор у оквиру школске зграде и опремљен модерним санитарним уређајима. Децембра 2009. године средствима Министарства просвете у износу од 1,2 милиона динара извршена је реконструкција крова школске зграде, који је дуго низ година прокишњавао и наносио штету просторијама где се изводила настава. Самим тим сада су створени далеко бољи услови за рад и извођење наставе у овом издвојеном одељењу. У протекли четворогодишњи период трајања школског програма у ИО Мањаку је замењена столарија, уместо дрвене стављена је ПВЦ столарија и реновирана кухиња.

У издвојеном одељењу у Теговишту, Козници, Ружићу, Мртвици (у којој је урађен мокри чвор, ојачан под учионице, урађен спуштени плафон и окречена учионица, офарбана комплетна столарија и намештени су поломљени прозори, у марту 2009. од средстава из локалне самоуправе), услови за одвијање образовно-васпитног рада су солидни. У одељењу у Козници је у току школске 2013/2014. године завршен мокри чвор средствима школе и створени су далеко бољи услови за нормалан рад. 2017 године у том одељењу је такође извршена санација оставе за огревно дрво. У издвојеном одељењу у Репишту учионице су у солидном стању и одговарају за нормално извођење наставе.

Издвојена одељења су снабдевена лап топовима, а нека издвојена одељења су снабдевена и интернетом АМРЕС мреже, док је у централној школи у Цепу спроведена акција Министарства просвете, науке и технолошког развоја крајем јуна 2009. године којом је школа прикључена на интернет а школске 2021/22 је спроведена и АМРЕС мрежа у централној школи.

При централној школи у Цепу постоји припремна предшколска група коју води васпитач предшколске установе „Пчелица“ из Владичиног Хана, док у осталим издвојеним одељењима припремну наставу изводе учитељи тих одељења.

Школска библиотека је смештена у згради управе у Цепу. Књижни фонд библиотеке оквирно износи 7.000 књига. Поред лектире од првог до осмог разреда библиотека је снабдевена научно-популарним књигама и књигама савремених популарних дечјих писаца. Књижни фонд је претходних година доста обогаћен одобреним и додељеним средствима Министарства просвете, науке и технолошког развоја. Оштећене књиге су репарирани средствима локалне самоуправе.

Школски намештај је замењен новим уз помоћ фондације „Ана и Владе Дивац“, тако да ученици и наставници квалитетно обављају своје радне задатке. Посебног намештаја у школи нема осим ђачких клупа, катедри, столица и ормара.

Централна школа у Цепу располаже следећим наставним средствима: два дијапројектора, два касетофона са цд-ом и пет касетофона у издвојеним одељењима, два телевизора, два копирапарата, два штампача, шест компјутера, један скенер, географске карте, шест лаптопа и шест дијапројектора за учитеље у издвојеним одељењима, Унескове енциклопедије, Школску енциклопедију Oxford, Лексикон страних речи и израза, приручници за учитеље од првог до четвртог разреда, стручна литература за наставнике предметне наставе, стручна литература за инклузију, наставна средства за биологију, физику и хемију – епрувете, костур, микроскоп, слике и шеме, постере, модел животињске ћелије, сет мерних инструмената, наставна средства за математику – лењери, геометријска тела, шестар и остали спортски реквизити. У протекли четворогодишњи период трајања школског програма набављена су и нова наставна средства (у мултимедијалној учионици инсталирана „паметна табла“, у библиотеци СМАРТ телевизор, магнетна табла ...).

У школи је у потпуности заступљена инклузивна настава за ученике са посебним образовним потребама са којима се ради по ИОП-у. Због тога је у школи спроведен и реализован пројекат "Учимо заједно" у сарадњи са ДИЈС-ом. Од средстава гранта пројекта набављена су асистивна средства, стручна литература за ученике и наставнике и обучени наставници кроз разне видове предавања, трибина, семинара и презентација. За осавремењивање и унапређивање наставног процеса користимо природне ресурсе којима располажемо као што су близина цепске реке, близина каменолома – Момин камен, лепу и чисту природу којом је школа окружена за извођење наставе у природи.

Школа је претплатник на минималан број часописа и листова, а то су: „Школа“ – часопис за правна и економска питања у образовању, васпитању и култури, „Службени гласник“, „Просветни преглед“, НИП „Образовни информатор“. Ђаци школе су претплатници дечјег часописа: "Светосавско звонце".

УВАЖАВАЊЕ УЗРАСНИХ, РАЗВОЈНИХ И ИНДИВИДУАЛНИХ КАРАКТЕРИСТИКА ДЕЦЕ

Да би се разлике међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања поштовале односно уважавале неопходно је да се настава и образовање индивидуализује. То значи да се садржаји рада, степен њихове сложености и облици организације процеса учења прилагођавају индивидуалним особеностима, интересовањима и потребама како би се сваком ученику омогућило да развије знање и вештине дефинисане циљевима и задацима образовања. Подједнако се води рачуна и о ђацима са посебним образовним потребама.

ПОТРЕБЕ ДЕЦЕ И ЛОКАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Наставници, ученици и родитељи су исказали заједничку потребу да се код деце развијају вештине за свакодневне животне ситуације, као и потребу да се развија критички став према реалном свету, подстичући децу на развијање истраживачког духа. Узети су у обзир и подаци о потребама локалне заједнице (све више се намеће потреба за развијањем еколошке свести код деце као и за буђење љубави према природи и животном окружењу). Сви подаци до којих смо дошли разговором заједно су анализирани и према тим анализама сачињен је план сарадње са локалном самоуправом.

СВРХА, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Сврха програма образовања:

- квалитетно образовање и васпитање, које омогућава стицање језичке, математичке, научне, уметничке, културне, здравствене, еколошке и информатичке писмености неопходне за живот у савременом и сложеном друштву.
- развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученике да успешно задовољава сопствене потребе и интересе.
- развија сопствену личност и потенцијал, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, уз активно и одговорно учешће у економском, друштвеном и културном животу и допринос демократском, економском и културном развоју друштва.

Циљеви и задаци програма образовања су:

- развој интелектуалних капацитета и знања деце и ученика нужних за разумевање природе, друштва, себе и света у коме живе, у складу са њиховим развојним потребама, могућностима и интересовањима;
 - подстицање и развој физичких и здравствених способности деце и ученика:
 - оспособљавање за рад, даље образовање и самостално учење, у складу са начелима сталног усавршавања и начелима доживотног учења;
 - оспособљавање за самостално и одговорно доношење одлука које се односе на сопствени развој и будући живот.
 - развијање свести о државној и националној припадности, неговање српске традиције и културе, као и традиције и културе националних мањина;
 - омогућавање укључивања у процесе европског и међународног повезивања;
 - развијање свести о значају заштите и очувања природе и животне средине;
 - усвајање, разумевање и развој основних социјалних и моралних вредности демократски уређеног, хуманог и толерантног друштва.
 - уважавање плурализма вредности и омогућавање, подстицање и изградња сопственог система вредности и вредносних ставова који се темеље на начелима различитости и добробити за све;
 - развијање код деце и ученика радозналости и отворености за културе традиционалних цркава и верских заједница, као и етничке и верске толеранције, јачање поверења међу децом и ученицима и спречавање понашања која нарушавају остваривање права на различитост;
 - поштовање права деце, људских и грађанских права и основних слобода и развијање способности за живот у демократски уређеном друштву;
- Развијање и неговање другарства и пријатељства, усвајање вредности заједничког живота и подстицање индивидуалне одговорности.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

ЗА

ПРВИ ЦИКЛУС

основног образовања и васпитања

ЗА ПЕРИОД ОД 2022/2023. ДО 2025/2026. ШКОЛСКЕ ГОДИНЕ

ЈЕЗИК НА КОМЕ СЕ ПРОГРАМ ОСТВАРУЈЕ ЈЕ : СРПСКИ ЈЕЗИК

ПРОГРАМ РАДА ОБАВЕЗНИХ И ИЗБОРНИХ НАСТАВНИХ ПРЕДМЕТА

Школски програм за први циклус основног образовања и васпитања ОШ" Војвода Радомир Путник" Цеп, припремио је стручни актив за развој Школског програма.

Школски програм доноси се на основу наставног плана и програма , односно програма одређених облика стручног образовања. Школским програмом обезбеђује се остваривање принципа, циљева, исхода, према потребама ученика и родитеља, односно старатеља и локалне заједнице.

ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПРВИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Српски језик	5	180	5	180	5	180	5	180
2.	Страни језик /Енглески језик	2	72	2	72	2	72	2	72
3.	Математика	5	180	5	180	5	180	5	180
4.	Свет око нас	2	72	2	72	-	-	-	-
5.	Природа и друштво	-	-	-	-	2	72	2	72
6.	Ликовна култура	1	36	2	72	2	72	2	72
7.	Музичка култура	1	36	1	36	1	36	1	36
8.	Физичко и здравствено васпитање	3	108	3	108	3	108	3	108
9.	Пројектна настава	-	-	-	-	1	36	1	36
10.	Дигитални свет	1	36	1	36	-	-	-	-
УКУПНО: А		20	720	21	756	21	756	21	756
Ред. број	Б. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ								
1	Верска настава/Грађанско васпитање	1	36	1	36	1	36	1	36
УКУПНО: Б		1	36	1	36	1	36	1	36
УКУПНО: А + Б		21	756	22	792	22	792	22	792

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни наставни предмети, изборни програми и активности

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Редовна настава	20	720	21	756	21	756	21	756
2.	Допунска настава	1	36	1	36	1	36	1	36
3.	Додатна настава							1	36

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Ваннаставне активности/Слободне активности	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72
3.	Екскурзија	1-3 дана годишње		1-3 дана годишње		1-3 дана годишње		1-3 дана годишње	

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ПРВИ РАЗРЕД
ФОНД ЧАСОВА ПО НАСТАВНИМ ПРЕДМЕТИМА У ПРВОМ РАЗРЕДУ

Редни број	А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	Први разред	
		Недељно	Годишње
1.	Српски језик	5	180
2.	Енглески језик	2	72
3.	Математика	5	180
4.	Свет око нас	2	72
5.	Ликовна култура	1	36
6.	Музичка култура	1	36
7.	Физичко и здравствено васпитање	3	108
8.	Дигитални свет	1	36
Свега А		20	720
Редни број	Б: ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	Недељно	Годишње
1.	Верска настава/ Грађанско васпитање	1	36
Свега Б		1	36
Свега А+Б		21	756

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни наставни предмети, изборни програми и активности

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Редовна настава	20	720
2.	Допунска настава	1	36
Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36
2.	Ваннаставне активности /слободне наставне активности	1-2	36-72
3.	Екскурзија	1-3 дана годишње	

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

СРПСКИ ЈЕЗИК

Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.

Разред :**први**

Годишњи фонд часова :**180 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ	ДОП. НАС.
- разликује изговорени глас и написано слово; изговорене и написане речи и реченице; - влада основном техником читања и писања ћириличног текста; - разуме оно што прочита; - активно слуша и разуме садржај књижевноуметничког текста који му се чита; - препозна песму, причу и драмски текст; - одреди главни догађај, време (редослед догађаја) и место дешавања у вези са прочитаним текстом; - уочи ликове и прави разлику између њихових позитивних и негативних особина; - изрази своје мишљење о понашању ликова у књижевном делу; - препозна загонетку и разуме њено значење; - препозна басну и разуме њено значење; - разликује слово, реч и реченицу; - правилно изговори и напише кратку и потпуну реченицу једноставне структуре са одговарајућом интонацијом, односно интерпункцијским знаком на крају; - правилно употреби велико слово; - учтиво учествује у вођеном и слободном разговору; - обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима; - усмено препричава; усмено прича према слици/сликама и о доживљајима;	ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ	Глас и слово; штампана и писана слова ћириличног писма. Речи и реченице као говорне и писане целине. Текстови засићени словима која се обрађују/текстови предвиђени за глобално читање. Све врсте текстова који су написани штампаним или писаним словима. Језичке игре. Аналитичко-синтетичка вежбања; лексичка и синтаксичка вежбања; моторичке вежбе. Писање (преписивање, самостално писање и диктат). Читање (ишчитавање/глобално читање, гласно и тихо читање); питања којима се проверава разумевање прочитаног. Изговор и писање гласова који ученицима причињавају тешкоће (нпр. ђ, ћ; дж, ч; ј, љ).	2 часа
	КЊИЖЕВНОСТ	ШКОЛСКА ЛЕКТИРА Поезија Народна песма, <i>Ја сам чудо видео</i> Јован Јовановић Змај, <i>Зимска песма</i> Војислав Илић, <i>Пролетња зора</i>/Воја Царић, <i>Пролеће</i>/Мира Алечковић, <i>Ветар сејач</i> Десанка Максимовић, <i>Првак</i>; <i>Хвалисави зечеви</i>/У гостима/<i>Ливадско звонце</i> Гвидо Тартаља, <i>Китова беба</i>/Мрави/<i>Постеља за зеку</i> Бранко Ћопић, <i>Јежева кућица</i> (читање у наставцима) Душан Радовић, <i>Јесења песма</i>/Срећна Нова година Љубивоје Ршумовић, <i>Ау што је школа згодна</i>; <i>Дете/Деца су украс света</i> Стеван Раичковић, <i>Цртанка</i>/Бранислав Лазаревић, <i>Слика</i> Перо Зубац, <i>Добар друг ти вреди више</i> Драгомир Ђорђевић, <i>Није лако бити дете</i> Проза Народна прича, <i>Свети Сава и ђаци</i> Народна прича, <i>Деда и репа</i> /Голуб и пчела Народна басна, <i>Лисица и гавран</i>	12 часа

- усмено описује ствари из непосредног окружења; - бира и користи одговарајуће речи у говору; на правилан начин користи нове речи у свакодневном говору; - напамет говори краће књижевне текстове; - учествује у сценском извођењу текста; - пажљиво и културно слуша саговорнике; - слуша, разуме и парафразира поруку; - слуша интерпретативно читање и казивање књижевних текстова ради разумевања и доживљавања; - примењује основна правописна правила; - пише читко и уредно; - писмено одговара на постављена питања; - спаја више реченица у краћу целину; - пише реченице по диктату примењујући основна правописна правила; - гласно чита, правилно и са разумевањем; - тихо чита (<i>у себи</i>) са разумевањем прочитаног; - пронађе информације експлицитно изнете у тексту.		Доситеј Обрадовић, <i>Два јарца; Две козе</i> Лав Николајевич Толстој, <i>Два друга</i> Драган Лукић, <i>Јоца вози тролејбус</i>/Игор Коларов, <i>Дум-дум Оливер и његов бубањ</i> Ђуро Дамјановић, <i>Дан кад је јутро било слово</i>/Весна Ђоровић Бутрић, <i>Ноћни хошак</i> Избор из народних и ауторских загонетки (Десанка Максимовић, <i>Загонетке лаке за прваке ђаке</i>, <i>Загонетке</i> Григора Витеза и Бране Цветковића) Драмски текстови Гвидо Тартаља, <i>Зна он унапред</i> Душан Радовић, <i>Тужабаба</i> Александар Поповић, <i>Неће увек да буде први</i> Бора Ољачић, <i>Први дан у школи</i> Популарни и информативни текстови Избор из илустрованих енциклопедија и часописа за децу о значајним личностима српског језика, књижевности и културе (Свети Сава, Вук Стефановић Караџић, знаменита завичајна личност и др.); Милан Шипка: <i>Буквар</i> ДОМАЋА ЛЕКТИРА <i>Јован Јовановић Змај</i>, Песме за децу (избор) Избор из басни и сликовница за децу Књижевни појмови: - песма; - прича; - догађај; место и време збивања; - књижевни лик - изглед, основне особине и поступци; - драмски текст за децу; - шаљива песма; - басна; - загонетка.	
ЈЕЗИК Граматика, правопис и ортоепија		Реченица; реч; слово. Улога гласа/слова у разликовању значења изговорене односно написане речи. Реченице као обавештење, питање и заповест. Велико слово на почетку реченице, у писању личних имена и презимена, имена насеља (једночланих) и назива места и улице у којој ученик живи, као и назив школе коју похађа. Правилно потписивање (име, па презиме). Тачка на крају реченице; место и функција упитника и узвичника у реченици.	10 часа
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Говорење	Вођени и слободни разговор. Говорни предлошци. Усмена порука. Причање, препричавање и описивање. Казивање књижевног текста. Драмски, драматизовани текстови, сценска импровизација. Сценско извођење текста (драмско и луткарско).	2 часа

			Богаћење речника: лексичке и синтаксичке вежбе. Разговорне, ситуационе и језичке игре.	
		Слушање	Стварне и симулиране ситуације. Слушна порука. Аудио-визуелни записи. Игре за развијање слушне пажње.	2 часа
		Писање	Питања о сопственом искуству, бићима, предметима, појавама, сликама, о књижевном и некњижевном тексту. Писана порука. Краћа текстуална целина: о сопственом искуству, о доживљају, о сликама, поводом књижевног текста. Реченице/кратак текст погодан за диктирање.	4 часа
		Читање	Књижевни текстови. Текстови са практичном наменом: позивница, упутство, списак за куповину и др. Нелинеарни текстови: текст у табели, распоред часова, стрип, улазница и др. Информативни текстови: 1. уџбенички: Милан Шипка, <i>Буквар</i> ; текстови о знаменитим личностима српске културе; 2. вануџбенички: о правилима учтивог понашања (бонтон); о месту у којем ученици живе; о животињама итд.	4 часа

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС – Просветни гласник“, бр.(10/2017, 12/2018, 15/2018, 18/2018, 1/2019 и 2/2020)

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Циљ учења страног језика у основном образовању и васпитању је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Разред : **први**

Годишњи фонд часова : **72 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА Комуникативне функције	САДРЖАЈИ
- поздрави и отпоздрави, примењујући најједноставнија језичка средства; - представи себе и другог; - разуме јасно постављена једноставна питања личне природе и одговара на њих; - разуме кратка и једноставна упутства и налоге и реагује на њих; - даје кратка и једноставна упутства и налоге; - разуме позив и реагује на њега; - упути позив на заједничку активност; - разуме кратке и једноставне молбе и реагује на њих; - упути кратке и једноставне молбе; - искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин; - разуме једноставно исказане честитке и одговара на њих; - упути једноставне честитке; - препозна и именује жива бића, предмете и места из непосредног окружења; - разуме једноставне описе живих бића, предмета и места; - опише жива бића, предмете и места користећи једноставна језичка средства;	ПОЗДРАВЉАЊЕ	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Реаговање на усмени импулс саговорника (наставника, вршњака, и слично); успостављање контакта при сусрету. Садржаји <i>Hi! Hello. Good morning/afternoon/evening/night. How are you? I'm fine, thank you, and you? Goodbye. Bye. See you (later/tomorrow). Have a nice day/weekend! Thanks, same to you! (Интер)културни садржаји:</i> Формално и неформално поздрављање; устаљена правила учтивости.
	ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ; ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ; ДАВАЊЕ И ТРАЖЕЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О ДРУГИМА	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање кратких и једноставних текстова у којима се неко представља; представљање себе и других особа, присутних и одсутних. Садржаји <i>My name's Maria/I'm Maria. What's your name? This is my friend. His name's/name is Marko. Maria, this is Barbara. Barbara, this is Maria. This is Miss Ivona. She's my teacher. That is Mr Jones. He's your teacher. How old are you? I'm seven. He's ten. Who's this/that? It's my father. Is Tom your brother/friend? Yes, he is/No, he isn't. Is Jane your sister/friend? Yes, she is/No, she isn't. Who's in the picture? It's my sister. Her name's Susan.</i> Личне заменице у функцији субјекта - <i>I, you</i> ... Присвојни придеви - <i>my, your</i> ... Показне заменице - <i>this, that</i>. Глагол <i>to be</i> - <i>the Present Simple Tense</i>, Питања са <i>Who/How (old)</i> Основни бројеви (1-10) (Интер)културни садржаји: Препознавање најосновнијих сличности и разлика у начину упознавања и представљања у нашој земљи и земљама енглеског говорног подручја.
	РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ	Језичке активности

- разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; - изрази основне потребе, осете и осећања кратким и једноставним језичким средствима; - разуме једноставна обавештења о положају у простору и реагује на њих; - тражи и пружи кратка и једноставна обавештења о положају у простору; - разуме једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих; - тражи и даје једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање; - разуме једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагује на њих; - тражи мишљење и изражава допадање/недопадање једноставним језичким средствима.	ЈЕДНОСТАВНИХ УПУТСТАВА И НАЛОГА	у комуникативним ситуацијама Слушање налога и упутстава и реаговање на њих; давање кратких и једноставних упутстава (комуникација у учионици - упутства и налози које размеђу учесници у наставном процесу, упутства за игру и слично). Садржаји <i>Let's start. Quiet, please. Listen to me! Look! Look at me/the picture! Sit down. Stand up. Turn around. Jump. Say hello/goodbye to your friend. Open/Close your books/notebooks. Put down your pencils. Pick up the rubber. Wash your hands. Open the window, please. Come in. Come here /to the board. Give me your book, please. Don't do that. Listen and say Lucmen /sing/do/number/match/draw/repeat... Cut out/stick/touch/point to... Colour the door yellow. Count from ... to My turn how. Happy up! Quick! Watch out! I understand/I don't understand. I'm finished.</i> Императив (Интер)културни садржаји: Поштовање основних норми учтивости; дејче песме одговарајућег садржаја.
	ПОЗИВ И РЕАГОВАЊЕ НА ПОЗИВ ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање кратких једноставних позива на заједничку активност и реаговање на њих (позив на рођендан, игру, дружење...); упућивање и прихватање/одбијање позива на заједничку активност, уз коришћење најједноставнијих израза. Садржаји <i>Let's play football/the memory game /go to the park/sing. Come and play with me! Come to my birthday party. Cool! Супер! Грем! OK. Allright. Sorry, I can't.</i> Императив (Интер)културни садржаји: Прикладно прихватање и одбијање позива; прослава рођендана, игре, забава и разонода.
	ИСКАЗИВАЊЕ МОЛБЕ, ЗАХВАЛНОСТИ И ИЗВИЊЕЊА	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање једноставних исказа којима се тражи помоћ, услуга или обавештење; давање једноставног, усменог одговора на исказану молбу; изражавање и прихватање молби, захвалности и извињења. Садржаји <i>Can I have an apple, please? Yes, here you are. Thank you/Thank you, Maria/Thanks. You're welcome. No, sorry/Hot now/No, you can't. Can you help me, please? Can/May I have some water, please? Can/May I go to the toilet/go out/come in? Excuse me, Teacher, ...? I can't see. Can you move, please? Sorry, can you repeat that, please? I'm sorry I'm late. It's OK. No problem.</i> Модални глаголи за изражавање молбе - <i>can/may</i> (Интер)културни садржаји: Правила учтиве комуникације.

	ЧЕСТИТАЊЕ	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање кратких и једноставних устаљених израза којима се честита празник, рођендан; реаговање на упућену честитку и упућивање кратких пригодних честитки. Садржаји <i>Happy birthday to you! Merry Cristmas! Happy New Year! Happy Easter! Thanks, same to you!</i> (Интер)културни садржаји: Најзначајнији празници и начин обележавања/прославе и честитања; пригодне дечје песме и игре.
	ОПИСИВАЊЕ ЖИВИХ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА И ПОЈАВА	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање краћих једноставних описа живих бића, предмета и места у којима се појављују информације о спољном изгледу, појавним облицима, димензијама и осталим најједноставнијим карактеристикама; давање кратких усмених описа живих бића, предмета и места. Садржаји <i>It's a/an... It's short/long/small/big/blue... It's s blue ruler. I can see one red apple and two yellow bananas/three blue and four orange balloons. Here's a crayon. What colour is it? It's blue/The Crauon is blue.</i> Глаголи <i>have got, to be</i> за давање описа Правилна множина именица: <i>book - books, apple - apples...</i> Модални глагол <i>can</i> уз глагол <i>see</i> (Интер)културни садржаји: Дечје песме и приче одговарајућег садржаја.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање исказа у вези са потребама, осетима, осећањима; саопштавање својих потреба, осета и осећања и (емпатично) реаговање на туђа. Садржаји <i>I'm thirsty/hungry. Here's a sandwich for you. Do you want some water? Yes, please. So, thank you. Are you happy/sad/hot/cold? The Present Simple Tense (be, want)</i> Модални глагол <i>can</i> за изражавање предлога (Интер)културни садржаји: Правила учтиве комуникације.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА У ПРОСТОРУ	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање кратких текстова у којима се на једноставан начин описује положај у простору; усмено тражење и давање информација о положају у простору. Садржаји <i>Where's my dad? Is he in the bedroom? No, he's in the bathroom,. Where's your dog? It's in the garden. Where's my bag? It's on the chair. Where's the toilet? It's here/over there.</i> Прилози и предлози за изражавање положаја и просторних односа

		- here, there, un, on Питања <i>caWhere</i> (Интер)културни садржаји: Култура становања: село, град.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА/НЕПРИПАДА ЊА И ПОСЕДОВАЊА/НЕПОСЕДОВ АЊА	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање кратких текстова с једноставним исказима за изражавање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања и реаговање на њих; усмено исказивање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања. Садржаји <i>This is my ball. Is that your bike? I've got a dog. Have you got a pet? He/Che's got two brothers. Who's got a/ah...?</i> Присвојни придеви <i>my, your...</i> <i>Have got</i> за изражавање припадања/поседовања (Интер)културни садржаји: Породица, пријатељи, кућни љубимци, играчке.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА/НЕДОПАДАЊА	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање кратких текстова с једноставним исказима за изражавање допадања/недопадања и реаговање на њих; усмено исказивање слагања/неслагања, допадања/недопадања Садржаји <i>Do you like ice cream? Yes, I do/No, I don't. I like apples and oranges. I don't like milk or cheese. Do you like games? The Present Simple Tense</i> глагола <i>like</i> (Интер)културни садржаји: Храна и пиће.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС – Просветни гласник“, бр.(10/2017, 12/2018, 15/2018, 18/2018, 1/2019 и 2/2020)

МАТЕМАТИКА

Циљ учења предмета математика је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

Разред: **први**

Годишњи фонд часова

180 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ	ДОП. НАС.
одреди међусобни положај предмета и бића и њихов положај у односу на тло; - упореди предмете и бића по величини; - уочи и именује геометријске облике предмета из непосредне околине; - именује геометријска тела и фигуре; - групише предмете и бића са заједничким својством; - сложи/разложи фигуру која се састоји од познатих облика; - разликује: криву, праву, изломљену, затворену и отворену линију; - црта праву линију и дуж помоћу лењира; - броји унапред и уназад и са прескоком; - прочита, запише, упореди и уреди бројеве прве стотине и прикаже их на бројевној правој; - користи редне бројеве; - разликује парне и непарне бројеве, одреди највећи и најмањи број, претходника и следбеника; - користи појмове: сабирак, збир, умањеник, умањилац, разлика; - сабира и одузима два једноцифрена броја не записујући поступак;	ГЕОМЕТРИЈА	ПОЛОЖАЈ, ВЕЛИЧИНА И ОБЛИК ПРЕДМЕТА	Просторне релације. Величина предмета и бића. Геометријска тела: лопта, коцка, квадар, ваљак, пирамида и купа. Геометријске фигуре: круг, правоугаоник, квадрат и троугао.	4 часа
		ЛИНИЈЕ	Правна, крива и изломљена линија. Затворена и отворена линија. Тачка и линија. Дуж.	5 часа

- сабира и одузима до 100 без прелаза преко десетице; - растави број на сабирке и примени замену места и здруживање сабирака ради лакшег рачунања; - реши текстуални задатак са једном операцијом; - разликује новчане апоене до 100 динара и упореди њихову вредност; - уочи правило и одреди следећи члан започетог низа; - прочита и користи податке са једноставнијег стубичног и сликовног дијаграма или табеле; - измери дужину задатом, нестандартном јединицом мере; - преслика тачке и фигуре у квадратној мрежи на основу задатог упутства.		БРОЈЕВИ	Бројање, писање и читање бројева. Приказивање бројева помоћу тачака на бројевној правој. Упоредивање бројева. Редни бројеви. Сабирање и одузимање бројева у оквиру 20 и приказивање на бројевној правој. Сабирање и одузимање бројева до 100 без прелаза преко десетице и приказивање на бројевној правој. Својства сабирања. Откривање непознатог броја у једнакостима с једном операцијом. Динар, кованице и новчанице до 100 динара.	25 часа
	МЕРЕЊЕ И МЕРЕ		Мерење дужине нестандартним јединицама мере.	2 часа

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС – Просветни гласник“, бр. (10/2017, 12/2018, 15/2018, 18/2018, 1/2019 и 2/2020)

СВЕТ ОКО НАС

Циљ учења предмета *свет око нас* јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.

Разред **први**

Годишњи фонд часова

72 часа

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
- препозна и исказе радост, страх, тугу и бес уважавајући себе и друге; - правовремено и примерено ситуацији исказе своје основне животне потребе за храном, водом и одласком у тоалет; - се понаша тако да уважава различитости својих вршњака и других људи; - придржава се договорених правила понашања у школи и прихвата последице ако их прекрши; - сарађује са вршњацима у заједничким активностима; - одржава личну хигијену и адекватно се одева у циљу очувања здравља; - чува своју, школску и имовину других; - прати инструкције одраслих у опасним ситуацијама: поплава, земљотрес, пожар; - својим речима опише пример неке опасне ситуације из свог непосредног окружења; - примењује правила безбедног понашања на путу од куће до школе приликом кретања улицом са и без тротоара и преласка улице; - снађе се у простору помоћу просторних одредница: напред-назад, лево-десно, горе-доле и карактеристичних објеката; - одреди време својих активности помоћу временских одредница: делови дана, обданица и ноћ, дани у недељи, пре, сада, после, јуче, данас, сутра, прекјуче, прекосутра; - посматрањем и опипавањем предмета одреди својства материјала: тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво- глатко;	НЕПОСРЕДНО ОКРУЖЕЊЕ	Ја и други Основна осећања (радост, страх, туга и бес). Основне животне потребе (дисање, храна, вода, спавање и потреба за тоалетом). Сличности и разлике по полу, старости, способностима и интересовањима.
		Породични дом, школа Групе људи: породица, школска заједница, разред, одељење, суседи. Права и обавезе чланова група. Правила понашања појединаца и групе. Празници: породични, школски.
		Здравље и безбедност Здрав начин живота: становање, одевање, исхрана, лична хигијена, рад, одмор. Безбедно понашање у саобраћају на путу од куће до школе (кретање улицом са и без тротоара, прелажење преко улице, безбедно место за игру). Опасне ситуације по живот, здравље и околину, превенција и правилно понашање (у дому и школској средини, саобраћају, током природних непогода).
		Оријентација у простору и времену Кретање и сналажење у простору у односу на просторне одреднице: напред-назад, лево-десно, горе-доле и карактеристичне објекте. Сналажење у времену у односу на временске одреднице: делови дана, обданица и ноћ, дани у недељи, пре, сада, после, јуче, данас, сутра, прекјуче, прекосутра.
		Човек ствара Човек ради и ствара (материјали и средства за рад, производи

- учествује у извођењу једноставних огледа којима испитује природне феномене; - разликује природу од производа људског рада на примерима из непосредног окружења; - препознаје облике појављивања воде у непосредном окружењу: потоци, реке, баре, језера; - препознаје изглед земљишта у непосредном окружењу: равница, брдо, планина; - идентификује биљке и животиње из непосредног окружења на основу њиховог спољашњег изгледа; - уочава разноврсност биљака и животиња на основу спољашњег изгледа; - препознаје главу, труп, руке и ноге као делове тела и њихову улогу у његовом свакодневном животу; - препознаје улогу чула вида, слуха, мириса, укуса и додира у његовом свакодневном функционисању и сазнавању окружења; - штеди воду и одлаже отпад на предвиђена места; - се понаша тако да не угрожава биљке и животиње у непосредном окружењу; - повезује резултате учења и рада са уложеним трудом.		Разноврсност природе	људског рада). Материјали за израду предмета (дрво, камен, метал, стакло, гума, пластика, папир, тканина) и њихова својства (тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво- глатко). Сунчева светлост и топлота. Основна својства ваздуха: провидност, мирис, кретање. Облици појављивања воде: потоци, реке, баре, језера, киша, снег. Облици појављивања воде у непосредном окружењу. Основна својства воде: укус, мирис, провидност, раствара поједине материјале. Изглед земљишта: равница, брдо, планина. Изглед земљишта у непосредном окружењу. Основна својства земљишта: боја, растреситост, влажност; Карактеристичне биљке и животиње у непосредном окружењу. Изглед и делови тела биљака. Изглед и делови тела животиња на примерима сисара, птица, риба, инсеката. Човеково тело - делови тела (глава, труп, руке и ноге) и чула (вида, слуха, укуса, мириса и додира). Значај воде, ваздуха, земљишта, сунчеве светлости и топлоте за живот биљака, животиња/човека. Одговоран однос човека према животној средини (штедња воде, одлагање отпада на предвиђена места, брига о биљкама и животињама).

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС – Просветни гласник“, бр.(10/2017, 12/2018, 15/2018, 18/2018, 1/2019 и 2/2020)

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Циљ учења предмета *ликовна култура* је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.

Разред **први**

Годишњи фонд часова **36 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ /ТЕМА	САДРЖАЈИ
- опише, својим речима, визуелне карактеристике по којима препознаје облике и простор; - пореди своје утиске и утиске других о уметничким делима, изгледу објеката/предмета и облицима из природе и окружења; - одреди, самостално и у сарадњи са другима, положај облика у простору и у равни; - црта на различитим подлогама и форматима папира; - користи материјал и прибор у складу са инструкцијама; - обликује једноставне фигуре од меког материјала; - одабере, самостално, начин спајања најмање два материјала; - преведе једноставне појмове и информације у ликовни рад; - изрази, материјалом и техником по избору, своје замисли, доживљаје, утиске, сећања и опажања; - преобликује, сам или у сарадњи са другима, употребне предмете мењајући им намену; - изрази познате појмове мимиком и покретом тела, без звука; - повеже одабрану установу културе са њеном наменом;	ЛИКОВНА КУЛТУРА И ОКРУЖЕЊЕ	Простор. Отворени и затворени простор, природа и простор који је човек обликовао. Карактеристичне визуелне одлике по којима се препознаје врста простора. Значај чувања споменика или значајних објеката у најближем окружењу. Значај уређења простора у коме ученик борави. Уметничка занимања и продукти. Слика - сликар, вајар - скулптура, фотограф - фотографија... Изглед употребних предмета које су дизајнирали уметници. Установе културе (биоскоп, музеј, галерија, позориште, библиотека...). Правила понашања и облачења у различитим установама културе, договорена правила понашања.
	ОДНОСИ У ВИДНОМ ПОЉУ	Облици. Облици из природе, облици које је створио човек, правилни и неправилни облици. Својства облика (цело, део, велико, мало, високо, ниско, краће, дуже, уско, широко, светло, тамно, обојено, безбојно, једнобојно, шарено, меко, тврдо, глатко, храпаво, обло, рогљасто). Положај облика у простору и у равни (горе, доле, између, испод, у, на, испред, иза, усправно, положено, косо, лево, десно). Кретање. Покретни и непокретни облици. Кретање бића и машина. Смер кретања облика (налево, надесно, нагоре и надолу). Безбедност у саобраћају - илузија величине покретних и непокретних објеката у односу на удаљеност од посматрача. Светлост и сенка. Природни и вештачки извори осветљења. Промена осветљености у току дана. Изглед облика и сенке у зависности од осветљења.
	ОБЛИКОВАЊЕ	Материјал и прибор. Поступци правилног и безбедног руковања и одржавања материјала, прибора и радне површине, значај одржавања хигијене и безбедног руковања прибором. Обликовање скулптуре. Обликовање меких материјала поступком додавања. Спајање разноврсних материјала. Обликовање цртежа. Врсте линија (отворена, затворена, права, крива, светла, тамна, широка, уска, дугачка, кратка, непрекинута, испрекидана, груба, нежна, спирална, таласаста, степенаста...). Изражајна својства линија у односу на материјал и прибор. Обликовање слике. Боја природних облика и боја облика које је створио човек. Изражајна својства боје у односу на материјал и прибор. Преобликовање. Предмети и материјал погодни за преобликовање (оштећени предмети, амбалажа, остаци тканина...). Различите информације као мотивација за стваралачки рад. Природа и непосредно окружење; машта и

- поштује договоре и правила понашања и облачења приликом посете установама културе.		стварни догађаји; приче, песме и текстови из књига и часописа за децу и уџбеника, уметничка дела...
	СПОРАЗУМЕВАЊЕ	Читање визуелних информација. Илустрација у дејим књигама и уџбеницима. Стрип. Цртани и анимирани филм - традиционално урађени (слободоручно обликовани или нацртани ликови) и савремени (урађени у апликативном програму). Прича у цртаном и анимираном филму. Изглед места и ликова. Знак. Графички знак (ноте, слова и цифре), гестовни и звучни знак. Лепо писање. Украсна слова. Традиција. Празници и украшавање. Невербално изражавање. Пантомима, игре, перформанс.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС – Просветни гласник“, бр.(10/2017, 12/2018, 15/2018, 18/2018, 1/2019 и 2/2020)

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Циљ учења предмета *музичка култура* је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.

Разред **први**

Годишњи фонд часова **36 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
- објасни својим речима утиске о слушаном делу, особине тона, доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело и зашто је тишина важна; - разликује одабране звукове и тонове, певање/свирање; хор/један певач/група певача; оркестар/један свирач/група свирача, боју различитих певачких гласова и инструмената и музичке изражајне елементе; - препозна музички почетак и крај и понављање теме или карактеристичног мотива у слушаном делу; - повезује музичко дело у односу на њему блиске ситуације, врсту гласа и боју инструмента са карактером дела; - поштује договорена правила понашања при слушању музике; - користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука; - изговара у ритму уз покрет бројалице; - пева по слуху песме различитог садржаја и расположења; - пева по слуху уз покрет народне песме, музичке игре; - примењује правилан начин певања и договорена правила понашања у групном певању и свирању; - свира по слуху звучне ономатопеје и илустрације, ритмичку пратњу уз бројалице и песме, једноставне аранжмане, свирачке деонице у музичким играма; - повезује почетне тонове песама-модела и једноставних наменских песама са бојама, ритам са графичким приказом; - објашњава својим речима доживљај свог и туђег извођења; - учествује у школским приредбама и манифестацијама; - направи дечје ритмичке инструменте;	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Уметничка музика у цртаним и анимираним филмовима. Однос звук - лик, музика - радња. Композиције које илуструју различита осећања. Звук и тон (извори). Звуци тела (пулс, куцање срца, дисање...). Звуци из природе и окружења. Звучни знак (школско звоно, аутомобилска сирена...). Тон: боја (различити гласови и инструменти), трајање (кратак - дуг), јачина (гласан - тих), висина (висок - дубок). Тишина и одсуство звука. Композиције које илуструју различите боје људског гласа и инструмената. Музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача, оркестар). Различити жанрови везани за ситуације значајне за ученике (празници, приредбе, свечаности, рођендани, венчања, новогодишње и божићне песме...). Музичка прича. Карактер дела и елементи музичке изражајности (условљеност). Музички бонтон. Музика и здравље. Носиоци звука (CD плејер, MP3 плејер, рачунар...).
	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Изговор бројалице у ритму уз покрет - плескање, пуцкетање прстима, корачање, дланом о надланицу, ударом о клупу. Звучне ономатопеје и илустрације. Држање тела и дисање - правилан начин певања. Правилна дикција - изговарање брзалица и бројалица. Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера. Певање песама уз покрет - песме уз игру и народне песме. Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова уз боју (до-зелено, ре-браон, ми-жуто, фа-плаво и сол-црвено). Дечји ритмички инструменти и начин свирања на њима. Свирање по слуху пратње уз бројалице и песме - пулс, ритам, груписање удара. Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима - песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким инструментима и на алтернативним изворима звука. Свирање графички представљеног ритма. Музички бонтон.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Израда дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала. Стварање звукова из непосредне околине и природе спонтаном или договореном импровизацијом. Креирање сопствених покрета уз музику која се изводи или слуша. Стварање звучних ефеката и једноставне ритмичке пратње користећи различите изворе звука. Бирање инструмената на основу звука и стварање једноставне ритмичке пратње уз

- ствара звучне ефекте, покрете уз музику, мању ритмичку целину помоћу различитих извора звука, ритмичку пратњу за бројалице, песме и музичке игре помоћу различитих извора звука, музичко питање и одговор на ритмичким удараљкама, једноставну мелодију на краћи задати текст; - изабере према литерарном садржају одговарајући музички садржај.		бројалице, песме и музичке игре. Стварање мањих ритмичких целина на основу музичког искуства - изговором у ритму, различитим покретима, предметима и дејим ритмичким инструментима. Стварање музичких питања и одговора на дејим ритмичким инструментима у дијалогу. Стварање једноставне мелодије на краћи текст. Бирање познатих музичких садржаја, звучних ономотопеја и илустрација за стварање звучне приче - праћење литерарног текста.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС – Просветни гласник“, бр.(10/2017, 12/2018, 15/2018, 18/2018, 1/2019 и 2/2020)

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Циљ учења предмета *физичко и здравствено васпитање* је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Разред **први**

Годишњи фонд часова **108 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ
- примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); - правилно изведе вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; - комбинује и користи усвојене моторичке вештине у игри и у свакодневном животу; - одржава равнотежу у различитим кретањима; - разликује правилно од неправилног држања тела и правилно држи тело; - примењује правилну технику дисања приликом вежбања; - изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу; - игра дечји и народни плес; - користи основну терминологију вежбања; - поштује правила понашања на просторима за вежбање; - поштује мере безбедности током вежбања; - одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање; - поштује правила игре; - навија фер и бодри учеснике у игри; - прихвати сопствену победу и пораз; - уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања; - наведе делове свога тела и препозна њихову улогу; - уочи промену у расту код себе и других; - уочи разлику између здравог и болесног стања; - примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања; - одржава личну хигијену; - учествује у одржавању простора у коме живи и борави; - схвати значај коришћења воћа у исхрани; - правилно се понаша за столом.	ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ		Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој покретљивости. Вежбе за развој издржљивости. Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ	Ходање и трчање	Ходање: - кратким корацима, - дугим корацима, - у различитом ритму, - ходање са реквизитом, - ходање са променом, правца и смера. Техника трчања: - трчање преко препрека, - трчање са променом правца и смера, - брзо трчање 20 м са стартом из различитих почетних положаја, - игре са коришћењем научених облика ходања и трчања.
		Скакања и прескакања	Поскоци у месту. Поскоци у кретању. Скакања у даљ. Скакања у вис. Прескакање дуге вијаче. Вежбе скакања и прескакања упором рукама. Игре уз коришћење различитих облика скакања и прескакања.
		Бацања и хватања	Бацање лоптице из места у даљину и у циљ. Бацање лоптице из кретања. Бацање лопте увис. Вођење лопте. Додавање лопте.

			Игре са вођењем, додавањем лопте и гађањем у циљ.
		Пузања, вишења, упори и пењања	Пузања на тлу. Пењања. Провлачења. Вис лежећи опружено. Помицања улево и удесно у вису лежећем и вису слободном. Упори.
		Вежбе на тлу	Основни садржаји Основни ставови и положаји. Поваљка на леђима. Став на лопатицама (свећа). Колут напред из чучња у чучањ. Поваљка на стомаку. Састав од научених елемената. Игре са усвојеним вежбама. Проширени садржаји Колут назад из чучња у чучањ, низ косу површину. Одељењско такмичење са задатом комбинацијом вежби.
		Вежбе равнотеже	Ходање по линији. Ходање по шведској клупи. Лагано трчање на шведској клупи или ниској греди. Кратак састав на линији обележеној на тлу, шведској клупи и ниској греди.
		Вежбе са реквизитима	Вежбе обликовања са реквизитима. Трчања, поскоци и скокови уз коришћење реквизита. Дизање и ношење предмета и реквизита на различите начине. Елементарне игре са реквизитима. Игре са ластишом.
		Плес и Ритмика	Ходање и трчање са променом ритма, темпа и динамике уз плесак и уз музичку пратњу. Галоп напред. Дечији поскок. Њихање и кружење вијачом или траком. Суножни скокови кроз вијачу са обртањем напред. Народно коло по избору.
		Полигони	Комбиновани полигон од усвојених вештина (вежби).

	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	Култура вежбања и играња	Основни термини у вежбању. Вежбам безбедно. Чувам своје и туђе ствари. Правила елементарних игара. Некад изгубим, а некада победим. Навијам фер.
		Здравствено васпитање	Упознај своје тело. Растемо. Видим, чујем, осећам. Моје здравље. Ко све брине о мом здрављу. Лична хигијена. Хигијена простора у коме живим. Хигијена простора у коме вежбам. Животне намирнице и правилна исхрана. Заједно за столом.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС – Просветни гласник“, бр.(10/2017, 12/2018, 15/2018, 18/2018, 1/2019 и 2/2020)

ДИГИТАЛНИ СВЕТ

Циљ наставе и учења предмета Дигитални свет је развијање дигиталне компетенције ученика ради њиховог оспособљавања за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развој алгоритамског начина размишљања.

Разред **Први** Годишњи фонд часова **36 часова**

Исходи По завршетку ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
-препозна дигиталне уређаје из окружења и именује неке од њих;-наведе неке од животних ситуација у којима дигитални уређаји олакшавају обављање послова;-упоређи начине рада и живота људи пре и после појаве дигиталних уређаја;-упоређи начине креативног изражавања са дигиталним уређајима и без њих;-користи дигиталне уџбенике за учење(самостално и /или уз помоћ наставника);-упоређи дигитални и папирни уџбеник;-упоређи традиционалне видове комуникације са комуникацијом посредством дигиталних уређаја;-изведе неке од карактеристика паметног дигиталног уређаја;-наведе на који начин дигитални уређаји могу да допринесу упознавању у културне баштине;-наведе основна правила за коришћење дигиталних уређаја како не бих угрозио здравље;-наведе неке од здравствених ризика везано за прекомерно или неправилно коришћење дигиталних уређаја;-доведе у везу начин одлагања електронског отпада са загађењем животне средине;-наброји основне податке о личности;-објасни зашто саопштавање података о личности представља ризично понашање при комуникацији помоћу дигиталних уређаја;-именује особе или институције којима се треб обратити за помоћ у случају контакта са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама, или особама које комуницирају на неприхватљив начин;-изведе основне препоруке за руковање дигиталним уређајем на одговоран начин (примена мера физичке заштите) и објасни зашто је важно примењивати их;- анализира једноставан познати поступак/активност и предлаже кораке за њихово спровођење;-протумачи симболе познатог /договореног значења и спровде поступак описан њима;-уочи и пстави грешку у симболима израженом упутству (алгоритму),провери ваљаност свог решења и по потреби га поправи(самостално или сараднички);-доведе у везу алгоритам и понашања дигиталног уређаја.	ДИГИТАЛНО ДРУШТВО	Различит изглед дигиталних уређаја. Дигитални уређаји у различитим занимањима. Учење уз помоћ дигиталних уређаја. Креативно изражавање са дигиталним уређајима и без њих. Комуникација посредством дигиталних уређаја. Дигитални уређај и паметни дигитални уређај. Коришћење дигиталних уређаја за повећање прилика за учење и стицање искустава ученика у области науке,културе и уметности.
	БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА	Дигитални уређај и наше здравље (вид, положај тела, време пред екраном,дигитални уређај као отпад). Подаци о личности и њихова заштита при комуникацији помоћу дигиталних уређаја. Помоћ у случају контаката са непримереним дигиталним садржајем,непознатим,злонамреним особама, или особама које комуницирају на неприхватљив начин. Одговорно руковање дигиталним уређајем(мере физичке заштите,коришћење лозинке)
	АЛГОРИТАМСКИ НАЧИН РАЗМИШЉАЊА	Разлагање проблема на мање целине. Осмишљавање корака који воде до решења једноставног проблема. Тумачења постојећих и креирање алгоритма изражених симболима.Уочавање и исправљање грешака у алгоритму. Тумачење понашања дигиталног уређаја у односу на приказани алгоритам.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања(„Сл.гласник РС – Просветни гласник“,бр.(10/2017, 12/2018, 15/2018, 18/2018, 1/2019 и 2/2020)

ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Циљ учења програма *грађанско васпитање* је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.

Разред **први**

Годишњи фонд часова **36 часова**

ИСХОДИ По завршеном разреду ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
- наведе у чему је успешан и у чему жели да напредује; - уочава међусобне разлике и сличности са другим ученицима у одељењу; - понаша се на начин који не угрожава потребе, права и осећања других; - препозна код себе и других основна осећања; - препознаје примере поштовања и кршења права детета у свом окружењу, причама, филмовима; - преиспитује своје поступке и прихвата да не мора увек да буде у праву; - тражи помоћ у ситуацијама кршења својих и туђих права; - разликује добру и лошу комуникацију у сопственом искуству, ближем окружењу, књижевним делима, филмовима; - комуницира слушајући саговорника и тражи објашњење онога што не разуме; - слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије мишљење; - сарађује и преузима различите улоге у групи/тиму; - договара се и одлучује у доношењу одељенских правила и да се понаша у складу са њима; - својим речима образложи неопходност правила која регулишу живот у заједници; - препозна добре стране свог одељења и оно што би требало променити/побољшати; - заједно са вршњацима и наставником учествује у	ЉУДСКА ПРАВА Ја и други у одељењу	Идентитет Ко сам ја? Наше јаке стране, у чему смо успешни, у чему бисмо волели да напредујемо. Таленти и интересовања која поседујемо. Наше сличности и разлике. Основна осећања (радост, страх, туга, бес) и како се препознају. Потребе и права Разлике између жеља и основних животних потреба. Права детета Кршење и заштита права Препознавање кршења права детета. Коме се обратити у ситуацијама кршења права детета. Одговорност према себи и другима.
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО Одељење/група као заједница	Функционисање заједнице Одељење/група као заједница. Вредности одељења/групе - равноправност, одговорност, солидарност, поштовање и брига за друге, толерантност, праведност, поштење. Уважавање различитости. Правила у одељењу/групи и њихова функција. Одлучивање у одељењу/групи. Одговорност деце и одраслих за функционисање заједнице
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ Комуникација и сарадња	Комуникација Слушање/неслушање. Кад разговарамо држимо се теме. Изношење мишљења. Уважавање саговорника. Сарадња Групни рад, договарање и сарадња са вршњацима и одраслима.

решавању проблема у одељењу; - учествује у изради плана једноставне акције; - са другим ученицима изводи и документује једноставну акцију; - доприноси промоцији акције; - на једноставан начин вреднује изведену акцију.	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ Акција одељења/групе	Планирање и извођење једноставне акције у одељењу/групи Кораци у планирању и извођењу акције. Чиме се поносимо и чиме нисмо задовољни у одељењу. Избор теме/проблема/активности којом ћемо се бавити. Одређивање циља и израда плана акције - подела улога, договор о роковима, начину реализације. Извођење и документовање акције - видео, фотографије, текстови и сл. Промоција акције на нивоу школе - приказивање другим одељењима, родитељима и сл., прављење постера или паноа, објављивање прилога у школском листу. Вредновање акције - чиме смо задовољни, шта је могло бити боље.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС – Просветни гласник“, бр.(10/2017, 12/2018, 15/2018, 18/2018, 1/2019 и 2/2020)

ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

Годишњи фонд часова: 36

Разред: први

ТЕМА (наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА
I – УВОД 1. Учимо о нашој вери - уводни час	☐ упознавање ученика и вероучитеља ☐ упознавање ученика са садржајима предмета и начином рада ☐ мотивисање ученика за похађање часова верске наставе	<i>Когнитивни аспект:</i> • да разуме основна сазнања о темама које ће се обрађивати на настави Православног катихизиса <i>Афективни аспект:</i> • бити подстакнут да активно учествује на часовима верске наставе	Упознавање са садржајем програма и начином рада	Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве.
II - ЗАЈЕДНИЦА КАО ОСНОВ ЖИВОТА 2. Моја породица 3. Моја школа и другари 4. Ми смо део Божје породице (Цркве)	• ученицима пружити основ за разумевање човека као бића заједнице • пружити ученицима елементарно знање о Богу као бићу заједнице	<i>Когнитивни аспект:</i> • моћи да опише и објасни значење појма заједнице као и његов однос према њему блиским особама (породици) • моћи да препозна да не можемо једни без других • знати да нас љубав повезује са другима • знати да се правилно осени крсним знаком • знати да је Бог Света Тројица (Заједница) • знати да крштењем постајемо чланови Божје породице (Цркве) <i>Афективни аспект:</i> • пожелети да чини добро другима (ближњима) у својој заједници • желети да изражава хришћанску љубав према Богу и ближњима	☐ приче и слике које приказују породицу ☐ може и прича о „малој породици“ (деца са једним родитељем, или старатељем) ☐ садржаји у вези са животом у школи (нова заједница); односи у заједници, правила понашања ☐ Божја породица (ко су чланови Божје породице; како се постаје њен члан...)	На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. Врсте наставе Настава се реализује кроз следеће облике наставе: ☐ теоријска настава (35 часова) ☐ практична настава (1 час) Место реализације наставе ☐ Теоријска настава се реализује у учионици; ☐ Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању;
III - ЗАЈЕДНИЦА ЉУБАВИ БОГА, ЧОВЕКА И ПРИРОДЕ 5. послушност 6. Даривање – наша љубав 7. Цео свет на дар	• пружити основ за разликовање и упоређивање породичних односа и односа који владају у Цркви • пружити основ за упознавање односа који владају између човека и Бога • пружити основ за разумевање да је молитва наш разговор са Богом • омогућити ученицима	<i>Когнитивни аспект:</i> • знати да заједница са Богом почива на слободи • знати да је послушност израз љубави • моћи да препозна да је даривање плод љубави • моћи да сазна да је молитва разговор са Богом • моћи да усвоји текст молитве Оче наш • знати да је Бог Отац створио свет из љубави • моћи да препозна да је наш живот Божји дар • знати да Бог жели да живимо у заједници са Њим	☐ приче које говоре о томе да када некога волимо, онда га и слушамо ☐ како можемо да помогнемо другоме; љубављу чиним добра дела ☐ садржаји који говоре и приказују лепоту створеног света ☐ песмица: „Ал` је	Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе ☐ Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. ☐ Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на

8. Оче наш - зовео нашег Бога	да увиде да се породични односи и односи у Цркви исказују на конкретан начин	<i>Афективни аспект:</i> • показивати жељу да љубав исказује на конкретан начин • бити мотивисан да љубав према Богу изражава молитвом	леп овај свет“, Ј.Ј. Змај ☐ Бог је цео свет створио из љубави	истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно.
IV - НЕИЗМЕРНА ЉУБАВ БОЖЈА - ХРИСТОС СЕ РОДИ! 9. Бог долази у овај свет 10. Христос се роди – Божић у мом дому 11. Како је Растко постао Св. Сава 12. Свети Сава, слава у школи и у мојој породици	☐ пружити ученицима неопходно знање о доласку Спаситеља у свет ☐ указати ученицима да је послање Сина Божјег дар љубави Бога Оца свет ☐ пружити ученицима елементарно знање о Светоме Сави	<i>Когнитивни аспект:</i> •моћи да препозна основне догађаје библијске приповести о Христовом рођењу • моћи да препозна и именује главне личности из библијске приче о Христовом рођењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима) •моћи да препозна да је прослава празника догађај целе породице •моћи да усвоји текст (садржај) и мелодију песме (Божић, Божић) • моћи да препозна да је Свети Сава посветио свој живот Богу због љубави према Њему <i>Афективни аспект:</i> По завршетку теме: • код ученика ће се развити жеља да активно учествује у прослави Христовог рођења • код ученика ће се развити жеља да према ближњима подражава пример љубави Светог Саве	☐ Новозаветно сведочанство о Христовом Рођењу (препричано и прилагођено) ☐ Божићна песма: „Божић, Божић благи дан“ ☐ Свети Сава – остварени син Бога Оца (кроз љубав и заједницу са Богом, свако од нас постаје као Свети Сава) ☐ Химна Светом Сави	☐ Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. ☐ Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспонованја наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. ☐ У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. ☐ Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.
V - ЦРКВА - ЗАЈЕДНИЦА СА БОГОМ 13. Бог ствара свет 14. Свет је наш дом 15. Прихватимо дарове Божје 16. Где је љубав ту је Бог 17. Христова вечера са ученицима 6. 18. Литургија - окупљање Божје породице 19. Пост – стаза љубави	• пружити ученицима елементарно знање о стварању света • омогућити ученицима да схвате и доживе Цркву као заједницу сабраног Божјег народа • подстицати ученике на лично учешће у животу Цркве	<i>Когнитивни аспект:</i> •моћи да опише појединости библијске повести о стварању света • моћи да разликује оно што је Бог створио од онога што је човек направио на примерима из непосредног окружења • знати зашто за Бога кажемо да је Творац •моћи да објасни, на елементарном нивоу, повезаност људи и природе • уочити да се у Цркви остварује јединство људи и природе са Богом • знати да у заједници са Богом учествујемо слободно – само ако то желимо (пример Светог Саве и његовог слободног избора) • да се упозна са Литургијом као догађајем (заједничком трпезом) на којем се окупља Божја породица <i>Афективни аспект:</i> • код ученика ће се	☐ Библијско казивање о стварању света ☐ Живот првих људи-Божја жеља да свет буде Црква ☐ Човек не прихвата Божје дарове- непослушност и себичност ☐ Прича:“Где је љубав, ту је Бог“, Ј.Н. Толстој ☐ Прва Литургија (Христови ученици); „Православна читанка“, с. Нина Нерандић и Ана Савковић	Евалуација наставе Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: ☐ процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; ☐ провером знања које ученици усвајају на часу и испитивањем ставова; Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: ☐ усмено испитивање; ☐ писмено испитивање; ☐ посматрање понашања ученика; Оквирни број часова по темама

		развити жеља да својом послушношћу изражава своју љубав и слободу • ученик ће желети да учествује у Литургији		Увод – 1 Заједница као основ живота – 4 Заједница љубави Бога, човека и природе – 5 Неизмерна љубав Божја-Христос се роди! – 6 Црква – заједница са Богом – 8 Христова љубав према човеку и свету – 4 Наша брига о свету – 6 Евалуација – 1+1
VI – ХРИСТОВА ЉУБАВ ПРЕМА ЧОВЕКУ И СВЕТУ 20. Христова љубав према човеку и свету 21. Препознајемо Христову љубав 22. Христос васкрсе	☐ указати ученицима на величину Христове љубави према људима и свету ☐ пружити ученицима елементарно знање о Христовом страдању и васкрсењу	<i>Когнитивни аспект:</i> • упознати Христово учење као „учење“ о љубави и праштању (на примерима из јеванђељских прича) • препознати и разумети да је права љубав када је показујемо делима • усвојити садржај и мелодију песме „Знаш ли ко те љуби силно“ • бити у могућности да опише појединости библијске повести о Христовом Васкрсењу • препознати и именовати главне личности из библијске приче о Христовом Васкрсењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима) • препознати да је прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница љубави • моћи да опише прослављање Васкрса у својој породици • знати обичаје у вези са Васкрсом <i>Афективни аспект:</i> • развијати потребу да делима исказују љубав • развијати жељу да учествује у припремама за прославу овог највећег хришћанског празника	☐ Јевађељска прича Милостиви Самарјанин ☐ Песмица: „Знаш ли ко те љуби силно“ ☐ Новозаветно сведочанство о Христовом Васкрсењу (препричано и прилагођено) ☐ Прича: „Добро дрво“ Ш. Силверстејн	
VII – НАША БРИГА О СВЕТУ 23. Човек домаћин у свету 24. Радост служења 25. Љубав према људима и природи је љубав према Богу 26. Сваки човек је за нас Христос 27. Научили смо о нашој вери	• омогућити ученицима да у Христу препознају узор љубави према свету и човеку • подстицати ученике да љубав према Богу изражавају кроз љубав према људима и природи • установити обим разумевања и квалитет стечених знања у току школске године из Православног катихизиса	<i>Когнитивни аспект:</i> • моћи да преприча одабране приче које говоре о Христовој љубави према свету и човеку • на елементарном нивоу моћи да објасни међусобну повезаност свих људи и природе • препознати и именовати поступке људи који су прожети љубављу према природи, људима и Богу • уочити у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса 1. разреда основне школе <i>Афективни аспект:</i> • развијати жељу да се брине о биљкама и животињама и целокупној природи	☐ Разне приче о којима говоре о служењу човека човеку ☐ Човекова брига за очување природе, биљака и животиња ☐ Прича Свети Герасим и лав Јордан ☐ Приче и слике о кућним љубимцима	

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ДРУГИ РАЗРЕД
ФОНД ЧАСОВА ПО НАСТАВНИМ ПРЕДМЕТИМА У ДРУГОМ РАЗРЕДУ

Редни број	А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	Први разред	
		Недељно	Годишње
1.	Српски језик	5	180
2.	Математика	5	180
3.	Свет око нас	2	72
4.	Ликовна култура	2	72
5.	Музичка култура	1	36
6.	Физичко и здравствено васпитање	3	108
7.	Енглески језик	2	72
8.	Дигитални свет	1	36
Свега А		21	756
Редни број	Б: ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	Недељно	Годишње
1.	Верска настава/ Грађанско васпитање	1	36
Свега Б		1	36
Свега А+Б		22	792

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни наставни предмети, изборни програми и активности

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ДРУГИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Редовна настава	20	720
2.	Допунска настава	1	36
Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ДРУГИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36
2.	Ваннаставне активности /слободне наставне активности	1-2	36-72
3.	Екскурзија	1-3 дана годишње	

СРПСКИ ЈЕЗИК

РАЗРЕД:		ДРУГИ
ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА:		180
НЕДЕЉНИ ФОНД ЧАСОВА:		5
Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писменог изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.		
ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– разликује књижевне врсте: песму, причу, басну, бајку, драмски текст; – одреди главни догађај, време и место дешавања у прочитаном тексту; – одреди редослед догађаја у тексту; – уочи главне и споредне ликове и разлику-је њихове позитивне и негативне особине; – разликује стих и строфу; – уочи стихове који се римују; – објасни значење пословице и поуке коју уочава у басни; – наведе једноставне примере поређења из текстова и свакодневног живота; – чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; – изражајно рецитије песму; – изводи драмске текстове; – износи своје мишљење о тексту; – разликује глас и слог и препозна самогла-снике и сугласнике; – разликује врсте речи у типичним случаје-вима; – одређује основне граматичке	КЊИЖЕВНОСТ 45+25=70 ЧАСОВА	ШКОЛСКА ЛЕКТИРА Поезија Народна песма: Да вам певам што истина није/ Мишја моба Народна песма: Мајка Јову у ружи родила/ Санак иде низ улицу Јован Јовановић Змај: Пролетница/Хвала Војислав Илић: Први снег Бранко Ћопић: Огласи „Шумских новина“ (одломци), Болесник на три спрата Душан Радовић: Лепо је све што је мало, Мама Драган Лукић: Школа, Равнотежа Мирослав Антић: Тајна Душко Трифуновић: Два јарца Григор Витез: Дохвати ми, тата, мјесец Александар Сергејевич Пушкин: Бајка о рибару и рибици (читање у наставцима) Проза Народна прича: Свети Сава, отац и син/ Свети Сава и отац и мати с амалим дететом Народна прича: Седам пругова Народна басна: Бик и зец/ Коњ и магарац Доситеј Обрадовић: Пас и његова сенка/ Коњ и магаре Десанка Максимовић: Бајка о лабуду Гроздана Олујић: Шаренорепа Градимир Стојковић: Деда Милоје Мирјана Стефановић: Златне рибице не праве штету Ђани Родари: Кад дедица не зна да прича приче Су Ју Ђин: Свитац тражи пријатеља Феликс Салтен: Бамби (одломак по избору) Драмски текстови Александар Поповић: Два писма Ана Миловановић: Слатка математика

категорије именица и глагола; – разликује реченице по облику и значењу; – поштује и примењује основна правописна правила; – влада основном техником читања и писања латиничког текста; – пронађе експлицитно исказане информа- ције у једноставном тексту (линеарном и нелинеарном); – користи различите облике усменог и писменог изражавања: препричавање, причање, описивање; – правилно састави дужу и потпуну реченицу и споји више реченица у краћу целину; – учествује у разговору и пажљиво слуша саговорника; – разликује основне делове текста (наслов, пасус, име аутора, садржај); – изражајно чита ћирилички текст. __		Гвидо Тартаља: Оцене Тоде Николетић: Шума живот значи Популарни и информативни текстови Избор из илустрованих Енциклопедија и часописа за децу о значајним личностима српског језика, књижевности и културе (Доситеј Обрадовић, баснописац), Никола Тесла (приче из детињства), знаменита завичајна личност и др.) Књижевни појмови: -стих, строфа, рима; - народна успаванка;- басна;- бајка;- тема, место и време збивања, редослед догађаја; - главни и споредни лик (изглед, основне особине и поступци);- лица у драмском тексту за децу. ДОМАЋА ЛЕКТИРА 1. Избор из кратких народних умотворина (загонетке, пословице, брзалице, питалице, разбрајалице) 2. Ханс Кристијан Андерсен: Принцеза на зрну грашка, Царево ново одело, Девојчица са шибицама 3. Десанка Максимовић: Ако је веровати мојој баки, Прстен на морском дну, Бајка о трешњи, Сликарка зима, Како су пужу украли кућу, Три патуљка, Чика- Мраз, Божић- батини цртежи, Траве говоре бакиним гласом, Орашчићи- палчићи, Кћи вилиног коњица (три бајке по избору ученика) 4. Љубивоје Ршумовић, избор из збирке песама Ма шта ми рече (Једног дана, Др, Десет љутих гусара, Ишли смо у Африку, Ако желиш мишиће, Уторак вече ма шта ми рече, Има један, Телефонијада, Дете, Вуче вуче бубо лења, Вук и овца) 5. Драгомир Ђорђевић, избор песама (Кад сам био мали8, Бабе су нам сјајне, рецепт за деду, Све су мајке, Ја сам био срећно дете, Једном давно ко зна када, Првоаприлска песма, Ми имамо машту, Тајанствена песма, Бити пекар то је сјајно, Успон једног лава, Стонога, Вештице су само трик)
	ЈЕЗИК Граматика, правопис и ортоепија 20+20=40 ЧАСОВА	Глас и слог; самогласници и сугласници.Врсте речи: именице (властите и заједничке); род и број именица; глаголи; глаголска времена: прошло, садашње, будуће време; потврдни и одрични глаголски облици; придеви (описни); бројеви (основни и редни).Реченице: обавештајне, упитне, заповедне и узвичне. Потврдне и одричне реченице.Велико слово: писање назива држава, градова и села (једночланих и вишечланих) и једночланих географских назива.Спојено и одвојено писање речи: писање речце <i>ли</i> и речце <i>не</i> уз глаголе.Интерпункција: тачка (на крају реченице и иза редног броја); дветачке и запета у набрајању; писање датума арапским и римским цифрама.Писање скраћеница: (мерне јединице и опште скраћенице <i>ОШ, бр., итд., стр. и нпр.</i>).
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА 45+25=70 ЧАСОВА	- Друго писмо (латиница): штампана и писана слова.Разумевање прочитаног кроз одговоре на питања. План за препричавање кратких текстова (лирских, епских, драмских) састављен од уопштених питања. План за описивање на основу непосредног посматрања.Правописне вежбе: преписивање, диктат и самостално писање. Језичке вежбе: загонетке, ребуси, укрштене речи, осмосмерке,асоцијације,састављањереченица, проширивање задатих реченица. Лексичко-семантичке вежбе: допуњавање реченица, опис бића и предмета.Сценско приказивање драмског/ драматизованог текста.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС – Просветни гласник“,бр.(16/2018, 3/2019 и 5/2021)

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

РАЗРЕД:		ДРУГИ
ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА:		72
НЕДЕЉНИ ФОНД ЧАСОВА:		2
Циљ наставе и учења страног језика у основном образовању и васпитању је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.		
ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– поздрави и отпоздрави, примењујући најједноставнија језичка средства; – представи себе и другог; – разуме јасно постављена једноставна питања личне природе и одговара на њих; – разуме кратка и једноставна упутства и налоге и реагује на њих; – даје кратка и једноставна упутства и налоге; – разуме позив и реагује на њега; – упути позив на заједничку активност; – разуме кратке и једноставне молбе и реагује на њих; – упути кратке и једноставне молбе; – исказе и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин; – разуме једноставно исказане честитке и одговара на њих; – упути једноставне честитке; – препозна и именује бића, предмете и места из непосредног окружења; – разуме једноставне описе бића, предмета и места;	ПОЗДРАВЉАЊЕ	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Реаговање на усмени импулс саговорника (наставника, вршњака, и слично); успостављање контакта при сусрету и усмено изражавање прикладних поздрава приликом расанка. <i>Hi! Hello. Good morning/afternoon/evening/night. How are you? I'm fine, thank you, and you? Goodbye. Bye. See you (later/tomorrow). Have a nice day/weekend! Thanks, same to you!</i> (Интер)културни садржаји: Формално и неформално поздрављање; устаљена правила учтивости.
	ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ; ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ; ДАВАЊЕ И ТРАЖЕЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О ДРУГИМА	Слушање кратких и једноставних текстова у којима се неко представља; представљање себе и других особа, присутних и одсутних. <i>My name's Maria /I'm Maria. What's your name? What's your phone number? It's... This is my friend. His name's/name is Marko. Maria this is Barbara. Barbara, this is Maria. This is Miss Ivona. She's my teacher. That is Mr Jones. He's a doctor. Who's this/that? It's my father. Is this your family? She's not my sister, she's my friend. Who's in the picture? It's my brother. His name's Milan. How old is he? He's 12.</i> Личне заменице у функцији субјекта – <i>I, you ...</i> Присвојни придеви – <i>my, your ...</i> Показне заменице – <i>this, that</i> Глагол <i>to be</i> – <i>the Present Simple Tense</i> Питања са <i>Who/What/How (old)</i> Основни бројеви (1–20) (Интер)културни садржаји: Препознавање најосновнијих сличности и разлика у начину упознавања, представљања и размене основних личних података у нашој земљи и земљама енглеског говорног подручја.
	РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ ЈЕДНОСТАВНИХ УПУТСТАВА И НАЛОГА	Слушање налога и упутстава и реаговање на њих; давање кратких и једноставних упутстава (комуникација у учионици – упутства и налози које размењују учесници у наставном процесу, упутства за игру и слично). <i>Let's start/begin. Are you ready? Quiet, please. Listen to me! Look! Look at me/the picture! Sit down. Stand up. Turn around. Jump. Say hello/goodbye to your friend. Open/Close your books/notebooks. Put down your pencils. Pick up the rubber. Wash your hands. Open the window, please. Come in/over /here/to the board. Give me your book, please. Don't do that. Listen and say/chant/sing/do/number/find /match/draw/paint/repeat... Cut out/stick/point to... Colour the door yellow. Count from ... to My turn now. Touch your eyes. Move your body. Put on your T-shirt. Take off your shoes. Hurry up! Quick! Watch out! I understand /I don't understand. I'm finished.</i> Императив. Присвојни придеви – <i>my, your ...</i> (Интер)културни садржаји: Поштовање основних норми учтивости; децје песме одговарајућег садржаја.
	ПОЗИВ И РЕАГОВАЊЕ НА ПОЗИВ ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ	Слушање кратких једноставних позива на заједничку активност и реаговање на њих (позив на рођендан, игру, дружење...); упућивање и прихватање/одбијање позива на заједничку активност, уз коришћење најједноставнијих израза. <i>Let's play football /the memory game/go to the park/sing. It's time for lunch/school! Come and play with me! Come</i>

– опише бића, предмете и места користећи једноставна језичка средства;		<i>to my birthday party. Cool! Super! Great! OK. All right. Sorry, I can't.</i> Императив.(Интер)културни садржаји: Прикладно прихватање и одбијање позива; прослава рођендана, игре, забава и разонода
– разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осети- ма и осећањима и реагује на њих; – изрази основне потребе, осете и осећања кратким и једноставним језичким средствима; – разуме једноставна обавештења о положају у простору и реагује на њих;	ИСКАЗИВАЊЕ МОЛБЕ, ЗАХВАЛНОСТИ И ИЗВИЊЕЊА	Слушање једноставних исказа којима се тражи помоћ, услуга или обавештење; давање једноставног, усменог одговора на исказану молбу; изражавање и прихватање молби, захвалности и извињења. <i>Can /May I have an apple, please? Yes, here you are. Thank you/Thank you, Maria /Thanks. You're welcome. No, sorry/Not now/No, you can't. Can you help me, please? Can/May I have some water, please? Can/May I go to the toilet/go out/come in? Excuse me, Teacher, ...? I can't see. Can you move, please? Sorry, can you repeat that, please? I'm sorry I'm late. It's OK. No problem.</i> Модални глаголи за изражавање молбе – <i>can/may</i> (Интер)културни садржаји:Правила учтиве комуникације.
– тражи и пружи кратка и једноставна обавештења о положају у простору; – разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на хронолошко и метеоролошко време – разуме једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих; – тражи и даје једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање; – разуме једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагује на њих;	ЧЕСТИТАЊЕ	Слушање кратких и једноставних устаљених израза којима се честита празник, рођендан; реаговање на упућену честитку и упућивање кратких пригодних честитки. <i>Happy birthday to you! Here's a present for you! It's New Year's Eve. Happy New Year! It's Christmas Eve. Merry Christmas! It's Valentine's Day! Happy Valentine's Day! Happy Easter! Thanks, same to you! Hurray!</i> (Интер)културни садржаји: Најзначајнији празници и начин обележавања /прославе и честитања; пригодне децје песме и игре.
– тражи мишљење и изражава допадање/недопадање једноставним језичким средствима; – разуме једноставне исказе који се односе на изражавање способности; – тражи информацију о туђим	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА И ПОЈАВА	Слушање краћих једноставних описа бића, предмета и места у којима се појављују информације о спољном изгледу, појавним облицима, димензијама и осталим најједноставнијим карактеристикама; давање кратких описа бића, предмета и места; тражење и давање информација у вези са описом бића, предмета и места. <i>What's this/that? It's a/an... Is it a/an...? It's not a pen, it's a pencil. It's not short, it's long. What colour is it? It's grey. The crayon is grey. She's got a small nose and big blue eyes. She's wearing a white dress. I've got two hands and two feet. Has he got four legs? No, he hasn't, he's got two legs. This is my house. It's got big windows. Has it got a garden? There's a park/toyshop/supermarket in my town. There are two playgrounds, too.</i>

способностима и саопшти шта он/она или неко други може/не може/уме/не уме да уради; – разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на бројеве и количине.		Глаголи <i>have got, to be</i> за давање описа Егзистенцијално <i>There is/are...</i>Правилна множина именица: <i>leg – legs, arm – arms...</i>Неправилна множина основних именица: <i>foot – feet...</i><i>The Present Continuous Tense</i> за описивање тренутних радњи.(Интер)културни садржаји:Дечје песме и приче одговарајућег садржаја.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	Слушање исказа у вези са потребама, осетима, осећањима; саопштавање својих потреба, осета и осећања и (емпатично) реаговање на туђа <i>I'm not thirsty, I'm hungry. Here's a sandwich for you. Do you want some water? Yes, please. I want fruit. No, thank you. I'm so happy/sad! Are you hot/cold?</i><i>The Present Simple Tense (be, want)</i> (Интер)културни садржаји:Правила учтиве комуникације.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА У ПРОСТОРУ	Слушање кратких текстова у којима се на једноставан начин описује положај у простору; усмено тражење и давање информација о положају у простору.<i>Where's my dad? Is he in the house? No, he's in the garage. Where's your dog? It's in the garden. Where's my bag? It's under the chair/in the wardrobe. Where's the toilet? It's here/over there.</i>Прилози и предлози за изражавање положаја и просторних односа – <i>here, there, in, on, under</i> Питања са <i>Where</i>(Интер)културни садржаји: Култура становања: село, гра
	ИСКАЗИВАЊЕ ВРЕМЕНА	Слушање једноставних исказа у вези са хронолошким временом и метеоролошким приликама; усмено тражење и давање информација о хронолошком времену и метеоролошким приликама у ужем комуникативном контексту<i>What day is it today? It's Monday. It's cold and rainy today.</i><i>The Present Simple Tense</i> глагола <i>to be</i>. Питања са <i>What</i>(Интер)културни садржаји: јавни простор; типичан изглед места.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА/ НЕПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА/ НЕПОСЕДОВАЊА	Слушање кратких текстова с једноставним исказима за изражавање припадања/неприпадања и оседовања/непоседовања и реаговање на њих; усмено исказивање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања.<i>This is my ball. Is that your bike? I've got a dog. Have you got a pet? He/She's got two brothers. Who's got a /an...? Here's your pen.</i>Присвојни придеви <i>my, your...</i><i>Have got</i> за изражавање припадања/поседовања(Интер)културни садржаји: Породица, пријатељи, кућни љубимци, играчке.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА/ НЕДОПАДАЊА	Слушање кратких текстова с једноставним исказима за изражавање допадања/недопадања и реаговање на њих; усмено исказивање слагања/неслагања, допадања/недопадања<i>Do you like orange juice? Yes, I do. /No, I don't. I like fish and chips, but I don't like chicken or rice. Do you like games? I love my family.</i> <i>The Present Simple Tense</i> глагола <i>like/love</i>.(Интер)културни садржаји:Популарна храна и пиће; породица
	ИЗРАЖАВАЊЕ СПОСОБНОСТИ	Слушање једноставних исказа који говоре о способностима; постављање питања у вези са способностима и одговарање на њих, усмено.<i>I can/can't sing. I can draw, but I can't read. Can you swim? Yes, I can. No, I can't. No, but I can run This is my parrot. It can talk. A penguin can't fly.</i>Модални глагол <i>can</i> за изражавање способности.(Интер)културни садржаји:Школске активности, кућни љубимци и свет природе
	ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ И БРОЈЕВА	Слушање једноставних исказа који говоре о количини нечега; постављање питања у вези с количином и одговарање на њих, усмено.<i>How many balls? 15 balls.</i>Основни бројеви до 20.Правилна множина именица. Питања са <i>How many</i>.(Интер)културни садржаји:Школско окружење.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања(„Сл.гласник РС – Просветни гласник“,бр.(16/2018, 3/2019 и 5/2021)

МАТЕМАТИКА

РАЗРЕД:		ДРУГИ
ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА:		180
НЕДЕЉНИ ФОНД ЧАСОВА:		5
Циљ учења предмета математика је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.		
ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– одреди десетице најближе датом броју; – усмено сабира и одузима бројеве до 100; – користи појмове чинилац, производ, дељеник, делилац, количник, садржалац; – примени замену места и здруживање сабирака и чинилаца ради лакшег рачунања; – усмено множи и дели у оквиру прве стотине; – израчуна вредност бројевног израза са највише две операције; – реши текстуални задатак постављањем израза са највише две рачунске операције и провери тачност решења; – одреди непознати број у једначини са једном аритметичком операцијом; – одреди делове (облика $\frac{1}{n}$) дате величине; – изрази одређену суму новца преко различитих апоена; – прочита број записан римским цифрама и напише дати број римским цифрама; – прикаже мањи број података у табlici и стубичастим дијаграмом; – уочи правило и одреди следећи члан започетог низа;	БРОЈЕВИ 55+90=145	Први део Сабирање и одузимање са преласком. Замена места и здруживање сабирака. Веза сабирања и одузимања. Једначине са једном операцијом (сабирање или одузимање). Римске цифре I, V, X, L, C Други део Множење и дељење (таблично) Нула и јединица као чиниоци; нула као дељеник. Замена места и здруживање чинилаца. Трећи део Редослед рачунских операција. Множење и дељење збира и разлике бројем. Веза множења и дељења. Једначине са једном операцијом (множење или дељење). Бројевни изрази. Формирање израза на основу реалистичних ситуација. Разломци облика $\frac{1}{n}$, $1 \leq n \leq 10$, визуелно и симболичко представљање.

– разликује дуж, полуправу и праву; – одреди дужину изломљене линије (графички и рачунски); – одреди обим геометријске фигуре; – нацрта правоугаоник, квадрат и троугао на квадратној мрежи и тачкастој мрежи; – уочи подударне фигуре на датом цртежу; – уочи симетричне фигуре; – допуни дати цртеж тако да добијена фигура буде симетрична у односу на дату праву;	ГЕОМЕТРИЈА 8+14=22	Први део Дуж, права и полуправа. Тачка и права. Отворена и затворена изломљена линија. Графичко надовезивање дужи. Дужина изломљене линије. Обим геометријских фигура без употребе формула. Други део Цртање правоугаоника, квадрата и троугла на квадратној мрежи, на тачкастој мрежи. симетричне фигуре, подударност фигура (интуитивно).
– изрази дужину у различитим јединицама за мерење дужине; – измери дужину дужи и нацрта дуж дате дужине – чита и запише време са часовника; – користи јединице за време у једноставним ситуацијама	МЕРЕЊЕ И МЕРЕ 5+8=13	Мерење дужине стандардним мерним јединицама (m, dm, cm). Мерење времена (дан, месец, година, час, минут).

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС – Просветни гласник“, бр.(16/2018, 3/2019 и 5/2021)

СВЕТ ОКО НАС

РАЗРЕД:		ДРУГИ	
ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА:		72	
НЕДЕЉНИ ФОНД ЧАСОВА:		2	
Циљ наставе и учења Света око нас јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.			
ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: – идентификује групе људи којима припада и своју улогу у њима;– оствари права и изврши обавезе у односу на правила понашања у групама којима припада; – се понаша тако да уважава различитости других људи; – прихвати последице када прекрши правила понашања групе; – сарађује са другима у групи на заједничким активностима; – разликује потребе од жеља на једноставним примерима из сопственог живота; – препозна грб, заставу и химну Републике Србије и примерено се понаша према симболима; – одреди тип насеља на основу његових карактеристика; – повеже личну хигијену, боравак у природи, физичку активност и разноврсну исхрану са очувањем здравља; – одржава личну хигијену – руку, зуба и чулних органа; – примени правила културног и безбедног понашања у саобраћају и превозним средствима у насељу са околином; – безбедно поступа пре и током временских непогода; – истезањем, савијањем и сабијањем одреди својства материјала; – одабере материјале који својим својствима највише одговарају употреби предмета; – пронађе нову намену коришћеним предметима; – наводи примере различитих облика кретања у окружењу; – одабере начин кретања тела, узимајући у обзир облик тела, врсту подлоге и средину у којој се тело креће; – измери растојање које тело пређе током свог кретања; – пронађе тражени објекат у насељу помоћу адресе/карактеристичних објеката;	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ
	НАСЕЉЕ СА ОКОЛИНОМ	Други и ја 7+5=12	Групе људи: родбина, (ван)школска заједница, становници насеља. Права и обавезе чланова група. Однос потреба и жеља. Правила понашања појединаца и група. Породични, школски и празници насеља.
		Култура живљења 10+6=16	Симболи Републике Србије: грб, застава и химна. Типови насеља: село, град. Здрав начин живота: хигијена тела, разноврсна исхрана, број obroка, боравак у природи и физичка активност. Врсте саобраћаја (копнени, водни и ваздушни и одговарајућа превозна средства). Безбедно понашање у саобраћају у насељу (кретање улицом и путем без тротоара, прелажење улице и пута без пешачког прелаза. Правила понашања у превозним средствима (аутомобил и јавни превоз). Временске непогоде (олуја, град, мећава) и безбедно понашање у затвореном и на отвореном простору.
		Човек ствара 4+3=7	Материјали (дрво, камен, метал, стакло, гума, пластика, папир, тканина, глина/пластелин) и производи људског рада. Еластичност материјала. Својства материјала одређују њихову употребу. Нова намена предмета направљених од различитих материјала. Занимања људи у граду и селу.

– именује занимања људи у свом насељу са околином; – одреди време помоћу часовника и календара користећи временске одреднице: сат, дан, седмицу, месец, годину; – забележи и прочита податке из личног живота помоћу ленте времена; – разликује облике рељефа у свом насељу и околини; – разликује облике и делове површинских вода у свом насељу и околини; – идентификује заједничке особине живих бића на примерима из окружења; – повеже делове тела живих бића са њиховом улогом/улогама; – разврста биљке из окружења на основу изгледа листа и стабла; – разврста животиње из окружења на основу начина живота и начина исхране; – наведе примере који показују значај биљака и животиња за човека; – штедљиво троши производе које користи у свакодневним ситуацијама; – разврста отпад на предвиђена места; – негује и својим понашањем не угрожава биљке и животиње у окружењу; – препозна примере повезаности живих бића са условима за живот; – повеже промене у природи и активности људи са годишњим добрима; – изведе једноставне огледе пратећи упутства; – повеже резултате рада са уложеним трудом.		Разноврсност природе 12+8=20	Рељеф и облици рељефа: узвишења, (брдо, планина) удубљења (долине, котлине) и равнице. Рељеф у насељу и околини. Облици појављивања воде: површинске воде (текуће, стајаће) и њихови делови (извор, ток, корито, обала). Површинске воде у насељу и околини. Заједничке особине живих бића (дисање, исхрана, раст, остављање потомства). Функције (улога) делова тела живих бића. Разноврсност биљака у окружењу (зељасте и дрвенасте; лишћарске и четинарске). Разноврсност животиња у околини (домаће и дивље; биљоједи, месоједи и сваштоједи). Значај биљака и животиња за човека. Улога човека у очувању природе (штедња производа који се користе у свакодневном животу, разврставање отпада на предвиђена места, брига о биљкама и животињама). Сунчева светлост и топлота, вода, ваздух и земљиште – неопходни услови за живот. Промене у природи и активности људи у зависности од годишњих

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС – Просветни гласник“, бр.(16/2018, 3/2019 и 5/2021)

ЛИКОВНА КУЛТУРА

РАЗРЕД:	ДРУГИ	
ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА:	72	
НЕДЕЉНИ ФОНД ЧАСОВА:	2	
Циљ наставе и учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.		
ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈ
– користи материјал и прибор на безбедан и одговоран начин; – изрази, одабраним материјалом и техникама своје емоције, машту,сећања и замисли; – користи једноставне информације и одабрана ликовна дела као подстицај за стваралачки рад; – изражава, светлим или тамним бојама, свој доживљај уметничког дела; – идентификује истакнути део целине и визуелне супротности у свом окружењу; – преобликује, самостално или у сарадњи са другима, материјале и предмете за рециклажу; – тумачи једноставне визуелне информације које опажа у свакодневном животу; – изражава мимиком и/или телом различита расположења, покрете и кретања; – упоређује свој и туђ естетски доживљај простора, дизајна и уметничких дела; – повезује уметничко занимање и одговарајуће продукте; – пружи основне информације о одабраном музеју; – разматра, у групи, шта и како је учио/ла и где та знања може применити.	ОБЛИЦИ (22+10=32)	Облици (светлост као услов за опажање облика; визуелне карактеристике природних и вештачких облика; дизајн предмета за свакодневну употребу). Супротности (обојено и безбојно, једноставно и сложено, испупчено и удубљено, ближе и даље...).
	ПРОСТОР (8+6=14)	Простор (обликовање простора – школа, учионица, соба; музеј). Кретање (кретање једног облика у простору; кретање више облика у простору). Сцена (маске, костими, реквизити).
	СПОРАЗУМЕВАЊЕ (10+4=14)	Тумачење (невербално и визуелно изражавање; садржај визуелних информација). Слика и реч (редослед радње у стрипу; знаци; лепо писање; честитке).
	ЛИКОВНЕ ИГРЕ (4+8=12)	Боја (светле и тамне боје; боја и облик; боја и звук). Замишљања (стварност и машта).

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС – Просветни гласник“, бр.(16/2018, 3/2019 и 5/2021)

МУЗИЧКА КУЛТУРА

РАЗРЕД:		ДРУГИ	
ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА:		36	
НЕДЕЉНИ ФОНД ЧАСОВА:		1	
Циљ наставе и учења Музичке културе је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.			
ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:		ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈ
- објасни својим речима утиске о слушаном делу, особине тона, доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело; - разликује различите инструменте по боји звука и изражајним могућностима; - изводи основне музичке изражајне елементе; - препозна музичку тему или карактеристични мотив који се понавља у слушаном делу; - повезује карактер дела са изражајним музичким елементима и инструментима; - изговара бројалице у ритму, уз покрет; - пева по слуху песме различитог садржаја и расположења; - изводи уз покрет музичке и традиционалне игре; - примењује правилан начин певања и договорена правила понашања у групном певању и свирању; - свира по слуху ритмичку пратњу уз бројалице и песме, једноставне аранжмане, свирачке деонице у музичким играма; - повезује почетне тонове песама- модела и једноставних наменских песама са бојама; - повезује ритам са графичким приказом; - објашњава својим речима доживљај свог и туђег извођења; - учествује у школским приредбама и манифестацијама; - направи дечје ритмичке инструменте; - осмисли покрете уз музику; - осмисли ритмичку пратњу за бројалице, песме и музичке игре помоћу различитих извора звука; - осмисли одговор на музичко питање; - осмисли једноставну мелодију на краћи задати		ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ (12+11=23)	Изговор бројалице у ритму уз покрет. Звучне ономотопеје и илустрације. Правилан начин певања- држање тела и дисање. Правилна дикција- изговарање брзалица и бројалица. Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера. Певање песама уз покрет- песме уз игру и народне песме. Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова уз боју (а1 бела, ха 1 љубичаста боја). Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима. Инструментална пратња по слуху уз бројалице и песме- пулс, ритам, груписање удара. Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима- песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дечјим инструментима и на алтернативним изворима звука. Музички бонтон.

текст; - према литерарном садржају изабере од понуђених, одговарајући музички садржај;		
- поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; - користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука.	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ (5+3=8)	Уметничка музика у цртаним и анимираним филмовима. Однос звук-лик, музика-радња. Композиције које илуструју различита осећања. Звук и тон (извори) – звуци из природе и окружења. Тон: боја (различити гласови и инструменти), трајање (кратак-дуг),јачина (гласан-тих), висина (висок-дубок). Композиције које илуструју различите боје људског гласа и инструмената. Музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача, оркестар). Различити жанрови везани за ситуације значајне у животу ученика. Музичка прича. Композиције различитог карактера и елементи музичке изражајности МУЗИЧКО (мелодијска линија, темпо, ритам, динамика). Музички бонтон. Музика и здравље. Носиоци звука (цеде плејер, рачунар...).
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО (3+2=5)	Израда дејчјих ритмичких инструмената од различитих материјала. Креирање сопствених покрета уз музику. Стварање једноставне ритмичке пратње коришћењем различитих извора звука. Музичка питања и одговори и музичка допуњалка. Стварање звучне приче од познатих музичких садржаја, звучних ономатопеја и илустрација на краћи литерарни текст.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС – Просветни гласник“, бр.(16/2018, 3/2019 и 5/2021)

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

РАЗРЕД:		ДРУГИ	
ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА:		108	
НЕДЕЉНИ ФОНД ЧАСОВА:		3	
Циљ учења предмета физичко и здравствено васпитање је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.			
ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ
– примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); – правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; – комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу; – одржава равнотежу у различитим кретањима; – разликује правилно од неправилног држања тела; – успостави правилно држање тела; – правилно дише током вежбања; – изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу; – изведе децји и народни плес; – користи основну терминологију вежбања; – поштује правила понашања у и на просторима за вежбање; – поштује мере безбедности током вежбања; – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање; – поштује правила игре; – навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа; – прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења; – уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања;	ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ		Вежбе за развој снаге.Вежбе за развојпокретљивости.Вежбе за развој издржљивости. Вежбе за развој брзине.Вежбе за развој координације.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ	Ходање и трчање	Ходање:– кратким корацима,– дугим корацима,– у различитом ритму,– ходање опружањем стајне ноге,– ходање са реквизитом,– ходање са променом правца и смера, – ходање комбиновано са различитим покретима,– ходање преко ниских препрека, – елементарне игре са ходањем. Техника трчања: – трчање преко препрека,– трчање са променом ритма,– трчање са променом правца и смера,– брзо трчање стартом из различитих почетних положаја,– трчање 30 m – елементарне игре са трчањем.
		Скакања и прескакања	Прескакање вијача, палица и других реквизита поређаних на тлу једноножним и суножним одскоком.Комбинације скокова,Скок удаљ и увис из места и залета. Скок са повишене површине.Припремне вежбе за прескок:игре уз коришћење различитих облика скакања и прескакања.
		Бацања и хватања	Ходање и трчање са котрљањем лопте.Бацање лоптице из места у даљину и у циљ. Бацање лоптице из кретања.Бацање лопте увис без и са окреом за 3600.Вођење лопте једном и другом руком у месту и кретању.Додавање лопте једном и другом руком. Вођење лопте у ходању и трчању.Гађање лоптом у импровизовани кош, ниски кош и гол.Елементарне игре са вођењем, додавањем и гађањем лоптом у циљ.Штафетне игре и друге елементарне игре лоптом (вођење, хватање,додавање).
		Пузања, вишења, упори и пењања	Помицање на дохватном вратилу са погрченим ногама у вису предњем.Помицање у вису предњем окретањем за 1800, са укрштеним хватом.Њихање уз помоћ. Проширени садржаји Узмак корацима уз косу површину.Бочно пењање уз лестве са наизменичним прехватањем и опирањем истовремено обема ногама.
		Вежбе на тлу	Основни садржаји Два повезана колута напред.Колут напред и скок пруженим телом.Колут назад из чучња у чучањ, низ косу површину.Колут назад.Састав од научених елемената.Игре усвојених вежби. Проширени садржаји Колут напред из упора стојећег опружених ногу.Колут преко лопте.Одељењско такмичење са задатом комбинацијом вежби.

– уочава улогу делова тела у вежбању; – уочи промене у расту код себе и других; – препозна сопствено болесно стање и не вежба када је болестан; – примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања; – одржава личну хигијену; – учествује у одржавању простора у коме живи и борави; – наведе врсте намирница у исхрани; – препознаје везу вежбања и уноса воде; – повеже ходање и трчање са позитивним утицајем на здравље; – препозна лепоту покрета у вежбању; – се придржава правила вежбања; – вреднује успех у вежбању;__		Вежбе равнотеже	Основни садржаји Мала вага на тлу, клупи и ниској греди.Ходање привлачењем на целом стопалу и успон. Ходање опружањем стајне и предножењем замајне ноге.Ходање уназад на греди. Састав из првог разреда допунити наученим вежбама. Проширени садржаји Наскок кораком на греду.Чучањ и окрет у чучњу за 900 и 1800. Састав из првог разреда допунити вежбама ходањем уназад и окретом у чучњу за 1800.Одељенско такмичење.
		Вежбе са реквизитима	Вежбе обликовања сареквизитима.Трчања, поскоци и скокови уз коришћење реквизита. Прескакање вијаче на различите начине.Дизање и ношење предмета и реквизита на различите начине.Елементарне игре са реквизитима.Игре са ластишом.Полигон и елементарне игре уз коришћење реквизита
		Плес и ритмика	Основни садржаји Народно коло и дечији плес по избору.Повезивање елемената из првог разреда у композицију – састав.Основни ритмички покрети са реквизитима. Проширени садржаји Прескакање вијаче уназад.Комбиновано прескакање вијаче напред-назад. Ходање и трчање са бацањем и хватањем лопте и обруча.Вежба са вијачом.Полигони Кобиновани полигон
		Полигони	Кобиновани полигон од усвојених вештина (вежби).
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	Култура вежбања и играња	Основни термини у вежбању.Вежбам безбедно.Чувам своје и туђе ствари.Правила елементарних игара.Некад изгубим, а некада победим.Навијам пристојно.
		Здравствено васпитање	Моје здравље и вежбање.Мишићи, зглобови и кости мога тела. Телесни развој..Лична хигијена.Хигијена простора за вежбање. „Шарени-разноврсни оброк” – правилна исхрана.Значај воде за организам и вежбање.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС – Просветни гласник“, бр.(16/2018, 3/2019 и 5/2021)

Назив предмета	ДИГИТАЛНИ СВЕТ	
Циљ	Циљ наставе и учења предмета Дигитални свет јесте развијање дигиталне компетенције ученика неопходне за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развијање основа алгоритамског начина размишљања.	
Разред	Други	
Годишњи фонд часова	36 часова	
ИСХОДИ		
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
упоређи начин на који учи у школи са онлајн учењем путем школске платформе; користи школску платформу за онлајн учење(уз помоћ наставника и/или родитеља/ законског заступника); самостално користи дигиталне уџбенике за учење; креира, чува и поново уређује дигиталну слику (самостално и/или уз помоћ наставника)користећи одговарајућу апликацију; својим речима објасни појам покретне слике; креира елементе покретне слике; креира једноставан графички дигиталниматеријал намењен познатој публици; својим речима објасни због чега дигиталнеуређаје повезујемо на мреже, укључујући интернет; комуникацију и заједнички рад (учење) које су настале захваљујући умрежавању дигиталних уређаја; објасни добитке и ризике који произилазе изкомуникације путем дигиталних уређаја; разликује неприхватљиво од прихватљивогпонашања при комуникацији на интернету; реагује на одговарајући начин ако дође у додир са непримереним дигиталним садржајем,непознатим, злонамерним особама или особамакоје комуницирају на неприхватљив начин; наведе неке од начина на које корисници дигиталних уређаја остављају личне податке удигиталном окружењу; организује сопствено учење у онлајн окружењу на начин који не угрожава здравље или личну безбедност, као и сигурност дигиталног уређаја;предложи начине одлагања електронског отпада који не угрожавају животну средину; својим речима објасни појам алгоритам; анализира једноставан познати поступак који садржи понављања одређених радњи и представи га алгоритамски;	ДИГИТАЛНО ДРУШТВО	Учење путем школске платформе за онлајн учење. Учење уз помоћ дигиталних уџбеника. Креативно графичко изражавањекоришћењем дигиталног уређаја. Умрежавање дигиталних уређаја иприлике за размену материјала, комуникацију и заједнички рад који изумрежавања произилазе.
	БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА	Добици и ризици који произилазе из комуникације путем дигиталних уређаја. Понашање на интернету – интернетбонтон. Остављање личних података прикоришћењу дигиталних уређаја. Примерена реакција у случају контакта са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама илиособама које комуницирају на неприхватљив начин.

креира одговарајући рачунарски програм у визуелном програмском језику; анализира једноставан програм креиран у визуелном програмском језику и објасни шта ина који начин тај програм ради; уочи и исправи грешку у једноставном програму, провери ваљаност новог решења и по потреби га додатно поправи (самостално или сараднички); креира програм у визуелном програмском језику којим управља понашањем расположивог физичког дигиталног уређаја		
	АЛГОРИТАМСКИ НАЧИН РАЗМИШЉАЊА	Организација времена и услова за рад при онлајн учењу. Коришћење дигиталних уређаја изаштита животне средине. Разлагање проблема на мање целине. Осмишљавање алгоритама линијске и цикличне структуре који води до решења једноставног проблема. Креирање рачунарског програма у визуелном програмском језику. Анализа постојећег програма креираног у визуелном програмском језику и тумачење функције блокова од којих је сачињен. Управљање понашањем физичког дигиталног уређаја креирањем програма у визуелном програмском језику. Уочавање и исправљање грешака у програму

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС – Просветни гласник“, бр.(16/2018, 3/2019 и 5/2021)

ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ

ВЕРСКА НАСТАВА

РАЗРЕД:	ДРУГИ	
ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА:	36	
НЕДЕЉНИ ФОНД ЧАСОВА:	1	
Циљ верске наставе у 2. разреду основне школе је да се код ученика развије свест да је Бог заједница личности и да се открива свету преко литургијске заједнице људи. Овај циљ треба остварити преко учениковог конкретног упознавања са Литургијом и њеном структуром. Тиме се постиже неколико елемената који су од пресудне важности за право схватање и усвајање хришћанске вере:		
- да бог није идеја и апстрактан појам, већ жива личност, који је постао човек и зато се срећа преко човека у Литургији; - да је Бог заједница конкретних личности: Оца, Сина и Св. Духа; - да богољубље истовремено значи човекољубље.		
ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
Когнитивни аспект: моћи да сагледа садржаје којима ће - се бавити настава Православног катихизиса у току 2. разреда основне школе; моћи да уочи какво је његово - предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања. Афективни аспект: желети да активно учествује - на часовима верске наставе	Увод	Опет смо сви на окупу, разговор о нашем будућем раду
Когнитивни аспект: - знати да се Крштењем постаје члан Цркве - знати да је Црква заједница потпуно другачија од свих - знати да је Црква заједница са Богом - разликовати значења појмова Црква (заједница) и храм (место на којем се сабирамо) - на елементарном нивоу моћи да опише зашто се подижу храмови - моћи да уочи да је Литургија догађај Цркве - знати да у Литургији учесује само онај ко је крштен и ко то жели Афективни аспект: - желети да посети храм и боље упозна основна обележја православних храмова	Бог је заједница личности: Оца, Сина и Св. Духа	Биће као заједница и као љубав, литургија је сабирање заједнице, Слобода се у цркви поистовећује са заједницом.
Когнитивни аспект: - препознати и именовати основне службе које постоје на Литургији - знати да свако у Цркви има своју службу - уочити међусобну повезаност служби у Цркви - уочити од коликог је значаја за неку заједницу окупљање свих њених чланова - уочити да је и он сам важан и посебан у животу Цркве - моћи да објасни службу Епископа у Цркви - моћи да увиди сличност службе Епископа са првосвештеником Христом - уочити да Епископ предводи молитву Цркве - моћи да објасни ко су монаси и шта су манастири Афективни аспект: - ученик ће бити подстакнут да размишља о својој служби у Цркви	Структура Литургије – Цркве	Епископ, свештеници, ђакон и народ. Литургија је заједница у којој постоје различите службе. Епископска служба.
Когнитивни аспект: уочити разлог нашег великог поштовања према Богородици		

• знати да је Богородица много волела Бога и желела да му служи и да много воли нас уочити да Богородицу сматрамо • светијом од свих светих знати молитву Богородице Дјево • усвојити текст и мелодију песме • „Витлејеме славни граде“ • знати да се приликом Крштења Христовог, Бог открива као Света Тројица • знати да је Свети Сава наш први Архиепископ • знати ко је подигао манастир Хиландар Афективни аспект: пожелети да радо учествује у • прослављању празника пожелети да стваралачки (кроз песму, молитву, цртеж), искаже своју љубав и поштовање према Богородици	4.Литургија – откривање бога	Литургијске службе, дар божји људима. Љубављу препознајемо бога у човеку. Литургија нам открива св. Тројицу и њихов начин постојања.
Когнитивни аспект: •моћи да увиди и каже зашто приносимо дарове природе Богу • уочити да су дарови које приносимо Богу, свет у малом • моћи на елементарном нивоу да препозна и именује литургијске предмете • уочити да је заједничка трпеза израз љубави • знати да је Литургија заједничка трпеза око које се окупљају чланови Цркве •моћи да уочи разлику између Светог Причешћа и друге хране • уочити сличности елемената Литургије и славе Афективни аспект: • код ученика ће се развити жеља да учествује у Литургији	5.Литургија је присуство Христово и ишчекивање доласка Христовог	Литургија је присуство христово и очекивање другог доласка. припреме за обележавање школске славе, празника Светог Саве.
Когнитивни аспект: • препознати значај празновања Васкрса • проширити своја знања о Христовом Васкрсењу • уочити да је Христово Васкрсење изузетан догађај у који је укључена читава природа • знати да је Христос увек са нама Афективни аспект: • исказати свој доживљај Христовог Васкрсења кроз самостални креативни израз	6.Постојање природе је израз љубави Бога и човека	Бог из љубави ствара природу и на крају човека. Литургија – приношење дарова богу. Причешће. Празнујемо васкрсење Христово.
Когнитивни аспект: • знати да наброји основне делове храма • уочити да је унутрашњост храмова уређена за служење Литургије • знати да објасни ко су светитељи • испричати ко су и шта су све чинили светитељи које славимо • уочити да постоје светитељи и у данашње време • сазнати о неким светитељима новијег доба Афективни аспект: бити подстакнут на поштовање • правилан однос према храму и иконама • бити подстакнут да воли природу и друге људе • бити подстакнут да у свим људима види пријатеље Божје	7.Бог је створио свет да са њим има вечну заједницу љубави преко човека и да у тој заједници човек буде вечно и непоновљиво	Литургија- свет у малом, Излет у природи

ГРЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

РАЗРЕД:		ДРУГИ	
ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА:		36	
НЕДЕЉНИ ФОНД ЧАСОВА:		1	
Циљ учења програма грађанско васпитање је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.			
ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:		ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
- разликује понашања појединаца која доприносе или ометају функционисање и напредовање групе; - успоставља, гради и чува успешне односе са члановима групе којој припада; - искаже своја осећања и потребе на начин који не угрожава друге; - препозна и уважи осећања и потребе других; - наведе и својим речима објасни основна права детета садржана у Конвенцији о дејим правима; - прихвата и образлаже на примерима из живота да свако дете има иста права без обзира на различитости; - препозна ситуације кршења својих и туђих права и показује спремност да тражи помоћ; - се договара и одлучује у доношењу правила групе и да се понаша у складу са њима;		ЉУДСКА ПРАВА Ја и други у различитим групама	Групни идентитет Ко смо ми - сличности и разлике? Групе којима припадамо (породица, одељење, школа, спортски клуб, музичка школа...). Од чега зависи функционисање и напредак групе: комуникација, сарадња, узајамно подржавање, блискост. Понашања појединаца која ојачавају или ометају односе у групи. Осећања Изражавање сопствених осећања. Осећања других, како их препознајемо и уважавамо. Веза осећања са мислима и понашањима. Потребе и права Моје потребе и потребе других. Осећања, потребе, вредности и начин њиховог остваривања. Веза са правима. Права детета Конвенција о дејим правима Различити смо, али су нам права иста. Људска права важе свуда и за сваког. Кршење и заштита права Нисам посматрач, реагујем на ситуације кршења права деце у одељењу и школи. Знам како и коме да се обратим за помоћ.

- наводи примере међусобне повезаности права и одговорности; - разликује ненасилну од насилне комуникације међу члановима групе на примерима из свакодневног живота, из књижевних дела које чита и филмова које гледа; - саслуша излагање саговорника без упадица и са уважавањем; - даје и прихвата предлоге водећи рачуна о интересу свих страна у сукобу; - представи шта садржи и чему служи Правилник о безбедности ученика његове школе;	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО Школа као заједница	Школа као заједница Вредности школе као заједнице - равноправност, одговорност, солидарност, брига за друге, толерантност, праведност, поштење. Правила у школи и њихова функција. Одговорности ученика и одраслих за функционисање школе као заједнице. Односи у заједници Како радим сам, а како у групи? Шта у школи радимо заједно? У чему смо добри? У чему бисмо могли бити бољи? Како комуницирамо у групи? Насилна и ненасилна комуникација. Сукоби Узроци сукоба и шта са њима. Сукоб из угла оног другог. Посредовање у сукобу. Конструктивно решавање сукоба.
- се понаша у складу са Правилником о безбедности ученика; - наводи примере одговорности одраслих и ученика за безбедност у школи; - препознаје предности, ризике и опасности по себе и друге и одговорно поступа при коришћењу мобилног телефона и интернета; - сарађује и преузима различите улоге на основу договора у групи;	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ Школа као безбедно место	Школа као безбедно место Безбедност ученика у школи Ученици имају право на заштиту и безбедност. Правилник школе о безбедности ученика. Безбедност ученика у школи и школском дворишту, на путу између куће и школе, ван школе - на излету и на настави у природи. Безбедност ученика је одговорност свих - запослених у школи, ученика, родитеља, институција ван школе. Безбедно и небезбедно понашање на интернету. Одговорна употреба мобилног телефона.
- износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге који могу унапредити безбедност ученика у школи; - учествује у изради плана једноставне акције; - са другим ученицима изводи и документује једноставну акцију; - доприноси промоцији акције; - на једноставан начин вреднује изведену акцију.	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ Школа као безбедно место за све	Школа као безбедно место за све Како учинити школу безбедним местом за све - планирање и извођење једноставне акције. Кораци у планирању и извођењу акције. Избор теме/проблема/активности којом ћемо се бавити. Одређивање циља и израда плана акције - подела улога, договор о роковима, начину реализације. Извођење и документовање акције - видео-снимци фотографије, текстови и сл. Промоција акције на нивоу школе - приказивање другим одељењима, родитељима и сл., прављење постера или паноа, објављивање прилога у школском листу. Вредновање акције - чиме смо задовољни, шта је могло бити боље.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС – Просветни гласник“, бр.(16/2018, 3/2019 и 5/2021)

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД
ФОНД ЧАСОВА ПО НАСТАВНИМ ПРЕДМЕТИМА У ТРЕЋЕМ РАЗРЕД

Редни број	А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	Трећи разред	
		Недељно	Годишње
1.	Српски језик	5	180
2.	Математика	5	180
3.	Природа и друштво	2	72
4.	Ликовна култура	2	72
5.	Музичка култура	1	36
6.	Физичко и здравствено васпитање	3	108
7.	Енглески језик	2	72
8.	Пројектна настава	1	36
Свега А		21	756
Редни број	Б: ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	Недељно	Годишње
1.	Верска настава/ Грађанско васпитање	1	36
Свега Б		1	36
Свега А+Б		22	792
Редни број	В. ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ВАСПИТНОГ РАДА	Недељно	Годишње
1.	Час одељенског старешине	1	36
2.	Слободне активности	1	36
3.	Допунска настава	1	36
Свега В		3	108
УКУПНО		25	900

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

СРПСКИ ЈЕЗИК

Циљ учења Српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.

Разред **Трећи**

Годишњи фонд часова **180**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
чита са разумевањем различите текстове; опише свој доживљај прочитаних књижевних дела; изнесе своје мишљење о тексту; разликује књижевне врсте: лирску и епску песму, причу, басну, бајку, роман и драмски текст; одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту; именује главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине; уочи основне одлике лирске песме (стих, строфа и рима); разуме пренесено значење пословице и басне и њихову поучност; разуме идеје књижевног дела; уочи основне одлике народне бајке; разликује народну од ауторске бајке; представи главне особине јунака; уочи основне одлике народне епске песме; уочи поређење у књижевном делу и разуме његову улогу; разликује опис од приповедања у књижевном делу; покаже примере дијалога у песми, причи и драмском тексту; уочи хумор у књижевном делу; чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; изражајно рецитије песму и чита прозни текст; изводи драмске текстове; разликује врсте (и подврсте) речи у типичним случајевима; одреди основне граматичке категорије именица, придева и		ШКОЛСКА ЛЕКТИРА Лирска поезија Душан Костић: <i>Септембар</i> Григор Витез: <i>Какве је боје поток/</i> Десанка Максимовић: <i>Вожња</i> Душан Васиљев: <i>Зима</i> Мирослав Антић: <i>Шта је највеће/</i> Ф. Г. Лорка: <i>Луцаста песма</i> Драган Лукић: <i>Свакога дана/ Шта је отац</i> Бранислав Црнчевић: <i>Љутило мече/</i> Љубивоје Ршумовић: <i>Аждаја своме чеду тепа</i> Милован Данојлић: <i>Љубавна песма</i> Љубивоје Ршумовић: <i>Домовина себрани лепотом</i> Химна Светоме Сави Бранко Стевановић: <i>Занимање Марка Краљевића</i> Епска поезија Народне песме: <i>Марко Краљевић и бег Костадин, Орање Марка Краљевића</i> Проза Ла Фонтен: <i>Церчак и мрав/Езоп: Корњача и зец</i> Народна приповетка: <i>Свети Сава и сељак без среће</i> Народна бајка: <i>Чардак ни на небу ни на земљи</i> Народна приповетка: <i>Свијету се не може угодити</i> Бранко Ћопић: <i>Изокренута прича</i> Оскар Вајлд: <i>Себични џин</i> Светлана Велмар Јанковић: <i>Златно јагње (одломак)</i>

глагола; примењује основна правописна правила; јасно и разговетно изговори обавештајну, упитну и заповедну реченицу, поштујући одговарајућу интонацију и логички акценат, паузе, брзину и темпо; споји више реченица у краћу и дужу целину; препричава, прича и описује и на сажет и на опширан начин; извештава о догађајима водећи рачуна о прецизности, тачности, објективности и сажетости; варира језички израз; попуни једноставан образац у који уноси основне личне податке; разликује формални од неформалног говора (комуникације); учествује у разговору поштујући уобичајена правила комуникације и пажљиво слуша саговорника.	КЊИЖЕВНОСТ	Бранко В. Радичевић: <i>Прича о дечаку и Месецу</i> Ијан Макјуен: <i>Реч-две о Питеру</i> (одломак) Јохана Шпири: <i>Хајди</i> (одломак) Народна бајка: <i>Баи-Челик</i> (читање у наставцима) Јасминка Петровић: <i>Од читања се расте</i> (читање у наставцима) Драмски текстови Душан Радовић: <i>А зашто он вежба</i> Александар Поповић: <i>Лед се топи</i> Јованка Јоргачевић: <i>Никад два добра</i> Лаза Лазић: <i>Суђење</i> Популарни и информативни текстови Избор из илустрованих енциклопедија и часописа за децу о значајним личностима српског језика, књижевности и културе (Милева Ајнштајн, Михаило Пупин), знаменита завичајна личност и др. ДОМАЋА ЛЕКТИРА Бранко Ћопић: <i>Доживљаји Мачка Тоше</i> Избор из поезије Душана Радовића (<i>Замислите, Да ли ми ве- рујете, Страшан лав, Кад је био мрак, Тужне ђачке исповести, Здравница, Плави зец</i> и друге песме) Браћа Грим: <i>Бајке</i> (по избору) Књижевни појмови: лирска песма, химна, епска песма, народна бајка, роман, поређење, персонификација (на нивоу препознавања), опис, дијалог, приповедање, епски јунак, драмска радња
	ЈЕЗИК Граматика, правопис и ортографија	Врсте речи: именице (градивне, збирне); придеви (присвојни, градивни); род и број придева; заменице (личне заменице); глаголи; лице и број глагола. Подела речи на крају реда (граница на самогласник). Управни говор (први и други модел). Неуправни говор. Велико слово: писање имена народа, вишечланих географских назива (планина, река, језера, мора и сл.), празника, наслова књига и часописа; Писање присвојних придева изведених од властитих имена (суфикси: -ов, -ев, -ин; -ски, -чки, -шки). Речца <i>не</i> уз именице и придеве. Наводници (у управном говору, насловима дела, називима школа). Сугласник <i>ј</i> (између самогласника <i>и-о</i> и <i>о-и</i>).

		Скраћенице (мерне јединице за масу, дужину, време и запремину течности).
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Краћи и дужи текстови – књижевни и некњижевни, као и нели- неарни текстови. Причање о догађајима и доживљајима, стварним и измишљеним (усмено и писано). Описивање људи, животиња и природе (плански приступ) – усмено и писано. Различите комуникативне ситуације (комуникација са одраслима и са вршњацима; у школи, у продавници, телефонски разговор, поздрављања, честитања и сл.). Богаћење речника: речи истог или сличног значења; речи супротног значења; речи које значе нешто умањено и увећано (уз одговарајуће текстове из лектире). Правописне вежбе: вежбе допуњавања и избора правилног облика речи; диктат, аутодиктат. Језичке вежбе: проширивање и допуњавање реченица разли- читим врстама речи, промена реда речи у реченици, промена дужине реченице. Лексичко-семантичке вежбе: речи који припадају различитим тематским скуповима; речи супротног значања али исте врсте и истог рода и броја, промена граматичког лица у тексту; основно и пренесено значење речи и друго. Стилске вежбе: састављање прича на основу задатих речи; сажимање или проширивање познате приче (текста), мењање краја приче (текста); настављање приче на основу датог почетка; промена становишта (нпр. увести у текст нове ликове; сместити бајку у далеку будућност...). Говорне вежбе: рецитовање, изражајно читање, сценско приказивање драмског/драматизованог текста и сл.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, Просветни гласник бр. (5/2019, 1/2020 и 6/2020),

МАТЕМАТИКА

Циљ учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

Разред Трећи

Годишњи фонд часова **180**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
прочита, запише и упореди бројеве прве хиљаде и прикаже их на бројевној правој; прочита број записан римским цифрама и напише дати број римским цифрама (до 1.000); изврши четири основне рачунске операције, писмено и усмено (до 1.000); подели број бројем прве десетице, са и без остатка, и провери резултат; процени вредност израза са једном рачунском операцијом; израчуна вредност бројевног израза са највише три рачунске операције; одреди десетице и стотине најближе датом броју; реши једначину са једном рачунском операцијом; одреди и запише скуп решења неједначине са сабирањем и одузимањем; реши проблемски задатак користећи бројевни израз или једначину; – уочи делове целине и запише разломке облика $\frac{m}{n}$ ($m \leq n \leq 10$); – упореди разломке облика $\frac{m}{n}$ са упореди разломке облика са једнаким именицима; резултат мерења дужине запише децималним бројем са једном децималом; уочи и речима опише правило за настајање бројевног низа; чита и користи податке представљене табеларно или графички (стубичасти дијаграм и сликовни дијаграм); црта паралелне и нормалне праве, правоугаоник и квадрат; конструише троугао и круг; именује елементе угла, правоугаоника, квадрата, троугла и круга; разликује врсте углова и троуглова; одреди обим правоугаоника, квадрата и троугла, применом обрасца; опише особине правоугаоника и квадрата; преслика геометријску фигуру у квадратној или тачкастој мрежи на основу задатог упутства;	БРОЈЕВИ	Бројеви прве хиљаде. Сабирање и одузимање (усмени и писмени поступак). Множење једноцифреним бројевима и бројем 10 и дељење бројевима прве десетице са и без остатка (усмени и писмени поступак). Зависност резултата од промене компонената. Једначине облика: $a + x = b$, $a - x = b$, $x - a = b$, $a \times x = b$. Неједначине облика: $a \pm x < b$, $a \pm x > b$, $x - a < b$, $x - a > b$. Римске цифре D, M. Упоредивање разломака са једнаким именицима. Децимални запис броја са једном децималом
	ГЕОМЕТРИЈА	Узајамни положаји правих (паралелне праве и праве које се секу). Угао, врсте углова. Троугао, врсте троуглова. Кружница и круг. Правоугаоник и квадрат. Обим троугла, квадрата и правоугаоника. Цртање паралелних и нормалних правих помоћу лењира. Конструкције троугла и кружнице. Пресликавање геометријских фигура на квадратној мрежи.
	МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	Мерење масе (kg, g, t). Мерење времена (десетина, век, секунд). Мерење дужине (mm, km). Мерење запремине течности (l, dl, cl, ml, hl). Мерење површине геометријских фигура задатом мером.

користи геометријски прибор и софтверске алате за цртање; чита, упореди и претвара јединице за мерење дужине, масе, запремине течности и времена; упореди величине (дужина, маса, запремина течности и време); измери површину геометријске фигуре задатом мером (право- угаоником, квадратом и троуглом); примењује концепт мерења у једноставним реалним ситуацијама.		

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, Просветни гласник бр. (5/2019, 1/2020 и 6/2020),

ПРИРОДА И ДРУШТВО

Циљ учења Природе и друштва јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.

Разред **Трећи**

Годишњи фонд часова **72**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
-идентификује облике рељефа и површинских вода у свом крају; -одреди положај задатог објекта у односу на истакнуте облике рељефа и површинске воде у свом крају; -илуструје примерима како рељеф и површинске воде утичу на живот људи у крају; -примени правила друштвено прихватљивог понашања поштујући права, обавезе и различитости међу људима; -повеже различита занимања и делатности са потребама људи у крају у коме живи; -повеже врсте и значај саобраћаја у свом крају са потребама људи;примени правила безбедног понашања у саобраћају; -разликује чврсто, течно и гасовито стање воде у природи и свакодневном животу; -повеже температурне промене са променама запремине и кретања ваздуха; -очита вредности температуре воде, ваздуха и тела помоћу термометра; -прикаже везе међу живим бићима у различитим животним заједницама помоћу ланаца исхране; -илуструје примерима одговоран и неодговоран однос човека према животној средини; -примени поступке (мере) заштите од заразних болести;се оријентише у простору помоћу компаса и оријентира из природе/окружења; -опише пут којим се може стићи од једне до друге тачке помоћу плана насеља; -идентификује географске објекте у свом крају користећи географску карту Републике Србије;		Природа, човек, друштво Облици рељефа: узвишења (подножје, стране, обронци, врх), равнице и удубљења. Рељеф у мом крају.Површинске воде: река и њене притоке (лева и десна обала); бара и језеро. Површинске воде у мом краја. Групе људи: становници и народи краја (права и обавезе; обичаји; суживот).Производне и непроизводне делатности и њихова међузависност. Село и град, њихова повезаност, зависност и међуусловљеност. Значај и улога саобраћаја. Путнички, теретни и информациони саобраћај. Безбедно понашање ученика на саобраћајницама у крају. Опрема за безбедну возњу ролера, тротинета и бицикла. Течно, гасовито и чврсто стање воде. Кружење воде у природи. Промене при загревању и хлађењу ваздуха (промена температу- ре, запремина и кретање ваздуха).Мерење температуре воде, ваздуха и тела. Услови за живот, ланац исхране и међусобни утицаји у животним заједницама: Копнене животне заједнице: шуме, ливаде и пашњаци; Водене животне заједнице: баре, језера и реке.Култивисане животне заједнице: воћњаци, повртњаци, њиве и паркови.Значај и заштита земљишта и копнених животних заједница. Значај и заштита вода и водених животних заједница. Животне заједнице у мом крају и човеков однос према њима. Начини преношења и мере заштите од заразних болести (грип, заразна жутица, варичеле) и болести које преносе животиње (крпељи, вашке).
		Оријентација у простору и времену Главне стране света. Умањено приказивање објеката и приказивање из „птичије” перспективе. План насеља.Географска карта Републике Србије: картографске боје, картографски знаци).Мој крај на географској карти Републике Србије. Временске одреднице (датум, година, деценија и век).
		Прошлост Историјски извори (материјални, писани и усмени). Садашњост, прошлост, будућност: догађаји, људи и промене у мом крају. Породична прошлост (преци и потомци) и знаменити људи краја. Начин живота данас и у прошлости – занимања, одевање, исхрана, дечије игре.

користи временске одреднице (година, деценија, век) у свакодневним ситуацијама и приликом описивања догађаја из прошлости; -прикупи и представи податке о прошлости породице и краја; -повеже јачину деловања на тело са његовим пређеним растојањем; -доводи у везу брзину падања тела са његовим обликом; -разликује природне и вештачке изворе светлости; -повеже промену величине и положаја сенке са променом положаја извора светлости; -повеже промену јачине звука са променом удаљености од његовог извора; -разликује повратне и неповратне промене материјала; -уочи сличности и разлике међу течностима —тече, променљивост облика; провидност, боја, густина; -одабере материјале који по топлотној проводљивости највише одговарају употреби у свакодневном животу; -објасни како рециклажа помаже очувању природе; -изведе једноставне огледе/експерименте и повеже резултат са објашњењем/закључком; -сарађује са другима у групи на заједничким активностима; -представи резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, Power Point презентацијом и/или цртежом и др); -повеже резултате рада са уложеним трудом.	МОЈ КРАЈ	Кретање	Кретање тела по путањи (праволинијско и криволинијско). Утицај јачине деловања на пређено растојање тела. Дејство Земљине теже – падање тела. Утицај облика тела на брзину падања.Извори светлости (природни и вештачки). Како настаје сенка – облик и величина сенке.Кретање производи звук: треперење затегнуте жице, гласних жица; различити звуци у природи. Звук као информација. Заштита од буке.
		Материјали	Промене материјала: повратне (истезање, савијање, ширење/ скупљање; испаравање, кондензовање, топљење/очвршћавање) и неповратне (сагоревање, рђање).Сличности и разлике међу течностима (вода, уље, детерцент за прање судова, мед, млеко, сок од лимуна). Вода и друге течности као растварачи. Зависност брзине рас- тварања од уситњености материјала, температуре течности и мешања. Топлотна проводљивост материјала. Ваздух као топлотни изолатор у природи и свакодневном животу (крзно и перје; слојевито облачење, вунене рукавице, грађевински блокови, термос-боца).Значај рециклаже. Разврставање отпада од пластике, стакла, папира, метала.Рационална потрошња. Међусобни утицај човека и окружења (начин на који човек мења окружење), утицај на здравље и живот кроз правила понашања који доприносе одрживом развоју.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, Просветни гласник бр. (5/2019, 1/2020 и 6/2020),

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Циљ учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.

Разред **Трећи** Годишњи фонд часова **72**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
-поштује инструкције за припремање, коришћење, одржавање и одлагање материјала и прибора; -повеже уметничко занимање и уметнички занат са одговарајућим продуктом; -преобликује, самостално или у сарадњи са другима, амбалажу и предмете за рециклажу мењајући им употребну функцију; -изрази своје доживљаје, емоције, имагинацију и запажања одабраним материјалом, прибором и техникама; -користи одабране податке и информације као подстицај за стваралачки рад; -протумачи једноставне визуелне информације и поруке из свакодневног живота; -укаже на сличности и разлике које опажа у уметничким делима и традицији различитих народа; -изрази одабране садржаје изразом лица, положајем тела, покретима или кретањем; -распоређи облике, боје, линије и/или текстуре креирајући оригиналне композиције; -разговара са вршњацима о доживљају простора, дизајна, уметничких и ученичких радова, уважавајући различитости; -учествује у обликовању и уређењу простора у школи, код куће или у окружењу; -разматра, у групи, шта и како је учио/ла и где та знања може применити.	МАТЕРИЈАЛИ	Својства материјала. Својства материјала за ликовно обликовање – тврдоћа, еластичност, растворљивост или постојаност (промене у току сушења, у контакту са светлошћу, у контакту са различитим супстанцама и подлогама...), материјали који могу да се користе као алатке (пера, крзно, длака, лишће, дрвца...). Изглед материјала – основне и изведене боје, природне и створене текстуре. Технике. Однос материјала, ликовне технике и идеје. Производи уметничких заната (накит, уметничке лутке, шешири, таписерије, ћилими, осликани текстил, собне светиљке и сенила, грнчарија, дуборез, гравуре...). Значај рециклирања, уметничка рециклажа.
	СПОРАЗУМЕВАЊЕ	Говор тела. Поглед, израз лица, држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације. Тумачење визуелних информација. Визуелне карактеристике биљака и животиња, знаци, симболи, униформе, заставе, ношње... Пејзаж, портрет, аутопортрет. Слика, текст, звук. Кратки анимирани филмови, рекламе, билборди... Лепо писање – плакат, позивнице, честитке...
	КОМПОЗИЦИЈА	Композиција. Дводимензионалне и тродимензионалне композиције, организација композиције, равнотежа. Орнамент. Традиционална и савремена употреба орнамената, симетрија.
	ПРОСТОР	Облици у простору. Непокретни објекти у отвореном и затвореном простору (споменици, уметничка дела, експонати...). Композиција у простору – поставка изложбе, уређење просторије, уређење школе, уређење околине у локалној заједници... Оптичке илузије на дводимензионалној подлози, специјални ефекти на сцени, у филмовима, игрицама... Кретање. Покрет и кретање у природи, окружењу и уметничким делима.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, Просветни гласник бр. (5/2019, 1/2020 и 6/2020),

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Циљ учења Музичке културе је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.

Разред **Трећи** Годишњи фонд часова **36**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
-описује своја осећања у вези са слушањем музике; -примењује правилан начин држања тела и дисања при певању; -изговара бројалице у ритму, уз покрет; -пева по слуху и са нотног текста песме различитог садржаја и расположења; -наведе особине тона и основне музичке изражајне елементе; -разликује инструменте по боји звука и изражајним могућностима; -повезује карактер дела са избором инструмента и музичким изражајним елементима; -препозна музичку тему или карактеристични мотив који се понавља у слушаном делу; -повезује почетне тонове песама – модела и једноставних наменских песама са тонском висином; -комуницира са другима кроз извођење традиционалних и музичких игара уз покрет; -свира по слуху и из нотног текста ритмичку и мелодијску пратњу; -осмисли и изведе једноставну ритмичку и мелодијску пратњу; -осмисли музички одговор на музичко питање; -осмисли једноставну мелодију на краћи задати текст изабере одговарајући музички садржај(од понуђених) према литерарном садржају; -поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; -коментарише своје и туђе извођење музике; -самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; -учествује у школским приредбама и манифестацијама.	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Композиције различитог карактера и елементи музичке изражајности (мелодијска линија, темпо, ритам, динамика). Особине тона: боја (различити гласови и инструменти), трајање, јачина, тонске висине.Музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача, оркестар). Различити жанрови везани за уобичајене ситуације у животу. Музичка прича. Филмска музика. Музички бонтон. Музика и здравље. Дигитализација.
	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Дидактичке музичке игре. Правилан начин певања – држање тела и дисање. Правилна дикција. Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера Певање песама уз покрет.Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова у тонском опсегу од <i>ха</i> до <i>це</i>².Певање и свирање песама из нотног текста.Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима. Инструментална пратња по слуху.Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима – песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације.Свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким инструментима и на алтернативним изворима звука.Музички бонтон.Особине тона: боја (различити гласови и инструменти), трајање (нотна трајања), јачина (динамичке ознаке – пиано, форте, крешендо и декрешендо), тонске висине (од <i>це</i>¹ до <i>ге</i>¹).Елементи музичког писма: линијски систем, виолински кључ, трајање тонова (половина, четвртина, осмина ноте и одговарајуће паузе) у такту 2/4.Јединица бројања. Тактирање у 2/4 такту.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Стварање једноставне ритмичке и мелодијске (једноставне) пратње. Музичка питања и одговори и музичка допуњалка. Стварање звучне приче од познатих музичких садржаја, звучних ономатопеја и илустрација на краћи литерарни текст (учење у контексту).

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, Просветни гласник бр. (5/2019, 1/2020 и 6/2020)

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Циљ учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Разред **Трећи** Годишњи фонд часова **108**

ИСХОДИ- По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ
-примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); -правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; -комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу; -одржава равнотежу у различитим кретањима; -коригује сопствено држање тела на основу савета наставника; -правилно држи тело; -правилно подиже, носи и спушта терет; -изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу; -изведе децји и народни плес; -користи терминологију вежбања; -поштује правила понашања на вежбаљима; -поштује мере безбедности током вежбања; одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима; -примени правила игре; навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа; -прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења; -уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања и у другим ситуацијама; -правилно изводи и контролише покрете у различитим кретањима; -прати промене у тежини и висини код себе и других; -препозна здравствено стање када не треба да вежба; -примењује хигијенске мере пре, у току и након вежбања и другим животним ситуацијама; уредно одржава простор у коме живи и борави; -користи здраве намирнице у исхрани; -повезује различита вежбања са њиховим утицајем на здравље; -препозна лепоту покрета у вежбању; -се придржава правила вежбања; -вреднује сопствена и туђа постигнућа у вежбању.	ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ		Основни садржаји Вежбе за развој снаге са и без реквизита. Вежбе за развој покретљивости са и без реквизита. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине и експлозивне снаге. Вежбе за развој координације. Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	Атлетика	Техника трчања. Истрајно трчање. Скок удаљ згрчком техником. Бацање лоптице из залета. Скок увис прекорачном техником.
		Спортска гимнастика	Вежбе на тлу: вежбе и комбинације. Прескоци и скокови. Вежбе у вису, вежбе у упору и вежбе и вежбе променама висова и упора. Вежбе равнотеже на шведској клупи и ниској греди.
		Основе тимских, спортских и елементарних игара	Између четири ватре Мини-рукомет. Футсал – „мали фудбал”.
		Плес и ритмика	Вежбе са вијачом. Вежбе са лоптом. Народно коло „Савила се бела лоза винова”. Народно коло из краја у којем се школа налази.
		Пливање	Прилагођавање на водену средину и основна обука пливања.
		Полигони	Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима.
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	Култура вежбања и играња	Основна правила: Између четири ватре, Мини-рукомета и Футсала. Понашање према осталим учесницима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе). Чување и одржавање материјалних добара. Постављање, склањање и чување справа и реквизита неопходних за вежбање. „Ферплеј” (навијање, победа, пораз). Породица и вежбање. Вежбање као део дневних активности.
		Здравствено васпитање	Моје срце – пулс. Дисање и вежбање. Хигијена простора за вежбање. Значај воћа и поврћа у исхрани. Значај воде за организам и вежбање. Поступање у случају повреде.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, Просветни гласник бр. 5/2019, 1/2020 и 6/2020),

Циљ учења Енглеског језика у основном образовању и васпитању јесте да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену, а од трећег разреда и писану комуникацију, и да стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Разред **Трећи**

Годишњи фонд часова **72**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ	ЈЕЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ (у комуникативним функцијама)
–поздрави и отпоздрави, примењујући једноставна језичка средства; – представи себе и другог; -разуме једноставна питања личне природе и одговара на њих; -разуме једноставна упутства и налоге и реагује на њих; -саопшти једноставна упутства и налоге; -разуме позив на заједничку активност и на прикладан начин реагује на њега; -упути позив на заједничку активност; -разуме кратке и једноставне молбе и реагује на њих;упути кратке и једноставне молбе; -искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин; - разуме једноставно исказане честитке и одговори на њих; -упути једноставне честитке; -разуме и, примењујући једноставна језичка средства, наведе најуобичајеније активности које се односе на прославе рођендана и празника; -препозна и именује бића, предмете и места из непосредног окружења; -разуме једноставне описе бића, предмета и места; -опише бића, предмете и места користећи једноставна језичка средства; -разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; -изрази основне потребе, осете и осећања једноставним језичким средствима; -разуме једноставна обавештења о положају у простору и реагује на њих;	ПОЗДРАВЉАЊЕ	Реаговање на усмени и писани импулс саговорника (наставника, вршњака, и слично); усмено и писано изражавање прикладних поздрава.
	ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ; ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ; ДАВАЊЕ И ТРАЖЕЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О ДРУГИМА	Слушање једноставних текстова у којима се неко представља; представљање себе и других особа, присутних и одсутних.
	РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ ЈЕДНОСТАВНИХ УПУТСТАВА И НАЛОГА	Слушање налога и упутстава и реаговање на њих; давање једноставних упутстава (комуникација у учионици – упутства и налози које размењују учесници у наставном процесу, упутства за игру и слично).
	ПОЗИВ И РЕАГОВАЊЕ НА ПОЗИВ ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ	Слушање једноставних позива на заједничку активност и реаговање на њих (позив на рођендан, игру, дружење...); упућивање и прихватање/одбијање позива на заједничку активност коришћењем најједноставнијих израза.
	ИСКАЗИВАЊЕ МОЛБЕ, ЗАХВАЛНОСТИ И ИЗВИЊЕЊА	Слушање једноставних исказа којима се тражи помоћ, услуга или обавештење; давање усменог и писаног одговора на исказану молбу коришћењем најједноставнијих језичких средстава; упућивање молби, исказивање захвалности и извињења.
	ЧЕСТИТАЊЕ ПРАЗНИКА, РОЂЕНДАНА И ДРУГИХ ЗНАЧАЈНИХ ДОГАЂАЈА	Слушање једноставних устаљених израза којима се честита празник, рођендан; реаговање на упућену честитку и упућивање кратких пригодних честитки.
	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА,	Слушање једноставних описа бића, предмета и места у којима се појављују информације о спољном изгледу, појавним облицима, димензијама и осталим

-тражи и пружи једноставна обавештења о положају у простору; -разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на хронолошко и метеоролошко време; -разуме једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање,поседовање/непоседовање и реагује на њих; -тражи и даје једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање; -разуме једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагује на њих; -тражи мишљење и изражава допадање/недопадање једноставним језичким средствима; -разуме једноставне текстове у којима се описују радње и способности у садашњости; -размени информације које се односе на дату комуникативну ситуацију; -опише радње и способности користећи једноставна језичка средства -;разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на бројеве и количине.	МЕСТА И ПОЈАВА	најједноставнијим карактеристикама; давање кратких описа бића, предмета и места; тражење и давање информација у вези са описом бића, предмета и места.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	Слушање једноставних исказа у вези са потребама, осетима, осећањима; саопштавање својих и туђих потреба, осета и осећања и (емпатично) реаговање на њих.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА У ПРОСТОРУ	Слушање текстова у којима се на једноставан начин описује положај у простору; усмено и писано тражење и давање информација о положају у простору коришћењем најједноставнијих језичких средстава.
	ИСКАЗИВАЊЕ ВРЕМЕНА	Слушање једноставних исказа у вези са хронолошким временом и метеоролошким приликама; усмено и писано тражење и давање информација о хронолошком времену и метеоролошким приликама коришћењем најједноставнијих језичких средстава.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА/ НЕПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА/ НЕПОСЕДОВАЊА	Слушање текстова с једноставним исказима за изражавање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања и реаговање на њих; усмено и писано исказивање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања коришћењем најједноставнијих језичких средстава.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА/ НЕДОПАДАЊА	Слушање текстова с једноставним исказима за изражавање допадања/недопадања и реаговање на њих; усмено и писано исказивање слагања/неслагања, допадања/недопадања коришћењем најједноставнијих језичких средстава.
	ОПИСИВАЊЕ ДОГАЂАЈА И СПОСОБНОСТИ У САДАШЊОСТИ	Слушање једноставних исказа који говоре о радњама и способности у садашњости; описивање радњи и способности у садашњости, постављање питања и одговарање на њих, усмено и писано, коришћењем најједноставнијих језичких средстава.
	ИЗРАЖАВАЊЕ БРОЈА И КОЛИЧИНЕ	Слушање једноставних исказа који говоре о броју и количини нечега; саопштавање броја и количине, постављање питања и одговарање на њих, усмено и писано, коришћењем најједноставнијих језичких средстава.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, Просветни гласник бр. (5/2019, 1/2020 и 6/2020),

ПРОЈЕКТНА НАСТАВА

Назив пројекта	Циљ пројекта	Исходи Ученик ће бити у стању да:	Број часа
1. Четири годишња доба има – увођење у пројекат	Упознавање ученика са четири годишња доба, њиховим карактеристикама и оспособљавање за њихово разликовање и препознавање	-учествује у вођеном и слободном разговору; -обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима; -усмено описује ствари из непосредног окружења; -набраја четири годишња доба и кратко их описује; -понаша се тако да уважава различитости својих вршњака и других људи; -сарађује са вршњацима у заједничким активностима; -преведе једноставне појмове и информације у ликовни рад; -црта на различитим подлогама и форматима папира; -користи материјал и прибор у складу са инструкцијама; -сарађује и преузима различите улоге у групи. -слуша композицију и учествује у разговору о њој; -усмено описује на шта га је дата композиција подсетила; -понаша се на начин који не угрожава потребе, права и осећања других; -комуницира слушајући саговорника и тражи објашњење; -повезује резултате учења и рада са уложеним трудом;на једноставан начин вреднује изведену акцију.	3
2. Стигла нам је јесен	Истраживање карактеристика јесени као најбогатијег годишњег доба; уочавање међусобне узрочно-последичне везе између биљака, људи и врем.прилика. и снимање кратког филма о јесени	-учествује у вођеном и слободном разговору; -обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима; -усмено описује ствари из непосредног окружења; -понаша се тако да уважава различитости својих вршњака и других људи; -сарађује са вршњацима у заједничким активностима; -преведе једноставне појмове и информације у ликовни рад; -црта на различитим подлогама и форматима папира; -користи материјал и прибор у складу са инструкцијама; -сарађује и преузима различите улоге у групи; -понаша се на начин који не угрожава потребе, права и осећања других; -комуницира слушајући саговорника и тражи објашњење; -повезује резултате учења и рада са уложеним трудом; -на једноставан начин вреднује изведену акцију -анализира и тумачи књижевни текст;	10
3.Зима,зима,е па шта је	Истраживање карактеристика зиме као годишњег доба; уочавање међусобне узрочно-последичне везе између биљака,људи и врем.прилика, упознавање са празницима који се прослављају за време овог годишњег доба (Нова година, Божић, школска слава Свети Сава)и снимање кратког филма о зими	-учествује у вођеном и слободном разговору; -обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима; -усмено описује ствари из непосредног окружења; -понаша се тако да уважава различитости својих вршњака и других људи; -сарађује са вршњацима у заједничким активностима; -преведе једноставне појмове и информације у ликовни рад; -црта на различитим подлогама и форматима папира; -користи материјал и прибор у складу са инструкцијама; -сарађује и преузима различите улоге у групи; -понаша се на начин који не угрожава потребе, права и осећања других; -комуницира слушајући саговорника и тражи објашњење; -повезује резултате учења и рада са уложеним трудом;	8

		-на једноставан начин вреднује изведену акцију -анализира и тумачи књижевни текст;	
4.Пролеће је процвало	Истраживање карактеристика пролећа као годишњег доба; уочавање међусобне узрочно-последичне везе између биљака,људи и врем.прилика, упознавање са празницима који се прослављају за време овог годишњег доба (Васкрс) и снимање кратког филма о пролећу	-учествује у вођеном и слободном разговору; -обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима; -усмено описује ствари из непосредног окружења; -понаша се тако да уважава различитости својих вршњака и других људи; -сарађује са вршњацима у заједничким активностима; -преведе једноставне појмове и информације у ликовни рад; -црта на различитим подлогама и форматима папира; -користи материјал и прибор у складу са инструкцијама; -сарађује и преузима различите улоге у групи; -понаша се на начин који не угрожава потребе, права и осећања других; -комуницира слушајући саговорника и тражи објашњење; -повезује резултате учења и рада са уложеним трудом; -на једноставан начин вреднује изведену акцију -анализира и тумачи књижевни текст;	8
5.Лето је стигло, све на ноге дигло	Истраживање карактеристика лета као годишњег доба; уочавање међусобне узрочно-последичне везе између биљака,људи и врем.прилика, и снимање кратког филма о лету.	-учествује у вођеном и слободном разговору; -обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима; -усмено описује ствари из непосредног окружења; -понаша се тако да уважава различитости својих вршњака и других људи; -сарађује са вршњацима у заједничким активностима; -преведе једноставне појмове и информације у ликовни рад; -црта на различитим подлогама и форматима папира; -користи материјал и прибор у складу са инструкцијама; -сарађује и преузима различите улоге у групи; -понаша се на начин који не угрожава потребе, права и осећања других; -комуницира слушајући саговорника и тражи објашњење; -повезује резултате учења и рада са уложеним трудом; -на једноставан начин вреднује изведену акцију -анализира и тумачи књижевни текст;	7

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, Просветни гласник бр. (5/2019, 1/2020 и 6/2020),

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Циљ наставе и учења Грађанског васпитања је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске и локалне заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.

Разред **Трећи**

Годишњи фонд часова **36**

ИСХОДИ По завршеном разреду ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
својим понашањем показује да прихвата различитост других; препознаје у свом окружењу примере неједнаког постојања према некој особи или групи на основу неког њиховог личног својства; се понаша на начин који уважава сопствене и туђе потребе, права и осећања у свакодневним ситуацијама; препознаје примере солидарности у свом окружењу, причама, филмовима; укаже вршњацима на особе или групе у свом окружењу којима је потребна помоћ и подршка; објасни разлику између саосећања, солидарности и сажаљења на датом примеру; укаже на упрошћено, поједностављено, генерализовано и најчешће нетачно приказивање некога на приказаним примерима; наведе неколико институција у свом окружењу које брину о потребама и правима грађана, посебно деце; наведе шта би волео да има у својој локалној заједници што сада недостаје; тражи помоћ у ситуацијама кршења својих или туђих права; наведе једно удружење грађана у свом окружењу и опише чиме се бави; опише на које све начине деца његових/њених година могу да брину о својој локалној заједници; пажљиво слуша саговорника, слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије	ЉУДСКА ПРАВА Сви различити, а сви равноправни	Различитост Живот у заједници у којој би сви људи били исти (по полу, узрасту, вери, националности, образовању, интересовању). Различитост као богатство једне друштвене заједнице. Отвореност и затвореност за различитости. Различитости у нашој локалној заједници. Равноправност мушкараца и жена Уважавање разлика уз једнака права, одговорности и могућности. Дечаци и девојчице – сличности и разлике, иста права и могућности. Осетљиве друштвене групе Групе којима је услед специфичних разлика потребна додатна подршка како би имале исте шансе и могле равноправно да се укључе у живот заједнице и остваре своје потребе и права. Стереотипи и предрасуде Упрошћено, поједностављено, генерализовано и најчешће нетачно приказивање некога (сви дечаци су, све девојчице су, сви Роми су). Негативно мишљење појединаца о некоме ко се не познаје довољно. Стереотипи и предрасуде као основ за дискриминацију. Дискриминација права Неједнако поступање према особи или некој групи на основу неког њиховог личног својства (пол, узраст, вера, националност, образовање, инвалидитет), што за последицу има нарушавање њихових и достојанства. Једнако поступање према неједнакима као вид дискриминације. Етикетирање, ружни надимци као вид дискриминације.
		Локална заједница Место где грађани задовољавају највећи број својих потреба и остварују највећи број својих права. Потребне и права које деца задовољавају у локалној заједници за образовањем, здравственом заштитом, одмором, игром, учествовањем у спортским, кулурним и уметничким активностима. Комуналне услуге Услуге од општег интереса за све грађане локалне заједнице вода, превоз,

мишљење; испољава заинтересованост за сарадњу и учешће у групном раду; заједно са осталим ученицима учествује у проналажењу особа којима је потребна помоћ, у изради плана и реализацији акције, њеној промоцији и вредновању.	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО Ја и други у локалној заједници	путеви, паркинг, отпад, осветљење, паркови, пијаце, димничари. Институције и организације Локалне заједнице у области обрзовања, културе, здравља, спорта и рекреације, очувања околине, безбедности, верске организације.Активности и допринос удружења грађана у локалној заједници. Наша локална заједница Брига наше локалне заједнице о потребама и правима својих грађана,. Брига наше локалне заједнице о деци различитих својстава (пол, узраст, сиромаштво, здравље).Доступност садржаја у нашем окружењу слепим или глувим особама, родитељима са дечијим колицима или особама у инвалидским колицима (пешачки прелази, школа, дом здравља, продавница, превоз).Брига деце о својој локалној заједници – о отпаду, биљкама и животињама, споменицима културе, уметничким делима, потро- шњи воде, пружање помоћи онима којима је то потребно. Удружење грађана у нашем окружењу некад и сад.
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ Снага узајамне помоћи	Солидарност Потреба узајамне бриге и одговорности међу људима.Лажна солидарност. Разлика између саосећања, сажаљења и солидарности.Примери акција солидарности у нашој локалној заједници (мобе, добровољно давање крви и хуманитарне акције за лечење болесних, СМС акције прикупљања новца).Ситуације у којима свакоме може бити потребна помоћ (болест, сиромаштво, ратови, поплаве, земљотреси, пожари, миграције). Медији као подршка солидарности. Волонтирање Добровољно ангажовање појединаца и група у пружању помоћи људима, животињама, биљкама.Мотиви волонтера – веровање у снагу узајамне помоћи, човекољубље и хуманост. Волонтерске акције ученика/ученица школе у локалној заједници (чишћење јавних површина, сађење биљака, помоћ старим људима, удомљавање напуштених кућних љубимаца). Активности волонтера Црвеног крста у нашој локалној заједници.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ Акција солидарности у локалној заједници	Планирање и извођење акције солидарности у локалној заједници Утврђивање коме је у заједници потребна помоћ. Одређивање циља акције.Припрема плана акције – подела улога, договор о роковима, начину реализације.Извођење и документовање акције –видео, фотографије, текстови и сл.Промоција акције на нивоу школе –приказивање другим одељењима, родитељима и сл., прављење постера или паноа, објављивање прилога у школском листу.Вредновање акције – чиме смо задовољни, шта је могло бити боље.

ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

Годишњи фонд часова: **36**

Разред: **трећи**

ТЕМА (наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА
I – УВОД 1. Свет је створен за тебе, чувај га! – уводни час	☐ Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; ☐ Мотивисање ученика за похађање верске наставе	<i>Когнитивни аспект:</i> ☐ моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 2. разреда основне школе; ☐ моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања. <i>Афективни аспект:</i>	☐ Упознавање са садржајем програма и начином рада	Катихизација као литургијска делатност-заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има на уму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учење у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. Врсте наставе настава се реализује кроз следеће облике наставе: ☐ теоријска настава (35 часова) ☐ практична настава (1 час) Место реализације наставе ☐ Теоријска настава се реализује у учионици; ☐ Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању; Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе ☐ Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја
II – БОГ СТВАРА СВЕТО И ЧОВЕКА 2. Свето Писмо нам сведочи о настанку света 3. Света некада уопште није било (1. и 2. дан стварања) 4. Све је биље створено и Сунцем обасјано (3. и 4. дан стварања) 5. Све врви од живота (5. и 6. дан стварања) 6. Створен сам да личим на Бога	☐ пружити ученицима основна знања о учењу Цркве о стварању света; ☐ омогућити ученицима да разумеју да Бог ствара природу и човека, јер жели да их воли и да буде са њима заједно; ☐ Пружити ученицима могућност да разумеју да је човек у природној вези са свим оним што је Бог претходно створио, али да се разликује од свих створених бића; ☐ Објаснити ученицима да је човек икона Божја (сличан Богу) зато што је створен као слободна личност и једини позван да буде домаћин света;	препознати неке елементе библијске повести о стварању света; ☐ моћи да препозна и именује иконе на којима су представљени дани стварања света, на основу библијске повести; ☐ моћи да увиди да је свет скуп конкретних врста живих бића која су уједињена, једна другима потребна и да она чине велику заједницу љубави – Цркву; ☐ моћи да објасни да је свет створен љубављу Божјом; ☐ моћи да разуме да се права слобода изражава као љубав према другим људима, природи и Богу; ☐ уочити да је човек сличан Богу. <i>Афективни аспект:</i> ☐ бити подстакнут да развија љубав према ближњима, природи и Богу; ☐ развијати жељу и свест о важности бриге према ближњима и природи.	☐ Појам Светога Писма као књиге откривења ☐ Стварање невидљивог света- духовних сила - анђела ☐ Библијско казивање о стварању света по данима ☐ Стварање човека ☐ Песма „Молитва“ Бранко Радичевић(песник се диви Божјем стварању и моли благослов...) ☐ Прича „Паче“ А. Солжењицин	
III – БОГ НАС ВОЛИ 7. Бог ствара свет из љубави 8. Бог, људи и природа	☐ Омогућити ученику да увиди да је Бог створио свет из љубави; ☐ Омогућити ученику да увиди да се Бог брине о свету; ☐ Омогућити ученику да разуме	<i>Когнитивни аспект:</i> ☐ знати да је Бог створио свет из љубави и да објасни како зна да Бог воли свет; ☐ препознати да Бог брине о свету и да наведе примере Божјег старања о свету; ☐ увидети кроз своје креативне	☐ Прича „Шишарка“ или прича „Себични цин“ О. Вајлд (са правим крајем, кад се појављује Христос...) ☐ Прича Св. Владике Николаја о томе како је	

9. Свет не може без Бога 10. Бог се брине о свету 11. Божињи весници	да је Бог из бриге према свету и човеку послао свога Сина у свет.	способности да је човек сличан Богу; • увидети да Бог жели да свет постоји вечно; • увидети да су Бог, људи и природа различити, али да нису потпуно раздвојени; • увидети различитост која постоји знати да је Бог из бриге према свету и човеку послао свога Сина у свет; • упознати улогу анђела као сарадника Божјих у старању о свету; • уочити да је свет смртан ван заједнице са Богом; • упознати садржај молитве Анђелу чувару; • усвојити текст и мелодију песме „Анђели певају“. <i>Афективни аспект:</i> • бити подстакнут да развија свест о томе да је важан зато што га воли Бог и његови ближњи ; • бити подстакнут да се труди да воли све људе (чак и оне од којих је веома различит).	Господ са Богородицом изабави пастира Давида из невоље (кад је заспао у пећини а змија му легла на груди...)А кад је одрастао Цар Давид је описао Богородицу и Христа у псалму ☐ „Љубавна песма“, М. Данојлић (о маслачку и облачку) ☐ Јављање анђела Богородици; ☐ Јављање анђела Јосифу; ☐ Сусрет Богородице и Јелисавете; ☐ Јављање анђела пастирима; ☐ Јављање анђела мудрацима; ☐ Анђеоско јављање Јосифу да склони породицу у Египат; ☐ Молитва Анђелу чувару; ☐ Песма: „Анђели певају“.	Православног катихизиса, група располаже. ☐ Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. ☐ Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. ☐ Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспонованја наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. ☐ У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. ☐ Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.
IV – ЗАЈЕДНИЦА БОГА И СВЕТА КРОЗ ЧОВЕКА 12. Човек домаћин и свештеник у свету 13. Свети Сава 14. Свети Сава брине о нама 15. Радост служења	• Пружити ученицима основ за разумевање да се лични однос са Богом остварује кроз служење Богу и ближњима; • Пружити ученицима основ за разумевање да природи и човеку вечно постојање дарује Бог; • Омогућити ученику да увиди да су светитељи најбољи пример односа човека са Богом; • Пружити ученицима основна знања о о Светоме Сави као нашем примеру служења.	<i>Когнитивни аспект:</i> • уочити да је човек посредник између Бога и природе и да Бог са природом разговара преко човека; • проширити своје знање о служењу Светога Саве Богу и нашем народу; • уочити да нема љубави без служења ближњима; • упознати библијску повест о Христовом служењу Апостолима. <i>Афективни аспект:</i> • бити подстакнут да љубав препознаје као служење; • знати да кроз чињење дела љубави према ближњима, постаје сличан Христу и светитељима Божјим.	☐ Прича „Три дрвета“(Ова прича је и Божићна и Васкршња) ☐ Подизање задужбина – најзначајније задужбине Светога Саве и Светог Симеона Мироточивог ☐ Јеванђељско казивање о Христовом служењу – праћење ногу апостолима и Тајна вечера ☐ Прича: Добротворство – најлепши начин да постојиш, из књиге «Мали анђеос», Н. Витошевић.	Евалуација наставе Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина:
V – ЛИТУРГИЈА-	Ученицима пружити основ за разумевање да хлеб и вино –	<i>Когнитивни аспект:</i> • препознати да је Литургија захвалност	☐ Твар у Литургији – хлеб и вино	

ПРЕОБРАЖЕН И СВЕТ 16. Наши дарови благодарности (опис н.ј. - твар у Литургији) 17. Литургија - преображај света 18. Литургија – молитва за спасење човека и света 19. Васкресење Лазарево 20. Васкресење Христово	наши дарови -представљају свет у малом; • Ученицима пружити основ за разумевање разлога приношења Богу хлеба и вина на Литургији; • Пружити основ за разумевање да се на Литургији молимо за спасење целог света; • Омогућити ученицима да увиде да се на Литургији остварује спасење човека и света; • Ученицима пружити основ за разумевање да нас Христос толико воли да је дао свој живот за нас и да је васкрсао да победи смрт за нас.	Богу; • учити да се захвалност Богу показује кроз наше дарове; • учити да наши дарови хлеб и вино представљају свет у малом; • увидити везу Литургије и спасења човека и света; • проширити своја знања о празнику Васкрсења; • увидити шта за створену природу значи Христово Васкрсење; • усвојити текст и мелодију песме „Људи ликујте“ <i>Афективни аспект:</i> ☐ бити подстакнут да учествује на Литургији како би показао Богу да жели да буде у заједници са Њим; • бити подстакнут да у себи развија осећај захвалности према Богу и својим ближњима.	☐ Песма“Како настаје хлеб“ Лидија Поповић ☐ Твар у Литургији – тамјан, уље, восак, вода, врба, бадњак, јаје, жито, грожђе... ☐ Прича о удовичиној лепти ☐ Велика Јектенија ☐ Прича „Мудри чобанин“ Патријарх српски Иринеј Гавриловић(прича о причешћу) ☐ Библијско казивање ☐ Казивање о женама мирносицама на Христовом гробу („Зашто тражите живог међу мртвима“)	☐ процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; ☐ провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: ☐ усмено испитивање; ☐ писмено испитивање; ☐ посматрање понашања ученика; Оквирни број часова по темама Увод – 1 Моје место у Цркви – 6 Литургијске службе – 6 Живот у Цркви – лепота празника – 6 Трпеза Господња – 5 Света Литургија – прослава Васкрсења – 5 Икона – прозор у вечност - 5 ☐ Евалуација – 1+1
VI – ЧОВЕК И ПРИРОДА 21. Све чека на љубав човека 22. Чувамо дарове Божије љубави 23. Стварање света у православној иконографији 24. Икона света створеног за мене	• Ученицима пружити неопходно знање да разумеју да је човек одговоран за очување природе; • Омогућити ученицима да увиде на које све начине људи данас уништавају природу, тј. да увиде да загађење природе потиче од човека; • Омогућити ученицима да разумеју да је човек позван од Бога да брине о природи; • Упознати ученике са примерима изражавања љубави према природи; • Развијати код ученика скромност; • Установити обим и квалитет знања стечених у току школске године из Православног катихизиса.	<i>Когнитивни аспект:</i> • препознати личну одговорност за творевину; • увидити да се загађењем наше околине, загађује цео свет; • увидити да се на православним иконама стварања света и човека, приказује зависност природе од човека; • препознати представе које приказују догађаје везане за стварање света; • учити у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса трећег разреда основне школе. <i>Афективни аспект:</i> • бити подстакнут на очување природе и своје животне средине; • бити подстакнут да гледа на природу као на Божју творевину; ☐ Ученици ће бити подстакнути да уреде школски простор изабраним радовима везаним за стварање и очување света	Поучне приче: ☐ „Свети Власије благосиља животиње“ ☐ „Игуман и медвед“ ☐ „Необична лађа“ (Свети Елије и крокодил) ☐ „Свети Серафим и медвед“ ☐ Песма „Радуј се“ М. Одаловић ☐ Израда иконе Изада стрица	

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД
ФОНД ЧАСОВА ПО НАСТАВНИМ ПРЕДМЕТИМА У ЧЕТВРТОМ РАЗРЕДУ

Редни број	А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	Четврти разред	
		Недељно	Годишње
1.	Српски језик	5	180
2.	Математика	5	180
3.	Природа и друштво	2	72
4.	Ликовна култура	2	72
5.	Музичка култура	1	36
6.	Физичко васпитање	3	108
7.	Енглески језик	2	72
8.	Пројектна настава	1	36
Свега А		21	756
Редни број	Б: ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	Недељно	Годишње
1.	Верска настава/ Грађанско васпитање	1	36
Свега Б		1	36
Свега А+Б		22	792
Редни број	В. ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ВАСПИТНОГ РАДА	Недељно	Годишње
1.	Час одељенског старешине	1	36
2.	Слободне активности	1	36
3.	Додатни рад	1	36
4.	Допунска настава	1	36
Свега В		4	144
УКУПНО		26	936

СРПСКИ ЈЕЗИК

Циљ учења Српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.

Разред **Четврти**

Годишњи фонд часова **180 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
-чита са разумевањем различите врсте текстова; укратко образложи свој утисак и мишљење поштујући и другачије ставове; -разликује књижевне врсте: шаљиву народну песму, басну и причу о животињама, приповетку, роман за децу и драмски текст; -одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту; именује позитивне и негативне особине ликова; уочи и издвоји основне елементе лирске песме (стих, строфа, рима и ритам); тумачи идеје књижевног дела; препозна ситуације кршења/остваривања права детета и стереотипе у књижевним делима; уочи персонификацију и разуме њену улогу у књижевном делу; разликује описивање, приповедање (у 1. и 3. лицу) и дијалог у књижевном делу; преприча текст из различитих улога/перспектива; уочи основни тон књижевног текста (ведар, тужан, шаљив); уочи супротстављеност лица у драмском тексту; чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; изражајно рецитије песму и чита прозни текст; изводи драмске текстове; усвоји позитивне људске вредности на основу прочитаних књижевних дела; повеже граматичке појмове обрађене у претходним	КЊИЖЕВНОСТ	ШКОЛСКА ЛЕКТИРА Поезија Шаљива народна песма <i>Женидба врапца Подунавца</i> Војислав Илић: <i>Јесен</i>/Владислав Петковић Дис: <i>Зима</i> Момчило Мошо Одаловић: <i>Молитва за маму</i> Мирослав Антић: <i>Космонаутска песма</i> Бранко Миљковић: <i>Песма о цвету</i> Добрица Ерић: <i>Завичај/Отаџбина је наша очевина</i>/Момчило Мошо Одаловић: <i>Птице косовчице</i> Мирослав Антић: <i>Прва љубав/Најљубавнија песма</i>/Алексије Марјановић: <i>Љубав</i> Бранко Попић: <i>Месец и његова бака</i>/Десанка Максимовић: <i>Пауково дело</i> Бранислав Црнчевић: <i>Кад би мени дали један дан</i> Владимир Андрић: <i>Дај ми крила један круг</i> Народна песма <i>Милош у Латинима</i> Народна песма <i>Јетрвица адамско колена</i> Проза Народна прича о животињама: <i>Међед, свиња и лисица</i> Народна приповетка: <i>Најбоље задужбине</i> Народна приповетка: <i>Ветар и сунце</i> Народна бајка: <i>Пепељуга</i> Бранислав Нушић: <i>Прва љубав</i> (одломак из <i>Аутобиографије</i>) Бранислав Црнчевић: <i>Босоноги и небо</i> Гроздана Олујић: <i>Стакларева љубав</i> Светлана Велмар Јанковић: <i>Стефаново дрво</i> Лав Николајевич Толстој: <i>Врабац и ласте/Два мраза</i> Драган Алексић: <i>Позориште на небу</i> Весна Алексић: <i>Детективско срце</i>

разредима са новим наставним садржајима; разликује речи које мењају облик (именице, заменице, придеви, бројеви, глаголи) и уочи оне које су увек у истом облику; одреди основне реченичне чланове; разликује врсту речи од службе речи у реченици; поштује и примени основна правописна правила; правилно пише сва три модела управног говора; употреби основне облике усменог и писменог изражавања: препричавање, причање и описивање; употреби речи истог облика, а различитог значења, као и речи истог значења, а различитог облика; препозна значење речи и фразеологизама који се употребљавају у свакодневној комуникацији; напише разгледницу, честитку, приватно писмо;прилагоди језички израз комуникативној ситуацији – формалној и неформалној; повеже информације исказане у линеарном и нелинеарном тексту и на основу њих изводи закључак;правилно структурира текст; учествује у предлагању садржаја и начина рада.		Ханс Кристијан Андерсен: <i>Ружно Паче – читање у наставцима</i> Драмски текстови Гвидо Тартаља: <i>Подела улога</i> Љиљана Крстић: <i>Кад пролеће дође</i> Дејан Алексић: <i>Слава</i> Научнопопуларни и информативни текстови (из књига, енциклопедија и часописа за децу) о нашим знаменитим књижевницама, сликаркама и научницама;о природним лепотама и културним знаменитостима Србије;о занимљивим пределима, народима, обичајима у свету бонтон. ДОМАЋА ЛЕКТИРА Милован Данојлић: Избор из поезије за децу Драган Лукић: Избор из поезије за децу Јасминка Петровић: <i>О дугмету и срећи</i> Рене Гијо: <i>Бела Грива</i> Ерик Најт: <i>Леси се враћа кући</i> Александар Поповић: <i>Пепељуга</i> ДОПУНСКИ ИЗБОР (са наведеног списка или по сопственом избору бирају се три дела) Избор драмских текстова за децу Бранко В. Радичевић: <i>Песме о мајци</i> Светлана Велмар Јанковић: <i>Књига за Марка/Очаране наочаре</i> Горан Петровић: <i>Разлике</i> Едмондо де Амичис: <i>Срце</i> Јохана Шпири: <i>Хајди</i> Михаел Енде: <i>Бескрајна прича</i> (одломак) Астрид Линдгрен: <i>Пипи Дуга Чарапа</i> Златко Васић: <i>Чаробно путовање</i> Урош Петровић: <i>Мартинина велика загонетна авантура</i> Гордана Тимотијевић: <i>Сличице/Владимир из чудне приче</i> Угљеша Шајтинац: <i>Чарна и Невет</i> Момо Капор: <i>Сања</i> Весна Алексић: <i>Брљиво срце</i> Књижевни појмови: шаљива народна песма,прича о животињама,особине народне епске песме,приповетка,роман за децу, персонификација,опис природе и ликова, приповедање у 1. и 3. Лицу,сукоб драмских лица. Речи које у писању и говору мењају облик; речи које не мењају облик (без именовања врста непроменљивих речи).Реченица и реченични чланови (субјекат, предикат, објекат, прилошке одредбе).Појам субјекта; различите врсте речи (именице и личне заменице) у функцији субјекта; изостављени субјекат.Појам предиката (глаголски предикат). Појам

	ЈЕЗИК Граматика и правопис	објекта (именице у функцији објекта). Прилошке одредбе за време, место и начин. Речи и групе речи у функцији субјекта, објекта и прилошких одредаба; придев уз именицу у служби атрибута у оквиру групе речи која има службу субјекта или објекта. Управни говор (трећи модел). Велико слово: имена становника држава и насеља; називи улица и тргова; имена из уметничких дела – примери из обрађених дела (нпр. <i>Ружно Паче...</i>); устаљена и посебно наденута имена животиња; називи институција, предузећа и установа, манифестација; устаљена имена историјских догађаја и личности (усклађено са предметом Природа и друштво). Речца <i>ли</i>; скраћени упитни облик <i>је ли</i> (<i>је л'</i>) према узрочном везнику <i>јер</i>. Предлог <i>са</i> уз заменице (нпр. <i>са мно</i>, <i>с њом</i> и сл.). Писање вишечланих бројева
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Основни облици усменог и писменог изражавања: препричавање текста у целини и по деловима (по датом плану); причање у дијалошкој форми (уношење дијалога, управног говора у структуру казивања); описивање односа међу предметима, бићима и појавама; описивање природе, личности, књижевних ликова и сл. Речи истог облика, а различитог значења; речи истог значења, а различитог облика (на примерима књижевних текстова); устаљени језички изрази. Разгледница, честитка, писмо. Књижевни и други текстови (линеарни и нелинеарни) у функцији унапређивања језичке културе. Говорне вежбе: рецитовање, изражајно читање, сценско приказивање драмског/драматизованог текста и сл. Правописне вежбе: диктат; управни говор (сва три модела); наводници; велико слово; заменица <i>Ви</i> из поштовања; спојено и одвојено писање речи (речца <i>ли</i>, предлог <i>са</i>, вишечлани бројеви). Језичке вежбе: допуњавање реченица предикатом у садашњем, прошлом и будућем времену; проширивање реченица; укрштене речи; асоцијације. Лексичко-семантичке вежбе: одређивање значења устаљених изрази; састављање речи на основу датог почетног и последњег слова; допуњавање низа речима које су повезане са датом речју. Два школска писмена задатка – један у првом и један у другом полугодишту.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, Просветни гласник бр. (11/2019, 6/2020 и 7/2021)

МАТЕМАТИКА

Циљ учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

Разред **Четврти**

Годишњи фонд часова **180**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
- прочита, запише и упореди природне бројеве и прикаже их на бројевној правој; - одреди месну вредност цифре; - изврши четири основне рачунске операције у скупу N_0; - састави израз, израчуна вредност бројевног изрази и примени својства рачунских операција; - реши једначине и неједначине и провери тачност решења; - реши проблемски задатак користећи бројевни израз, једначину или неједначину; - процени вредност изрази са једном рачунском операцијом; - одреди вишеструке декадне јединице најближе датом броју; - прочита и запише разломке облика $\frac{m}{n}$ ($m, n \leq 10$); - упореди разломке облика $\frac{m}{n}$ са једнаким бројоцима или имениоцима; - сабере и одузме разломке са једнаким имениоцима; - запише резултат мерења дужине децималним бројем са највише две децимале; - сабере и одузме децималне бројеве са највише две децимале; - чита, користи и представља податке у табелама или графичким дијаграмима; - формира низ на основу упутства; - реши задатак применом различитих начина представљања проблема; - именује елементе и опише особине квадрата и коцке; - црта мреже и прави моделе квадрата и коцке; - препозна сликовну представу изгледа тела посматраног са различитих страна; - прочита, упореди и претвори јединице за мерење површине и запремине; - израчуна површину квадрата и правоугаоника; - израчуна површину и запремину квадрата и коцке; - реши проблемске задатке у контексту мерења.	БРОЈЕВИ	Скуп природних бројева са нулом. Декадни систем записивања бројева. Месна вредност цифре. Својства скупа природних бројева. Сабирање и одузимање (писмени поступак). Множење и дељење (писмени поступак). Својства рачунских операција (изражена формулама). Изрази са више операција (бројевни изрази и изрази са променљивом). Једначине и неједначине у скупу N_0. Разломци облика $\frac{m}{n}$ ($m, n \leq 10$). Упоређивање разломака са једнаким бројоцима. Једнакост разломака. Сабирање и одузимање разломака са једнаким имениоцима. Децимални запис броја са две децимале. Сабирање и одузимање децималних бројева.
	ГЕОМЕТРИЈА	Квадар и коцка.
	МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	Мерење површине ($m^2, dm^2, cm^2, mm^2, km^2, ha, a$). Површина квадрата и правоугаоника. Површина квадрата и коцке. Мерење запремине (m^3, dm^3, cm^3, mm^3). Запремина квадрата и коцке.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, Просветни гласник бр. (11/2019, 6/2020 и 7/2021)

ПРИРОДА И ДРУШТВО

Циљ учења Природе и друштва јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.

Разред **Четврти**

Годишњи фонд часова **72**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ
– одреди положај и границу Србије, положај главног града и већих насеља на географској карти Србије; – одреди положај и именује природне и друштвене објекте на географској карти Србије; – повеже различите природно-географске карактеристике Србије са размештајем становништва, изгледом насеља и делатностима људи; – уважава националну и културну разноликост као основу за суживот свих грађана Републике Србије; – представи знамените личности, културна добра и природне лепоте по којима је Србија препознатљива у свету; – у дискусији даје предност коришћењу локалних производа, производа направљених од рециклираних материјала, као и коришћењу обновљивих природних ресурса; повеже промене у изгледу свог тела и понашања са одрастањем;	МОЈА ОТАЦИНА – РЕПУБЛИКА СРБИЈА	Природне и друштвене одлике Србије	Положај, територија, граница и симболи Србије (грб, застава и химна) и национална валута. Природне карактеристике Србије – рељеф, воде, шуме. Типичне, ретке и угрожене врсте биљака и животиња – значај и заштита. Национални паркови Србије. Друштвене карактеристике Србије (становништво, насеља и делатности). Грађани Србије (права и обавезе, демократски односи и интеркултуралност). Привредне карактеристике Србије (природни ресурси и делатности у различитим крајевима). Одржива употреба природних ресурса (извори енергије, чиста вода, чист ваздух, плодно земљиште, руде, разноврсност биљног и животињског света).
		Човек – природно и друштвено биће	Човек – природно, друштвено и свесно биће. Физичке промене у пубертету. Дигитална безбедност и последице прекомерног коришћења информационо-комуникационих технологија; непримерени садржаји.
		Материјали	Смеше (течности, храна, земљиште, ваздух). Раздвајање састојака смеше (просејавање, одливање, цеђење, испаравање). Наелектрисавање предмета од различитих материјала. Електрична проводљивост – проводници и изолатори. Рационална потрошња електричне енергије и правилно руковање електричним апаратима у домаћинству. Магнетна својства материјала (природни магнети, могућност намагнетисавања тела и својства које тада испољавају). Запаљиви материјали (ознаке за запаљиве материјале). Ваздух – кисеоник као чинилац сагоревања. Опасност и заштита од пожара.

планира своје дневне активности и време проведено уз ИКТ уређаје; затражи помоћ уколико се суочи са непримерним садржајима у дигиталном окружењу; идентификује и самостално раздваја смеше просејавањем, одливањем, цеђењем и испаривањем; испита електричну проводљивост материјала помоћу једноставног струјног кола; наведе примере штедљивог коришћења електричне енергије; наведе примере употребе магнета у свакодневном животу; – наведе примере превенције и заштите од пожара; – прикаже хронолошки на ленти времена значајне историјске догађаје и личности; – опише начин живота људи кроз време користећи различите изворе информација; – представи ток и резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, презентацијом и/или цртежом и др.); – пронађе и одабере потребне информације из различитих извора (писаних, сликовних, дигиталних); – повеже резултате рада са уложеним трудом; – сарађује са другима у групи на заједничким активностима; – учествује у друштвено-корисним акцијама уз подршку одраслих.		Прошлост Србије	Живот у далекој прошлости (долазак Словена на Балканско полуострво, области које су Срби населили; начин живота). Српска држава за време владарске породице Немањића – успон и слабљење (владари – Стефан Немања, цар Душан, цар Урош; култура, начин живота). Живот под турском влашћу (начин живота, облици пружања отпора). Настанак и развој модерне српске државе (Први и Други српски устанак – узрок и ток; вође устанка; култура, начин живота). Србија у савремено доба (Први светски рат, настанак југословенске државе, Други светски рат, промена облика владавине, распад југословенске државе и осамостаљење Србије; култура, начин живота).

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, Просветни гласник бр. (11/2019, 6/2020 и 7/2021)

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Циљ наставе и учења Страног језика у основном образовању и васпитању јесте да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију и да стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Разред **Четврти**

Годишњи фонд часова **72**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ	ЈЕЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ (у комуникативним функцијама)
поздрави и отпоздрави, примењујући једноставнија језичка средства; представи себе и другог; разуме једноставнија питања личне природе и одговара на њих; поставља једноставнија питања личне природе; у неколико једноставнијих везаних исказа саопшти информације личне природе о себи и другима водећи рачуна о приватности и поверљивости; разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на права детета; разуме једноставнија упутства, налоге и упозорења и реагује на њих; саопшти једноставнија упутства, налоге и упозорења уз одговарајуће образложење; разуме позив на заједничку активност и реагује на одговарајући начин; упути позив на заједничку активност; разуме кратке и једноставније молбе и реагује на њих уз одговарајуће образложење; упути кратке и једноставније молбе; искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин; разуме једноставније исказане честитке и одговори на њих; упути једноставније честитке; разуме и, примењујући једноставнија језичка средства, наведе најубичајеније активности које се односе на прославе рођендана и празника; именује бића, предмете и места из непосредног окружења; разуме једноставније описе бића, предмета и места;	ПОЗДРАВЉАЊЕ	Реаговање на усмени и писани импулс саговорника (наставника, вршњака, и слично); усмено и писано изражавање прикладних поздрава.
	ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ; ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ; ДАВАЊЕ И ТРАЖЕЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О ДРУГИМА	Слушање једноставнијих текстова у којима се неко представља; представљање себе и других особа, присутних и одсутних.
	РАЗУМЕВАЊЕ И ИСКАЗИВАЊЕ ЈЕДНОСТАВНИЈИХ УПУТСТАВА, НАЛОГА И УПОЗОРЕЊА	Слушање налога, упутстава и упозорења и реаговање на њих; давање једноставнијих налога, упутстава и упозорења (комуникација у учионици – упутства и налози које размењују учесници у наставном процесу, упутства за игру и слично).
	ПОЗИВ И РЕАГОВАЊЕ НА ПОЗИВ ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ	Слушање једноставнијих позива на заједничку активност и реаговање на њих (позив на рођендан, игру, дружење...); упућивање и прихватање/одбијање позива на заједничку активност коришћењем једноставнијих исказа.
	ИСКАЗИВАЊЕ МОЛБЕ, ЗАХВАЛНОСТИ И ИЗВИЊЕЊА	Слушање једноставнијих исказа којима се тражи помоћ, услуга или обавештење; давање усменог и писаног одговора на исказану молбу коришћењем једноставнијих језичких средстава; упућивање молби, исказивање захвалности и извињења.
	ЧЕСТИТАЊЕ ПРАЗНИКА И ДРУГИХ ЗНАЧАЈНИХ ДОГАЂАЈА	Слушање једноставнијих исказа којима се честитају празници и други значајни догађаји; реаговање на упућену честитку и упућивање кратких пригодних честитки.
	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА И ПОЈАВА	Слушање једноставнијих описа бића, предмета, места и појава; давање кратких описа бића, предмета, места и појава; тражење и давање информација у вези са описом бића, предмета, места и појава.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	Слушање једноставнијих исказа у вези са потребама, осетима, осећањима; саопштавање својих и туђих потреба, осета и осећања и (емпатично) реаговање на њих.
		Слушање текстова у којима се на једноставнији начин описује положај у

описе бића, предмете и места у неколико везаних једноставнијих исказа; разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; изрази основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; разуме једноставнија обавештења о положају у простору и реагује на њих; тражи и пружи једноставнија обавештења о положају у простору; разуме и саопшти једноставније исказе који се односе на хронолошко и метеоролошко време; разуме једноставније исказе којима се изражава припадање/ неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих; тражи и даје једноставнија обавештења која се односе на припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање; разуме једноставније исказе за изражавање интересовања, допадања/недопадања и реагује на њих; изражава допадање/недопадање уз најједноставније образложење; тражи најједноставније образложење допадања/недопадања; разуме једноставније текстове у којима се описују радње и способности у садашњости; размени информације које се односе на дату комуникативну ситуацију; описе радње и способности у садашњости користећи једноставнија језичка средства разуме и саопшти једноставније исказе који се односе на бројеве, количине и цене; учествује у предлагању садржаја и начина рада.	ИСКАЗИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА У ПРОСТОРУ	простору; усмено и писано тражење и давање информација о положају у простору коришћењем једноставнијих језичких средстава.
	ИСКАЗИВАЊЕ ВРЕМЕНА	Слушање једноставнијих исказа у вези са хронолошким временом и метеоролошким приликама; усмено и писано тражење и давање информација о хронолошком времену и метеоролошким приликама коришћењем једноставнијих језичких средстава.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА/ НЕПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА/ НЕПОСЕДОВАЊА	Слушање текстова с једноставнијим исказима за изражавање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања и реаговање на њих; усмено и писано исказивање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања коришћењем једноставнијих језичких средстава.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ИНТЕРЕСОВАЊА И ДОПАДАЊА/НЕДОПАДАЊА	Слушање текстова с једноставнијим исказима за изражавање интересовања, допадања/недопадања и реаговање на њих; усмено и писано исказивање интересовања, допадања/недопадања коришћењем једноставнијих језичких средстава.
	ОПИСИВАЊЕ ДОГАЂАЈА И СПОСОБНОСТИ У САДАШЊОСТИ	Слушање једноставнијих исказа који говоре о радњама и способностима у садашњости; описивање радњи и способности у садашњости, постављање питања и одговарање на њих, усмено и писано, коришћењем најједноставнијих језичких средстава.
	ИЗРАЖАВАЊЕ БРОЈА, КОЛИЧИНЕ И ЦЕНА	Слушање једноставнијих исказа који говоре о броју, количини и цени; саопштавање броја, количине и цена; усмена и писана размена информација о броју, количини и ценама, коришћењем једноставнијих језичких средстава.

ЈЕЗИЧКИ САДРЖАЈИ

Комуникативна функција	Језички садржаји
ПОЗДРАВЉАЊЕ	Hi/Hello (everyone/guys)! Nice to see you again! Nice to see you too! How are you today? I'm fine, thank you, and you? I'm very well, thanks./Not great./I'm OK. Good morning/afternoon/evening/night. Goodbye./Bye. See you (all) in 5 minutes/soon/later/tomorrow/on Monday/next week/in September/next year! Have a nice day/weekend/trip/holiday! Thanks, same to you! Welcome to our school/town/city! Личне заменице: I, you... Глагол to be – the Present Simple Tense. Императив. Предлози са прилошким одредбама за време: on, in... (Интер)културни садржаји: Формално и неформално поздрављање; устаљена правила учтивости.
ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ; ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ; ДАВАЊЕ И ТРАЖЕЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О ДРУГИМА	Which/What school do you go to? I go to (school's name) Primary School. What's the name of your school? What year/grade are you in? I'm in year 4/the fourth grade. Which class are you in? I'm in class 4₁/4a, and you? Who are they? What are their names? She's Dunja and he's Mateja. They are not in year four/the fourth grade. They're in year three/the third grade. This is our head teacher, Mrs Parsons. Who's that? It's Miss Herbert, she's a P.E. teacher. Who's your class teacher? Who's the class monitor? Who's absent? Everybody's present. Meet my new friend Dorian. He's from Greece. His father's Greek, but his mum's Serbian. He lives on an island. Where does your friend live? She's Montenegrin. She lives in the mountains. Do you live in a flat or a house? Peter's family are from the USA. His mum works in a restaurant. Where does his dad work? These are my aunt Slađana and her husband Zoran. They've got twin daughters. Those are my uncle Miodrag and his wife Ana. How many children have they got? They've got three sons. What are your cousins' names? How old are they? It's Marija's eleventh birthday today./She's 11 today. When's your birthday? It's in May/on 5th May/May 5th. Who's the winner of the competition? Who's the world skateboarding champion? Who are the characters in the story? Who are they? The boys'/girls'/children's names are... Tell me about your family/friends. Личне заменице: I, you... Присвојни придеви: my, your... Показне заменице: this/that, these/those. Have got за изражавање поседовања. The Present Simple Tense. Питања са Who/What/Which/Where/When/How (old/many). Правилна множина именица: daughter-daughters, son-sons... Неправилна множина основних именица: child – children... Предлози са прилошким одредбама за место: from, in, on... Предлози са прилошким одредбама за време: in, on... Саксонски генитив са именицама у једнини/множини.

	Употреба/изостављање чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом, са редним бројевима, као и са основним географским појмовима. Императив. Основни бројеви 0–100. Редни бројеви 1–30. (Интер)културни садржаји: Устаљена правила учтивости; употреба титула уз презимена (Mr, Mrs, Miss); конвенције у писању/изговору датума; разлике између британске и америчке варијанте енглеског језика у изговору, лексичком фонду и правопису.
РАЗУМЕВАЊЕ, ТРАЖЕЊЕ И ДАВАЊЕ ЈЕДНОСТАВНИЈИХ УПУТСТАВА, НАЛОГА И УПОЗОРЕЊА	Hurry up! We're late for school! Stand up! Sit down! Sit up straight! Take out your books/notebooks! Put them down/away! Get quiet, everyone! Which page? Turn to page 20./Page 20, everyone! Whose turn is it? It's Stefan and Filip's turn! Listen to the question! Listen and tick or cross. Put up your hand when you finish! Complete the sentence/dialogue/description. Describe your room/house. Make a project about your town. Let's take some photos of the new lab for our school website. E-mail the photos to the ICT teacher. Put the forks on the left side and knives and spoons on the right side of the plate. How many forks/knives/spoons? Place the teaspoon on the saucer. Put the candle inside the pupkin! What's next? Look at my school report card! It's all 5s/As! Look at the shooting star! Make a wish! Don't sit down! Don't talk in class! Don't open the window – it's cold in here! Don't touch that – it's hot! Watch out! The floor is wet. Take off your shoes! Put on your trainers! Be quick! Let's practise! Just a second/moment/minute, please! Ready, steady, go! Time to eat, everyone! Ask the dinner/cleaning ladies. Come in! Come back! No way! Go away! Stop it! Leave me alone! Move over! Make way! Stop! We can't cross the road here! The traffic light is red! Say hello/goodbye! Say "Cheese"! Wave goodbye! Anyone else? Is that all? That's all for today! Императив. Питања са What/Which/Whose/How many/much... Правилна множина именица: book-books, notebook-notebooks... Множина именица које се заврша вају на -y, -o, f/fe: photo-photos, knife-knives... Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. Употреба чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом. Бројеви 0–100. (Интер)културни садржаји: Поштовање основних правила учтивости.
ПОЗИВ И РЕАГОВАЊЕ НА ПОЗИВ ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ	Look! There's a game on the playing field/in the playground! Come on, let's go and watch! Sorry, I can't, I don't have/haven't got time. Let's play hide and seek! I hate hide and seek, let's go swimming! How about rollerblading/riding bikes? Let's do eeny-meeny-miny-moe to decide! OK then! Are you coming to the swimming pool with us? No, I'm not, I've got a cold. Can you join our team and play with us? Great! I love handball! Welcome to the team! Come with us!/Sorry, I can't play

	handball. I don't know the rules. Let's buy a present for Luka. What/How about a CD? That's a good/great idea! Let's make/write birthday/Mother's Day/New Year/Christmas cards! Императив Модални глагол can за изражавање предлога и способности. Have got. The Present Simple Tense. The Present Continuous Tense. What/How about. Употреба/изостављање чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом, као и са називима игара/хобија/спорта. (Интер)културни садржаји: Прикладно позивање и прихватање/одбијање позива; прослава рођендана, игре, забава и разонода.
ИСКАЗИВАЊЕ МОЛБЕ, ЗАХВАЛНОСТИ И ИЗВИЊЕЊА	Can/May I have a whiteboard marker/pen, please? Yes, here you are/here it is. Thank you/Thanks. You're welcome. Can I sharpen my pencil? Of course you can. Excuse me, teacher, can you repeat the last sentence, please? Can you spell that for me, please? Can/May I insert the disc? Can/May we sit down here? No, they are Nikola's and Ema's seats. Can I have my ball back? Sorry, it's those boys' ball. Can I touch the animals? No, you can't, it's dangerous. Can you pass the salt, please? Can I have a slice of bread? Thanks a lot. Thank you for your help/everything. I'm sorry I'm late. Can you help me with these boxes, please? Oh sorry, I'm in a hurry. I'm late for my piano class. Модални глаголи за изражавање молбе: can/may. Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. (Интер)културни садржаји: Правила учтиве комуникације.
ЧЕСТИТАЊЕ ПРАЗНИКА И ДРУГИХ ЗНАЧАЈНИХ ДОГАЂАЈА	Best wishes for the New Year. I wish you a merry Christmas and many gifts from Santa Claus. Dear Family, I love you so much and that's why I'm sending this card. Happy Easter to you and your family. Hope you have a wonderful day! Happy Mother's Day! Happy Women's Day! Happy Saint Sava's Day! Happy teachers' Day! Happy April Fools' Day! Happy Halloween! Happy Holiday! We wish you a great school year! We wish you good teachers and new friends! Правилна множина именица: teacher-teachers... Неправилна множина основних именица: woman-women... Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. (Интер)културни садржаји: Најзначајнији празници и догађаји и начини обележавања/прославе.
	I'm small but strong! My friends are brave and clever. Maša's polite. She's an intelligent girl. That boy isn't nice. Our teacher is kind but strict. This homework is easy. Those exercises are hard. Easy peasy! It's a piece of cake! It's a lie! It's true! That's fair/unfair! Which is your bag, Sam? The blue bag, Sir/Mr Wilson. Which girl is Sophie? She's wearing large earrings and sunglasses.

ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА И ПОЈАВА	What's the weather like? It's hot and sunny/cold and windy today. It's raining cats and dogs! On my birthday I usually have a party with my friends from school. How do you celebrate your birthday? On Women's Day we usually give flowers or small presents to our mums, aunts and grannies. We celebrate Saint Sava's Day in our school. It's on 27th January. I'm in the school play this year! April Fools' Day is a special day for jokes and tricks. In fact, it's only half a day because April Fools' Day finishes at midday. No more jokes after lunchtime, please! Every year at New Year we have a party. On Easter Sunday we always have a basket of eggs on the table and we eat special food. Do you eat special food on Easter Sunday in your country? On Halloween children in Britain and America often dress up as witches or ghosts and play 'trick or treat'. Halloween games are fun. What a great pumpkin lantern! Weekdays aren't fun! My home is a typical Serbian house. There's a living room, a kitchen, two bedrooms, a bathroom, an attic, and a small garden in front of the house. It's got lots of windows, so it's very light! The attic is spooky. There aren't any windows, so it's very dark. What's your home like? James Bond is a famous British spy. He's clever and good-looking. Prince Marko is a Serbian national hero. There are a lot of poems about him. The colours of the Serbian flag are red, blue and white. What are the colours of your country's flag? How many stars are there on the American flag? There are 50 stars. London stands/lies on the Thames River. Belgrade stands/lies on the Sava and the Danube Rivers. Tell me about your town/country. Глаголи have got, to be за давање описа. Показне заменице: this/that, these/those. Егзистенцијално There is/are. Питања са Who/What/Which/Where/How many... Правилна множина именица и неправилна множина основних именица. Употреба/изостављање чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом, као и са основним географским појмовима, са редним бројевима и са називима празника. Редни бројеви 1–30. (Интер)културни садржаји: Познате личности из области спорта, глуме, музике, књижевности, националне историје; престонице и препознатљива обележја земаља енглеског говорног подручја.
ИСКАЗИВАЊЕ ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	What's the matter? Are you OK/alright? Is everything OK/alright...? I'm feeling/I feel bad. Here, have a glass of water/an orange! I'm feeling/I feel crazy. Don't be silly! I'm angry with you. I'm sorry about that! I'm so happy/glad for you! Bravo! Well done! Thanks. Oh, I love you so much! I'm sorry for your loss. Do you need a hug? Nina's unhappy. She misses her cat. I'm sorry for her cat. We're worried. We're having an English test today. Good luck! Aleksa's upset. He doesn't know the answer. Bad luck! Don't worry! We are always excited on holidays. I don't care! It doesn't matter! The Present Simple Tense. The Present Continuous Tense. Императив. (Интер)културни садржаји:

	Правила учтиве комуникације.
ИСКАЗИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА У ПРОСТОРУ	Our school is opposite the park. Where's your classroom? It's on the ground/first/second floor. It's between the language lab and the music room. The school canteen is downstairs, next to the gym. It's the third door on the left/right. The library is upstairs. There's a garden in front of/behind my house. Where are my new CDs? They are on the bookshelves/on the top/bottom shelf. The cat's hiding under the bed. Where's Zoja? She's at Una and Tea's house. Excuse me, I'm looking for the cinema./Where's the cinema? Go straight on/past the shops. Turn left/right at the cafe. It's on the left/right. Where are the famous monuments in your city/town? Madame Tussauds is a famous wax museum in London. Where are the famous museums in your country? Предлози, прилози и прилошки изрази за изражавање положаја и просторних односа: in, on, at, next to, under, in front of, behind, between, opposite, here, there, downstairs, upstairs, (on the) left/right, straight on/past... Питања са Where. Употреба/изостављање чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом, са редним бројевима, као и са основним географским појмовима. Редни бројеви 1–30. (Интер)културни садржаји: Препознатљива обележја земаља енглеског говорног подручја.
ИСКАЗИВАЊЕ ВРЕМЕНА	What's the date today? It's 3rd March. When's your School Day? It's on 15th November. What time is it now? It's 10.05. It's time for my Maths class. When does the fifth class start/finish? It starts/finishes at half past 12. What time does the ice rink open? What time does it close? On school days I get up at 6.50. We have breakfast between 7 and 7.30. My school day starts at 8 o'clock in the morning and finishes at half past 1. There is a break between 9.30 and 10. What time does your school start/finish? What time do you have breaks? In the afternoon I go to my volleyball practice. I train for an hour. I meet my friends at the weekend. We go on holiday in summer. There are two terms in the school year in my country. The first term starts in September and finishes in January. The second term starts in February and finishes in June. When does spring/summer/autumn/winter start? It's usually warm and rainy in spring. Winters in Canada are very cold and snowy. On 31st October people around the world celebrate Halloween. When are your favourite celebrations/festivals? In Australia Easter isn't in spring – it's in autumn! Питања са What/When/What time. Предлози за изражавање времена: at, on, to, past, between... Употреба/изостављање чланова у изразима in the morning/afternoon/evening, at the weekend/at weekends, have breakfast/lunch/dinner, by bus/car/bike, go on holiday и сл., као и са редним бројевима, месецима, годишњим добима и називима празника.

	Редни бројеви 1–30. (Интер)културни садржаји: Конвенције у писању/изговору датума; конвенције у саопштавању времена; радна недеља и викенд.
ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА/НЕПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА/НЕПОСЕДОВАЊА	I haven't got/don't have my homework today. Has anyone got/Does anyone have wet wipes? Who's got a paper tissue? What have you got for lunch? Whose are these jackets? They are Adrijan's and Petar's/my friends' jackets. Присвојни придеви: my, your... Показне заменице: this/that, these/those. Have got за изражавање припадања/поседовања. The Present Simple Tense глагола be/have. Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. (Интер)културни садржаји: Породица, пријатељи, однос према својој и туђој имовини.
ИЗРАЖАВАЊЕ ИНТЕРЕСОВАЊА И ДОПАДАЊА/НЕДОПАДАЊА	What's your favourite book? It's "Charlie and the Chocolate Factory" by Roald Dahl, British writer. Why do you like it? It's fun and interesting. Dodgeball is my favourite P.E. game. Why? Because it's exciting. What's your favourite P.E. activity? My brother's crazy about water sports! He thinks/says they're cool. What about you? Do you like dancing? Yes, I love it./No, I hate it. What do you like doing at the weekend? How do you like the new game? It's boring/fantastic. I love doughnuts. They are yummy! This pizza's delicious/disgusting. Chips are my favourite food! I don't like Halloween. Tricks are scary. I love national celebrations. They are fun! The Present Simple Tense глагола be/like/love/hate. Питања са Who/What/Which/How. Употреба/изостављање чланова са називима игара/хобија/спорта/ празника. (Интер)културни садржаји: Конвенције у писању знакова навода; разлике између британске и америчке варијанте енглеског језика у изговору, лексичком фонду и правопису; интересовања, хобији.
ОПИСИВАЊЕ ДОГАЂАЈА И СПОСОБНОСТИ У САДАШЊОСТИ	What are your friends doing now/at the moment? Lazar's helping Magdalena with her homework. Maksim's talking on his mobile phone. Teodora's looking for her eraser. What are you looking for/at? Why's Vanja crying? I don't know. Why are they smiling? You're joking! I'm having fun with my friends! I can do a lot of things. I can talk about my family. I can write, but I can't spell! I can say hello and goodbye in German. Who/What can you see? Can you hear something? I don't walk to school, I go by bus. My friend Anastasija goes by car. I listen to music on the bus. We usually have soup, salad, potatoes and some meat for lunch. What does your family have for breakfast/lunch/dinner? In the UK children start school at the age of 5, but in my country they start school at the age of 7. The Queen of England lives in Buckingham Palace. Where does the American President live? He lives in the White House. The Present Continuous Tense за изражавање тренутних радњи. The Present Simple Tense за описивање уобичајених радњи. Модални глагол can за изражавање способности. Питања са What/Where/When/How many... Употреба/изостављање чланова и у изразима at the moment, at the weekend/at weekends, go/walk to school, start/finish school, have fun, by bus/car/bike и сл.

	(Интер)културни садржаји: Породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности; обичаји и начин живљења људи у земљама енглеског говорног подручја.
ИЗРАЖАВАЊЕ БРОЈА, КОЛИЧИНЕ И ЦЕНА	This is our first day at school. Tuesday is the second day of the week. November is the eleventh month of the year. We live in the twenty-first century. Z is the twenty-sixth letter of the English alphabet. How many subjects have you got at school? We've got nine subjects. What about you? How many teeth have you got? I've got 24 teeth, and you? How tall are you? I'm 1 metre 50 cm tall. How old is your little brother? He's 2 and a half years old. Can I have 2 kilos of strawberries/a litre of yoghurt, please? Excuse me, how much are these bread rolls? They are 50 pence/cents/dinars each. How much is this dictionary? It's 15 pounds/euros. Правилна множина именица: subject-subjects, dinar-dinars... Неправилна множина основних именица: tooth-teeth... Множина основних именица које се заврша вају на -у, -о, f/fe: strawberry-strawberries, kilo-kilos, tomato-tomatoes... Питања са How much/many/old/tall... Основни бројеви 0–100. Редни бројеви 1–30. Употреба одређеног члана са редним бројевима. (Интер)културни садржаји: Конвенције у писању двоцифрених бројева. Новчане валуте у земљама енглеског говорног подручја и њихове ознаке

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, Просветни гласник бр. (11/2019, 6/2020 и 7/2021)

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Циљ учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Разред **Четврти**

Годишњи фонд часова **108**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ
примени општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу; одржава равнотежу у различитим кретањима; правилно држи тело; самостално коригује неправилно држање; правилно подиже, носи и спушта терет; изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу; изведе децји и народни плес; користи терминологију вежбања; поштује правила понашања на вежбалиштима; поштује мере безбедности током вежбања; одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима; поштује и примени правила игре; навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа; прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења; уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања; прати промене у сопственој тежини и висини; сагледа резултате физичких способности; препозна здравствено стање када не треба да	ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ		Вежбе за развој снаге са реквизитима и без реквизита. Вежбе за развој покретљивости са реквизитима и без реквизита. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине и експлозивне снаге. Вежбе за развој координације. Национална батерија тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности. Моторичке вештине и игре у развоју моторичких способности
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	Атлетика	Технике трчања. Истрајно трчање. Скок удаљ згрчном техником. Бацање лоптице из залета. Скок увис прекорачном техником. Тробој.
		Спортска гимнастика	Основни садржаји Вежбе на тлу: вежбе и комбинације. Прескоци и скокови (прескок разношка). Вежбе у вису, вежбе у упору и вежбе са променама висова и упора. Вежбе равнотеже на шведској клупи и ниској греди. Проширени садржаји Вежбе на тлу: летећи колут из места. састав.
		Основе тимских, спортских и елементарних игара	Мини-рукомет. Футсал – „мали фудбал”. Основни елементи кошарке и мини-кошарка. Основни елементи одбојке. Јацент.
		Плес и ритмика	Вежбе са вијачом. Вежбе са лоптом. Вежбе са обручем. Народно коло „Моравац”. Народно коло из краја у којем се школа налази.
		Пливање	Основна обука пливања. Скок на ноге.
		Полигони	Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима.

вежба; примењује хигијенске мере пре, у току и након вежбања, као и у другим ситуацијама; уредно одржава простор у коме живи и борави; увиди значај правилне исхране за вежбање; повеже различита вежбања са њиховим утицајем на здравље; препозна лепоту покрета и кретања; користи научена вежбања у рекреацији породице; правилно реагује у случају повреде у школи; вреднује сопствена и туђа постигнућа у вежбању; учествује у предлагању садржаја и начина рада.	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	Култура вежбања и играња	Основна правила вежбања. Основна правила мини- – рукомета, фудсала, кошарке, мини-кошарке и одбојке. Понашање према осталим учесницима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе). Чување и одржавање материјалних добара. Постављање, склањање и чување справа и реквизита неопходних за вежбање. „Ферплеј” (навијање, победа, пораз, толеранција). Значај вежбања у породици. Вежбање у слободно време.
		Здравствено васпитање	Правилно држање тела и здравље. Значај вежбања за правилан рад срца и плућа. Мишићи и зглобови тела. Хигијена простора за вежбање. Исхрана и вежбање. Значај лекарских прегледа за вежбање. Поступање у случају повреде (обавестити наставника и др.).

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, Просветни гласник бр. (11/2019, 6/2020 и 7/2021)

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Циљ учења Музичке културе је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.

Разред **четврти**

Годишњи фонд часова **36 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
описе своја осећања у вези са слушањем музике; препознаје народну и уметничку музику; описе улогу музике у медијима; разликује инструменте по боји звука и изражајним могућностима; повеже карактер дела са избором инструмента и елементима музичке изражајности; уочи контраст и понављање у музичком делу; пева и свира по слуху и са нотног текста песме различитог садржаја и расположења; примени изражајне музичке елементе; осмисли и изведе једноставну ритмичку и мелодијску пратњу; осмисли музички одговор на музичко питање; осмисли једноставну мелодију на краћи задати текст; изабере одговарајући музички садржај (од понуђених) према литерарном садржају; поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; коментарише своје и туђе извођење музике; самостално или уз помоћ одраслих користи предности дигитализације; учествује у школским приредбама и манифестацијама.	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Композиције различитог карактера. Елементи музичке изражајности (инструмент, глас, мелодијска линија, темпо, ритам, динамика). Вокална и инструментална музика (композиције домаћих и страних композитора). Дела фолклорне традиције српског и других народа. Музичка прича. Музика у служби других медија. Музички бонтон. Музика и здравље.
	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Музичке игре (дидактичке). Певање песама различитог садржаја и карактера по слуху. Певање и свирање песама из нотног текста. Свирање песама по слуху на дејим инструментима и/или на другим инструментима. Народни инструменти нашег и других народа. Музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дејим инструментима и на алтернативним изворима звука. Динамика (крешендо, декрешендо). Темпо (<i>Andante</i> , <i>Moderato</i> , <i>Allegro</i>). Боја (различити гласови и инструменти). Трајање (цела нота и пауза, нота четвртине са тачком). Савладавање тонске висине и солмизације у обиму <i>це</i> ¹ - <i>це</i> ² . Тактирање у 3/4 и 4/4 такту. <i>Це-дур</i> лествица. Репетиција, прима и секунда волта.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Једноставна ритмичка и мелодијска пратња. Музичка питања и одговори и музичка допуњалка. Звучна прича на основу познатих музичких садржаја, звучне ономотопеје и илустрације на краћи литерарни текст (учење у контексту). Креирање покрета уз музику коју ученици изводе. Креирање мелодије на одабрани текст.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, Просветни гласник бр. (11/2019, 6/2020 и 7/2021)

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Циљ учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.

Разред **Четврти**

Годишњи фонд часова **72 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
поштује инструкције за припремање, одржавање и одлагање материјала и прибора; изражава замисли, интересовања, сећања, емоције и машту традиционалним ликовним техникама; користи амбалажу и предмете за једнократну употребу у стваралачком раду; примени, у стваралачком раду, основна знања о композицији; користи одабрана уметничка дела и визуелне информације као подстицај за стваралачки рад; тумачи једноставне знаке, симболе и садржаје уметничких дела; разговара о значају одабраног уметника, уметничког дела, споменика и музеја; учествује у планирању и реализацији ликовног пројекта или радионице; разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може применити.	КОМПОЗИЦИЈА	Елементи композиције – облик, боја, линија, текстура, светлина (валер). Положај елемената у композицији – хоризонтални, вертикални, дијагонални. Материјали и технике – графитна оловка, туш и четка, туш и перо, акварел, гваш, темпере, фротаж, колаж, деколаж, асамблаж, меки материјали.
	СПОРАЗУМЕВАЊЕ	Хералдика – застава, грб, печат. Пиктограми. Споразумевање сликом.
	НАСЛЕЂЕ	Споменици природе и споменици културе у Србији. Археолошки локалитети, замкови и утврђења, манастири, музеји. Познати уметници и најзначајнија дела.
	СЦЕНА	Сценографија за позориште, филм и телевизију. Елементи сценографије.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, Просветни гласник бр. (11/2019, 6/2020 и 7/2021)

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Циљ наставе и учења Грађанског васпитања је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске и локалне заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.

Разред **четврти**

Годишњи фонд часова **36 часова**

ИСХОДИ По завршеном разреду ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
разликује примере одговорног и неодговорног понашања људи према животној средини; се понаша у свакодневним ситуацијама на начин који уважава животну средину и рационалну потрошњу ресурса; образложи важност информисања о стању животне средине и начинима њене заштите; аргументује добити од заједничког живота људи припадника различитих култура; наведе елементе традиције и културе свог народа и покаже интересовање и поштовање за друге културе и традиције; образложи значај подршке избеглицама и мигрантима да у новој средини сачувају свој језик, традицију, културу; наведе примере из свакодневног живота којима се илуструје сусретање различитих култура; дискутује о томе како непознавање других култура утиче на настанак стереотипа, предрасуда и дискриминације; препознаје примере прекомерне потрошње; препознаје у медијима поруке које подстичу прекомерну потрошњу, посебно деце и младих; критички разматра појаву бацања хране и расипања воде; процењује важне чињенице о производима које купује читајући декларацију и води рачуна о односу цене и квалитета; испољи заинтересованост за сарадњу и учешће у групном раду; учествује у изради плана и реализацији акције, њеној промоцији и вредновању.	ЉУДСКА ПРАВА Ја и други на планети Земљи	Планета Земља припада свима који на њој живе Узајамни утицај природе и човека. Потребе појединца и опште добро – задовољавање људских потреба без угрожавања будућих генерација. Одговоран однос према свету у коме живимо – <i>Мисли глобално делуј локално.</i> Право на здраву животну средину Трећа генерација људских права. Вредности на којима почива – право на живот у здравој животној средини; право на одржив економски развој; право на рационално коришћење природних и енергетских ресурса; право на спречавање свих облика загађивања животне средине; право на доступност информација о стању животне средине.
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО Култура и традиција	Култура и традиција Материјално и нематеријално наслеђе једне заједнице настало под утицајем свих народа који су ту живели и сада живе. Културни идентитет Неговање традиције и културе сопственог народа и поштовање традиције и културе других. Мултикултуралност и интеркултуралност Живот поред људи других култура или заједнички живот са њима. Избеглице и мигранти Невољно кретање људи из једне у другу културну заједницу. Непознавање других култура као основ за развој стереотипа, предрасуда и дискриминације. Уклопити се у нову средину, а сачувати свој културни идентитет. Сусретање култура Сусретање и прожимање различитих култура без губљења културног идентитета.
		Потрошачко друштво Стварне потребе и прекомерна потрошња.

	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ Прекомерна потрошња	Неравнотежа – гладни и жедни у свету у којем се храна баца а вода расипа. Амбалажа важнија од садржаја – гомилање отпада. Притисак произвођача – нови модели новог модела. Деца – омиљена циљна група произвођача. Медији и потрошачка култура Поруке медија у подстицању потрошње. Деца у рекламама. Права потрошача Информације од значаја за потрошаче. Однос цене и квалитета производа. Права и одговорност потрошача. Заштита потрошачких права.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ Еколошка акција	Планирање и извођење еколошке акције Одређивање циља и израда плана акције. Извођење и документовање акције. Промоција акције на нивоу школе. Вредновање акције.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, Просветни гласник бр. (11/2019, 6/2020 и 7/2021)

ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

Годишњи фонд часова: 36

Разред: четврти

ТЕМА (наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА
I – УВОД 1. Дружимо са Богом и светима – уводни час	- уознавање ученика са садржајима и начином рада - ученик ће бити мотивисан да похађа часове верске наставе	<i>Когнитивни аспект:</i> - стећи основне информације о темама које ће се обрађивати у настави Православног катихизиса током четвртог разреда - уочити какво је његово предзнање из градива обрађеног у претходном разреду школовања <i>Афективни аспект:</i> - желети да активно учествује на часовима верске наставе	☐ Уознавање са садржајем програма и начином рада	Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има на уму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. Врсте наставе Настава се реализује кроз следеће облике наставе: ☐ теоријска настава (35 часова) ☐ практична настава (1 час) Место реализације наставе ☐ Теоријска настава се реализује у учионици; ☐ Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању; Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе ☐ Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу
II – ЦРКВА ЈЕ НАШ ИЗБОР 2. Заједница је основ живота 3. Црква је наш избор 4. Црква је заједница са Светом Тројицом 5. Црква је циљ стварања света 6. Свет изван заједнице са Богом 7. Свет у заједници са Богом	- Пружити ученицима неопходно знање да постојање света има свој циљ –да постане Црква; - Развијање свести ученика да је све створено да постоји у заједници са Богом; - Указати ученицима на значење речи Црква; - Развијање свести ученика да смо у Цркви позвани на живот у заједници	<i>Когнитивни аспект:</i> - уочити важност постојања заједнице - уочити разлику између Цркве и сваке друге заједнице; - уочити да је Црква слободна заједница у којој учествују само они који то желе; - знати да се они који су у заједници са Христом називају хришћани и да је Црква њихова заједница; - знати да се заједница Бога, људи природе зове Црква; - уочити да изван Цркве свет не може постојати вечно. <i>Афективни аспект:</i> - бити подстакнут да активно учествује у животу Цркве - бити подстакнут да препознаје живот као дар Божји; - бити подстакнут да препознаје Живот Вечни као Божји дар.	☐ Прича“Недостајати “(за заједницу као основ живота) Т. Телехтон ☐ Песма Св. Владике Николаја „Заједничарење са небом “ ☐ Одабрани одељци из књиге „Из Ја-града у Ти-град“ ☐ Одломак из песме“Зимска идила“ Војислава Илића“	
III – ХРИСТОС НАС СВЕ ЗОВЕ 8. Христос позива Апостоле 9. Вера основ заједнице	- Омогућити ученицима да уоче да Христос зове све људе у заједницу са Њим; - Указати ученицима на значај вере за остварење заједнице са Богом;	<i>Когнитивни аспект:</i> - уочити да нас Христос позива у лични однос - заједницу љубави; - увидети да су апостоли људи који су слични нама; - уочити да је вера основ заједнице са Богом;	☐ Прилагођена и препричана новозаветна прича о Христовом позиву Апостола ☐ Новозаветна прича о ап. Петру када тоне	

10. Апостоли позивају свет 11. Човек само срцем јасно види 12. Христос нас зове 13. Божић	• Омогућити ученицима да се упознају са новозаветним сведочанством о Христу и Апостолима.	• увидети да су Апостоли позивали људе у заједницу љубави са Христом; • разумети значај Христовог оваплоћења (рађања); ☐ Усвојити текст и мелодију песме „Звезда се засја“ <i>Афективни аспект:</i> • бити подстакнут да доживети Христа као Личност која нам иде у сусрет.	☐ О делима Апостола ☐ «Мали принц», А. С. Егзипери - одломци ☐ Песма «Звезда се засја»	међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. ☐ Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. ☐ Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава.
IV – ДИВАН ЈЕ БОГ У СВЕТИМА СВОЈИМА 14. Светитељи сведоци љубави Божје 15. Свети Сава - путеводитељ у живот вечни 16. Успињање ка Христу (опис н.ј – прича о Закхеју) 17. Свети Симеон Богопримац - сусрет са Христом 18. Литургијско путовање заједнице свих светих -	• Омогућити ученицима да уоче да су светитељи наши путеводитељи ка Царству Божјем; • Омогућити ученицима да уоче значај жеље за остваривање заједнице са Богом; • Указати ученицима да је Литургија заједница свих светих са Богом	<i>Когнитивни аспект:</i> • поступно изграђивати свест о томе ко су светитељи; • увидети да су сви позвани да буду светитељи; • уочити важност светитеља као наших узора за остваривање личног јединства са Богом; • знати какву важност Савине речи и дела имају за нас данас; • уочити да је за остваривање јединства са Богом потребна искрена жеља; • знати да је Литургија начин на који сви остварујемо заједницу са Богом; • препознати да у нашу заједницу са Богом уводимо све оне (и све оно) што волимо. <i>Афективни аспект:</i> • бити подстакнут да следује светитељима Божјим и да буде добар човек; • бити подстакнут да препознаје љубав као највећу врлину	☐ Прилагођена и препричана нека житија светих ☐ Приче из живота Светога Саве ☐ Приповест о Светом Сави, његовим делима и духовним подвизима . - Указати на неке од најважнијих поука из књига које је Свети Сава написао (Житије Св. Симеона, Закономправило, Хиландарски типик, Студенички типик,) ☐ Одломак из књиге Михајла Пупина „Са пашњака до научењака“ (одломак у коме се говори о нашој вери и Светоме Сави) ☐ Прича о Закхеју – препричана и прилагођена ☐ Празник Сретење Господње ☐ Св. Владика Николај одломак из „Небеске Литургије“	☐ Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. ☐ У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу.
V – ЗНАЧАЈ ВРЛИНСКОГ ЖИВОТА	• Омогућити ученицима да схвате грех као промашај циља;	<i>Когнитивни аспект:</i> • увидети да се грех јавља као последица одсуства истинске љубави;	☐ Грех као промашај циља ☐ Последице пада у грех	☐ Настава је успешно реализована

19. На путу светости 20. Усавршавању нема краја 21. Пут ка вечности 22. Хришћанске врлине 23. Врлинослов – свети нас уче	• Пружити ученицима могућност да разумеју да је самољубље извор греха; • Омогућити ученицима да уоче шта су врлине; • Указати ученицима да врлине представљају прихватање Божје воље; • Пружити ученицима могућност да примете да они управљају својом вољом и праве личне изборе .	• учити да је грех наш погрешан избор; • увидети шта је самољубље и по чему се оно разликује од љубави; • увидети да без врлина нема љубави; • учити да је само врлинама могуће остварити однос љубави са Богом и људима; • упознати најважније хришћанске врлине; • увидети да врлине нису човеку дате, већ да се за њих треба трудити; • увидети да се и врлине усавршавају. <i>Афективни аспект:</i> • бити подстакнут да следује светитељима Божјим; • бити подстакнут да се труди да у себи развија хришћанске врлине.	☐ Обрада одабраних поглавља из књиге «Из Ти-града у Небески град» ☐ Поуке светих: Григорије С. Петров ☐ Васкршња прича дарови доброг мудраца Христу Спаситељу „Четврти мудрац“; ☐ Свети Спиридон (прича о смирењу); ☐ Свети Василије Острошки - (прича „Свечев лијек“); ☐ Поуке владике Николаја ☐ Св. Јустин Ћелијски („Срна у изгубљеном рају“ одломак из казивања белих срна)	ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота. Евалуација наставе Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: ☐ процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; ☐ провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова
VI - СА НАМА ЈЕ БОГ 24.Васкрсење и Педесетница 25. Црква је икона Царства Божијег 26. Црквена уметност - одсејај Царства Божијег	☐ Пружити ученицима могућност да разумеју да је Црква икона Царства Божијег и да смо са Богом у најприснијој заједници на Светој Литургији; • Омогућити ученицима да уоче разлику између иконе и неке друге уметничке слике или фотографије; • Омогућити ученицима да изграде свест о томе да иконе сведоче будуће Царство Божије у садашњем веку; • Установити обим и квалитет знања стечених у току школске године из Православног катихизиса.	<i>Когнитивни аспект:</i> • учити да служењем Литургије постајемо учесници Царства Божијег и сједињујемо се са Богом; ☐ упознати садржај молитве «Царе небески»; • увидети да сам изглед православног храма изображава јединство Неба и земље. <i>Афективни аспект:</i> • код ученика ће се развијати жеља за очувањем природе; ☐ бити подстакнут да уреди школски простор најуспешнијим радовима; • бити подстакнут да и наредне године похађа часове Православног катихизиса; • учити у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса четвртог разреда основне школе	☐ Педесетница – рођендан Цркве; ☐ Молитва Царе небески; ☐ Кроз одломке из јеванђелских текстова, допуњене фотографијама фресака, приказати домострој спасења.	Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: ☐ усмено испитивање; ☐ писмено испитивање; ☐ посматрање понашања ученика; Оквирни број часова по темама Увод – 1 Моје место у Цркви – 6 Литургијске службе – 6 Живот у Цркви – лепота празника – 6 Трпеза Господња – 5 Света Литургија – прослава Васкрсења – 5 Икона – прозор у вечност - 5 ☐ Евалуација – 1+1

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ
ЗА
ДРУГИ ЦИКЛУС
основног образовања и васпитања
ЗА ПЕРИОД ОД 2022/23. ДО 2025/2026. ШКОЛСКЕ ГОДИНЕ
ЈЕЗИК НА КОМЕ СЕ ПРОГРАМ ОСТВАРУЈЕ ЈЕ : СРПСКИ ЈЕЗИК
ПРОГРАМ РАДА ОБАВЕЗНИХ И ИЗБОРНИХ НАСТАВНИХ ПРЕДМЕТА
Са програмом за допунску и додатну наставу по разредима

Школски програм за други циклус основног образовања и васпитања ОШ" Војвода Радомир Путник"Цеп, припремио је стручни актив за развој Школског програма.

Школски програм доноси се на основу наставног плана и програма , односно програма одређених облика стручног образовања. Школским програмом обезбеђује се остваривање принципа, циљева и стандарда постигнућа, према потребама ученика и родитеља, односно старатеља и локалне заједнице.

**НАСТАВНИ ПЛАН
ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД		СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1	Српски језик и књижевност	5	180	4	144	4	144	4	136
2	Енглески језик	2	72	2	72	2	72	2	68
3	Ликовна култура	2	72	1	36	1	36	1	34
4	Музичка култура	2	72	1	36	1	36	1	34
5	Историја	1	36	2	72	2	72	2	68
6	Географија	1	36	2	72	2	72	2	68
7	Физика	-	-	2	72	2	72	2	68
8	Математика	4	144	4	144	4	144	4	136
8	Биологија	2	72	2	72	2	72	2	68
10	Хемија	-	-	-	-	2	72	2	68
11	Техника и технологија	2	72	2	72	2	72	2	68
12	Физичко и здравствено васпитање	3	108	3	108	3	108	3	102
13	Информатика и рачунарство	1	36	1	36	1	36	1	34
УКУПНО: А		25	900	26	936	28	1008	28	952
Ред. број	Б. ОБАВЕЗНИ ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ								
1.	Верска настава/Грађанско васпитање ¹	1	36	1	36	1	36	1	34
2.	Руски језик ²	2	72	2	72	2	72	2	68
УКУПНО: Б		3	108	3	108	3	108	3	102
УКУПНО: А + Б		28	1008	29	1044	31	1116	31	1054
Ред. број	В. ОБАВЕЗНЕ СЛОБОДНЕ НАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ ³								
1.	Музиком кроз живот	1	36	1	36	-	-	-	-
2.	Вежбањем до здравља	1	36	1	36	-	-	-	-
3.	Чувари природе	1	36	1	36	-	-	-	-
4.	Уметност	-	-	-	-	1	36	1	34
5.	Предузетништво	-	-	-	-	1	36	1	34
6.	Моја животна средина	-	-	-	-	1	36	1	34
УКУПНО: В		3	108	3	108	3	108	3	102
УКУПНО: А + Б + В		31	1116	32	1152	34	1224	34	1156

¹Ученик бира један од понуђених наставних предмета и изучава га до краја другог циклуса.

² Ученик бира страни језик са листе страних језика коју нуди школа у складу са својим кадровским могућностима изучава га до краја другог циклуса

³ Школа је дужна да, поред обавезних изборних предмета са листе Б, понуди обавезну слободну наставну активност са листе В, за сваки разред, од којих ученик бира једану активност, према својим склоностима, на почетку школске године, и изучава је до краја школске године

**НАСТАВНИ ПЛАН
ЗА ПЕТИ И ШЕСТИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**

Ред.бр	А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.
1	Српски језик и књижевност	5	180	4	144
2 .	Енглески језик	2	72	2	72
3	Ликовна култура	2	72	1	36
4	Музичка култура	2	72	1	36
5	Историја	1	36	2	72
6	Географија	1	36	2	72
7	Физика	-	-	2	72
8	Математика	4	144	4	144
8	Биологија	2	72	2	72
11	Техника и технологија	2	72	2	72
12	Физичко и здравствено васпитање	3	108	3	108
13	Информатика и рачунарство	1	36	1	36
УКУПНО: А		25	900	26	936
Ред.бр.	Б. ОБАВЕЗНИ ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ				
1.	Верска настава/Грађанско васпитање ¹	1	36	1	36
2.	Страни језик ² /Руски језик	2	72	2	72
УКУПНО: Б		3	108	3	108
УКУПНО: А + Б		28	1008	29	1044
Ред.Бр.	В. ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ ³				
1.	Музиком кроз живот	1	36	1	36
2.	Вежбањем до здравља	1	36	1	36
3.	Чувари природе	1	36	1	36
УКУПНО: В		3	108	3	108
УКУПНО: А + Б + В		31	1116	32	1152

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни и изборни наставни предмети

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.
1	Редовна настава	28	1008	29	1044
2 .	Слободне наставне активности	1	36	1	36
3	Допунска настава	1	36	1	36
4	Додатна настава	1	36	1	36

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.
1	Час одељењског старешине	1	36	1	36
2 .	Ваннаставне активности ⁴	1	36	1	36
3	Екскурзија	Од 1 – 2 дана годишње	Од 1 – 2 дана годишње	Од 1 – 2 дана годишње	Од 1 – 2 дана годишње

1 Ученик бира један од понуђених изборних наставних предмета.

2 Ученик бира страни језик са листе страних језика коју нуди школа у складу са својим кадровским могућностима и изучава га до краја другог циклуса

3 Слободне наставне активности школа планира Школским програмом и Годишњим планом рада. Ученик обавезно бира једну активност са листе од три слободне наставне активности које Школа нуди сваке године.

4 Ваннаставне активности могу да буду: друштвене, уметничке, техничке, хуманитарне, културне, као и друге активности у складу са просторним и људским ресурсима школе.

НАСТАВНИ ПЛАН ЗА ПЕТИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПЕТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1	Српски језик и књижевност	5	180
2	Енглески језик	2	72
3	Ликовна култура	2	72
4	Музичка култура	2	72
5	Историја	1	36
6	Географија	1	36
7	Физика	-	-
8	Математика	4	144
8	Биологија	2	72
11	Техника и технологија	2	72
12	Физичко и здравствено васпитање	3	108
13	Информатика и рачунарство	1	36
УКУПНО: А		25	900
Ред. број	Б. ОБАВЕЗНИ ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ		
1.	Верска настава/Грађанско васпитање ¹	1	36
2.	Страни језик ² /Руски језик	2	72
УКУПНО: Б		3	108
УКУПНО: А + Б		28	1008
Ред. број	В. ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ		
1.	Музиком кроз живот	1	36
2.	Вежбањем до здравља	1	36
3.	Чувари природе	1	36
УКУПНО: В		3	108
УКУПНО: А + Б + В		31	1116

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни и изборни наставни предмети

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1	Редовна настава	28	1008
2	Слободне наставне активности	1	36
3	Допунска настава	1	36
4	Додатна настава	1	36

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1	Час одељењског старешине	1	36
2	Ваннаставне активности ⁸	1	36
3	Екскурзија	Од 1 – 2 дана годишње	Од 1 – 2 дана годишње

3 Обавезне физичке активности реализују се у оквиру предмета Физичко и здравствено васпитање.

4 Ученик бира један од понуђених изборних наставних предмета.

5 Ученик бира страни језик са листе страних језика коју нуди школа у складу са својим кадровским могућностима изучава га до краја другог циклуса

7 Слободне наставне активности школа планира Школским програмом и Годишњим планом рада. Ученик обавезно бира једну активност са листе од три слободне наставне активности које Школа нуди сваке године.

8 Ваннаставне активности могу да буду: друштвене, уметничке, техничке, хуманитарне, културне, као и друге активности у складу са просторним и људским ресурсима школе

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Циљеви наставе и учења српског језика и књижевности јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању, тако што ће овладати основним законитостима српског књижевног језика, да стиче основна знања о улози и значају језика у националној култури и изградњи националног идентитета; да кроз читање и тумачење књижевног дела из српске и светске баштине развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање, подстићу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у српској и светској култури, негује љубав према српском језику и књижевности; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.

Разред

пети

Годишњи фонд часова

180 часова

ОБЛАСТ/ТЕМА	ИСХОДИ По завршеној теми/ области ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
КЊИЖЕВНОСТ	- разликује књижевни и некњижевни текст; упоређује одлике фикционалне и нефикционалне књижевности - чита са разумевањем и опише свој доживљај различитих врста књижевних дела - чита са разумевањем одабране примере осталих типова текстова - одреди род књижевног дела и књижевну врсту - разликује карактеристике народне од карактеристика уметничке књижевности -разликује реалистичку прозу и прозу засновану на натприродној мотивацији - анализира елементе композиције лирске песме (строфа, стих); епског дела у стиху и у прози (делови фабуле – поглавље, епизода; стих); драмског дела (чин, сцена, појава) - разликује појам песника и појам лирског субјекта; појам приповедача у односу на писца - разликује облике казивања - увиђа звучне, визуелне, тактилне, олфакторне елементе песничке слике - одреди стилске фигуре и разуме њихову улогу у књижевно-уметничком тексту - процени основни тон певања, приповедања или драмске радње (шалив, ведар, тужан и сл.) - развија имагинацијске богате асоцијације на основу тема и мотива књижевних дела - одреди тему и главне и споредне мотиве	ЛИРИКА Лектира 1. Народна песма: Вила зида град 2. Народне лирске песме о раду(избор); народне лирске породичне песме (избор) 3. Бранко Радичевић: Певам дању, певам ноћу 4. Милица Стојадиновић Српкиња: Певам песму 5. Душан Васиљев: Домовина/Алекса Шантић: Моја отаџбина 6. Војислав Илић: Зимско јутро 7. Милован Данојлић: Шљива/Десанка Максимовић: Сребрне плесачице 8. Пеђа Трајковић: Кад књиге буду у моди Књижевни термини и појмови Песник и лирски субјекат. Мотиви и песничке слике као елементи композиције лирске песме. Врста строфе према броју стихова у лирској песми: катрен; врста стиха по броју слогова (десетерац и осмерац). Одлике лирске поезије: сликовитост, ритмичност, емоционалност. Стилске фигуре: епитет, ономатопеја. Врсте ауторске и народне лирске песме: описне (дескриптивне), родољубиве (патриотске); митолошке, песме о раду (последичке) и породичне. ЕПИКА Лектира 1. Народна песма: Свети Саво 2. Народна песма: Женидба Душанова (одломак о савладавању препрека заточника Милоша Војиновића) 3. Еро с онога свијета 4. Дјевојка цара надмудрила 5. Милован Глишић: Прва бразда

	- анализира узрочно-последично низање мотива - илуструје особине ликова примерима из текста - вреднује поступке ликова и аргументовано износи ставове - илуструје веровања, обичаје, начин живота и догађаје у прошлости описане у књижевним делима - уважава националне вредности и негује српску културноисторијску баштину - наводе примере личне добити од читања - напредује у стицању читалачких компетенција - упореди књижевно и филмско дело, позоришну представу и драмски текст	6. Стеван Сремац: Чича Јордан (одломак) 7. Бранко Ћопић: Поход на Мјесец 8. Иво Андрић: Мостови 9. Данило Киш: Дечак и пас 10. Горан Петровић: Месец над тепсијом (први одломак приче "Бели хлеб од претеривања" и крај приче који чине одељци "Можеш сматрати да си задобио венац славе" и "Мрави су вукли велике трошице тишине") 11. Антон Павлович Чехов: Шала Књижевни термини и појмови Писац и приповедач. Облици казивања: приповедање у првом и трећем лицу. Фабула: низање догађаја, епизоде, поглавља. Карактеризација ликова - начин говора, понашање, физички изглед, животни ставови, етичност поступака. Врсте епских дела у стиху и прози: епска народна песма, бајка (народна и ауторска), новела (народна и ауторска), шаљива народна прича. Врста стиха према броју слогова: десетерац. ДРАМА Лектира 1. Бранислав Нушић: Кирија 2. Душан Радовић: Капетан Џон Пиплфокс 3. Љубиша Ђокић: Биберче Књижевни термини и појмови Позоришна представа и драма . Чин, појава, лица у драми, драмска радња. Сцена, костим, глума, режија. Драмске врсте: једночинка, радио-драма. НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ (бирати до 2 дела) 1. Вук Ст. Карацић: Моба и прело (одломак из дела Живот и обичаји народа српскога) 2. Доситеј Обрадовић: О љубави према науци 3. М. Петровић Алас: У царству гусара (одломци) 4. Милутин Миланковић: Успомене, доживљаји, сазнања (одломак) 5. Избор из енциклопедија и часописа за децу ДОМАЋА ЛЕКТИРА: 1. Епске народне песме (о Немањинима и Мрњавчевићима - преткосовски тематски круг) 2. Народне бајке, новеле, шаљиве народне Приче (избор); кратке фолклорне форме (питалице, брзалице, пословице, загонетке) 3. Бранислав Нушић: Хајдуци 4. Данијел Дефо: Робинсон Крусо (одломак о изградњи склоништа) 5. Марк Твен: Доживљаји Хаклберија Фина/Краљевић и просјак/Доживљаји Тома Сојера

		6. Избор ауторских бајки (Гроздана Олујић; Ивана Нешић: Зеленбабини дарови (одломци)) 7. Игор Коларов: Аги и Ема 8. Избор из савремене поезије за децу (Александар Вучо, Мирослав Антић, Драгомир Ђорђевић, Владимир Андрић, Дејан Алексић...) Допунски избор лектире (бирати до 3 дела) 1. Јован Јовановић Змај: Песмо моја (из Ђулића) 2. Стеван Раичковић: Велико двориште (избор)/Мале бајке (избор) 3. Иван Цанкар: Десетица 4. Љубивоје Ршумовић: Ујдурме и зврчке из античке Грчке (избор)/Густав Шваб: Приче из старине 5. Џон Р. Р. Толкин: Хобит (одломци) 6. Никол Лезије: Тајна жутог балона 7. Корнелија Функе: Господар лопова (одломак) 8. Вида Огњеновић: Путовање у путопис (одло- мак) 9. Владислава Војновић: Приче из главе (избор, осим приче Позориште) 10. Дејан Алексић: Музика тражи уши (избор)/Кога се тиче како живе приче (избор) 11. Јован Стерија Поповић: Лажа и паралажа (одломак о Месечевој краљици) и Едмон Ростан: Сирано де Бержерак (одломак о путу на Месецу) Дело завичајног аутора по избору.
ЈЕЗИК	Граматика (морфологија, синтакса)	- разликује променљиве речи од непроменљивих - разликује категорије рода, броја, падежа речи које имају дефлексију - разликује основне функције и значења падежа - употребљава падежне облике у складу са нормом - употребљава глаголске облике у складу са нормом - разликује основне реченичне чланове (у типичним случајевима) Променљиве речи: именице, заменице, придеви, бројеви (с напоменом да су неки бројеви непроменљиви), глаголи; непроменљиве речи: прилози (с напоменом да неки прилози могу имати компарацију) и предлози. Именице - значење и врсте (властите, заједничке, збирне, градивне; мисаоне, глаголске). Промена именица (дефлексија): граматичка основа, наставак за облик, појам падежа. Основне функције и значења падежа (с предлозима и без предлога): номинатив (субјекат); генитив (припадање и део нечега); датив (намена и усмереност); акузатив (објекат); вокатив (дозивање, обраћање); инструментал (средство и друштво); локатив (место). Придеви - значење и врсте придева (описни, присвојни, градивни; месни и временски); род, број, падеж и компарација придева. Слагање придева са именицом у роду, броју и падежу. Заменице - личне заменице: промена, наглашени и ненаглашени облици, употреба личне заменице сваког лица себе, се. Бројеви - врсте и употреба: главни (основни, збирни бројеви, бројне именице наица) и редни бројеви. Глаголи - глаголски вид (несвршени и свршени); глаголски род (прелазни, непрелазни и повратни глаголи); глаголски облици (грађење и основно значење): инфинитив (инфинитивна основа), презент (презентска основа, наглашени и ненаглашени облици презента помоћних глагола), перфекат, футур И. Предикатска реченица - предикат (глаголски; именски); слагање предиката са субјектом у лицу, броју и роду; прави и неправи објекат; прилошке одредбе (за место, за време, за начин; за узрок и за меру и количину); апозиција.

	Правопис	- доследно примењује правописну норму у употреби великог слова; састављеног и растављеног писања речи; интерпункцијских знакова -користи правопис (школско издање)	Велико слово у вишечланим географским називима; у називима институција, предузећа, установа, организација (типични примери); велико и мало слово у писању присвојних придева. Заменица ВИ из поштовања. Одрична речца <i>не</i> из именице, придеве и глаголе; речца <i>нај</i> у суперлативу; вишечнани основни и редни бројеви. Интерпункцијски знаци: запета (у набрајању, уз вокатив и апозицију); наводници (наслови дела и називи школа); црта (уместо наводника у управном говору).
	Ортоепија	-правилно изговара речи водећи рачуна о месту акцента и интонацији реченице -говори јасно поштујући књижевнојезичку норму -точно и разговетно чита наглас књижевне и неуметничке текстове	Место акцента у вишесложним речима (типични случајеви). Интонација и паузе везане за интерпункцијске знакове; интонација упитних реченица. Артикулација: гласно читање брзалица, најпре споро, а потом брже (индивидуално или у групи).
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	-користи различите облике казивања: дескрипцију (портрет и пејзаж), приповедање у 1. и 3. лицу, дијалог -издваја делове текста (наслов, пасусе) и организује га у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста) -саставља говорени или писани текст о доживљају књижевног дела на теме из свакодневног живота и света маште -проналази експлицитно и имплицитно садржане информације у једноставнијем књижевном и некњижевном тексту -напамет говори одабране књижевне текстове или одломке	Препричавање, причање, описивање - уочавање разлике између говорног и писаног језика; писање писма (приватно, e-mail) Богаћење речника: синоними и антоними; некњижевне речи и туђице - њихова замена језичким стандардом; уочавање и отклањање безначајних појединости и сувишних речи у тексту и говору. Техника израде писменог састава (тежиште теме, избор и распоред грађе, основни елементи композиције и груписање грађе према композиционим етапама); пасус као уже тематске целине и његове композицијско-стилске функције. Осам домаћих писмених задатака. Четири школска писмена задатка.	

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС – Просветни гласник“, бр.6/2007, 2/2010, 3/2011, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017, 9/2017 и 12/2018)

ДОДАТНА НАСТАВА - V, VI, VII и VIII

Додатна настава се организује за ученике који испољавају посебно интересовање и знања која превазилазе програм редовне наставе. Највећи део додатне наставе усмерава се на припрему ученика за такмичења.

Садржаји програма	Исходи	Број часова
Садржаји из редовног наставног плана који се проширују у складу са узрастом и интересовањима ученика.	Ученик је припремљен за школско, општинско и друга такмичења. Ученик је развио културу усменог и писменог изражавања, проширио знања и развио стваралачко и критичко мишљење.	36

ДОПУНСКА НАСТАВА - V, VI, VII и VIII

Додатни рад се организује за ученике који, из објективних разлога, у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско -тематских подручја; за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање, са циљем разумевања, препознавања и отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања и вештина из наставног градива. Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник организује допунски рад. Такође бира активности и методе које ће довести до напретка код ученика.

Садржаји програма	Исходи	Број часова
Садржаји из редовног наставног градива где ученици не постижу задовољавајуће резултате.	Ученик разуме појмове, усваја основна знања, препознаје и повезује градиво, као и наставникове инструкције и примењује научено.	36

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Циљ наставе и учења страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Разред **пети**

Годишњи фонд часова **72 часа**

ОБЛАСТ/ТЕМА Комуникативне функције	ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да у усменој и писаној комуникацији:	САДРЖАЈИ
Поздрављање и представљање себе и других и тражење/давање основних информација о себи и другима у ширем друштвеном контексту	разуме краће текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе; - поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставна језичка средства; - постави и одговори на једноставнија питања личне природе; - у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање краћих, једноставнијих текстова који се односе на дате комуникативне ситуације (дијалози, наративни текстови, формулари и сл.); реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање комуникације; усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима (СМС, e-mail, формулари, чланске карте, опис фотографије и сл.). <i>Hello. Hi. I'm Maria. What's your name? I'm/My name is... Tony is 11. How old are you? I live in (town, city, village). Where do you live? I live at number 46 Black Street. My best friend lives next door. What's your address? What's your phone number? Have you got/Do you have an email address? These are my parents. Their names are ... I can't play tennis, but I can do karate. Can you play the guitar? My birthday is on the 21st of May. When is your birthday? This is Miss May. She's my teacher. This is Mr Crisp. He's my tennis coach</i> The Present Simple Tense за изражавање сталних радњи. <i>Have got/Have</i> за изражавање поседовања. Личне заменице у функцији субјекта - <i>I, you</i> ... Присвојни придеви - <i>my, your</i> ... Показне заменице - <i>this/these, that/those</i> Питања са <i>Who/What /Where/When/How(old)</i> ... Основни бројеви (1-1000). Предлози за изражавање места - <i>in, at</i> ... Предлози за издржавање времена - <i>in, on, at</i> ... Употреба неодређеног члана са именицама у једнини. Изостављање члана испред назива спортова. Употреба одређеног члана уз називе музичких инструмената. (Интер)културни садржаји: устаљена правила учтивости; титуле уз презимена особа (<i>Mr, Miss, Mrs, Ms, Sir</i>); имена и надимци; начин писања адресе.
Описивање карактеристика живих бића, предмета,	разуме једноставнији опис особа, биљака, животиња, предмета, појава или места; - упореди и опише карактеристике живих бића, предмета, појава и места, користећи једноставнија језичка средства;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих описа живих бића, предмета, појава и места и њиховог поређења; усмено и писано описивање/поређење живих бића, предмета, појава и места; израда и презентација пројеката (постера, стрипова, ППТ-а, кратких аудио/видео записа, радио емисија и слично). САДРЖАЈИ

појава и места		<i>Who's the boy with short fair hair and a black jacket? What's Maria wearing? She's wearing a nice white Tshirt and dark blue jeans. My brother is clever, but lazy. My best friend is kind and friendly. There is/isn't a cinema/hospital in my town. There are two big bookshops in my town. What's this/that over there? It's a sports centre. How far is it? Zebras are white wild animals with black and white stripes. A cheetah is a fast, dangerous animal. How deep is the Adriatic Sea/the Pacific Ocean? How long is the Danube/the Thames River? Layla is prettier than Susan. Who's the best student in your class? This car is more expensive than that one. London is larger than Belgrade. About eight million people live there.</i> <i>Belgrade is much smaller, but... The Present Simple Tense i The Present Continuous Tense</i> за изражавање рањи и за изражавање радњи и стања у садашњости Glagoli have got, to be за давање описа Питања са Who/What/Where/When/Which/How (old, far, deep, long...) Egzistencijalno There is/are... Употреба одређеног члана са именицама које означавају лица и предмете који су познати саговорнику, као и уз имена река, мора и океана. Употреба/изостављање одређеног члана уз имена градова и држава. Поређење придева (правилно и неправилно поређење). (Интер)културни садржаји: географске карактеристике Велике Британије; биљни и животињски свет.
Позив и реаговање на позив за учешће у заједничкој активности	- разуме једноставније предлоге и одговори на њих; - упуту једноставан предлог; - пружи одговарајући изговор или одговарајуће оправдање;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама. Слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге; усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности; писање позивнице за прославу/журку или имејла/СМС-а којим се уговара заједничка активност; прихватање/одбијање предлога, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања/изговора. САДРЖАЈ <i>I think we can go out this afternoon. Why not? Let's do it. Sorry. I can't. I must do my homework. Sorry, I think that's boring. Let's do something else. How about going to the cinema? Great. What time? See you then. Let's make pancakes. That's a good idea. What shall we do? Let's play Monopoly. Why don't we meet at the sports centre? What time? Half past two. Fine. I'll see you at the sports centre at half past two. Would you like to come to my birthday party on Sunday? I'm sorry, but I can't make it. I'd love to, thanks.</i> Imperativ <i>How about + glagolska imenica Why don't we + infinitivna osnov a glagola Would you like + infinitiv glagola Modalni glagoli за изражавање предлога -can/could/shall. Glagol will за изражавање одлука (Inter)kulturni sadržaji: prikladno pozivanje i prihvatanje/odbijanje poziva</i>
	разуме и једноставне молбе и захтеве и реагује на њих; - упуту једноставне молбе и захтеве;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама. Слушање и читање једноставнијих исказа којима се тражи/нуди помоћ, услуга, обавештење или се изражава жеља, извињење, захвалност; усмено и писано тражење и давање обавештења, упућивање

Изражавање молби, захтева, извињења, и захвалности	- затражи и пружи кратко обавештење; - захвали и извине се на једноставан начин; - саопшти кратку поруку (телефонски разговор, дијалог уживо, СМС, писмо, имејл) којом се захваљује;	молбе за помоћ/услугу и реаговање на њу, изражавање жеља, извињења и захвалности. САДРЖАЈИ <i>Can I help you? It's OK, I can do it. May I ask a question? Sure. What do you want? Do you want an orange? Yes, please. No, thank you. Can you pass me an orange, please? Of course, here you are. Thank you very much/so much. I want an apple. Can I have this one? Anything else? Can I borrow your pen? Sorry, you can't. I want to go home. Can we buy lemonade there? No, we can't. Oh no. I'm sorry. When does the movie start? It starts at 8.</i> Modalni glagoli za izražavanje molbe i zahteva - <i>can/could/may</i>. (Inter)kulturni sadržaji: pravila učtive komunikacije.
Разумевање и давање упутстава	- разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота (правила игре, рецепт за припремање неког јела и сл.) са визуелном подршком без ње; - да једноставна у путства (нпр. може да опише како се нешто користи/прави, напише рецепт и сл.);	Језичке активности у комуникативним ситуацијама .Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (нпр. за компјутерску или обичну игру, употребу апарата, рецепт за прављење јела и сл.) са визуелном подршком и без ње; усмено и писано давање упутстава. <i>Drag (the word) and drop it in the correct place. Throw the dice. Move your token... Press the button and wait. Insert the coin in the slot. Peel the onions and chop them. Put the saucepan on the stove.</i> Imperativ Lične zamenice u funkciji objekta - <i>me, her, him...</i> (Inter)kulturni sadržaji: tradicionalne/omiljene vrste jela.
Описивање и честитање празника, рођендана и значајних догађаја, честитање на успеху и изражавање жаљења	- разуме честитку и одговори на њу; - упуту прикладну честитку; - разуме и, примењујући једноставнија језичка средства, опише начин прославе рођендана, празника и важних догађаја;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама-Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се описују и честитају празници, рођендани и значајни догађаји; описивање празника, рођендана и значајних догађаја; реаговање на упућену честитку у усменом и писаном облику; упућивање прикладних честитки у усменом и писаном облику; израда и презентација пројеката у вези са прославом празника, рођендана и значајних догађаја. <i>Children in Britain usually have their birthday parties at home. Everybody sings Happy Birthday! In Britain, people open their presents on Christmas Day. On Easter Sunday children often hunt for eggs. Happy Valentine's Day! Same to you! Roses are red, violets are blue, my heart is full of love for you. In my country we celebrate a lot of different festivals, but my favourite is... Good luck! Congratulations! Well done! Lucky you! I'm so happy for you! I'm sorry to hear that/about that! It's a pity!</i> Тхе Пресент Симпле Тенсе за изражавање уобичајених радњи. Изостављање члана испред назива празника. Изостављање члана испред именица употребљених у општем смислу. (Интер)културни садржаји: значајни празници и догађаји и начин обележавања/прославе; честитање.
Описивање догађаја и	- разуме једноставније текстове у којима се описују сталне, уобичајене и тренутне радње и способности; - размени информације које се	Језичке активности у комуникативним ситуацијама. Слушање и читање описа и размењивање исказа у вези са сталним, уобичајеним и тренутним догађајима/активностима и способностима; усмено и писано описивање сталних, уобичајених и тренутних догађаја/активности и способности (разговор уживо или путем телефона, разгледница, СМС порука, имејл и сл.). <i>I live in a flat on the first floor. What do you usually do on Sundays? Do you live in a house</i>

способности у садашњости	односе на дату комуникативну ситуацију; - опише сталне, уобичајене и тренутне догађаје/активности и способности користећи неколико везаних исказа;	<i>or in a flat? My sister doesn't go to school. What time do you go to bed/does she get up? He never tidies his room. I can clean my dad's car. When do Americans celebrate Halloween? When does winter start? Where do penguins live? What are you doing at the moment? I'm feeding my cat. We're going on a school trip today. They're having dinner now. Inormally go to school by bus, but today I'm going oH foot. I'm doing my homework. I always do it after dinner. I can speak three languages, but now I'm speaking English. I am good at maths.</i>The Present Simple Tense за изражавање уобичајних и сталних радњиThe Present Continuous Tense за изражавање тренутних и привремених радњи.Модални глагол <i>can</i> за изражавање способности. Прилози за учесталост - <i>usually, often</i>...Предлози за изражавање правца кретања - <i>to, from</i>... Предлози за описивање начина кретања - <i>by (car), on(foot)</i>...(Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи наставне и ваннаставне активности;распусти и путовања.
Описивање догађаја и способности у прошлости	разуме краће текстове у којима се описују догађаји и способности у прошлости; - размени информације у вези са догађајима и способностима у прошлости; - опише у неколико краћих, везаних исказа догађај у прошлости; - опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама.Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези са догађајима/активностима и способностима у прошлости; усмено и писано описивање догађаја/активности и способности у прошлости; израда и презентација пројеката о историјским догађајима, личностима и сл... <i>. Where were you at eight o'clock last Saturday? I was at home. What was on TV last night? What time was it on? I watched/didn't watch TV last night. I played volleyball on Monday. What did you do? We went to Paris in July. We travelled by plane. Where did you spend your summer holiday? How did you travel? I lost my passport yesterday. Did you have a good time on holiday? Yes, we did./No, we didn't. I could swim when I was five. I couldn't ski last year. The Past Simple Tense</i> правилних и најчешћих неправилних глагола.Модални глагол <i>could</i> за изражавање способности у прошлости (Интер)културни садржаји: историјски догађаји,епохална открића; важније личности из прошлости (историјска личност, писац)
Исказивање жеља, планова и намера	- разуме жеље планове и намере и реагује на њих; - размени једно ставне исказе у вези са својим и туђим жељама, плановима и намерама; - саопшти шта он/она или неко други жели, планира, намерава;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама.Слушање и читање краћих текстова у вези са жељама, плановима и намерама; усмено и писано договарање о жељама, плановима и намерама(телефонски разговор, разговор уживо, СМС, имејл и сл.). <i>I would like/want to be a doctor when I grow up. He would like a new mobile phone/to go out with his friends. I'm going to do my homework in the afternoon. What are you going to do this afternoon? My parents are going to visit their friends this evening, so I'm going to play all my favourite computer games. Oh! Are you? The Present Simple Tense (want)Would like + именица /инфинитив глагола. Going to за изражавање будућих планова.Употреба неодређеног члана уз називе занимања.(Интер)културни садржаји: свакодневни живот и разонода; породични односи</i>
Исказивање потреба, осета и	- разуме и реагује на свакодневне изразе у вези са непосредним и конкретним потребама, осетима и осећањима; - изрази, основне потребе, осете и	Језичке активности у комуникативним ситуацијама.Слушање и читање исказа у вези са потребама, осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са задовољавањем потреба; предлагање решења у вези са осетима и потребама; усмено и писано исказивање, својих осећања и реаговање на туђа. <i>I'mhot/cold/hungry/thirsty... Take off/Put on your coat. Why don't you take a sndwich/a glass of water? Do you want</i>

осећања	осећања једноставнијим језичким средствима;	some juice/biscuits too? Yes, please. Would you like some fruit? I'm tired. What shall we do? Why don't we stop and take some rest? How about going home? I'm happy to see you. I'm glad/sorry to hear that. Oh dear! It's a pity! The Present Simple Tense (be, want)Императив Why don't we/you + инфинитивна основа глагола How about + глаголска именица Would like + именица/инфинитив глагола (Интер)културни садржаји: мимика и гестикулација; употреба емотикона.
Исказивање просторних односа и величина	- разуме једноставнија питања и одговори на њих; - разуме обавештења о простору и величинама; - опише специфичније просторне односе и величине једноставним, везаним исказима;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама.Слушање и читање краћих текстова у вези са специфичнијим просторним односима и величинама; усмено и писано размењивање информација у вези са просторним односима и величинама; усмено и писано описивање просторних односа и величина. Which room is it in? Where's the library? It's on the left/right. Is the sofa by the door? What's next to/near the table? Where are the (books)? They're on the top/bottom shelf. It's in front of/behind the wardrobe. Where do you do your homework?Where is she? She's at the supermarket/in/at the park... The bakery is between the school and the supermarket. How wide/long/deep is the river? It's 45 metres wide/2 kilometres long. An elephant is bigger than a hippo. The Blue whale is the biggest animal in the world. What is the largest room in your house/flat? The room above/below. My town is in the north-east of Serbia. Predlozi za izražavanje položaja i prostornih odnosa - in front of, behind, between, opposite... Pitanja sa What/Where/Which/How (far, deep, long...) Поређење придева (правилно и неправилно поређење).Употреба одређеног члана са суперлативом придева.(Интеркултурни садржаји;јавни простор;типичан изглед школског и самбеног простора;локалне мерне јединице (инч,стопа...)природа.
Исказивање времена (хронолошког и Метеоролошког	- разуме, тражи и даје једноставнија обавештења о хронолошком времену и метеоролошким приликама у ширем комуникативном контексту; - опише дневни/недељни распоред активности; - опише метеоролошке прилике и климатске услове у својој земљи и једној од земаља циљне културе једноставним језичким средствима;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама.Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са хронолошким временом, метеоролошким приликама и климатским условима; усмено и писано тражење и давање информација о времену дешавања неке активности, метеоролошким приликама и климатским условима у ширем комуникативном контексту; израда и презентација пројеката (нпр. о часовним зонама, упоређивање климатских услова у својој земљи са климатским условима једне од земаља циљне културе и сл.). What time is it? It's five o'clock. It is half past six. It's (a) quarter to/past seven. It's ten past/to eleven. When do your lessons start? At (a) quarter to nine. When do you have your dance classes? On Monday and Wednesday. I was born in January/on the first of January/January the first.. ...on Christmas/Easter Day... Columbus discovered America in 1492/in the 15thcentury. What is the weather like? It's cold/sunny... The wind is blowing. What was the weather like yesterday? It was foggy/cloudy/windy... It didn't rain, it snowed. It is usually warm in spring/hot in summer/freezing in winter. It's wetter in the west than in the east. It is much drier in Australia than in Serbia. The Present Simple Tense за изražаванje utvrđenih programa, planova i rasporeda (red vožnje, TV/bioskopski program i sl.) i uobičajenih radnji.The Present Continuous Tense за изражавање тренутник и привремених радњи The Past Simple Tense Предлози за изражавање времена - in, on, at, to, past,after...Питања са When, What (time/day)...Редни бројеви до 100.(Интер)културни садржаји: климатски услови у Великој Британији

		:разлика у часовној зони (Београд-Лондаон)
Изрицање дозвола, забрана, правила понашања и обавеза	разуме и реагује на једноставније забране, своје и туђе обавезе; - размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту (у превозном средству, спортском центру, биоскопу, зоолошком врту и сл.) као и на своје и туђе обавезе; - представи правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама. Слушање и читање исказа у вези са забранама, правилима понашања и обавезама; постављање питања у вези са забранама, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих; усмено и писано саопштавање забрана, правила понашања и обавеза (нпр. креирање постера са правилима понашања, списка обавеза и сл.). <i>Remember to bring your membership card. You can't sit here, the seat isn't free. Can you use your phone in class? No, we can't. You mustn't use your phone in class. You must write in ink. Do you have to wear uniforms at school? They have to/don't have to wear uniforms at school. I must study today. I have to feed our dog every morning. I must/have to go now.</i> Модални глаголи за изражавање дозволе, забране, правила понашања и обавезе - <i>can/can't, must/mustn't (Not) Have to</i> за изражавање обавезе и одсуства обавезе (Интер)културни садржаји: понашање на јавним местима; значење знакова и симбола.
Изражавање припадања и поседовања	- разуме и формулише једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност; - пита и каже шта неко има/нема и чије је нешто;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама. Слушање и читање једноставнијих текстова с исказима у којима се говори шта неко има/нема или чије је нешто; постављање питања у вези са датом комуникативном ситуацијом и одговарање на њих. <i>Is this your dog? No, it's Steve's dog. Whose house is this? It's Jane and Sally's house. They're Jane's and Sally's bags. These are the children's toys. That's my parents' car. This is my blanket. This blanket is mine. This isn't your card. It's hers. I've got/I have a ruler. Have you got/Do you have a pen? Sally hasn't got/doesn't have an umbrella.</i> Саксонски генитив са именицом у једнини и множини (правилна и неправилна множина) – <i>my friend's/friends'/children's books</i> Присвојни придеви <i>my, your...</i> Присвојне заменице <i>mine, and ours...</i> <i>Have got/Have</i> за изражавање поседовања Питања са <i>Whose</i> (Интер)културни садржаји: породица и пријатељи; однос према својој и туђој имовини.
Изражавање интересовања, допадања и недопадања	- разуме и реагује на једноставније исказе који се односе на описивање интересовања, хобија и изражавање допадања и недопадања; - опише своја и туђа интересовања и хобије и изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама. Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са нечијим интересовањима, хобијима и стварима које воли/не воли, које му/јој се свиђају/не свиђају; размена информација о својим и туђим интересовањима, хобијима, допадању и недопадању (телефонски разговор, интервју, обичан разговор са пријатељима у школи и сл.); усмено и писано описивање интересовања, допадања и недопадања (писање имејла о личним интересовањима, хобијима, допадању и недопадању, листе ствари које му/јој се свиђају/не свиђају и сл.); истраживачке пројектне активности (нпр. колики број ученика у одељењу воли/не воли пливање, скијање, тенис и сл.) графичко приказивање и тумачење резултата. <i>I'm interested in (swimming). What (sports) are you interested in? My hobby is (collecting bagdes). What's your hobby? I love swimming because I'm good at it. I don't like skiing. I'm bad at it. What do you like doing? Peter doesn't like football. Sally is crazy about dancing. My favourite sport is tennis. What's your favourite sport? What are your hobbies and interests? Fifteen out of thirty people like tennis- eight boys and seven girls.</i> Pridevsko-predloške fraze - <i>interested in, good/bad at, crazy about...</i> Глаголи <i>like/love/h ate +</i> глаголска именица - Питања са <i>What, Who, Why ...</i> (Интер)културни садржаји:

		интересовања, хобији, забава, разонода, забава, разонода, спорт и рекреација; уметност, књижевност за младе, стрип, музика, филм.
Изражавање мишљења (слагања и неслагања)	- разуме и формулише једноставније исказе којима се тражи мишљење, изражава слагање/неслагање;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама. Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са тражењем мишљења и изражавањем слагања/неслагања; усмено и писано тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања. <i>What do you think of/about...? How do you like it? Please tell me about... Do you agree with (me)? I think/feel it's OK/Okay. You're right/wrong! That's true. Exactly. That's not true. I'm not sure. I like/don't like it because it's boring. The Present Simple Tense (think, like, agree...)</i> Питања са <i>What, Why, How ...</i> (Интер)културни садржаји: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.
Изражавање количине, бројева и цена	разуме једноставније изразе који се односе на количину нечега; - пита и каже колико нечега има/нема, користећи једноставнија језичка средства; - на једноставан начин затражи артикле у продавници једноставним изразима за количину, наручи јело и/или пиће у ресторану и пита/каже/израчуна колико нешто кошта; - састави списак за куповину - намирнице и количина намирница (две векне хлеба, пакет тестенине, три конзерве туњевине и сл.); - изрази количину у мерама - 100 гр шећера, 300 гр брашна и сл.	Језичке активности у комуникативним ситуацијама. Слушање и читање једноставнијих текстова који говоре о количини нечега; постављање питања у вези с количином и одговарање на њих, усмено и писано; слушање и читање текстова на теме поруџбине у ресторану, куповине, играње улога (у ресторану, у продавници, у кухињи...); писање списка за куповину; записивање и рачунање цена. САДРЖАЈИ <i>How many people are there in the park? There are two men/women and three children in the park. How much milk does he need? Is there any butter in the fridge? No, there isn't any butter, but there's some margarine. I haven't got any food for you. I've got some lemonade/strawberries. There isn't much fruit in the bowl. There aren't many biscuits left in the cupboard. There are a lot of spoons and forks and some/six knives on the table. I need a hundred grams of sugar (100 g)/a bottle of (fizzy) water/2 kilos of potatoes. Can I have a sandwich and a glass of juice please? That's £7.80. Shopping list: a packet of butter, two loaves of bread, three pots of yoghurt, a bunch of bananas...</i> Основни бројеви до 1000. Правилна множина именица. Множина именица које се завршавају на -У, -ф/фе: <i>strawberries, shelves, chelvec, knives...</i> Множина именица које се завршавају на -о: <i>kilos, potatoes...</i> Синкретизам једине и множине: <i>sheep, fish...</i> Најчешћи облици неправилне множине (<i>man, wo men, children, people, feet, teeth, mice...</i>) Бројиве и небројиве именице - <i>pounds, money...</i> Детерминатори - <i>some, any, ho.</i> Квантификатори - <i>much, many, alotof.</i> Питања са <i>How much/many.</i> (Интер)културни садржаји: друштвено окружење;

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети разред основног образовања и васпитања („Сл. гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2007, 2/2010, 3/2011, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017, 9/2017 и 12/2018)

Енглески језик –допунска настава

Садржаји програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Активности у образовно -васпитном раду
Текстови -читање -разговор	2 1	Индивидуални разговори Самостални рад (анализа прочитаног текста)	Правилно читају и спелују речи и одговарају на питања Разумеју текст-превод
Граматика			
-глаголски облици	4	Индивидуални разговори Истицање најважнијих правила и њихово објашњавање. Самостално решавање примера	Правилно формирају глаголске Облике (Present Simple and Continuous, Past Simple, Present Perfect and Future Simple Tense)
-компарација придева	1	Индивидуални разговори Истицање најважнијих правила и њихово објашњавање. Самостално решавање примера	Правилно формирају и примењују компаратив и суперлатив придев
-множина именица	1	Индивидуални разговори Истицање најважнијих правила и њихово објашњавање. Самостално решавање примера	Употребљавају правилне и неправилне множине именица у реченицама
	9		

ОБЛАСТ/ТЕМА Комунитативне функције	ИСХОДИ По завршеној теми /области ученик ће бити у стању да у усменој и писаној комуникацији:	САДРЖАЈИ
Поздрављање и представљање себе и других и тражење/ давање основних информација о себи и другима у ширем друштвеном контексту	- разуме краће текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе; - поздрав и и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставна језичка средства; - постави и одговори на једноставнија питања личне природе; - у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама. Слушање и читање краћих, једноставнијих текстова који се односе на дате комуникативне ситуације (дијалози, наративни текстови, формулари и сл.); реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање комуникације; усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима (СМС, имејл, формулари, чланске карте, опис фотографије и сл.). Садржаји <i>Привет! Меня зовут Мария. Как тебя зовут? Я - Ирина. Можно просто Ира. Мне 12 лет. Здравствуй, Иван Владимирович. Добрый день, ребята! Как дела? Сколько тебе лет? Я из России, из Москвы. Ты откуда? Я живу в Воронеже. Я живу в городе Ниш. На какой улице ты живёшь? Я живу на улице Гагарина, дом 12, квартира 14. Это на каком этаже? На втором. Дай мне, пожалуйста, свой номер телефона. У тебя есть имейл (адрес электронной почты)? Это мои родители. Моего маму зовут Вера, папу</i> <i>- Николай. Я родился/родилась 15 мая. Когда у тебя день рождения? Я занимаюсь спортом, тренируюсь три раза в неделю. Презент повратных глагола: заниматься, тренироваться. Презент глагола жить. Конструкции за выражающие посесивности: у+ ген. личных заменица и именица (у меня, у тебя, у неё, у него у нас, у вас, у них; у Ивана, у Ирины). (Интер)культурни садржаји: устаљена правила учтивости; имена, патроними, презимена и надимци; адреса; формално и неформално представљање; степени сродства и родбински односи; нумерисање спратова.</i>
Описивање карактеристика живих бића, предмета, појава и места	-разуме једноставнији опис особа, биљака, животиња, предмета, појава или места; - упореди и опише карактеристике живих бића, предмета, појава и места, користећи једноставнија језичка средства	Језичке активности у комуникативним ситуацијама. Слушање и читање једноставнијих описа живих бића, предмета, појава и места и њиховог поређења; усмено и писано описивање/ поређење живих бића, предмета, појава и места; израда и презентација пројеката (постера, стрипова, ППТ-а, кратких аудио/видео записа, радио емисија и слично). Садржаји Кто мальчик в чёрных джинсах и белой рубашке? Что надела Маша? Она надела зелёную юбку и зелёную футболку. Она высокая и стройная. У неё голубые глаза и длинные светлые волосы. Какие у тебя глаза? Какой у тебя рост? Какого цвета у тебя футболка? Посмотрите, я надел сегодня новые джинсы! Мой брат умный, но не очень трудолюбивый. На улице Князя Михаила есть книжные магазины. В центре нашего города большой торговый центр недалеко от книжного магазина. Москва - столица России. Санкт-Петербург - северная столица России. Москва больше Санкт-Петербурга. Белград меньше Москвы. У меня есть кошка. Её зовут Мурка. Она маленькая, белая. Придеви. Род, број и слагање с именицама. Конструкции за

		изражавање посесивности: у+ген. личних заменица и именица (у меня, у тебя, у неё, у него у нас, у вас, у них; у Ивана, у Ирины). Присвојн е заменице: мой, твой, наш, ваш, их. Слагање с именицама. Прошло време фреквен тних глагола. Прост компаратив больше, меньше, л учше. (Интер)културни садржаји: Русија и Србија :градови; биљни и животињски свет.
Позив и реаговање на позив за учешће у заједничкој активности	- разуме једноставније предлоге и одговори на њих; - упуту једностава н предлог; - пружи одговарајући изговор или одговарајуће оправдање;	Лезичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге; усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности; писање позивнице за прославу/журку или имејла/СМС-а којим се уговара заједничка активност; прихватање/одбијање предлога, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања/изговора. Садржаји <i>Давай играть в футбол/баскетбол! Поиграем вместе? Пусть Витя играет в футбол. Приглашаю тебя ко мне на день рождения/вечеринку. Приходи ко мне на вечеринку! Ты сможешь прийти ко мне на день рождения завтра в семь? Вечеринка у меня дома/в кафе. Спасибо за приглашение, я обязательно приду. К сожалению, я не смогу прийти, я должен присмотреть за братом. Извини, но я не смогу прийти. Вечеринка/день рождения, к сожалению, без меня. Давай пойдём в кино завтра? Где встречаемся? Около метро. Восколько? В пять.</i> Заповедни начин; треће лице једнине/множине: <i>Пусть Саша играет!</i>; прво лице множине (с речцом <i>давай</i> и без ње): <i>Поиграем вместе! Давай поиграем вместе! Давай играть вместе!</i> Предлошко-падежне конструкције (у, около, без + ген; к + дат; в, на + ак; с, за + инстр, в, на + лок). Интонација упитних исказа без упитне речи. Садашње време у значењу будућег. Модалне конструкције (личне и безличне):
Изражавање молби, захтева, обавештења, извињења, и захвалности	разуме и једноставне молбе и захтеве и реагује на њих; - упуту једноставне молбе и захтеве; - затражи и пружи кратко обавештење; - захвали и из вини се на једноставан начин; - саопшти кратку по руку(телефонски разговор, дијалог уживо, СМС, писмо, имејл) којом се захваљује;	Лезичке активности у комуникативним ситуацијама. Слушање и читање једноставнијих исказа којима се тражи/нуди помоћ, услуга, обавештење или се изражава жеља, извињење, захвалност; усмено и писано тражење и давање обавештења, упућивање молбе за помоћ/услугу и реаговање на њу, изражавање жеља, извињења и захвалности. Садржаји <i>Тебе помочь? Нет, спасибо. Да, пожалуйста. Что тебе нужно? Тебе нужна ручка? Ты хочешь апельсин? Передай, п ожалуйста, соль. Конечно, вот она. Спасибо огромное. Не за что. Ничего. Дай мне, пожалуйста, ручку. Можно? Конечно, пожалуйста, вот она. К сожалению, ручка мне нужна. Извини(те), можно вопрос? Заповедни начин. Садашње време глагола <i>хотеть</i>. Предикатив <i>можно</i>. Интонација упитних исказа без упитне речи.. (Интер)културни садржаји: правила учтиве комуникације.</i>
Разумевање и давање	- разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота (правила игре, рецепт	Лезичке активности у комуникативним ситуацијама. Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (нпр. за компјутерску или обичну игру, употребу апарата, рецепт за прављење јела и сл.) са визуелном подршком и без ње; усмено и писано давање упутстава. Садржаји <i>Закрой глаза. Угадай, кто говорит. Пропусти один ход. Иди два хода вперёд/назад.</i>

упутстава	за припремање неког јела и сл.) са визуелном подршком без ње; - да једноставна упутства (нпр .може да опише како се нешто користи/прави, напише рецепт и сл.);	<i>Возьми яблоко, нарежь его на ломтики. Налей воду вкастрюлю. Свари пельмени. Заповедни начин. (Интер)културни садржаји: традиционалне/ омиљене врсте јела (пельмени, блины,)</i>
Описивање и честитање празника, рођендана и значајних догађаја, честитање на успеху и изражавање жаљења	- разуме честитку и одговори на њу;- упуту пригодну честитку;- разуме и, примењујући једноставнија језичка средства, опише начин прославе рођендана, празника и важних догађаја;	језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се описују и честитају празници, рођендани и значајни догађаји; описивање празника, рођендана и значајних догађаја; реаговање на упућену честитку у усменом и писаном облику; упућивање пригодних честитки у усменом и писаном облику; израда и презентација пројеката у вези са прославом празника, рођендана и значајних догађаја. Садржаји <i>Поздравляю тебя с днём рождения! Желаю всего самого лучшего! С Новым годом! С Рождеством С Днём Учителя! С Восьмым марта! Счастливо! Желаю тебе/вам всего хорошего: здоровья, счастья, успеха. Тебе/вам тоже всего хорошего. Поздравляю с успехом! С приездом! Добро пожаловать! С Днём ангела! Хочу пожелать тебе всего самого-самого лучшего!</i> Садашње и прошло време. Глаголи <i>хотеть, желать/н ожелать кому что, поздравить (кого с чем).</i> (Интер)културни садржаји: значајни празници и догађаји и начин обележавања/прославе; честитање.
Описивање догађаја и способности у садашњости	разуме једноставније текстове у којима се описују сталне, уобичајене и тренутне радње и способности; - размени информације које се односе на дату комуникативну ситуацију; - опише сталне, уобичајене и тренутне догађаје/активности и способности користећи неколико везаних исказа;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање описа и размењивање исказа у вези са сталним, уобичајеним и тренутним догађајима/активностима и способностима; усмено и писано описивање сталних, уобичајених и тренутних догађаја/активности и способности (разговор уживо или путем телефона, разгледница, СМС порука, имејл и сл.). Садржаји <i>Я живу на втором этаже. Ты живёшь в одноэтажном или многоэтажном доме. У меня брат и сестра. Они не ходят в школу. Что ты делаешь по воскресеньям? Во сколько ты ложишься спать вечером? У него в комнате беспорядок. Они сейчас завтракают. Что ты обычно ешь на завтрак? Обычно я в школу я езжу на автобусе. Каждый день я хожу на тренировки по баскетболу. После школы я гуляю с собакой. Я хорошо знаю математику. Папа стоит в пробке. Я хорошо плаваю. Моя маленькая сестрёнка ещё не ходит. Мы едем на экскурсию! Не могу дождаться! Я леплю снеговика! Глаголи кретања (садашње време): <i>идти/ ходить, ехать/ездить, лететь/летать, плыть/плавать.</i> Прилози за време: <i>утром, днём, вечером, весной, осенью.</i> Садашње време глагола <i>есть и пить.</i> (Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи - наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања.</i>
	-разуме краће текстове у којима се описују догађаји и	језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези са догађајима/активностима и способностима у прошлости; усмено и писано описивање догађаја/активно сти и способности у прошлости; израда и презентација пројеката о историјским

Описивање догађаја и способности у прошлости	способности у прошлости; - размени информације у вези са догађајима и способностима у прошлости; - опише у неколико краћих,везаних исказа догађај у прошлости; - опише нек и историјски догађај,историјску личност и сл.;	догађајима, личностима и сл. Садржаји <i>Где ты был в прошлую среду в пять часов? Я был дома. Ты смотрела вчера фильм? Во сколько начался фильм? Я не смотрел телевизор вчера. Как ты провёл свои летние каникулы? Ты ездил к бабушке? По телевизору показывали мой любимый сериал. В пять лет я умел плавать.</i>Прошло време фреквентних повратних и неповратних глагола.Прилози за време: <i>вч ера, сегодня, утром,вечером, ночью...</i>Глаголи кретања (прошло време):<i>идти/ходить, ехать/ездить, лететь/летать,плыть/плавать.</i>Интонација упитних исказа без упитне речи.(Интер)културни садржаји: историјски догађаји и открића; важније личности из прошлости (историјске личности, писци, књижевнице, научници/е, уметници/е, и сл.).
Исказивање жеља, планова и намера	- разуме жеље планове и намере и реагује на њих; -размени једноставне исказе у вези са својим и туђим жељама,плановима и намерама; -саопшти шта он/она или неко други жели, планира, намерава;	Лезичке активности у комуникативним ситуацијама.Слушање и читање краћих текстова у вези са жељама, плановима и намерама; усмено и писано договарање о жељама, плановима и намерама (телефонски разговор, разговор уживо, СМС, имејл и сл.) Садржаји <i>Кем ты станешь? Я стану лётчиком. А ты кем хочешь стать? Я хочу стать учительницей. Мой брат хочет быть программистом. Сегодня вечером мои родители идут в гости. После обеда я делаю домашнее задание.Завтра мы идём к бабушке в гости.</i>Будуће време глагола <i>быть</i> и <i>стать</i>.Конструкције <i>стать,быть</i> + инстр.Садашње време у значењу будућег. (Интер)културни садржаји: свакодневни животи разонода; породични односи.
Исказивање потреба, осета и осећања	-разуме и реагује на свакодневне изразе у вези са непосредним и конкретним потребама, осетима и осећањима; - изрази, основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;	Лезичке активности у комуникативним ситуацијама. Слушање и читање исказа у вези са потребама,осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са задовољавањем потреба;предлагање решења у вези са осетима и потребама; усмено и писано исказивање, својих осећања и реаговање на туђа. Садржаји <i>Мне холодно. Мне жарко. Мне хочется есть/пить. Надень куртку! Сними капюшон! У меня болит зуб. Налей мне воды, пожалуйста!Сделай мне бутерброд, пожалуйста, так естьхочется!</i>Безличне реченице.Глагол <i>хотеть</i>.Глагол <i>хотетьс я</i> (безлична употреба: <i>мнехочется</i>).Заповедни начин глагола <i>есть</i> и <i>пить</i>.Интонација упитних исказа без упитне речи.(Интер)културни садржаји: мимика и гестикалација; употреба емотикона.
Исказивање просторних	- разуме једноставнија питања и одговори на њих; - разуме обавештења о простору и величинама;	Лезичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање краћих текстова у вези са специфичнијим просторним односима и величинама; усмено и писано размењивање информација у вези са просторним односима и величинама; усмено и писано описивање просторних односа и величина. Садржаји <i>Где книжный магазин? Рядом с нашей школой.Где окно? На стене. Где рюкзак? Под столом.Где картина? Над доской. Слева от шкафа -доска. Мой дом двухэтажный. Моя квартира трехкомнатная. Моя комната небольшая.Слева от двери, у окна,</i>

односа и величина	- опише специфичније просторне односе и величине једноставним, везаним исказима;	<i>стоит письменный стол. Посередине комнаты маленький диван со столиком. В углу стоит моя кровать. Под моим окном растёт большая липа. У моего дедушки в деревне красивая изба. Его изба больше избы его брата.</i> Генитив, инструментал, локатив с предлозима.Компаративи <i>больше, меньше</i>.Слагање придева с именицама .(Интер)културни садржаји: јавни простор;типичан изглед школског и стамбеног простора;руска сеоска кућа; природа.
Исказивање времена (хронолошког и метеоролошког)	-разуме, тражи и даје једноставнија обавештења о хронолошком времену и метеоролошким приликама у ширем комуникативном контексту; -опише дневни/недељни распоред активности; -опише метеоролошке прилике и климатске услове у својој земљи и једној од земаља циљне културе једноставним језичким средствима;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама. Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са хронолошким временом, метеоролошким приликама и климатским условима;усмено и писано тражење и давање информација о времену дешавања неке активности, метеоролошким приликама и климатским условима у ширем комуникативном контексту; израда и презентација пројеката (нпр.о часовним зонама, упоређивање климатских услова у својој земљи са климатским условима једне од земаља циљне културе и сл.). Садржаји <i>Который час? Сколько времени? Когда начинается первый урок? В полдевятого. Когда у тебя тренировки по плаванию? По понедельникам и четвергам. Во сколько? В котором часу? В пять часов. Я родилась шестого февраля. Какая погода? Холодно. Снег идёт. Жарко и душно на улице. Какое сегодня число? Первое апреля. Какого числа начинается чемпионат по футболу? Двадцатого апреля.</i>Основни бројеви до 1000. Облици <i>час, часа, часов</i> уз основне бројеве.Редни бројеви до 100.Слагање редног броја с именицом у роду, броју ипадежу (<i>двадцатое апреля, двадцатого апреля</i>).Безличне реченице с предикативима (<i>мне жарко,на улице холодно</i>).Интонација упитних исказа без упитне речи.Упитне заменице и прилози.(Интер)културни садржаји
Изрицање дозвола, забрана, правила понашања и обавеза	-разуме и реагује на једноставније забране, своје и туђе обавезе; - размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту (у превозном средству, спортском центру, биоскопу, зоолошком врту и сл.) као и на своје и туђе обавезе; -представи правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама.Слушање и читање исказа у вези са забранама,правилима понашања и обавезама; постављање питања у вези са забранама, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих;усмено и писано саопштавање забрана, правила понашања и обавеза (нпр. креирање постера са правилима понашања, списка обавеза и сл.). Садржаји На уроке нельзя разговаривать. На уроке можно задавать вопросы. Сегодня я должен/должна заниматься. Мне нужно прочитать книгу до четверга. Собаку надо кормить каждый день. Извините, можно войти? Да, можно. Нет, нельзя. Курить запрещено! Запрещено кормить животных! Безличне реченице с предикативима: <i>надо,нельзя, нужно, можно</i>.Датив личних заменица и именица.Интонација упитних исказа без упит не речи.(Интер)културни садржаји: понашање на јавним местима; значење знакова и симбола.
		Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих текстова с исказима у којима се говори шта неко

Изражавање припадања и поседовања	- разуме и формулише једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност; - пита и каже шта неко има/нема и чије је нешто	има/нема или чије је нешто; постављање питања у вези са датом комуникативном ситуацијом и одговарање на њих. Садржаји <i>У меня есть собака. Мою собаку зовут Бобик. У меня нет мобильного. У кого есть сестра/брат? Это твоя собака? Нет, не моя. Это собака моего друга. Да, моя. У них в голове только компьютеры. Это дом бабушки.</i> Конструкције за изражавање посесивност и: у+ ген. личних заменица и именица (у меня, у мамы); именица + именица у генитиву (дом папы). Општа негација (нет и не). Посебна негација (Не моя с собака). Присвојне заменице. Интонација упитних и сказа без упитне речи.
Изражавање интересовања, допадања и недопадања	разуме и реагује на једноставније исказе који се односе на описивање интересовања, хобија и изражавање допадања и недопадања; - опише своја и туђа интересовања и хобије и изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење;	Лезичке активности у комуникативним ситуацијама. Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са нечијим интересовањима, хобијима и стварима које воли/не воли, које му/јој се свиђају/не свиђају; размена информација о својим и туђим интересовањима, хобијима, допадању и недопадању (телефонски разговор, интервју, обичан разговор са пријатељима у школи и сл.); усмено и писано описивање интересовања, допадања и недопадања (писање имејла о личним интересовањима, хобијима, допадању и недопадању, листе ствари које му/јој се свиђају/не свиђају и сл.); истраживачке пројектне активности (нпр. колики број ученика у одељењу воли/не воли пливање, скијање, тенис и сл.) графичко приказивање и тумачење резултата. Садржаји <i>У тебя есть хобби? Какое у тебя хобби? Я интересуюсь моделированием. Делаю макеты ракет и космических кораблей. Я разучу кактусы. Я интересуюсь плаванием. Умею плавать брассом и на спине. Мне не нравятся зимние виды спорта. Люблю кататься на санках. Не люблю кататься на лыжах. Мой любимый спорт - теннис. Мне интересно смотреть теннис. Чем ты интересуешься? Дети, сколько вас любит играть в футбол? Сколько в баскетбол?</i> Глаголи u1090 <i>заниматься*, интересоваться чем.</i> Безлична употреба глагола <i>нравиться</i>. Интонација упитних исказа без упитне речи. (Интер)културни садржаји: интересовања, хобији, забава, разонода, спорт и рекреација; уметност (књижевност за младе, стрип, музика, филм).
Изражавање мишљења (слагања и неслагања)	- разуме и формулише једноставније исказе којима се тражи мишљење, изражава слагање/неслагање;	Лезичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са тражењем мишљења и изражавањем слагања/неслагања; усмено и писано тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања. Садржаји <i>Что ты думаешь на эту тему? Пожалуйста, расскажи мне об этой книге! Она интересная? Да, мне книга очень понравилась. Нет, не интересная. Довольно скучная. Да, я согласен/согласна. Нет, не согласен/согласна.</i> Интонација упитних исказа без упитне речи. Кратки облици придева <i>согласен/согласна/согласны</i>. (Интер)кул турни садржаји: поштовање основних норми учтивости у комуникацији

Изражавање количине, бројева и цена	- разуме једноставније изразе који се односе на количину нечега; - пита и каже колико нечега има/нема, користећи једноставнија језичка средства; - на једноставан начин затражи артикле у продавници једноставним изразима за количину, наручи јело и/или пиће у ресторану и пита/каже/израчуна колико нешто кошта; - састави списак за куповину -намирнице и количина намирница(две векне хлеба, пакет тестенине, три конзерве туњевине и сл.) - изрази количину у мерама - 100gr шећера, 300 gr брашна и сл..	Језичке активности у комуникативним ситуацијама.Слушање и читање једноставнијих текстова који говоре о количини нечега; постављање питања у вези с количином и одговарање на њих, усмено и писано; слушање и читање текстова на теме поруџбине у ресторану, куповине, играње улога(у ресторану, у продавници, у кухињи ...); писање списка за куповину; записивање и рачунање цена. Садржаји <i>Сколько мальчиков, сколько девочек в классе? В классе 12 мальчиков и 15 девочек. Сколько тебе лет? Мне 15 лет. Который час? Пять часов две минуты У нас в школе есть гардероб. У Виктора нет собаки. Есть молоко в холодильнике? Нет, молока нет, но кефир есть. Сколько стоит клубника? 150 рублей за килограмм. Список покупок продуктов: килограмм муки, два килограмма сахара, 300 грамм ветчины, 200 грамм сыра, 2 пакета молока. Мне, пожалуйста, борщ и котлету. А мне суп и макароны с сыром. Пожалуйста, я хочу заказать кофе и апельсиновый сок. А мне, пожалуйста, компот.Сколько с нас? С вас 300 рублей.</i>Упитне заменице и прилози. Основни бројеви до 1000.Интонација упитних исказа без упитне речи. Императив фреквентних глагола. (Интер)културни садржаји: друштвено окружење; локалне мерне јединице, намирнице и јела специфични за циљну културу.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети разред основног образовања и васпитања(„Сл.гласник РС – Просветни гласник“,бр.6/2007, 2/2010, 3/2011, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017, 9/2017 и 12/2018)

Руски језик –допунска настава

Садржаји програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Активности у васпитно –образовном раду
-читање -писање -гласови и слова -глаголи(садашње и прошло време,исказивање заповести) -именице -придеви -бројеви	9	-монолог -дијалог -сарадња -доследност -интеракција -мотивација -пажња	слушање -читање -писање -самосталност -упорност -игра -истрајност

Руски језик-додатна настава

Наставна тема и садржај	Број часова	Активности	Облици извођења	Циљеви и задаци садржаја програма
1.Природа и опстанак: -Билјни и животињски свет који изумире; -Комуникација појединих врста животиња	1	-слушање -допуњавање реченица, -читање, -препричавање, -рад у паровима и групама	-демонстрација; -кооперативна; -интерактивно	писање већих целина на основу датих елемената; -ступа у дијалог у оквиру 8 до 10 реплика; -разуме песме везане за обрађену тематику; -монолошки, без претходне припреме представља себе и друг
2.Руска Федерација: -Обичаји и навике у Великој Британији и Ирској; -Приче и предања везане за ову земљу	2	-спеловање; вежбе замене речи у граматичким цели -нама; представљање себе и других	-демонстрација; -дијалог; -игра; -индивидуални	даље усавршава изговор гласова; -користи нове граматичке целине уз нови вокабулар; -пише кратка неформална писма разноврсног садржаја
3.Руске реалије: -Знаменитости ових земаља; -Исказивање хронолошког следа	1	-писање по диктату (познати текст); -писање писма захвалнице; -одговори на питања; -читање	кооперативно; -демонстрација; -интерактивно; -игра	разуме нови текст са мањим бројем непознатих речи; -пише нови текст слушањем истог; -од једне врсте речи прави другу са приложеним додацима
4.Руска традиција: -Знаменитости земаља чији се језик изучава; -руска историја;	2	спеловање; вежбе замене речи у граматичким целинама; представљање себе и других	кооперативно; -демонстрација; -интерактивно; -индивидуални рад	-монолошки, без претходне припреме Представља себе и друге; -правилно казује реченице у зависности од времена дешавања; -ради краћи научни рад; -пише дуже саставе
5.Остало: -Историјски догађаји; -Наука и технологија; -Празници	2	-групно и појединачно чи -тање; препричавање про -читаног; -истраживачки радови о темама занимљивим ученицима	-индивидуални рад; -дијалог; -кооперативно; -интеракција.	-правилно користи врсте речи у монолозима и дијалозима; -упознаје основна правила фонетике и морфологије; -правилно казује реченице у зависности од времена дешавања; -ради краћи научни рад
6.Граматичке целине: -Управни и неуправни говор; Множина именица;-Пасивна реченица;-Заменице (присвојне, релативне); Предлози; Кованице;Кондиционали;Везници; Конективи;Прилози.-Грађење речи	16	-индивидуални одговори; -рад у групама; -одговори на питања; -квиз	-фронтално -групни рад; -дијалог; -кооперативно	-правилно спелује; -зна да користи врсте речи; -добро се служи синтаксом; -правилно користи заменице и детерминатор
7.Остало Припреме за такмичење	10	-индивидуални одговори ученика писаним путем	-индивидуални рад	-самостално се сналази у проблемима за правилно решење граматичких целина; -правилно процењује дати временски период за решење задатака

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Циљ наставе и учења *ликовне културе* је да се ученик развијајући стваралачко и креативно мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и решавање проблема и да изграђује позитиван однос према уметничком наслеђу и културној баштини свог и других народа.

Разред **пети**

Годишњи фонд часова **72 часа**

ОБЛАСТ/ТЕМА	ИСХОДИ По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
РИТАМ	описе ритам који уочава у природи, окружењу и уметничким делима; - пореди утисак који на њега/њу остављају различите врсте ритма; - гради правилан, неправилан и слободан визуелни ритам, спонтано или са одређеном намером; - користи, у сарадњи са другима, одабране садржаје као подстицај за стварање оригиналног визуелног ритма; - разматра, у групи, како је учио/ла о визуелном ритму и где та знања може применити; - направи, самостално, импровизовани прибор од одабраног материјала; - искаже своје мишљење о томе зашто људи стварају уметност; описе линије које уочава у природи, окружењу и уметничким делима;	Поступци за безбедно и одговорно коришћење и одржавање прибора и радне површине; Материјал из природе, вештачки материјал, материјал за рециклажу, рециклирани материјал, импровизовани прибор, школски прибор и материјал, професионални прибор; Ритам у природи (смена дана и обданице, смена годишњих доба, таласи, падавине...); Ритам у простору (распоред тродимензионалних облика у природи, урбаним срединама и у ближем окружењу ученика). Ритам у структури (грађи) облика. Ритам у текстури природних и вештачких материјала; Врсте ритма. Правилан и неправилан ритам. Слобода и ритам. Спонтани ритам (ритам линија, облика, мрља). Функције ритма - понављање боја, линија и/или облика да би се постигла динамичност (живост) или ред. Утисак који различите врсте ритма остављају на посматрача. Субјективни утисак кретања и оптичка илузија кретања; Ритам као принцип компоновања у делима ликовних уметности. Ритам у другим врстама уметности. Примена визуелног ритма у свакодневном животу; Различити ритмови као подстицај за стваралачки рад - звуци из природе и окружења, музика, кретање у природи и окружењу, плес...; Уметничко наслеђе - значај праисторијског наслеђа на простору Србије и у свету.
ВИЗУЕЛНО СПОРАЗУМЕВАЊЕ	пореди различите начине комуницирања од праисторије до данас; - облику је убедљиву поруку примењујући знања о ритму, линији, облику и материјалу; - изрази исту поруку писаном, вербалном, невербалном и визуелном комуникацијом; - тумачи једноставне визуелне информације;	Различите врсте комуникације од праисторије до данас; Невербална комуникација - читање информација; израз лица и карактеристичан положај тела; Читање визуелних информација (декодирање). Визуелно изражавање; Уметничко наслеђе - значај наслеђа за туризам и за познавање сопственог порекла.

ЛИНИЈА	- пореди утисак који на њега/њу остављају различите врсте линија; -гради линије различити вредности комбинујући материјал, угао и притиса прибора/материјала; - користи одабране садржаје као подстицај за стварање оригиналних цртежа; -црта разноврсним прибором и материјалом изражавајући замисли, машту, утиске и памћење опаженог; - разматра, у групи, како је учио/ла о изражајним својствима линија и где се та знања примењују; -искаже своје мишљење о томе како је развој цивилизације утицао на развој уметности	Врсте линија и изражајна својства линија. Линије у природи и окружењу. Линија као ивица тродимензионалних облика; Изражајна својства линија у односу на прибор, материјал, притисак и угао под којим се држи прибор/материјал. Савремена средства за цртање - дигитална табла и оловка за цртање, 3D оловка, апликативни програми за цртање... Својства линије у апликативном програму за цртање. Цртање светлом; Уметнички цртеж, аматерски цртеж, дејчи цртеж, схематски цртеж, технички цртеж, научне илустрације... Врсте уметничког цртежа - скица, студија, илустрација, стрип, карикатура, графити... Занимања у којима је неопходна вештина слободоручног цртања; Поступци грађења цртежа додавањем и одузимањем линија. Лавирани цртеж. Линеарни цртеж. Цртеж у боји; Различити сад ржаји као подстицај за стваралачки рад (облици из природе и окружења, звуци из природе и окружења, музика, кретање у природи и окружењу, текст, писмо...); Читање (декодирање) цртежа, стрипа, карикатуре, графита, рекламних порука...
ОБЛИК	- пореди облике из природе, окружења и уметничких дела према задатим условима; -гради апстрактне и/или фантастичне облике користећи одабране садржаје као подстицај за стваралачки рад; -наслика реалне облике у простору самостално мешајући боје да би добио/ла жељени тон; -обликује препознатљиве тродимензионалне облике одабраним материјалом и поступком; - преобликује предмет за рециклажу дајући му нову употребну вредност; -комбину је ритам, линије и облике стварајући оригиналан орнамент за одређену намену;- објасни зашто је дизајн важан и ко дизајнира одређене производе; - разматра, у групи, како је учио/ла о облицима и где та знања примењује; - искаже своје мишљење о томе зашто је уметничко наслеђе важно;	Дводимензионални и тродимензионални облици. Правилни геометријски облици (геометријске фигуре и тела). Правилни облици у природи и у ликовној уметности. Неправилни облици; Својства облика. Величина облика. Боја облика. Реална имагинарна функција облика. Карактеристични детаљи и својства по којима је облик препознатљив. Светлост као услов за опажање облика. Изглед облика посматраног из различитих углова. Стилизовање облика; Статични облици. Кретање облика (кретање статичних облика помоћу ветра и воде, карактеристично кретање бића и машина); Распоред облика у простору и њихово дејство на посматрача. Положај облика у равни - линија хоризонта, планови и величина облика у односу на растојање од посматрача. Преклапање, прожимање, додиривање облика; Поступци грађења апстрактних и фантастичних облика (превођење реалних облика у апстрактне одузимањем карактеристичних детаља, превођење реалних облика у фантастичне додавањем неочекиваних детаља, грађење имагинарних и апстрактних облика на основу једне, две и три информације...); Луминообјекти. ЛЕД технологија у савременој уметности. Обликовање простора светлом; Обликовање (дизајн) употребних предмета. Преобликовање материјала и предмета за рециклажу; Различити садржаји као подстицај за стваралачки рад (облици из природе и окружења, кретање у природи и окружењу, уметничка дела, етно наслеђе, садржаји других наставних предмета...); Орнамент и орнаментика. Функција орнамента. Симетрија. Ритам линија, боја и облика у орнаменту;

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС – Просветни гласник“, бр.6/2007, 2/2010, 3/2011, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017, 9/2017 и 12/2018)

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Циљ наставе и учења музичке културе је да код ученика, развијајући интересовања за музичку уметност, стваралачко и критичкомишљење, естетске критеријуме формира естетску перцепцију и музички укус, као и одговоран однос према очувању музичког наслеђа и култури свога и других народа.

Разред **Пети**

Годишњи фонд часова **72 часа**

ОБЛАСТ/ТЕМА	ИСХОДИ У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
ЧОВЕК И МУЗИКА	□ наведе начине и средства музичког изражавања у праисторији и античком добу; □ објасни како друштвени развој утиче на начине и облике музичког изражавања; □ искаже своје мишљење о значају и улози музике у животу човека; — реконструише у сарадњи са другима начин комуникације кроз музику у смислу ритуалног понашања и пантеизма; □ идентификује утицај ритуалног понашања у музици савременог доба (музички елементи, наступ и сл.);	<u>Човек у праисторији</u> Улога музике у првобитном друштву; Човек и ритуал: улога музике у ритуалу (музичко-антрополошка истраживања); Магијска моћ музике; Елементи музичког тока: покрет, ритам (ритам као основа ритуала), коло/групни плес; Покрет: порекло плеса; Слушање/доживљај ритма телом; Најстарија фолклорна музичка традиција у Србији и светске баштине. <u>Човек Антике</u> Божанска природа музике: - митолошка свест античког човека; - музички атрибути богова; - музика и држава. Музика у храму и музика на двору; Примери различитих инструмената и музичких облика у античким цивилизацијама; Улога и место музике у античким цивилизацијама: Индија, Сумер/Вавилон, Кина, Египат, Грчка, Рим; Појава првих нотација, пентатоника;
МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	□ класификује инструменте по начину настанка звука; □ опише основне карактеристике удараљки; □ препозна везу између избора врсте инструмента и догађаја, односно прилике када се музика изводи; □ користи могућности ИКТ-а у примени знања о музичким инструментима (коришћење доступних апликација)	Најстарији инструменти: тело, удараљке, дувачки, жичани; Удараљке – настанак, првобитни облик и развој; Ритмичке удараљке као најједноставнија група инструмената; Мелодијске удараљке;
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	- изражава се покретима за време слушања музике; - вербализује свој доживљај музике; - идентификује ефекте којима различити елементи музичке изражајности (мелодија, ритам, темпо, динамика) утичу на тело и осећања; - анализира слушано дело у односу на извођачки састав и инструменте; - илуструје примере коришћења плесова и музике према намени у свакодневном животу (војна музика, обредна музика, музика за забаву...); - критички просуђује лош утицај прегласне музике на здравље; - понаша се у складу са правилима музичког бонтона; - користи могућности ИКТ-а за слушање музике	Елементи музичке изражајности – темпо, динамика, тонске боје различитих гласова и инструмената; Слушање вокалних, вокално-инструменталних и кратких инструменталних композиција, домаћих и страних композитора; Слушање дела најстарије фолклорне традиције српског и других народа; Слушање народних и уметничких дела инспирисаних фолклором народа и народности, различитог садржаја, облика и расположења, као и музичких прича

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Певање	-пева и свира самостално и у групи; -примењује правилну технику певања (правилно дисање, држање тела, артикулација); -кроз свирање и покрет развија сопствену координацију и моторику;-користи различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте, намене и карактера композиције;-искаже своја осећања у току извођења музике;-примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;-учествује у школским приредбама и манифестацијама;-користи могућности ИКТ-а у извођењу музике (коришћење матрица, караоке програма, аудио снимака...);	Певање песама по слуху самостално и у групи; Певање песама из нотног текста солмизацијом; Извођење једноставних ритмичких и мелодијских мотива (у стилу) музике старих цивилизација певањем;Певање песама у комбинацији са покретом
	Свирање		Свирање песама и лакших инструменталних дела по слуху на инструментима Орфовог инструментарија и/или на другим инструментима;Свирање дечјих, народних и уметничких композиција из нотног текста;Извођење дечијих, народних и уметничких игара;Извођење једноставних ритмичких и мелодијских мотива (у стилу) музике старих цивилизација на инструментима или покретом;
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО		користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет;-изражава своје емоције осмишљавањем мањих музичких целина; -комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом; -учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката; -користи могућности ИКТ-а за музичко стваралаштво.	Креирање пратње за песме ритмичким и звучним ефектима, користећи притом различите изворе звука;Креирање покрета уз музику коју ученици изводе;Осмишљавање музичких питања и одговора, ритмичка допуњалка, мелодијска допуњалка са потписаним текстом, састављање мелодије од понуђених мотива;Импровизација мелодије на задати текст;Импровизација дијалога на инструментима Орфовог инструментарија и другим инструментима;Израда једноставних музичких инструмената;Реконструкција музичких догађаја у стилу старих цивилизација.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети разред основног образовања и васпитања(„Сл.гласник РС – Просветни гласник“,бр.6/2007, 2/2010, 3/2011, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017, 9/2017 и 12/2018)

ИСТОРИЈА

Циљ наставе и учења *историје* је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне основна историјска знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.

Разред – **пети**

Годишњи фонд часова - **36 часова**

ОБЛАСТ/ТЕМА	ИСХОДИ По завршеној области/те ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	- разликује основне временске одреднице (годину, деценију, век, миленијум, еру); - лоцира одређен у временску одредницу на временској ленти; - разликује начине рачунања времена у прошлости и садашњости; - именује периоде прошлости и историјске периоде и наведе граничне догађаје; - разврста историјске изворе према њиховој основној подели; - повеже врсте историјских извора са установама у којима се чувају (архив, музеј, библиотека);	Основни садржаји-Појам прошлости и историја као наука о прошлости људског друштва.Хронологија - рачунање времена. Подела прошлости и периодизација историје. Историјски извори - дефиниција, основна подела и установе у којима се чувају. Проширени садржаји Сродне науке и помоћне историјске науке.историја око нас. Историјско наслеђе - тековине.
ПРАИСТОРИЈА	- наведе главне проналаске и опише њихов утицај на начин живота људи у праисторији; - разликује основне одлике каменог и металног доба;	Основни садржаји-Основне одлике праисторије (начин живота људи, проналасци).Подела праисторије (камено, метално доба).Проширени садржаји Најважнији праисторијски локалитети у Европи и Србији(Ласко, Алтамира, Лепенски Вир, Винча...).
СТАРИ ИСТОК	- лоцира на историјској карти најважније цивилизације и државе Старог истока; - користећи историјску карту, доведе у везу особине рељефа и климе са настанком цивилизација Старог истока; - одреди место припадника друштвене групе на графичком приказу хијерархије заједнице; - пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева на Старом истоку; - наведе најважније одлике државног уређења цивилизација Старог истока; - идентификује основна обележја и значај религије у цивилизацијама Старог истока; - разликује врсте писама цивилизација Старог истока; - илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа народа Старог истока на савремени свет; - користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност у одговарајући миленијум или век; - изложи, у усменом или писаном облику, историјске догађаје исправним хронолошким редоследом;	Основни садржаји Појам Старог истока - географске одлике, најзначајније цивилизације (Месопотамија, Египат, Јудеја, Феникија). Друштвени односи (робовласничко и теократско друштво) и државно уређење (монархија - царства/краљевства) у цивилизацијама Старог истока. Основне одлике привреде и свакодневни живот - обичаји, занимања, култура исхране и становања. Култура и историјско наслеђе народа Старог истока - религија (монотеизам и политеизам), писмо, књижевност, уметност, наука, цивилизацијске тековине (математика, архитектура, календар, иригациони систем, саобраћајна средства, медицина, закони...). Проширени садржаји Специфичности египатске религије. Специфичности религија цивилизација Месопотамије. Основне одлике јудаизма. Најважније цивилизације Далеког истока (Индија, Кина).

	- прикупи и прикаже податке из различитих извора информација везаних за одређену историјску тему; - визуелне и текстуалне информације повеже са одговарајућим историјским периодом или цивилизацијом	
АНТИЧКА ГРЧКА	- опише особености природних услова и географског положаја античке Грчке; - лоцира на историјској карти најважније цивилизације и државе античке Грчке; - приказује друштвену структуру и државно уређење грчких полиса на примеру Спарте и Атине; - пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева у античкој Грчкој; - идентификује узроке и последице грчко-персијских ратова и Пелопонеског рата; - истражи основна обележја и значај религије старих Грка; - разликује легенде и митове од историјских чињеница; - наведе значај и последице освајања Александра Великог; - илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа античке Грчке и хеленистичког доба на савремени свет; - користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност из историје античке Грчке и хеленизма у одговарајући миленијум, век или деценију; - израчуна временску удаљеност између појединих догађаја; - користи основне историјске појмове;	Основни садржаји Појам античке Грчке - географске одлике. Најстарији период грчке историје (Критска и Микенска цивилизација). Грчки митови (појам, примери) и хомерски епови. Колонизација и основне одлике привреде. Полиси - Спарта и Атина (појам полиса, структура друштва, државно уређење) Грчко-персијски ратови. Пелопонески рат - узроци и последице. Култура и свакодневни живот (религија, олимпијске игре, митологија, уметност, наука, обичаји, занимања). Хеленистичко доба и његова култура. Историјско наслеђе (институције, закони, књижевност, позориште, филозофија, демократија, медицина, уметност, архитектура, беседништво, олимпијске игре). Проширени садржаји Пелопонески рат (ток рата, најважнији догађаји и личности). Најистакнутије личности: Драконт, Перикле, Филип III, Аристотел, Архимед... Грчка митологија, пантеон. Седам светских чуда античког доба
АНТИЧКИ РИМ	- лоцира на историјској карти простор настанка и ширења Римске државе; - наведе основне разлике између античке римске републике и царства; - разликује узроке од последица најзначајнијих догађаја у историји античког Рима; - истражи основна обележја и значај религије античког Рима; - илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа античког Рима на савремени свет; - пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева у античком Риму; - наведе најзначајније последице настанка и ширења хришћанства; - лоцира на карти најважније римске локалитете на територији Србије; - користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност из историје античког Рима у одговарајући миленијум, век или деценију.	Основни садржаји. Појам античког Рима - географске одлике и периодизација. Оснивање Рима (легенда о Ромулу и Рему). Структура друштва и уређење Римске републике. Ширење Римске државе (освајања и провинције, привреда). Рим у доба царства - принципат и доминат. Култура и свакодневни живот (религија, уметност, наука, обичаји, занимања). Хришћанство - појава и ширење. Пад Западног римског царства (почетак Велике сеобе народа, подела царства и пад Западног царства). Историјско наслеђе (абецеда, календар, медицина, уметност, архитектура, путеви, водовод, канализација, терме, римски бројеви, хришћанство, римско наслеђе на територији Србије). Проширени садржаји Етрурци. Римска војска. Римски градови на територији Србије. Најистакнутије личности: Ханибал, Цицерон, Јулије Цезар, Клеопатра, Октавијан Август, Константин Велики...). Римски пантеон. Гладјаторске борбе.

ПЛАН РАДА ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ ИЗ ИСТОРИЈЕ

Садржаји програма	Број часова	Начин реализације програма	Врсте активности у образовно -васпитном рад
Време и рачунање времена	2	објашњавање временских јединица у историји и вежбање на примерима	Вежбају на примерима
Сналажење на историјској карти: Винча , Старчево, Лепенски Вир, Средоземно море, Мала Азија, Јерусалим, Рим, Стара Грчка, Крит, римске провинције на Балкану, Галија)	2	Задавање појмова и њихово налажење на различитим историјским каретама Учење читања историјске карте	Проналазе задате појмове на карти Сналазе се на карти: читају ознаке
Основе робовласничког друштва: роб, робовласник	2	Кроз објашњавање основних појмова роб, робовласник, кроз шему робовласничког друштва и анализу појединих Хамурабијевог законика приближити ученицима то време	Слушају објашњења Анализирају шему робовласничког друштва Анализирају чланове Хамурабијевог законика
Занимљива историја	2	Повећање заинтересованости за активности из историје кроз рад на цд -у, „Стари век“ и асоцијације Анализа познатих изрека и легенди које су се одржале кроз време: (Како су гуске спасиле Рим, Ханибаланте портас, О Амазонкама, Ахилова пета, Сизифов камен, Гордијев чвор, Дођох, видех, победих...)	Квизови, асоцијације, гледање цд-ова, анализа познатих изрека и легенди, које су и данас у употреби

ПЛАН РАДА ЗА ДОДАТНУ НАСТАВУ ИЗ ИСТОРИЈЕ

Садржај програма	Број часова	Активности ученика	Активности наставника	Циљеви и задаци садржаја програма
Избор ученика и усвајање годишњег плана рада	1	Слушање, сугестије и усвајање, записивање плана	Објашњава, мотивише подстиче,	Упознавање са садржајем плана додатне наставе
Увод	3	Слушају, разговарају, пишу, прикупљају материјал(исечци из штампе, са интернета), праве паное, уређују кабинет	Усмерава, наводи, ствара ситуацију, поставља проблем, упућује на изворе	Проширивање постојећих знања, развијање вештина креативности и међусобне сарадње
Праисторија	3	Примењују и користе историјски атлас, слушају, разговарају, читају, питају, истражују	Усмерава, наводи, ствара ситуацију, поставља проблем, упућује на изворе	Проширивање постојећих знања, развијање вештина, креативности и међусобне сарадње
Стари век	10	Слушају, питају, истражују, упоређују, илуструју и користе историјски атлас	Објашњава, усмерава, , подстиче, наводи поставља проблем, дискутује	Усвајање нових знања и утврђивање већ постојећих, употреба атласа и зидних историјских карата, повезивање и примена наученог
Припрема за такмичење	19	Слушају, питају, истражују, упоређују, илуструју и користе историјски атлас	Објашњава, усмерава, подстиче, наводи, поставља проблем, дискутује	Усвајање нових знања и утврђивање већ постојећих, употреба атласа и зидних историјских карата, повезивање и примена наученог

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети разред основног образовања и васпитања („Сл. гласник РС – Просветни гласник“; бр. 6/2007, 2/2010, 3/2011, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017, 9/2017 и 12/2018)

ГЕОГРАФИЈА

Циљ наставе и учења *географије* је да ученик изучавањем географских објеката, појава и процеса у природном и друштвеном окружењу и међусобној повезаности са њима развије одговоран однос према себи, природи и будућности планете Земље

Разред **пети**

Годишњи фонд часова **36 часова**

ОБЛАСТ/ТЕМА	ИСХОДИ По завршеној области /теми ученик ће бити у стању да:		САДРЖАЈИ
ЧОВЕК И ГЕОГРАФИЈА	- повеже постојећа знања о природи и друштву са географијом као науком; - повеже географска знања о свету са историјским развојем људског друштва и науднотехничким прогресом; - на примерима покаже значај учења географије за свакодневни живот човека; - разликује одговорно од неодговорног понашања човека према природним ресурсима и опстанку живота на планети Земљи		Ширење географских хоризоната и велика географска открића. Одговорност човека према планети Земљи
ВАСИОНА	- разликује појмове васиона, галаксија, Млечни пут, Сунчев систем, Земља; - објасни и прика же структуру Сунчевог система и положај Земље у њему; - разликује небеска тела и наводи њихове карактеристике - одреди положај Месеца у односу на Земљу и именује месечеве мене;		Васиона, галаксија, Млечни пут, звезде, сазвежђа. Сунчев систем: Сунце, планете, сателити, Месец, месечеве мене, астероиди, комете, метеори.
ПЛАНЕТА ЗЕМЉА	Облик Земље и структура њене површине	- помоћу глобуса опише облик Земље и наведе доказе о њеном облику; - помоћу карте опише распоред копна и воде на Земљи и наведе називе континената и океана; - примерима објасни деловање Земљине теже на географски омотач;	Облик и димензије Земље, распоред копна и воде на Земљи Сила Земљине теже, глобус, екватор, полови.
	Земљина кретања	- разликује и објасни Земљина кретања и њихове последице; - повеже смер ротације са сменом дана и ноћи; - повеже на гнутост земљине осе са различитом осветљеношћу површине Земље; - повеже револуцију Земље са сменом годишњих доба на северној и јужној полулопти и појавом топлотних појасева;	Ротација Земље и последица ротације: смена обданице и ноћи, привидно кретање Сунца, локално време. Револуција Земље и последице револуције: неједнака дужина обданице и ноћи током године, смена годишњих доба, календар, топлотни појасеви.
		- разликује деловање унутрашњих сила (сила Земљине теже, унутрашња топлота Земље); - разликује основне омотаче унутрашње грађе Земље; - наведе спољашње силе (ветар, вода) Земље; - помоћу карте и цртежа опише начине и последице кретања литосферних плоча (вулканизам, земљотреси, набирање и раседање); - разликује хипоцентар и епицентар и наведе трусне зоне у свету и у Србији; - наве де поступке које ће предузети за време земљотреса ; - опише процес вулканске ерупције и њене последице;	Постанак и унутрашња грађа Земље, литосферне плоче: кретање плоча, промена положаја континената. Вулканизам и земљотреси: елементи, настанак, зоне појава у свету и Србији, последице и шта радити у случају земљотреса. Стене: магматске, седиментне, метаморфне. Постанак рељефа процесима набирања и раседања, планине, низије, надморска и релативна висина. Обликовање рељефа дејством воде (радом река, таласа, леда, растварање стена) и ветра. Човек и рељеф (позитивни и негативни утицаји)

	Унутрашња грађа и рељеф Земље	- помоћу фотографија или узорка стена разликује основне врсте стена, описује њихов настанак и наводи примере за њихово коришћење; - помоћу карте, цртежа и мултимедија објашњава настанак планина и низија и разликује надморску и релативну висину; - разликује ерозивне и акумулативне процесе; - наведе примере деловања човека на промене у рељефу (броне, насипи, копови);	
	Ваздушни омотач Земље	- опише структуру атмосфере; - наведе временске промене које се дешавају у тропосфери (ветрови, падавине, облаци, загревање ваздуха...); - разликује појам времена од појма клима; - наведе климатске елементе и чиниоце и основне типове климе; - графички представи и чита климатске елементе (климадијаграм) користећи ИКТ; - користи дневне метеоролошке извештаје из медија и планира своје активности у складу са њима; - наводи примере утицаја човека на загађење атмосфере и предвиђа последице таквог понашања; - наводи примере о утицају атмосферских непогода на човека (екстремне температуре и падавине, град, гром, олуја);	Атмосфера (састав, структура и значај). Време и клима: климатски елементи и појаве (температура, притисак, влажност ваздуха, падавине, облачност, ветар). Климатски чиниоци, основни типови климе. Човек и клима (атмосферске непогоде, утицај човека на климу).
	Воде на Земљи	- уочава и разликује на географској карти океане, већа мора, заливе и мореузе; - наведе и опише својства морске воде; - помоћу карте прави разлику између речне мреже и речног слива; - наведе и опише елементе реке (извор, ушће, различити падови на речном току); - разликује типове језерских басена према начину постанка; - наведе узроке настанка поплава и бујица и објасни последице њиховог дејства; - наведе поступке које ће предузети за време поплаве и након ње; - наведе примере утицаја човека на загађивање вода и предвиђа последице таквог понашања;	Светско море и његова хоризонтална подела, својства морске воде (сланост, температура, боја, провидност), кретање морске воде (таласи, цунами, плима и осека, морске струје). Воде на копну: подземне воде и извори, реке, језера и ледници. Човек и вода - поплаве и бујице, заштита вода од загађења.
	Биљни и животињски свет на Земљи	- помоћу карте повеже климатске услове са распрострањеношћу живог света на Земљи; - помоћу карте наведи природне зоне и карактеристичан живи свет у њима; - опише утицај човека на изумирање одређених биљних и животињских врста; - наведе примере за заштиту живог света на Земљи.	Распростирање биљног и животињског света на Земљи. Угроженост и заштита живог света.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2007, 2/2010, 3/2011, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017, 9/2017 и 12/2018)

ГЕОГРАФИЈА - ДОПУНСКА НАСТАВА

Циљеви допунске наставе: допунска настава се организује за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање, са циљем разумевања, препознавања, отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања.

Садржај програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Активности у образовно-васпитном раду
1. Елементи физичке географије	2	Остварити континуитет са претходним Градивом,-методом демонстрације објашњавање васине и васионских тела	цртају распоред планета у Сунчевом систему -показују на карти Света океане и континенте
2. Картографија	2	-методом демонстрације представљање глобуса на равној површин	цртају слику Земље са упоредницима и подневцима
3. Планета Земља	2	-објашњава помоћу слике и модела унутрашњу грађу Земље	цртају и боје слику унутрашњих Земљиних сфера

ГЕОГРАФИЈА-ДОДАТНА НАСТАВА

Циљеви додатног рада:

Додатни рад је планиран за заинтересоване и талентоване ученике, за стицање знања већег обима, израду и представљање презентација географских појава и процеса, размену мишљења и извођење закључака о географским одликама различитог типа

Садржај програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Активности у образовно-васпитном раду
1. Увод	1	разговор -демонстрација -метода читања -метода писања -графички радови -проблем	Оспособљавање за учење повезивањем, упоређивањем, демонстрацијом Посматрање, ење ангажовања ученика; Продукти ученикових активности; Белешке ; Задовољство ученика на часу, домаћи задаци
2. Елементи физичке географије	2		
3. Картографија	3		
4. Планета Земља	2		

МАТЕМАТИКА

Циљ наставе и учења *математике* је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

Разред **пети**

Годишњи фонд часова **144 часа**

ОБЛАСТ/ТЕМА	ИСХОДИ По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
ПРИРОДНИ БРОЈЕВИ И ДЕЉИВОСТ	израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева); - реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева); - примени правила дељивости са 2, 3, 4, 5, 9, 25 И декадним јединицама; - разликује просте и сложене бројеве и растави број на просте чиниоце; - одреди и приме ни НЗС и НЗД; - изводи скуповне операције у није, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке; - правилно користи речи <i>и, или, не, сваки</i> у математичко логичком смислу;	Први део Својства операција сабирања, множења, одузимања и дељења у скупу $\mathbb{N}_0$. Дељење с а остатком у скупу $\mathbb{N}_0$ (једнакост $a = bq + p$, $0 \leq p < b$). Својства дељивости; чиниоци И садржаоци природног броја. Дељивост са 2, 5 и декадним јединицама. Дељивост са 4 и 25. Дељивост са 3 и 9. Скупови и скуповне операције: унија, пресек и разлика. Други део Прости и сложени бројеви. Ератостеново сито. Растављање природних бројева на просте чиниоце. Заједнички делилац и највећи заједнички делилац. Еуклидов алгоритам за налажење НЗД. Заједнички садржалац и најман ји заједнички садржалац. Веза између НЗД и НЗС.
ОСНОВНИ ПОЈМОВИ ГЕОМЕТРИЈЕ	- анализира односе датих геометријских објеката и запише их математичким писмом; - опише основне појмове у вези са кругом (центар, полупречник, тангента, тетива) и одреди положај тачке и праве у односу на круг; - нацрта праву паралелну датој правој користећи геометријски прибор; - упореди, сабира и о дузима дужи, конструктивно и рачунски; - преслика дати геометријски објекат централном симетријом и трансляцијом, - правилно користи геометријски прибор;	Тачке и праве; односи припадања и распореда. Однос правих у равни; паралелност. Мерење дужине и једнакост дужи. Кружница и круг. Кружница и права . Преношење и надовезивање дужи. Централна симетрија. Вектор и трансляција.
УГАО	- идентификује врсте и опише својства углова (суседни, упоредни, унакрсни, углови на трансверзали, углови са паралелним крацима) и примени њихове узајамне односе; - нацрта праву нормалну на дату праву користећи геометријски прибор; - измери дати угао и нацрта угао задате мере;	Угао, централни угао; једнакост углова. Надове зивање углова (суседни углови, конструктивно упоређивање, сабирање и одузимање углова). Упоредни углови; врсте углова. Мерење углова, сабирање и одузимање мере углова. Угао између две праве; нормалне праве; унакрсни углови. Углови на трансверзали. Транслација и углови.

	- упореди, сабере и одузме углове рачунски и конструктивно, - реши једноста ван задатак применом основних својства паралелограма (једнакост наспрамних страница и наспрамних углова);	
РАЗЛОМЦИ	- прочита, запише, упореди и представи на бројевној полуправој разломке и децималне бројеве и преводи их из једног записа у други; - одреди месну вредност цифре у запису децималног броја, - заокругли број и процени грешку заокругљивања; - израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину и неједначину; - реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину; - одреди проценат дате величине; - примени размеру у једноставним реалним ситуацијама; - примени аритметичку средину датих бројева; - сакупи податке и прикаже их табелом и кружним дијаграмом и по потреби користи калкулатор или расположиви софтвер;	Први део Појам разломка облика a/b ($a, b \in \mathbb{N}$). Придру живање тачака бројевне полуправе разломцима. Проширивање, скраћивање и упоређивање разломака. Децимални запис броја и превођење у запис облика a/b ($b \neq 0$). Упоређивање бројева у децималном запису. Заокругљивање бројева. Други део Основне рачунске операције са разломцима (у оба записа) и њихова својства. Изрази. Једначине и неједначине у скупу разломака. Трећи део Примене разломака (проценти, аритметичка средина, размера). Основна неједнакост $n < (n+q)/2 < q$.
ОСНА СИМЕТРИЈА	- идентификује оносиметричну фигуру и одреди њену осу симетрије; - симетрично преслика тачку, дуж и једноставнију фигуру користећи геометријски прибор; - конструише симетралу дужи, симетралу угла и примењује њихова својства; - конструише прав у која је нормална на дату праву или паралелна датуј прави.	Осна симетрија у равни и њене особине. Оса симетрије фигуре. Симетрала дужи и конструкција нормале. Симетрала угла.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети разред основног образовања и васпитања („Сл. гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2007, 2/2010, 3/2011, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017, 9/2017 и 12/2018)

ДОПУНСКА НАСТАВА- МАТЕМАТИКА

Садржаји програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Активности у образовно-васпитном раду
Скупови	4	Поновити дефиницију скупа и илустровати на читим примерима. Утврдити правила скуповних операција Поновити представљање скупа Веновим дијаграмом Одговарати на питања ученика и отклањати њихове дилеме кроз решавање одабраних лакших задатака. Пратити активности ученика.	Умеју да формирају скуп и да га прикажу веновим дијаграмом. Умеју помоћу веновог дијаграма да одреде пресек, унију и разлику два скупа. Умеју да нацртају бројевну полуправу и знају елементе скупа природних бројева-Размишљају, одговарају, коментаришу, раде домаће...
Скупови тачака	4	Истаћи значајне појмове код скупова тачака. Поновити потребне дефиниције. Решавати једноставније задатке	Умеју да формирају и графички прикажу скупове и њихове подскупове. Схватају познате геометријске објекте Праве разлику између дужи, праве и полуправе Умеју да нацртају кружницу и да обележе основне елементе
Дељивост бројева	5	Објаснити појам дељивости. Демонстрирати дељивост са 2, 3, 4, 5 и 9 на адекватним примерима. Објаснити појам простог и сложеног броја. Растављати бројеве на просте чиниоце. Вежбати одређивање НЗС и НЗД).	Схватају појам дељивости. Знају да растављају бројеве на просте чиниоце. Умеју да одређују најмањи заједнички садржалац и највећи заједнички делилац. Знају да издвоје бројеве дељиве са 2, 3, 5 и 9 издатог скупа бројева
Угао – први део	3	Поновити основне појмове код угла. Демонстрирати преношење угла, упоређивање и сабирање. Појаснити разлику између угла Обучити ученике да правилно користе угломер.	Умеју да преносе углове. Правилно користе угломер. Умеју да сабирају мере угла. Разликују врсте угла
Угао – други део	3	-поновити правило за комплементне и суплементне углове Решавати једноставније задатке са упоредним, унакрсним и суседним угловима.	Разликују упоредне, унакрсне, суседне углове Знају да одреде комплементан и суплементан угао д
Разломци – други део	6	Демонстрирати сабирање и одузимање разломака кроз одабране задатке. Поновити сабирање и одузимање у децималном запису Решавати једноставније једна чине и неједначине са сабирањем и одузимањем	Умеју да сабирају и одузимају разломке Знају да сабирају и одузимају бројеве у децималном запису Правилно решавају једначине и неједначине са сабирањем и одузимањем.
Осна симетрија	2	Демонстрирати конструкцију симетрале дужи и угла. Решавати лакше задатке применом наведених конструкција.	Знају да конструишу симетралу дужи и угла. Умеју да поделе дуж и угао на једнаке делове.
Разломци - трећи део	4	Решавати једноставније задатке са множењем и дељењем разломака и дец. записа. Решавати једноставније једначине и неједначине.	Правилно решавају задатке са множењем и дељењем разломака и децималних записа. Умеју да прикажу решење неједначине на бројевној полуправој.

ДОДАТНА НАСТАВА-МАТЕМАТИКА

Садржаји програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Активности у образовно-васпитном раду
Скупови	6	постављање проблема за проналажење решења решавање сложених текстуалних задатака применом скупова решавање сложеног бројевног израза решавање задатака са такмичења	-откривају решења као и више начина за решавање проблема -примењују знање из скупова на реалне ситуације -умеју графички да прикажу скупове, као и на основу графичког приказа да наведу елементе скупа -уме да постави одговарајући бројевни израз и да га израчуна
Геометријски објекти	2	разликовање узајамног положаја правих указивање на узајамни положај кружница у зависности од централног растојања	-цртају и конструишу, по потреби,геометријске објекте (права, дуж, полуправа, раван, кружница, круг, угао и др.) -уочавају положаје геометријских фигура
Дељивост бројева	5	примена правила дељивости на основу основних правила дељивости, изводити правила дељивости на сложене бројеве примена на текстуалне задатке одговарајућих правила навођење на закључивања у којим ситуацијама се користи НЗС и НЗД	-познају дељивост природних бројева и основна правила дељивости и оперишу са појмом дељивости у проблемским ситуацијама -умеју да одређују најмањи заједнички садржалац и највећи заједнички делилац као и да их примене на текстуалне задатке
Угао	6	- цртањем слика поставити пред ученике задатке које треба решити као и пружање помоћи	-цртају, уочавају проблем и трагају за решењем
		- увежбано извођење рачунских операција са различитим угаоним мерама - указивање на примену углова - логичко закључивање о величини угла и његовом одређивању на основу слике	-рачунају са угловима укључујући и претварање угаоних мера -познају углове уз трансверзалу паралелних правих, углове с паралелним крацима и њихова својства, такође умеју да цртају праву паралелну датој правој
Разломци-први део	6	-смисаоно схватати разломке увежбавање скраћивања и проширивања разломака, као и претварања разломка у децимални записи обрнуто -вежбање сложених задатака са упоређивањем -вежбање задатака са такмичења -уочавање поступка решавања типских задатака -развијање дедуктивног закључивања	-схватају појам разломка, умеју да га записују на разне начине и врше прелаз с једног начина на други али и да рачунају сложеније бројевне изразе са њима -умеју да упоређују разломке и да их представљају на бројевној правој -имају довољну увежбаност у извођењу основних рачунских операција с разломцима (у оба записа) могу да читају, састављају и рачунају једноставније бројевне изразе и да их користе у реалним ситуацијама

Осна симетрија	2	- усвајање примене особина симетрале дужи и угла - конструисање основних симетричних фигура и скупа тачака - увиђање примене у свакодневном животу и повезивање градива	- познају основну симетрију и њена својства, а умеју да конструишу и симетрале дужи, симетрале угла, конструишу симетричне тачке, симетричне фигуре у односу на дату праву као и нормалну дату праву кроз дату тачку - примењују особина симетрала и конструишу тражене скуповете тачака
Разломци-други део	4	- увежбавање приоритета рачунских операција - решавање једначина и неједначина са разломцима - израчунавање аритметичке средине и њена примена - увежбавање множења и дељења у оба записа и истовремена употреба истих	- Умеју да решавају једначине и неједначине са разломцима - По потреби претварају и друге јединице мере, рачунајући са њима - Знају израчунати аритметичку средину бројева - Знају шта је размера и умеју да је примене - Увиђају математички садржај у текстуалним задацима и изражавају га математичким језиком

БИОЛОГИЈА

Циљ наставе и учења биологије је да ученик изучавањем живих бића у интеракцији са животном средином и биолошких процеса развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.

Разред **пети**

Годишњи фонд часова **72 часа**

ОБЛАСТ/ТЕМА	ИСХОДИ По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ ПРЕПОРУЧЕНИ
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА	- истражује особине живих бића према упутствима наставника и води рачуна о безбедности током рада; - групише жива бића према њиховим заједничким особинама; - одабира макро-морфолошки видљиве особине важне за класификацију живих бића;	Жива бића, нежива природа и биологија. Особине живих бића: ћелијска грађа, исхрана, дисање, излучивање, надражљивост, покретљивост, размножавање, раст и развиће. Једноћелијски и вишећелијски организми. Основе класификације: главни (морфолошки) карактери и особине важне за класификацију. Формирање скупова карактера који се уклапају једни у друге (груписање живих бића). Исхрана. Храна као извор енергије и градивних супстанци потребних за обављање свих животних процеса. Дисање као размена гасова у различитим срединама. Излучивање. Надражљивост. Покретљивост - кретање. Размножавање: бесполно и полно. Раст и развиће. Дужина живота. Промене које човек пролази током развића; пубертет и полна зрелост.
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	- идентификује основне прилагођености спољашње грађе живих бића на услове животне средине, укључујући и основне односе исхране и распрострањење; - једноставним цртежом прикаже биолошке објекте које посматра и истражује и означи кључне детаље;	Живот у воденој и копненој средини - изглед, прилагођености на начин живота Живот у води - изглед, прилагођености на начин живота. Живот на копну - изглед, прилагођености на начин живота. Живот под земљом - изглед, прилагођености на начин живота.
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	- прикупља податке о варијабилности организама унутар једне врсте, табеларно и графички их представља и изводи једноставне закључке; - разликује наследне особине и особине које су резултат деловања средине, на моделима из свакодневног живота; - поставља једноставне претпоставке, огледом испитује утицај срединских фактора на ненаследне особине живих бића и критички сагледава резултате; - користи доступну ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата;	Преношење особина са родитеља на потомке. Разлике родитеља и потомака. Разлике полног и бесполог размножавања у настанку варијабилности. Јединке унутар једне врсте се међусобно разликују (варијабилност) – узроци варијабилности: наслеђивање и утицај средине на развиће сваке јединке. Варијабилност организама унутар врсте је предуслов за еволуцију.
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	- доведе у везу промене у спољашњој средини укључујући утицај човека са губитком разноврсности живих бића на Земљи; - направи разлику између одговорног и неодговорног односа према живим бићима у непосредном окружењу; - предлаже акције бриге о биљкама и животињама у непосредном окружењу, учествује у њима, сарађује са осталим учесницима и решава конфликте на ненасиљан начин; - илуструје примерима деловање људи на животну средину и процењује последице таквих дејстава;	Жива бића из непосредног окружења. Позитиван и негативан утицај људи на жива бића и животну средину. Заштита живих бића и животне средине. Пројекат очувања природе у мом крају. Дивље животиње као кућни љубимци - да или не. Значај врста за човека (самоникло јестиво, лековито, отровно биље; животиње као храна и могући преносиоци болести, отровне животиње).
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	- идентификује елементе здравог начина живота и у односу на њих уме да процени сопствене животне навике и избегава ризична понашања.	Здрава исхрана и унос воде. Енергетски напаци. Штетност дуванског дима и психоактивних супстанци. Физичка активност и здравље. Промене у пубертету и последице прераног ступања у сексуалне односе.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети разред основног образовања и васпитања („Сл. гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2007, 2/2010, 3/2011, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017, 9/2017 и 12/2018)

БИОЛОГИЈА-ДОПУНСКА НАСТАВА

Годишњи фонд часова: до 18

Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћиће се усвајање једноставних и мање захтевних садржаја из биологије, како би у потпуности развили своје способности.

Исходи

Прилагођавање (индивидуализација) наставних садржаја биологије ученицима који из било ког разлога имају потешкоћа у савладавању програма како би им се омогућило усвајање програма и развитак њихових способности.

По завршеној области ученик ће моћи да:

- групише жива бића према њиховим заједничким особинама;
- одабира макро-морфолошки видљиве особине важне за класификацију живих бића;
- идентификује основне прилагођености спољашње грађе живих бића на услове животне средине, укључујући и основне односе исхране и распрострањење;
- направи разлику између одговорног и неодговорног односа према живим бићима у непосредном окружењу;

Редни број	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Порекло и разноврсност живота	До 8
2.	Јединство грађе и функције као основе живота	До 3
3.	Наслеђивање и еволуција	До 2
4.	Живот у екосистему	До 3
5.	Човек и здравље	До 2
УКУПНО		18

БИОЛОГИЈА-ДОДАТНА НАСТАВА

Годишњи фонд часова: до 18

Додатни рад се организује за ученике који показују посебне способности, склоности и интересовања за одређене области из биологије. Ученици се овим радом припремају и за такмичење из биологије. Ученицима се пружа могућност да континуирано развијају свој таленат. У оквиру додатне наставе тежиште биће на следећим наставним темама: праживотиње, царство животиња.

Исходи

Проширивање и продубљивање садржаја редовне наставе ради бржег и темељнијег увођења даровитих ученика у свет науке.

Продубљивањем знања из биологије ученик ће моћи да:

- истражује особине живих бића према упутствима наставника и води рачуна о безбедности током рада;
- једноставним цртежом прикаже биолошке објекте које посматра и истражује и означи кључне детаље;
- прикупља податке о варијабилности организама унутар једне врсте, табеларно и графички их представља и изводи једноставне закључке;
- разликује наследне особине и особине које су резултат деловања средине, на моделима из свакодневног живота;
- користи доступну ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата;
- доведе у везу промене у спољашњој средини (укључујући утицај човека) са губитком разноврсности живих бића на Земљи;
- направи разлику између одговорног и неодговорног односа према живим бићима у непосредном окружењу;
- илуструје примерима деловање људи на животну средину и процењује последице таквих дејстава;
- идентификује елементе здравог начина живота и у односу на њих уме да процени сопствене животне навике и избегава ризична понашања

Редни број теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Порекло и разноврсност живота	До 8
2.	Јединство грађе и функције као основе живота	До 3
3.	Наслеђивање и еволуција	До 2
4.	Живот у екосистему	До 3
5.	Човек и здравље	До 2
УКУПНО		18

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

Циљ наставе и учења *технике и технологије* је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.

Разред **пети**

Годишњи фонд часова **72 ч**

ОБЛАСТ/ ТЕМА	ИСХОДИ По завршеној области/те ми ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
ЖИВОТНО И РАДНО ОКРУЖЕЊЕ	описује улогу технике, технологије и иновација у развоју заједнице и њихово повезивање - разликује основна подручја човековог рада, производње и пословања у техничко-технолошком подручју - наводи з анимања у области технике и технологије -процењује сопствена интересовања у области технике и технологије- организује радно окружење у кабинету - правилно и безбедно користи техничке апарате и ИКТ уређаје у животном и радном окружењу	Појам, улога и значај технике и технологије на развој друштва и животног окружења.Подручја човековог рада и производње,занимања и послови у области технике и технологије. Правила понашања и рада у кабинету.Организација радног места у кабинету и примена мера заштите на раду. Коришћење техничких апарата и ИКТ уређаја у животном и радном окружењу.
САОБРАЋАЈ	-процени како би изгледао живот људи без саобраћаја -класификује врсте саобраћаја и саобраћајних средстава према намени -наводи професије у подручју рада саобраћај -направи везу између савременог саобраћаја и коришћења информационих технологија -разликује безбедно од небезбедног понашања пешака, возача бицикла и дечијих возила -правилно се понаша као пешак, возач бицикла и дечијих возила у саобраћају -користи заштитну опрему за управљање бициклом и дечијим возилима -аргументује неопходност коришћења сигурносних појасева на предњем и задњем седишту аутомобила и увек их користи као путник -повеже место седења у аутомобилу са узрастом ученика -одговорно се понаша као путник у возилу- показује поштовање према другим учесницима у саобраћају -анализира симулирану саобраћајну незгоду на рачунару и идентификује ризично понашање пешака и возача бицикла	Улога, значај и историјски развој саобраћаја. Врсте саобраћаја и саобраћајних средстава према намени. Професије у подручју рада саобраћај. Употреба информационих технологија у савременом саобраћају.Саобраћајна сигнализација - изглед и правила поступања. Правила и прописи кретања пешака,возача бицикла и дечијих возила (ролери, скејт, тротинет) у саобраћају – рачунарска симулација и саобраћајни полигон.Обавезе и одговорност деце као учесника у саобраћају. Заштитна опрема потребна за безбедно управљање бициклом и дечијим возилима.
	-самостално црта скицом и техничким цртежом једноставан предмет -правилно чита технички цртеж	Прибор за техничко цртање (оловка, гумица,лењир, троугаоници, шестар). Формати цртежа (А3, А4). Размера. Типови и дебљине линија (пуна дебела линија; пуна танка линија; пуна танка линија извучена слободном руком; испрекидана танка линија;

ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	-преноси податке између ИКТ уређаја -примењује основне поступке обраде дигиталне слике на рачунару -користи програм за обраду текста за креирање документа са графичким елементима -користи Интернет сервисе за претрагу и приступање онлине ресурсима -преузима одговорност за рад -представи идеје и планове за акције које предузима користећи савремену информационо-комуникациону технологију и софтвер	црта-тачка-црта танка линија). Геометријско цртање (цртан је паралелних правих, цртање нормале на дату праву, цртање углова помоћу лењира и троугаоника). Елементи котирања (помоћна котна линија, показна линија, котни завршетак, котни број - вредност).Цртање техничког црте жа са елементима(типови линија, размера и котирање).Пренос података између ИКТ уређаја(рачунар, таблет, смартпхоне, дигитални фотоапарат).Апликација за дигиталну обраду слике. Операције подешавања осветљености и контраста слике.Промена величине/резолуције слике, издвајање дела слике. Креирање документа у програму за обраду текста.Форматирање текста, уметање слике и графике. Интернет претрага и приступ онлине ресурсима.
РЕСУРСИ И ПРОИЗВОДЊА	-повезује својства природних материјала са применом -објасни технологије пре раде и обраде дрвета, производњу папира, текстила и коже -сече, спаја и врши заштиту папира, текстила, коже и дрвета - правилно и безбедно користи алате и прибор за ручну механичку обраду (маказе, моделарска тестера, брусни папир, стега) - направи план израде једноставног производа и план управљања отпадом. - самостално израђује једноставан модел	Природни ресурси на Земљи: енергија и материјали. Управљање отпадом (рециклажа; заштита животне средине).Врсте, својства и примена природних материјала.Технологија прераде и обраде дрвета.Технологија прераде и обраде коже.Текстилна технологија.Технологија производ је папира. Поступци ручне обраде и спајања папира,текстила, коже и дрвета - сечење/резање, спајање (лепљење) и заштита (лакирање).Коришћење алата и прибора за ручну обраду и спајање наведених материјала -маказе,моделарска тестера, брусни папир, стега.
КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ	-самостално проналази информације потребне за израду предмета/модела користећи ИКТ и Интернет сервисе - одабира материјале и алате за израду предмета/модела -мери и обележава предмет/модел -ручно израђује једноставан предмет/модел користећи папир и/или дрво, текстил, кожу и одговарајуће технике, поступке и алате -користи програм за обраду текста за креирање документа реализованог решења -самостално представља пројектну идеју, поступак израде и решење/производ показује иницијативу и јасну оријентацију ка остваривању циљева и постизању успеха планира активности које доводе до остваривања циљева укључујући оквирну процену трошкова активно учествује у раду пара или мале групе у складу са улогом и показује поштовање према сарадницима пружи помоћ у раду другим ученицима -процењује остварен резултат и развија предлог унапређења	Израда предмета/модела ручном обрадом и спајањем папира и/или дрвета, текстила, коже коришћењем одговарајућих техника,поступака и алата. Приказивање идеје, поступка израде и решења/производа. Тимски рад и подела задужења у тиму.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС – Просветни гласник“ бр.6/2007, 2/2010, 3/2011, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017, 9/2017 и 12/2018)

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Циљ наставе и учења *физичког и здравственог васпитања* је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Разред **Пети**

Годишњи фонд часова **72 часа + 54 часа (обавезне физичке активности ученика)**

ОБЛАСТ/ТЕМА		ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ		-примени једноставне комплексе простих и општеприпремних вежби - изведе вежбе (разноврсна природна и изведена кретања) и користи их у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама - упореди резултате тестирања са вредностима за свој узраст и сагледа сопствени моторички напредак	Обавезни садржаји Вежбе за развој снаге Вежбе за развој покрет љивости Вежбе за развој аеробне издржљивости Вежбе за развој брзине Вежбе за развој координације Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности
МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	Атлетика	-комбинује и користи достигнути ниво усвојене технике кретања у спорту и свакодневном животу - доводи у везу развој физичких способности са атлетским дисциплинама	Обавезни садржаји Техника истрајног трчања, Истрајно трчање - припрема за крос, Техника спринтерског трчања, Техника високог и ниског старта Скок увис (прекорачна техника), Бацање лоптице (до 200 г) Препоручени садржаји Техника штафетног трчања, Скок удаљ, Бацања кугле 2 кг Бацање "вортекс-а", Тробој
	Спортска гимнастика	-одржава стабилну и динамичку равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела - користи елементе гимнастике у свакодневним животним ситуацијама и игри - процени сопствене могућности за вежбање у гимнастици	Обавезни садржаји Вежбе на тлу. Прескоци и скокови. Вежбе у упору. Вежбе у вису Ниска греда. Гимнастички полигон Препоручени садржаји Вежбе на тлу (напредне варијанте). Висока греда. Трамболина Прескок. Коњ са хватаљкама Вежбе у упору (сложене није састав) Вежбе у вису (сложеније састав)
	Основе тимских и спортских игара	- користи елементе технике у игри - примењује основна правила рукомета у игри - учествује на унутаршколашким такмичењима	Обавезни садржаји Рукомет/минирукомет: Основни елементи технике и правила; - вођен је лопте, хватања и додавања лопте, шутирања на гол, - финтирање, принципи индивидуалне одбране, основна правила рукомета/минирукомета, Спортски полигон Препоручени садржаји Напредни елементи технике, тактике и правила игре: хватања котрљајућих лопти, дриблинг, шутирања на гол, - финтирање, - основни принципи колективне одбране.
	Плес	- изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу - игра народно коло	Обавезни садржаји Покрети уз ритам и уз музичку пратњу, Ритмичка вежба без

	и ритмика	- изведе кретања у различитом ритму - изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура	реквизита,Скокови кроз вијачу,Народно коло "Моравац" Народно коло из краја у којем се школа налази Основни кораци друштвених плесова Препоручени садржаји Вежбе са обручем,Вежбе са лоптом,Сложенији скокови кроз вијачу
	Пливање	- контролише и одржава тело у води - преплива 25 м слободном техни ком - скочи у воду на ноге - поштује правила понаша ња у и око водене средине	Обавезни садржаји Предвежбе у обучавању пливања,Игре у води,Самопомоћ у води Препоручени садржаји Плива једном техником Рођење у дужину
ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА (Реализује се к роз све наставне области и теме уз практичан рад)	Физичко вежбање и спорт	-објасни својим речима сврху и значај вежбања -користи о сновну терминологију вежбања -поштује правила понашања у и на просторима за вежбање у школи и ван ње, као и на спортским манифестацијама -примени мере безбедности током вежбања -одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање -примени и поштује правила тимске и спортске игре у складу са етичким нормама -навија и бодри учеснике на такмичењима и решава конфликте на социјално прихватљив начин -користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортскорекреативних активности -прихвати сопствену победу и пораз у складу са "ферплејом" -примењује научено у физичком и здравственом васпитању у ванредним ситуацијама -препозна лепоту покрета и кретања у физичком вежбању и спорту -направи план дневних активности	Циљ и сврха вежбања у физичком и здравственом васпитању Основна правила Рукомета/минирукомета и Малог фудбала Понашање према осталим субјектима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе) Чуван је и одржавање материјалних добара која се користе у физичком и здравственом васпитању Уредно постављање и склањање справа и реквизита неопходних за вежбање.Упознавање ученика са најчешћим облицима насиља у физичком васпитању и спорту"Ферплеј"(навијање,победа,пораз решавање конфликтних ситуација) Писани и електронски извори информација из области физичког васпитања и спорта Значај развоја физичких способности за сналажење у ванредним ситуацијама(земљотрес, поплава, пожар...) Физичко вежбање и естетика (правилно обликовање тела) Планирање дневних активности
	Здравствено васпитање	- наведе примере утицаја физичког вежбања на здравље - разликује здраве и не здраве начине исхране - направи недељни јеловник уравнотежене исхране уз помоћ наставника. - примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања - препозна врсту повреде - правилно реагује у случају повреде - чува животну средину током вежбања	Физичка активност, вежбање и здравље основни принципи вежбања и врсте физичке активности.Одржавање личне опреме за вежбање и поштовање здравствено-хигијенских мера пре и после вежбања Лична и колективна хигијена пре и после вежбања Утицај правилне исхране на здравље и развој људи Исхрана пре и после вежбања Прва помоћ:- значај прве помоћи, - врсте повреда.Вежбање и играње на чистом ваздуху - чување околинеприликом вежбања

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети разред основног образовања и васпитања(„Сл.гласник РС – Просветни гласник“,бр.6/2007, 2/2010, 3/2011, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017, 9/2017 и 12/2018)

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Циљ наставе и учења *грађанског васпитања* је да ученик изучавањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности.

Разред **пети**

Годишњи фонд часова **36 часова**

ОБЛАСТ/ТЕМА	ИСХОДИ По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
ЉУДСКА ПРАВА Права детета	- разликује жеље од потреба и наведе примере везе између потреба и људских права; - препозна своје потребе, као и потребе других и да их уважава; - штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права; - учествује у доношењу правила рада групе и поштује их; - аргументује потребу посебне заштите права детета; - на примеру препозна уграђеност права деце у основним документима која уређују рад школе; - наводи примере и показатеље остварености и кршења дечијих права; - наводи чиниоце који у тичу на остварење дечијих права; - пошту је права и потребе ученика који су у инклузији у његовом одељењу/школи; - препозна ситуације кршења својих права и права других; - идентификује кршење људских права на примеру неког историјског догађаја;	Потребе и права Потребе и жеље. Потребе и права . Права и правила у учионици. Правила рада у учионици, доношење групних правила. Права детета у документима о заштити права Посебност права детета и људска права. Конвенција о правима детета. Врсте права. Показатељи остварености и кршења дечијих права. Конвенција о правима детета у документима која се односе на школу.
ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО Школа као заједница	- поштује правила одељенске заједнице и правила на нивоу школе; - поступа у складу са моралним вредностима грађанског друштва; - искаже свој став о значају правила у функционисању заједнице; - понаша се у складу са правилима и дужностима у школи; - наводи начине демократског одлучивања; - препозна одговорност одраслих у заштити права деце; - објасни улогу појединца и група у заштити дечијих права; - реално процени сопствену одговорност у ситуацији кршења нечијих права и зна коме да се обрати за помоћ;	Права и функционисање заједнице Моје заједнице. Школа као заједница. Одлучивање у учионици и школи. Гласање и консензус као демократски начини одлучивања. Одговорности и обавезе у заједници Одговорност деце. Одговорности одраслих (родитеља, наставника). Кршење и заштита права Шта могу и коме да се о братим у ситуацијама насиља.
ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ	- препозна и анализира сличности и разлике између ученика у групи; - прихвата друге ученике и уважава њихову различитост; - проналази примере моралних поступака у књижевним делима које чита, у медијима и у свакодневном животу; - наводи примере из сва кодневног живота предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама;	Наши идентитети Наше сличности и разлике (раса, пол, национална припадност, друштвено порекло, вероисповест, политичка или друга уверења, имовно стање, култура, језик, старост и инвалидитет). Стереотипи и предрасуде. Дискриминација.

СВЕТУ Сукоби и насиље	- проналази примере нетолеранције и дискриминације у књижевним делима која чита; - у медијима проналази примере предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама и критички их анализира; - препозна и објасни врсте насиља; - прави разлику између безбедног и небезбедног понашања на друштвеним мрежама; - заштити од дигиталног насиља; - анализира сукоб из различитих углова (препознаје потребе учесника сукоба) и налази конструктивна решења прихватљива за све стране у сукобу; - аргументује предности конструктивног начина решавања сукоба;	Толеранција. Сукоби и насиље Сукоби и начини решавања сукоба. Предности конструктивног решавања сукоба. Врсте насиља: физичко, активно и пасивно, емоционално, социјално, сексуално, дигитално. Реаговање на насиље. Начини заштите од насиља .
ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ	- препознаје примере грађанског активизма у својој школи и исказује позитиван став према томе; - идентификује проблеме у својој школи; - прикупља податке о проблему користећи различите изворе и технике; - осмишљава акције, процењује њихову изводљивост и предвиђа могуће ефекте; - активно учествује у тиму , поштујући правила тимског рада (у групној дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на неугрожавајући начин); - учествује у доношењу одлука у тиму/групи поштујући договорене процедуре и правила; - учествује у извођењу акције; - процењује ефекте спроведене акције и идентификује пропусте и грешке; - презентује, образлаже и аргументује изабрану акцију и добијене резултате за унапређивање живота у школи.	Планирање и извођење акција у школи у корист права детета Учешће ученика у школи. Избор проблема. Тражење решења проблема. Израда плана акције. Анализа могућих ефеката акције. Планирање и извођење акције. Завршна анализа акције и вредновање ефеката. Приказ и анализа групних радова.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети разред основног образовања и васпитања(„Сл.гласник РС – Просветни гласник“,бр.6/2007, 2/2010, 3/2011, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017, 9/2017 и 12/2018)

ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

Годишњи фонд часова: 36

Разред: пети

ТЕМА (наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА
I – УВОД 1. Упознавање садржаја програма и начина рада	☐ Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; ☐ Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном школовању.	☐ моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 5. разреда основне школе; ☐ моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном циклусу школовања.	☐ Упознавање са садржајем програма и начином рада ☐ Прелиминарна систематизација	Катихизација као литургијска делатност-заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.
II - РЕЛИГИЈА И КУЛТУРА СТАРОГ СВЕТА 2. Религија и култура старог света 3. Човек тражи Бога	☐ Упознати ученике са основним елементима религије и културе старог века. ☐ Упознати ученике са паганским митовима и легендама о вечном животу. ☐ Припремити ученике за сусрет са Откровењем Истинитог Бога.	☐ моћи да именује неке политеистичке религије. ☐ моћи да наведе неке од карактеристика политеистичких религија и културе старог века	☐ Религија и култура старог света ☐ Човекова жеђ за Богом и вечним животом ☐ Митови и легенде	Врсте наставе Настава се реализује кроз следеће облике наставе: ☐ теоријска настава (35 часова) ☐ практична настава (1 час) Место реализације наставе ☐ Теоријска настава се реализује у учионици; ☐ Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању; Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе ☐ Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим
III - ОТКРИВЕЊЕ - СВЕТ БИБЛИЈЕ 4. Божје Откровење 5. Свето Писмо (настанак, подела)	☐ Развити код ученика свест о Богу као личности која се открива човеку ☐ Упознати ученике са појмовима Светог Предања и Светог Писма ☐ Објаснити ученицима узрок	☐ моћи да уочи да се Бог откривао изабраним људима, за разлику од паганских божанстава; ☐ моћи да објасни да је рођење Христово догађај који дели историју на стару и нову еру; ☐ моћи да наведе неке од библијских књига, њихове ауторе и оквирно време настанка ☐ моћи да разликује Стари и Нови Завет ☐ бити подстакнут да се односи према Библији као светој књизи;	☐ Божије Откровење ☐ Свето Писмо (настанак, подела)	
IV - СТВАРАЊЕ СВЕТА И ЧОВЕКА 6. Стварање света 7. Стварање човека 8. Прародитељски грех	☐ Пружити ученицима знање да Бог из љубави ствара свет да би му дао вечно постојање; ☐ Оспособити ученике за разумевање посебности улоге	☐ моћи да преприча библијску причу о постању и доживи је као дело љубави Божије ☐ моћи да увиди да је Бог поред видљивог света створио и анђеле	☐ Шестоднев ☐ Стварање човека „по икони и подобију“ ☐ Прародитељски	

9. Човек изван рајског врта	човека у свету, као споне између Бога и света. ☐ Објаснити ученицима повест о првородном греху и његовим последицама; ☐ Указати ученицима на начин на који се Бог стара о свету и човеку од Адама до Ноја; ☐ Пробудити у ученицима осећај одговорности за свет који их окружује.	☐ моћи да преприча библијску приповест о стварању човека и уочи да је човек сличан Богу јер је слободан ☐ бити подстакнут на развијање осећаја личне одговорности према природи; ☐ моћи да наведе неке од последица првородног греха по човека и читаву створену природу; ☐ моћи да преприча неку од библијских прича до Аврама; ☐ моћи да повеже причу о Нојевој барци са Црквом ☐ бити подстакнут на послушност као израз љубави према Богу;	грех ☐ Човек изван рајског врта (Каин и Авељ, Ноје, Вавилонска кула)	предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. ☐ Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. ☐ Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. ☐ Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспонованја наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. ☐ У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу.
V -СТАРОЗАВЕТНА ИСТОРИЈА СПАСЕЊА 10. Аврам и Божји позив 11. Исак и његови синови 12. Праведни Јосиф 13. Мојсије 14. Пасха	☐ Упознати ученике са старозаветним личностима и догађајима ☐ Указати ученицима на везу између старозаветних личности и Христа ☐ Указати ученицима на повезаност Пасхе и Христа ☐ Указати ученицима на етичку вредност старозаветних списа ☐ Развијање свести ученика о	☐ моћи да наведе неке од најважнијих старозаветних личности и догађаја ☐ моћи да уочи везу старозаветних праотаца и патријараха са Христом ☐ моћи да исприча да јеврејски народ прославља Пашу као успомену на излазак из Египта ☐ моћи да извуче моралну поуку из библијских приповести ☐ моћи да препозна старозаветне	☐ Аврам и Божији позив ☐ Исак и његови синови ☐ Праведни Јосиф ☐ Мојсије ☐ Пасха	☐ Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота. Евалуација наставе Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина:

	старању Божјем за свет кроз библијску историју; ☐ Пружити ученицима знање о старозаветним мотивима у иконографији.	личности и догађаје у православној иконографији.		☐ процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; ☐ провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: ☐ усмено испитивање; ☐ писмено испитивање; ☐ посматрање понашања ученика; Оквирни број часова по темама Увод – 1 Моје место у Цркви – 6 Литургијске службе – 6 Живот у Цркви – лепота празника – 6 Трпеза Госпња – 5
VI - ЗАКОН БОЖЈИ 15. На гори Синају 16. Десет Божјих заповести 17. Закон Божји као педагог за Христа	☐ Објаснити ученицима околности у којима је Бог дао Закон преко Мојсија; ☐ Пружити ученицима основно знање о томе да се кроз заповести Божје остварује заједница између Бога и људи; ☐ Пружити ученицима основ за разумевање да су Десет Божјих заповести водич и припрема за Христове заповести љубави	☐ моћи да преприча библијски опис давања Десет Божијих заповести Мојсију; ☐ моћи да наведе и протумачи на основном нивоу Десет Божјих заповести; ☐ моћи да разуме да је од односа према Заповестима зависила и припадност Божијем народу; ☐ бити подстакнут да примени вредности Декалога у свом свакодневном животу.	☐ Добијање Божијих заповести на гори Синају ☐ Садржај Десет Божјих заповести ☐ Смисао Декалога као припреме за Христа	
VII - МЕСИЈАНСКА НАДА 18. „Земља меда и млека” 19. Цар Давид 20. Соломон и јерусалимски храм 21. Псалми Давидови 22. Старозаветни пророци 23. Месијанска нада	☐ Упознати ученике са појмом „обећане земље“ и њеним значајем за „изабрани народ Божији“ ☐ Објаснити ученицима значај старозаветне Скиније и Храма ☐ Указати ученицима на улогу старозаветних царева и пророка ☐ Указати ученицима на лепоту Давидових псалама ☐ Објаснити ученицима појам Месије ☐ Предочити ученицима специфичности библијског текста и омогућити им да доживе његову сликовитост	☐ моћи да препозна на слици Ковчег Завета и Скинију и да у једној реченици каже шта је мана ☐ моћи да именује најважније личности јеврејског народа у Обећаној земљи ☐ моћи да очи да је Светиња над светињама посебно место Божијег присуства ☐ знати да је цар Давид испевао Псалме у славу Божију ☐ моћи да наведе неке од старозаветних пророка ☐ моћи да уочи да су старозаветни пророци најављивали долазак Месије ☐ увидети значај покајања и молитве као „жртве угодне Богу“ на основу одељака поучних и пророчких књига	☐ Насељавање Обећане земље (Исус Навин, Самсон...) ☐ Цар Давид ☐ Соломон и јерусалимски храм ☐ Псалми Давидови ☐ Старозаветни пророци ☐ Месијанска нада	

ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

Циљ предмета

- Оспособљавање ученика за учење, живот и рад у друштву које се, развојем дигиталних технологија, брзо мења
- Развијање информатичких знања, вештина и ставова неопходних за самосталну, одговорну и примерену употребу рачунара у решавању свакодневних задатака у процесу учења, рада и комуникације
- Развијање креативности и оспособљавање за креативно изражавање применом рачунарске, информационе и комуникационе технологије
- Оспособљавање ученика да препознају проблем, реше и по потреби рашчлане проблем на делове и решење представе у виду текста, алгоритамског дијаграма или програма
- Оспособљавање ученика да планирају стратегију решавања проблема (претпоставе решења, планирају редослед активности, изабери извор информација, средстава/опрему коју ће користити, са ким ће сарађивати, кога ће консултовати)
- Оспособљавање ученика за одговорну примену препорука заштите здравља, безбедности, личне и приватности других у свакодневном раду у дигиталном окружењу

ПЕТИ

Годишњи фонд часова : 36

Редни бр. Наставне теме	НАСТАВНА ТЕМА / ОБЛАСТ	Ук. Часова по теми	Бр. часова за	
			обраду	Остале типове часова
1.	ИКТ	8	4	4
2.	Дигитална писменост	8	4	4
3.	Рачунарство	16	7	9
4.	Пројектни задатак	4	1	3
Укупно		36	16	20

Исходи	Наставни садржаји	Наставне методе и Наставни облици	наставна средства	Активности ученика	Активности наставника	Евалуација
Наставна тема: ИНФОРМАЦИОНО – КОМУНИКАЦИОНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ -8						
Наводи примену информатике и рачунарства у сав.животу Правилно користи ИКТ уређаје Именује врсте и компоненте ИКТ уређаја Прави разлику између хардвера, софтвера и сервиса Креира диг.слику и примени основне акције едитовања и форматирања Креира текстуални документ и примени основне акције едитовања и форматирања Примени алате за снимање и репродукцију аудио и видео записа Креира ММ презентацију Сачува и орг.податке Разликује основне типове датотека	Предмет изучавања информатике и рачунарства ИКТ уређаји, јединство хардвера и софтвера Подешавање радног окружења Организација података Рад са сликама Рад са текстом Рад са мултимедијом и презентацијама	Рачунар и опрема, пројектор, дигитални фото апарат, звучници, моб.телефон	Прати излагања и упутства наставника, Усваја знања о ИКТ уређајима као и онима који нас окружују, добробитима која доносе, начину рада, могућим опасностима, усваја знања о програмима за обраду слика и текста, за израду ММ презентација,и примењује их у настави и ван ње. Усваја знања о орг.података на рачунару, типовима података, чувању и преношењу на спољ.меморије. Прати излагања и упутства наставника, Усваја знања о употреби ИКТ уређаја на безбедан и сигуран начин,приступа интернету и самостално га претражује тражећи информације које преузима на свој уређај.Усваја знања о заштити приватности и својих података. Стиче знања о ризику зависности од технологије,и заштити личног здравља. Прати излагање и упутства наставника. Усваја знања о скуповним	Проверава искуства ученика у вези са знањима из информатике и рачунарства. презентацијим или практично показује различите ИКТ уређаје и уређаје у окружењу, Мотивише ученике да дискутују о примени и могућностима ИКТ уређаја, да опишу искуства у коришћењу истих. Уводи појам хардвера и софтвера. Упознаје ученике са врстама и деловима диг.уређаја, и правилнимкоришћењем.Уводи појам ОС и појам корисничких програма.Објашњава појам и орг.датотека. Користи и моб.телефоне јер су блиски ученицима Користи и енглеску терминологију.	Вреднују се процес и продукти учења. У процесу оцењивања потребно је узети у обзир све активности ученика (уредност, систематичност, залагање, самоиницијативност, креативност и др). Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, може се обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв.вршњачко оцењивање).Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Ако	Вреднују се процес и продукти учења. У процесу оцењивања потребно је узети у обзир све активности ученика (уредност, систематичност, залагање, самоиницијативност, креативност и др). Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, може се обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв.вршњачко оцењивање).Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Ако

Инф.на интернету приступа критички Спроводи поступке за заштиту личних података и приватности на интернету Препознаје ризик зависности од технологије и доводи га у везу са здрављем <u>РАЧУНАРСТВО - 16</u> Изводи скуповне операције уније, пресека и разлике и правилно употребљава одг.скуповне ознаке Схвата математичко – логички смисао речи „И“, „ИЛИ“, „НЕ“, „СВАКИ“, „НЕКИ“ израза „АКО...ОНДА“ Алгоритме аритметике (сабирање, множење, дељење са остатком, Еуклидов алгоритам) Наведе редослед корака у решавању једноставног лог.проблема Креира једноставан рачунарски програм у визуелном окружењу	- Увод у логику и скупове: унија, пресек, разлика, речи речи „И“, „ИЛИ“, „НЕ“, „СВАКИ“, „НЕКИ“ израза „АКО...ОНДА“ - Увод у алгоритме аритметике: писмено сабирање, множење, дељење са остатком, Еуклидов алгоритам - Увод у тему програмирања - Радно окружење изабраног софтвера за визуелно програмирање - Алати за рад са графичким објектима,	опрема, пројектор, Интернет		програмирање. Демонстрира готове анимације и игрице ради побуђивање свести да сами могу креирати своје игрице. Уводи појам алгоритма за решавање једноставних задатака. Уводи појмове скуп, подскуп, скуповне операције, лог.смисао речи И“, „ИЛИ“, „НЕ“, „СВАКИ“, „НЕКИ“ Објашњава блокове наредби, инструкције и прог.структуре. Бира прог.окружење SCRATCH за алгоритамско решавање проблема и основе програмирања.. Оспособљава ученике за израду плана прој.зататка. од плана до решења. Планира фазе израду плана у зависности од времена, теме и расположивих ресурса. Пролази	свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења.	

Примењује програмске структуре и блокове нареди Користи матем.оператере за израчунавање Објасни сценарио и алгоритам пројекта Анализира и дискутује програм Проналази и отклања грешке у програму ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК- 4 Сарађује са осталим члановима групе у изради пројектног задатка Одабира и примењује технике и алате у складу са фазама реализације пројекта Вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка Поставља резултате свог рада на интернет, ради дељења да другима, уз помоћ наставник	текстом, звуком и видеом - Програм категорије, блокови наредби, инструкције - Програмске структуре – линијска, циклична, разграната - Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења - Израда пројектног задатка у групи у корелацији са другим предметима - Представљање резултата пројектног задатка			заједно са ученицима кроз све фазе рада на пројекту. Подстиче иницијативу и креативност, групни рад, вредновање и самовредновање. Прави корелацију са др.предметима у облику интервјуа,		

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС – Просветни гласник“; бр. 6/2007, 2/2010, 3/2011, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017, 9/2017 и 12/2018)

**НАСТАВНИ ПЛАН
ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ШЕСТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1	Српски језик и књижевност	4	144
2 .	Енглески језик	2	72
3	Ликовна култура	1	36
4	Музичка култура	1	36
5	Историја	2	72
6	Географија	2	72
7	Физика	2	72
8	Математика	4	144
8	Биологија	2	72
11	Информатика и рачунарство	1	36
12	Техника и технологија	2	72
13	Физичко и здравствено васпитање 3	3	108
УКУПНО: А		26	936
Ред. број	Б. ОБАВЕЗНИ ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ		
1.	Верска настава/Грађанско васпитање3	1	36
2.	Страни језик4 /Руски језик	2	72
УКУПНО: Б		3	162
УКУПНО: А + Б		29	1098
Ред. број	В. ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ6		
1.	Музиком кроз живот	1	36
2.	Вежбањем до здравља	1	36
3.	Чувари природе	1	36
УКУПНО: В		3	72
УКУПНО: А + Б + В		32	1206

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни и изборни наставни предмети

Ред.број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ШЕСТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1	Редовна настава	29	1098
2	Слободне наставне активности	1	36
3	Допунска настава	1	36
4	Додатна настава	1	36

Ред.број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ШЕСТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1	Час одељењског старешине	1	36
2	Ваннаставне активности ⁸	1	36
3	Екскурзија	Од 1 – 2 дана годиње	Од 1 – 2 дана годишње

5 Ученик бира страни језик са листе страних језика коју нуди школа у складу са својим кадровским могућностима и изучава га до краја другог циклуса

7 Слободне наставне активности школа планира Школским програмом и Годишњим планом рада. Ученик обавезно бира једну активност са листе од три слободне наставне активности које Школа нуди.

8 Ваннаставне активности могу да буду: друштвене, уметничке, техничке, хуманитарне, културне, као и друге активности у складу са просторним и људским ресурсима школе.

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Циљеви учења Српског језика и књижевности јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању; да кроз читање и тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање; подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асо- цијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у култури, као и о медијској писмености; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.

Разред **Шести**
Годишњи фонд часова **144 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
- повеже књижевне термине и појмове обрађиване у претходним разредима са новим делима која чита; - чита са разумевањем; парафразира прочитано и описује свој доживљај различитих врста књижевних дела и научно-популарних текстова; - одреди род књижевног дела и књижевну врсту; - прави разлику између дела лирског, епског и драмског карактера; - разликује ауторску приповетку од романа; - анализира структуру лирске песме (строфа, стих, рима); - уочава основне елементе структуре књижевноуметничког дела: тема, мотив; радња, време и место радње; - разликује заплет и расплет као етапе драмске радње; - разликује појам песника и појам лирског субјекта; појам приповеда- ча у односу на писца; - разликује облике казивања; - увиђа звучне, визуелне, тактилне, олфакторне елементе песничке слике; - одреди стилске фигуре и разуме њихову улогу у књижевноуметнич- ком тексту; - анализира узрочно-последичне односе у тексту и вреднује истакнуте идеје које текст нуди; - анализира поступке ликова у књижевноуметничком делу, служећи се аргументима из текста; - уочава хумор у књижевном делу;	КЊИЖЕВНОСТ	ЛИРИКА Лектира 9. Обредне лирске народне песме (избор) 10. Ђура Јакшић: <i>Вече</i> 11. Јован Дучић: <i>Село</i> 12. Мирослав Антић: <i>Плава звезда</i> 13. Вељко Петровић: <i>Ратар</i> / Алекса Шантић: <i>О, класје моје</i> 14. Десанка Максимовић: <i>Грачаница</i> / Војислав Илић: <i>Свети Сава</i> 15. Стеван Раичковић: <i>Хвала сунцу, земљи, трави</i> 16. Милован Дановић: <i>Овај дечак зове се Пено Крста</i> 17. Сергеј Јесењин: <i>Песма о керуши</i> Књижевни термини и појмови Врста строфе према броју стихова у лирској песми: дистих; терцет; врста стиха по броју слогова (лирски и епски десетерац). Одлике лирске поезије: нагласак речи и ритам; рима – парна, укрште- на, обгрљена; улога риме у обликовању стиха. Стилске фигуре: контраст, хипербола. Врсте ауторске и народне лирске песме: социјалне песме, дитирамб, елегија; обредне песме (коледарске, краљичке, додолске, божићне). ЕПИКА Лектира 2. Народна песма: <i>Смрт Мајке Југовића</i> 3. Народна песма: <i>Марко Краљевић укида свадбарину</i> 4. Петар Кочић: <i>Јаблан</i>

– разликује хумористички и дитирамбски тон од елегичног тона; – илуструје веровања, обичаје, начин живота и догађаје у прошлости описане у књижевним делима; – уважава националне вредности и негује културноисторијску баштину; – препоручи књижевно дело уз кратко образложење; – упореди књижевно и филмско дело, позоришну представу и драмски текст; – повеже граматичке појмове обрађене у претходним разредима са новим наставним садржајима; – препозна делове речи у вези са њиховим грађењем; – разликује гласове српског језика по звучности и месту изговора; – разликује врсте гласовних прмена у једноставним примерима и примењује књижевнојезичку норму; – одреди врсте и подврсте заменица, као и њихов облик; – препознаје глаголска времена и употребљава их у складу са нормом; – разликује реченице по комуникативној функцији; – доследно примењује правописну норму; – користи правопис (школско издање); разликује дуги и кратки акценат у изговореној речи; – употребљава различите облике усменог и писменог изражавања: препричавање различитих типова текстова, без сажимања и са сажимањем, причање (о догађајима и доживљајима) и описивање; – разликује и гради аугментативе и деминутиве; – саставља обавештење, вест и кратак извештај; – разуме основна значења књижевног и неуметничког текста; – проналази, повезује и тумачи експлицитно и имплицитно садржане информације у краћем, једноставнијем књижевном и неуметничком тексту; – драматизује одломак одабраног књижевноуметничког текста; – говори јасно, поштујући стандарднојезичку норму; - изражајно чита обрађене књижевне текстове		- Исидора Секулић: <i>Буре</i> (одломак)/Бранко Ћопић: <i>Чудесна справа</i> - Иво Андрић: <i>Аска и вук</i> - Антон Павлович Чехов: <i>Вањка</i>/Италио Калвино: <i>Шума на ауто-пу-</i> ту (из збирке прича <i>Марковалдо или годишња доба у граду</i>) - Светлана Велмар Јанковић: <i>Сирото ждребе</i> (из <i>Књиге за Марка</i>) Књижевни термини и појмови Основна тема и кључни мотиви. Облици казивања: нарација (хронолошко приповедање), описивање, дијалог, монолог. Фабула/радња, редослед догађаја. Врсте епских дела: приповетка, роман. Културно-историјско предање (нпр. <i>Смрт Марка Краљевића</i>) ДРАМА Лектира 6. Коста Трифковић: <i>Избирачица</i> (одломак) 7. Миодраг Станисављевић: <i>И ми трку за коња имамо</i> (одломак) 8. Бранислав Нушић: <i>Аналфабета</i> (одломак) Књижевни термини и појмови Драмске врсте: комедија – основне одлике. Монолог и дијалог у дра- ми. Дидаскалије, реплика. Етапе драмске радње (заплет и расплет). НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ (бирати 2 дела) - Вук Караџић: Живот и обичаји народа српскога: <i>Божих</i> (одломак); <i>Бурђевдан</i> (одломак); <i>Додоле, прпоруше и чароце</i> (одломци) - Владимир Хулпах: <i>Легенде о европским градовима</i> (избор) - Никола Тесла: <i>Моји изуми</i> (поглавље по избору) - Жан-Бернар Пиј, Серж Блок, Ан Бланшар: <i>Енциклопедија лоших ђака, бунтовника и осталих генијалаца</i> (избор) Гроздана Олујић: <i>Били су деца као и ти</i> (избор)

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за шести разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС – бр. 5/2008, 3/2011 - др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016,3/2018, 12/2018 и 3/2020

Српски језик – додатни рад- 6. разред					
Садржаји програма	Број часова	Активности ученика	Активности наставника	Циљеви и задаци садржаја програма	Начин остваривања програма
<u>граматика</u> -говорне вежбе о слободно изабраним темама -знање и употреба падежа -прости и сложени глаголски облици.	9	-мотивација -разумевање текста прозног и лирског -богаћење говора и писане културе -оспособљавање за самосталан рад	-саопштава -слуша -чита и разговара -уводи ученике у самосталан рад -проверава усвојена знања (усменим и писменим путем)	-проширивање знања из граматике и књижевности -примена усвојеног знања кроз усмене и писмене вежбе -оспособљавање за самостални стваралачки рад -оспособљавање за разумевање текста	-рад на изузецима и компликованијим примерима -коришћење индуктивних и дедуктивних приступа -систематско праћење напредовања ученика
<u>Књижевност</u> -фабула, композиција књижевног текста: тема, идеја, психолошка и дескриптивна места -анализа књижевног дела -анализа лирске песме -анализа гледаних филмских и позоришних представа					

Српски језик – допунска настава 6.					
Садржаји програма	Број часова	Активности ученика	Активности наставника	Циљеви и задаци садржаја програма	Начин остваривања програма
-гласовне промене -глаголски облици -функција речи у реченици -разумевање књижевног -облици казивања	9	-слуша -чита -пише -развија љубав према матерњем језику -пита и разговара	-саопштава -објашњава -мотивише -проверава -указује на неправилности скицира -развија способност ученика	-оспособљава за усвајање основних знања из књижевности, граматике -оспособљава за самостални говор -мотивише за учење -развијање осећања за самостални стваралачки рад	-објашњавање правила -рад на једноставним примерима и реченицама -коришћење очигледности и поступности -прилагођа-вање садржаја психофизич-ким способностима ученика -систематско праћењерадасваког ученика

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Циљ учења Страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Разред **Шести**

Годишњи фонд часова **72**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ	ЈЕЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ (у комуникативним функцијама)
– разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе; – поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства; – размени једноставније информације личне природе; – у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима; – разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; – опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства; – разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење; – упуту предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; – затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности; – разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих; – упуту уобичајене молбе и захтеве; – честита, захвали се и извини се користећи једноставнија језичка средства;	ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА	<i>What's your first/last name/surname? Jack, this is Andrew. He's the new boy in our class. Hi Andrew. Nice to meet you. I'm glad to meet you too. What's your nickname? It's Andy. Where do you live? I live in Sunny Street. How do you go to school? I walk there/take the bus... What does your father do? He's a science teacher. Have you got/Do you have any brothers or sisters? No, I'm an only child, but my mum's got two sisters, Sophia and Lily. Aunt Lily is the eldest. She says I am her favourite nephew. This is my cousin, Bob. Where does he come from? He lives in Brisbane now, but he was born in London. Where were you born? When did you move there? We moved there when I was four. Where were you living when you started school? Who do you usually go out with? How long have you known Susan? For one year. Since last year.</i> <i>The Present Simple Tense</i> за изражавање сталних и уобичајених радњи. <i>The Past Simple Tense</i> глагола <i>to be</i> и осталих глагола (правилних и неправилних). <i>The Past Continuous Tense</i>. <i>The Present Perfect Tense</i> учесталијих глагола (правилних и неправилних). Питања са <i>Who/What/Where/When/Why...</i> Питања са препозиционим глаголима. Употреба и изостављање чланова при ближем одређивању лица, у фиксним изразима (<i>go to school/by car/on foot...</i>), са основним географским појмовима (називима улица, градова, држава...) (Интер)културни садржаји: устаљена правила учтивости комуникације; имена и надимци; родбина, породични односи и родбинске везе; већи градови у земљама циљне културе.
– разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – пружи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости; – разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости; – опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа; – разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости;	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	<i>What does Emma look like? She looks gorgeous. She's the prettiest girl in our class. What's he like? He's smart and hard-working. Noah doesn't care about anyone He's is selfish. My friend is sporty and good-looking, but he is very shy. Her clothes are cool! Samuel is as tall as his brother/not as(so) tall as his father. This laptop is less expensive than that one. It's the least expensive laptop in the shop. Jacob's room is usually tidy, but Michael's is often untidy/messy. You can find his clothes everywhere. Why is he exhausted? Because the trip was exhausting. The party was really exciting. Everybody was excited. She looks really unhappy. How does he swim? He swims well. We worked hard. He was running fast. It is raining heavily.</i> <i>Are they listening carefully? Ten minutes from here is the biggest wheel of its kind in the world – the London Eye. The buildings are amazing /fantastic. That's the cafe where my sister works. Is that the message which/that Tom sent? There's somebody/nobody/no one in the street. There was nothing strange in his voice. Everything was OK. This chair's uncomfortable. That's impossible!</i> <i>The Present Simple Tense</i> и <i>The Present Continuous Tense</i> за изражавање појава, радњи,

– размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; – опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости; – опише неки историјски догађај, историјску личност и сл. – разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих; – размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; – саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа; – разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; – изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставним језичким средствима; – разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/положај предмета и бића у простору и правац кретања и одговори на њих; – затражи и разуме обавештења о оријентацији/положају предмета и бића у простору и правцу кретања; – опише правац кретања и просторне односе једноставним, везаним исказима; – разуме једноставније забране, правила понашања, своје и туђе обавезе и реагује на њих; – размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту, као и на своје и туђе обавезе; – саопшти правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства; – разуме једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност; – формулише једноставније исказе који се односе на поседовање и припадност; – пита и каже шта неко има/нема и чије је нешто; – разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих; – изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење; – разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих; – изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење; – разуме једноставније изразе који се односе на количину и цену; – пита и саопшти колико нечега има/нема, користећи једноставнија језичка средства; – пита/каже/израчуна колико нешто кошта.	ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	стања и збивања у садашњости, <i>The Past Simple Tense</i> и <i>The Past Continuous Tense</i> за изражавање појава, радњи, стања и збивања у прошлости. Поређење придева по једнакости <i>as...as</i>, <i>not so/as...as</i>. Поређење придева са <i>less</i> и <i>the least</i>. Придеви са наставцима <i>–ed</i> и <i>–ing</i>. Творба и употреба прилога за начин (<i>beautifully, quickly, happily, well, badly, fast, hard...</i>) Употреба одређеног члана уз суперлатив придева. Употреба/изостављање одређеног члана уз називе места. (споменици, музеји, улице, паркови...). Релативне заменице <i>who, which, that, whose, where...</i> Неодређене заменице (<i>somebody, something, anybody, anything, nobody, no one, nothing, everything...</i>). Питања са <i>What...like, How, Why...</i> Негативни префикси <i>un-, im-...</i> (Интер)културни садржаји: особености наше земље и земаља говорног подручја циљног језика (знаменитости, географске карактеристике и сл.) <i>I'm going to the swimming pool. Would you like to come? Yes, please. I like swimming. Would you like a cup of tea? No, thank you/thanks. What are you doing next weekend? Do you want to come to my party? Yes, I'd love to. When is it? At 7.30 on Saturday. Do you fancy/How about a game of tennis this afternoon? Sorry. I can't. I've got a dance class. Shall we go to the sports centre today? Good idea. See you there at 6.00 pm. That's no good for me. What about 5.30? Yes, sure. How about trying my new computer game this morning? I'm afraid I can't. I'm looking after my little sister. Why don't we go to the park? Let's get out of here. That sounds good. The music is too loud.</i> <i>We could/ may/might stay here and watch DVDs. That's boring. If it is cold, put on your jacket. If you hurry, you won't miss the bus. If you don't feel well, you should see a doctor. I've got the flu. You must stay in bed and drink lots of hot drinks. If you don't stay up late, you won't feel tired. You shouldn't eat too much chocolate. Don't give your real name on the Internet.</i> <i>The Present Continuous Tense</i> за унапред договорене радње. Заповедни начин. Изрази: <i>How about...? What about...? Why don't we...? Would you like...? Do you want...? Shall we...? Let's...</i> Модални глаголи за изражавање предлога – <i>can/could/may/might</i>. Модални глаголи <i>should</i> за давање савета. Први кондиционал (Интер)културни садржаји: прикладно упућивање предлога, савета и позива и реаговање на предлоге, савете и позиве.
	ИЗРАЖАВАЊЕ МОЉБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	<i>Can/Could you help me with these bags, please? They're too heavy. Could I have a glass of water, please? Could I see your exercise book, please? Yes, just a minute. Oh, no. I can't find it. May I see your tickets, please? Here you are, sir. Thank you. Will you open the door for me? Sure.</i> <i>I'm so sorry for... It's all my fault. Sorry, it was an accident. I didn't mean to (break your skateboard). That's all right/OK. Never mind. It doesn't matter. Thank you for (your help). Thank you from the bottom of my heart. That's very kind of you. That means a lot to me. Don't mention it. It's nothing. You're welcome. Well done. Congratulations! Happy (festival).</i> <i>When does the train for Glasgow leave? It leaves at 7.38. School starts at 8.45. Which book do you want? The red one. Can I try on those trousers, please? Which ones? The blue ones.</i> Модални глаголи за изражавање молбе и захтева – <i>can/could/may</i>. <i>Would you like...?</i> <i>Will</i> за изражавање молби. <i>The Present Simple Tense</i> за изражавање утврђених програма,

		реда вожње, распореда и сл. Заменице <i>one, ones</i> . (Интер)културни садржаји: правила учтивих комуникација, значајни празници и догађаји, честитања.
	РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА	<i>Read the explanation and circle the correct words. State your problem and describe how you feel about it. Use the expressions below. Make a project about an important city in your town. Make a map and label the important places. To end the call, tap the „end call” button (typically a red button on the left side of your cell phone) or close your phone. Do not touch the adapter with wet hands.</i> Заповедни начин. (Интер)културни садржаји: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	<i>She rarely takes the bus to school. They usually play games in their free time. Does James play any musical instruments? Yes, he does. No, he doesn't. How many languages do you speak? What time do you usually wake up on school days? My sister doesn't eat fish. Water freezes at zero degrees Celsius. If /When you heat ice, it melts. What are you looking for? I am looking for my glasses. I can't find them. Shhh! I am trying to concentrate. What are you thinking about? Who are you talking to? Sorry, she can't come to the phone right now. She's having a shower. She is studying French in Paris. We are very busy these days. We are decorating the school hall. Look! It's raining. It doesn't usually rain here in summer. Does it rain a lot in your hometown? We normally grow vegetables, but this year we aren't growing any. I can't see anybody/anyone. How long has he played the guitar? For five years. / Since last summer. The Present Simple Tense за изражавање сталних и уобичајених радњи. The Present Continuous Tense за изражавање тренутних и привремених радњи. Разлике у употреби глаголских облика The Present Simple Tense и The Present Continuous Tense. The Present Perfect Simple Tense за изражавање радњи које су почеле у прошлости и још увек трају. Нулти кондиционал. Питања са препозиционим глаголима. Модални глагол <i>can</i> за изражавање способности. (Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања</i>
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	<i>When did Columbus discover America? Who invented the telephone? People lived in caves a long time ago. We saw a good film last week. She used to wear glasses. Did he use to drink tea every morning? No, he didn't. What did you do when you heard the noise? First, I called the police. What were you doing when you heard the noise? I was watching TV. At ten o'clock yesterday morning, I was cycling to school. I fell off my bike and hurt my knee. I couldn't stand up. Was there anyone to help? No, there wasn't. I was walking down the lane when I saw a beautiful lady. She was wearing a red dress and a big red hat. While I was sleeping, my brother was helping our father in the garden. She was sleeping when we came in. As soon as I saw them, I started to run. They have finished their project. They finished it yesterday. Who did you get the letter from? Have you ever been to London? Yes, I have. I was there last year. / No, I haven't. I have never been to London. He has just arrived. I've already learnt to use that program. Have they arrived yet? They haven't finished their dinner yet. The Past Simple Tense правилних и неправилних глагола, све употребе. The Past Continuous Tense, све употребе Used to. Контрастирање употребе и значења глаголских облика The Past Simple Tense и The Past Continuous Tense. The Present Perfect Simple Tense за изражавање искустава и радњи у неодређеној прошлости и са <i>ever, never, just, already, yet...</i> Контрастирање употребе и значења глаголских облика The Past Simple Tense и The Present Perfect Simple Tense. Модални глагол <i>could</i> за изражавање способности у прошлости <i>Linking words and phrases</i></i>

		(first, then, next, as soon as, after that, finally...).Питања са <i>Who/What/Where/When/Why...</i> Питања са препозиционим глаголима. (Интер)културни садржаји: историјски догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости
	ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	<i>She rarely takes the bus to school.They usually play games in their free time.Does James play any musical instruments? Yes, he does. No, he doesn't.How many languages do you speak? What time do you usually wake up on school days?My sister doesn't eat fish.Water freezes at zero degrees Celsius. If /When you heat ice, it melts. What are you looking for? I am looking for my glasses. I can't find them.Shhh! I am trying to concentrate. What are you thinking about? Who are you talking to?Sorry, she can't come to the phone right now. She's having a shower. She is studying French in Paris.We are very busy these days. We are decorating the school hall. Look! It's raining. It doesn't usually rain here in summer. Does it rain a lot in your hometown?We normally grow vegetables, but this year we aren't growing any. I can't see anybody/anyone.How long has he played the guitar? For five years./Since last summer.The Present Simple Tense за изражавање сталних и уобичајених радњи.The Present Continuous Tense за изражавање тренутних и привремених радњи.Разлике у употреби глаголских облика The Present Simple Tense и The Present Continuous Tense.The Present Perfect Simple Tense за изражавање радњи које су почеле у прошлости и још увек трају. Нулти кондиционал.Питања са препозиционим глаголима.Модални глагол can за изражавање способности.(Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања.</i>
	ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	<i>I'd like to try bungee jumping. I'm interested in swimming. What sports are you interested in? My hobby is collecting badges. What's your hobby?I'm starving. Shall I make a sandwich for you? Yes, please. I'm thirsty. Would you like some lemonade? What's wrong/the matter? I'm tired of/sick of/fed up with/bored with playing thigame.Are you tired? I'm exhausted.I'm cold/hot. I don't feel well. I feel sick. Why don't you go to bed? I'm nervous / frightened /upset /scared... Don't worry. Everything will be all right/just fine. It's going to be all right. Are you happy with your new friends? Oh, yes. I aso glad/happy to hear that. I've got/ I have a terrible headache. Take a painkiller.My ear hurts. I'm sorry to hear that.Oh dear! My finger is bleeding. Why don't you put a plaster on it? I've sprained my ankle. Put some ice on it. I'm in trouble. I don't know what to do.Stative verbs (be, want, hurt, have, feel, know...)</i> Заповедни начин. <i>Why don't we/you + инфинитивна основа глагола. Would like + именица/инфинитив глагола.Употреба придевско-предлошких израза tired of / sick of / fed up with / bored with.The Present Perfect Simple Tense</i> (Интер)културни садржаји: мимика и гестикулација; интересовања, хоби, забава, разонода, спорт и рекреација.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ	<i>Excuse me. How do I get to...? What's the best way to...? Could you tell me the way to...? Go straight on until you get to (a bridge). Cross (the bridge). Turn back. Go back. Turn left/right into... Take the first/second turning on the right/left. Go along... It's on the left/right. It's opposite/behind/between/in front of/near/next to/at the corner/just around the corner...</i> Заповедни начин.Предлози за изражавање положаја и просторних односа – <i>in front of, behind, between, opposite...</i> (Интер)културни садржаји: јавни простор; типичан изглед места..
		<i>Don't throw litter around. Save energy. Turn off lights when not in use. You can/can't sit here. The seat is/isn't free.Can I use your mobile phone? Sure.You mustn't use calculators during the exam. Students must turn off their phones in the classroom. Do you have to wear a uniform at</i>

	ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА	your school? John can't come because he has to work. I must get up early tomorrow morning. I don't have to take my dog for walk every day/tomorrow. My parents let me go out at weekends. They won't let us feed the animals. Our head teacher made us clean our classroom last Friday. John couldn't come because he had to work. He didn't have to come early yesterday. You should slow down, you shouldn't run down the corridor. Заповедни начин. Модални глаголи за изражавање дозволе, забране, правила понашања и присуство/одсуство обавезе – can/can't, must/mustn't, have to/don't/doesn't have to, had to/didn't have to, should/shouldn't. Let/Make + инфинитивна основа глагола. (Интер)културни садржаји: понашање на јавним местима; значење знакова и симбола.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	Is this your dog? No, it's Steve's dog. Whose house is this? It's Jane and Sally's house. They're Jane's and Sally's bags. These are the children's toys. That's my parents' car. This is my blanket. This blanket is mine. This isn't your card. It's hers. I've got/I have a ruler. Have you got/Do you have a pen? Sally hasn't got /doesn't have an umbrella. Саксонски генитив са именицом у једнини и множини (правилна и неправилна множина) – my friend's/ friends'/ children's books. Присвојне заменице mine, yours... Питања са Whose.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	I love working with people. I don't like skiing. I'm bad at it. What do/don't you like doing? Peter hates watching horror films. He enjoys playing video games. I can't/couldn't stand the heat. My favourite sport is tennis. What's your favourite sport? What are your hobbies and interests? Fifteen out of thirty people like tennis – eight boys and seven girls. Придевско-предлошке фразе – interested in, good/bad at, crazy about... Глаголи like/love/hate/enjoy/can't stand + глаголска именица Питања са What, Who, Why ... (Интер)културни садржаји: уметност, књижевност за младе, стрип, музика, филм..
	ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА	Tea is better than coffee. Of course. That's true. You are right. The food was great! I disagree/don't agree with you. It was awful. I think we should help him. Yes, I agree with you. He always helps his friends. I enjoy skiing. Me too. I don't think he will win the race. Well, I do. No chance! I don't believe it! That's right! That's wrong! Stative verbs (think, like, agree, believe...) Питања са What, Why, How ... (Интер)културни садржаји: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.
	ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, БРОЈЕВА И ЦЕНА	How many people are there (in the park)? There are two men/women and three children (in the park). How much fruit do we have? There isn't much fruit in the bowl. There aren't many books on the shelves. A lot of/Lots of people went to the match. A lot of/Lots of snow falls in winter. There were loads of apples on the table. There is a little lemonade in the bottle. There are a few apples. How much is this? It's € 2,365 (two thousand, three hundred and sixty-five euros). That's £ 245 (two hundred and forty-five pounds)/ \$300 (three hundred dollars). In my school, 60% of children eat junk food. Основни бројеви преко 1000. Правилна множина именица. Множина именица које се завршавају на -y, -f/fe: strawberries, shelves, knives... Множина именица које се завршавају на -o: kilos, potatoes... Синкретизам једнине и множине: sheep, fish... Најчешћи облици неправилне множине (men, women, children, people, feet, teeth, mice....). Бројиве и небројиве именице – rounds, money... Квантификатори – much, many, a lot of, lots of, loads of, a few, a little. Питања са How much/many. (Интер)културни садржаји: друштвено окружење; валуте циљних култура

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за шести разред основног образовања и васпитања („Сл. гласник РС – бр. 5/2008, 3/2011 - др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016, 3/2018, 12/2018 и 3/2020

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК –ДОПУНСКА НАСТАВА

Садржаји програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Активности у образовно-васпитном раду
Текстови -читање -разговор Граматика	1 2	Индивидуални разговори Саамостални рад (анализа прочитаног текста)	Правилно читају и спелују речи и одговарају на питања Разумеју текст-превод
-глаголски облици	4	Индивидуални разговори Истицање најважнијих правила и њихово објашњавање. Самостално решавање примера	Правилно формирају глаголске облике (Present Simple and Continuous, Past Simple, Present Perfect and Future Simple Tense
-придеви/прилози	1	Индивидуални разговори Истицање најважнијих правила и њихово објашњавање. Самостално решавање примера	Разликују придеве од прилога у реченици
-први кондиционал	1	Индивидуални разговори Истицање најважнијих правила и њихово објашњавање. Самостално решавање примера	Користе први тип условних реченица
Укупно	9		

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Циљ учења Музичке културе је да код ученика, развијајући интересовања за музичку уметност, стваралачко и критичко мишљење, формира естетску перцепцију и музички укус, као и одговоран однос према очувању музичког наслеђа и култури свога и других народа.

Разред **Шести**

Годишњи фонд часова **36**

ИСХОДИ У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
-повеже различите видове музичког изражавања са друштвено-историјским амбијентом у коме су настали; -наведе изражајна средства музичке уметности карактеристична за период средњег века и ренесансе; -уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у средњем веку и ренесанси; -опише улогу музике у средњовековној Србији; -уочи разлике између духовних и световних вокалних композиција средњег века и ренесансе; -издвоји начине коришћења изражајних средстава у одабраним музичким примерима; -објасни како је музика повезана са другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота; извођачке и техничке могућности инструмената; -одреди врсту музичког инструмента са диркама по изгледу и звуку; -опише разлику у начину добијања звука код инструмената са диркама; -препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила; -разликује вокално-инструменталне и инструменталне облике средњег века и ренесансе; -коментарише слушано дело у односу на извођачки састав и инструменте ; -идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника средњег века и ренесансе; -уочи сличности и разлике између православне и (римо)католичке духовне музике;	ЧОВЕК И МУЗИКА	Средњи век: Ранохришћанска музика. Византијско певање. Грегоријански корал. Рани облици вишегласја – мотет. Световна музика средњег века: трубадури, трувери минезенгери. Духовна и световна музика у средњовековној Европи и Србији. Музика средњег века као инспирација за уметничку и популарну музику. Ренесанса Развој духовног и световног вишегласја. Мотет, миса, мадригал. Највећи представници ренесансне вокалне музике: Ђ. П. да Палестрина, О. ди Ласо. Инструментална музика ренесансе.
	МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	Инструменти са диркама: оргуље, чембало, клавир, хармоника, челеста. Народни инструменти
	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Елементи музичке изражајности: темпо, динамика, тонске боје различитих гласова и инструмената. Слушање световне и духовне средњовековне и ренесансне музике. Слушање вокалних, вокално-инструменталних и инструменталних композиција, домаћих и страних композитора. Слушање дела традиционалне народне музике. Слушање дела инспирисаних фолклором.

-идентификује елементе средњовековне музике као инспирацију у музици савременог доба; -изводи музичке примере користећи глас, покрет и традиционалне и/или електронске инструменте, самостално и у групи; -примењује правилну технику певања; -примењује различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте, намене и карактера композиције; -развије координацију и моторику кроз свирање и покрет; -примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; -користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет; -комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом; -учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката; -изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност); -учествује у школским приредбама и манифестацијама; -понаша се у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама; -критички просуђује лош утицај прегласне музике на здравље; -користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Певање песама по слуху самостално и у групи. Певање песама из нотног текста солмизацијом. Извођење (певање или свирање) једноставних ритмичких и мелодијских мотива у стилу музике средњег века и ренесансе. Певање песама у комбинацији са покретом.Свирање по слуху дејих, народних и уметничких композиција на инструментима Орфовог инструментарија и/или на другим инструментима.Свирање из нотног текста дејих, народних и уметничких композиција на инструментима Орфовог инструментарија и/или на другим нструментимаИзвођење једноставнијих музичких примера у вези са обрађеном темом
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Креирање пратње за песме ритмичким и звучним ефектима, користећи притом различите изворе звука. Креирање покрета уз музику коју ученици изводе. Стварање мелодије на задати текст. Импровизација дијалога на инструментима Орфовог инструментарија и другим инструментима. Реконструкција музичких догађаја у стилу средњег века и ренесансе

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за шести разред основног образовања и васпитања(„Сл.гласник РС – бр. 5/2008, 3/2011 - др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016,3/2018, 12/2018 и 3/2020

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Циљ учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме, кроз практични рад оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.

Разред **Шести**

Годишњи фонд часова **36 часова**

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: – користи одабране информације као подстицај за стваралачки рад; – прави разноврсне текстуре на подлогама, облицима или у апликативном програму; – користи изражајна својства боја у ликовном раду и свакодневном животу; – обликује, самостално, или у сарадњи са другима, употребне предмете од материјала за рециклажу; – изрази своје замисли и позитивне поруке одабраном ликовном техником; – опише свој рад, естетски доживљај простора, дизајна и уметничких дела; – идентификује теме у одабраним уметничким делима и циљеве једно- ставних визуелних порука; – повезује карактеристичан експонат и одговарајући музеј; – разматра са другима шта и како је учио и где та знања може применити.	БОЈА	Пигментне боје (хроматске и ахроматске боје; основне и изведене боје). Дејство боја (утисак који боја оставља на посматрача; топле и хладне боје; комплементарне боје). Светлост и боја (светлост као услов за опажање боје, разлике у опажању боја; валер; градација и контраст). Примена боја (технике и средства: акварел, темпера, мозаик, витраж, апликативни програми...; изражајна својства боја у керамици, скулптури, графици, таписерији, дизајну одеће и обуће, индустријском дизајну...; примена у свакодневном животу ученика). Уметничко наслеђе (музеји и експонати).
	КОМУНИКАЦИЈА	Комуникативна улога уметности (теме, мотиви и поруке у визуелним уметностима; улога уметности у свакодневном животу). Уметничко наслеђе (уметност некад и сад).
	ТЕКСТУРЕ	Текстура (врсте текстура – тактилна и визуелна; текстуре у природи и уметничким делима, материјали и текстура, облик и текстура, линија и текстура, ритам и текстура). Уметничко наслеђе (грађевине, скулптуре и паркови).
	УОБРАЗИЉА	Стваралачка уобразиља (стварност и машта, значај маште; разноврсне информације као подстицај за стварање – снови, бајке, митови, легенде...). Уметничко наслеђе (необична уметничка остварења).
	ПРОСТОР	Амбијент (елементи који чине амбијент – дизајн ентеријера, атмосфера, корисници; утицај амбијента на расположење, активност и учење; обликовање школског простора; поставка изложбе).

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за шести разред основног образовања и васпитања(, Сл.гласник РС – бр. 5/2008, 3/2011 - др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016, 3/2018, 12/2018 и 3/2020

ИСТОРИЈА

Циљ учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.

Разред **Шести**

Годишњи фонд часова **72**

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:		
– образложи узроке и последице историјских догађаја на конкретним примерима; – пореди историјске појаве; – наведе најзначајније последице настанка и развоја држава у Европи и Средоземљу у средњем и раном новом веку; – на основу датих примера, изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском (на плану политике, економских прилика, друштвених и културних појава); – сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; – приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена; – на историјској карти лоцира правце миграција и простор насељен Србима и њиховим суседима у средњем и раном новом веку; – идентификује разлике између типова државног уређења у периоду средњег и раног новог века; – изводи закључак о значају српске средњовековне државности и издваја најистакнутије владарске породице; – пореди положај и начин живота жена и мушкараца, различитих животних доби, припадника постојећих друштвених слојева, у средњем и раном новом веку; – разликује основна обележја и идентификује најзначајније последице настанка и ширења различитих верских учења у средњем и раном новом веку; – на понуђеним примерима, разликује легенде и митове од историјских чињеница, као и историјске од легендарних личности;	ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	Основне одлике периода средњег века и новог века (појмови <i>средњи век</i>, <i>нови век</i>, <i>прединдустријско доба</i>, хронолошки и просторни оквири). Историјски извори за историју средњег века и раног новог века и њихова сазнајна вредност (писани и материјални).
	ЕВРОПА, СРЕДОЗЕМЉЕ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	Велика сеоба народа и стварање нових држава у Европи (германска и словенска племена, Бугари, Мађари, Викинзи).Најзначајније државе раног средњег века (Франачка држава, Визан-тијско царство, Арабљани). Религија у раном средњем веку (христијанизација и хришћанска црква, Велики раскол, ислам).Феудално друштво (структура, друштвене категорије, вазални односи).Српске земље и Балканско полуострво (досељавање Срба и Хрвата, односи са староседеоцима и суседима, формирање српских земаља, христијанизација, ширење писмености).Истакнуте личности: Јустинијан, Карло Велики, кнез Властимир, цар Симеон, Јован Владимир, Василије II, краљ Михаило, Тирило и Методије.
	ЕВРОПА, СРЕДОЗЕМЉЕ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	Државно уређење (типови европских монархија; република).Сусрети и прожимања цивилизација и народа (хришћанство, ислам, јудаизам, Крсташки ратови, најзначајнији путописци и њихова путовања – Марко Поло, Ибн Батута и др).Српске земље и суседи (краљевина и царство, деспотовина, аутоке-фална црква, односи са Византијом, Угарском, Бугарском, Венецијом, османска освајања у југоисточној Европи).Свакодневни живот у Европи и српским земљама (двор и дворски живот, живот на селу и граду – занимања, родни односи, правоверје и јереси, куга).Опште одлике средњовековне културе (верски карактер културе, ви-тешка култура, културне области, школе и универзитети, проналасци; писана и визуелна култура код Срба, легенде – Косовска, о краљу Артуру...).Истакнуте личности: Фридрих Барбароса, Ричард Лавље Срце, Саладин, Стефан Немања, Стефан Првовенчани, Сава Немањић, краљ Милутин, Стефан Душан, кнез Лазар и кнегиња Милица, Твртко I Котроманић, Стефан Лазаревић, деспот Ђурађ, султанија Мара, Ђурађ Кастриот Скендербег, Балшићи, Црнојевићи, Мехмед II Освајач

– образлаже најважније последице научно-техничких открића у периоду средњег и раног новог века; – идентификује основне одлике и промене у начину производње у средњем и раном новом веку; – илуструје примерима значај прожимања различитих цивилизација; – разликује споменике различитих епоха, са посебним освртом на оне у локалној средини; – илуструје примерима важност утицаја политичких, привредних, на- учних и културних тековина средњег и раног новог века у савременом друштву; – користећи ИКТ, самостално или у групи, презентује резултате елементарног истраживања заснованог на коришћењу одабраних историјских извора и литературе; – повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим исто- ријским контекстом (хронолошки, политички, друштвени, културни); – учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања.	ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У РАНОМ НОВОМ ВЕКУ (Прединдустријско доба	Велика географска открића и колонизација (истакнути морепловци и њихова путовања, сусрет са ваневропским цивилизацијама – Северна и Јужна Америка, Индија, Африка, Кина, Јапан, Аустралија; после- дице). Опште одлике културе раног новог века (основна обележја хуманизма и ренесансе; књижевност, политичка мисао, промене у свакодневном животу, обичаји и веровања – прогон „вештица”...). Реформација и противреформација (узроци, протестантизам, католич- ка реакција – улога језуита; верски сукоби и ратови). Појава апсолутистичких монархија (промене у државном уређењу, централизација државе, положај владара). Врхунац моћи Османског царства (освајања, држава и друштво). Живот Срба под османском, хабзбуршком и млетачком влашћу (обнова Пећке патријаршије; мењање верског и културног идентитета – исламизација, покатоличавање, унијаћење; учешће у ратовима, отпори и сеобе, положај и привилегије, Војна крајина). Истакнуте личности: Јохан Гутенберг, Изабела Кастиљска, Кри- стифор Колумбо, Фернандо Магелан, Леонардо да Винчи, Мике- ланђело Буонароти, Николо Макијавели, Никола Коперник, Исак Њутн, Мартин Лутер, Карло V и Филип II Хабзбуршки, Елизабета I, Вилијам Шекспир, Луј XIV, Сулејман Величанствени, Мехмед-паша Соколовић, Арсеније III Црнојевић, Арсеније IV Јовановић

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за шести разред основног образовања и васпитања(„Сл.гласник РС – бр. 5/2008, 3/2011 - др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016,3/2018, 12/2018 и 3/2020

ДОДАТНА НАСТАВА-ИСТОРИЈА

Садржај	Број часова	Начин реализације програма	Врсте активности у образовно-васпитном раду
Европа и Средоземље у раном средњем веку	2	Обнављање градива петог разреда, разумевање појма средњи век, феудализам, помоћу уџбеника и историјских текстова	Израда шеме феудалних држава, феудалног поседа, структуре друштва
Срби и њихово окружење у раном средњем веку	2	Појава Срба на историјској сцени, њихова сеоба, обичаји начин живота, насељавање помоћу уџбеника и историјских текстова	Рад на карти и историјским изворима
Европа у позном средњем веку	2	Разумевање процеса карактеристичних за Европу позног средњег века, крсташки ратови помоћу уџбеника и историјских текстова	Повезивање градива са оним што су ученици читали, гледали филмове; разумевање духа времена
Срби и њихово окружење у позном средњем веку	2	Значај династије Немањића за Србију и окружење Радса уџбеником и историјским текстовима	Илустрације, израда родослова, задужбине Немањића
Српске земље и њихово окружење у доба Османлијских освајања	2	Моравска Србија и Српска деспотовина, допринос српског народа у борби против Турака помоћу уџбеника и историјских текстова	Рад на уџбенику, карти, родословима, гледање дијапозитива

ДОПУНСКА НАСТАВА-ИСТОРИЈА

Садржај	Број часова	Начин реализације програма	Врсте активности у образовно-васпитном раду
Основе феудалног друштва	2	Објашњавање основних појмова везаних за феудализам (феуд, феудалац, вазал, сениор...) Читање одломака из књиге и анализирање-учимо учење	Слушају, питају, одговарају на питања, читају лекцију из књиге заједно са наставником
Сналажење на историјској карти: Византија, Франачка, српске земље у раном средњем веку, држава Немањића, Бугарска, Угарска, ширење Турске на Балкану	2	Задавање појмова и њихово налажење на различитим историјским каретама Учење читања историјске карте	Проналазе задате појмове на карти Сналазе се на карти: читају ознаке...
Сналажење у историјским изворима и њихова анализа: песме Косовског циклуса, текстови о Светом Сави	1	На примерима историјских извора тражити податке, извлачити закључке, повезивати их са ученим градивом	Читање историјских извора, проналажење одговора, анализа, препознавање једноставних информација које нам нуди извор...
Представљање градива кроз адекватне дијапозитиве	1	Кроз дијапозитиве обновити лекцију, или објаснити оно што није јасно	Посматрају дијапозитиве, питају, одговарају на питања наставника
Занимљива историја: Змајев витешки ред и Милош Обилић, Марко Краљевић	1	Повећање заинтересованости за активности из историје	Квизови, асоцијације, гледање цд-ова и ДВД-ијева
Припремање за контролни	1	Прорађивање пређеног градива по целинама	Вежбање, проналажење на карти, одговарање на питања...

ГЕОГРАФИЈА

Циљ учења Географије је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичко-географским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма.

Разред **Шести** Годишњи фонд часова **72 часа**

ИСХОДИ	ОБЛАСТ / ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:		
успоставља везе између физичко-географских и друштвено-географских објеката, појава и процеса; одређује математичко географски положај на Земљи; анализира, чита и тумачи општегеографске и тематске карте; оријентише се у простору користећи компас, географску карту и сателитске навигационе системе; доводи у везу размештај светског становништва са природним карактеристикама простора; анализира компоненте популационе динамике и њихов утицај на формирање укупних демографских потенцијала на примерима Србије, Европе и света; анализира различита обележја светског становништва и развија свест о солидарности између припадника различитих социјалних, етничких и културних група; анализира географски положај насеља; објашњава континуиране процесе у развоју насеља и даје примере у Србији, Европи и свету; доводи у везу типове насеља и урбане и руралне процесе са структуром становништва, миграцијама, економским и глобалним појавама и процесима; уз помоћ географске карте анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности; доводи у везу размештај привредних објеката и квалитет животне средине; вреднује алтернативе за одрживи развој у својој локалној средини, Србији, Европи и свету; објасни политичко-географску структуру државе; представи процесе који су довели до формирања савремене политичко-географске карте света; објасни како се издвајају географске регије; илуструје уз помоћ карте најважније географске објекте, појаве и процесе на простору Европе	ДРУШТВО И ГЕОГРАФИЈА	Друштвена географија, предмет проучавања и подела
	ГЕОГРАФСКА КАРТА	Географска/картографска мрежа. Географска ширина и географска дужина, часовне зоне. Појам карте и њен развој кроз историју. Елементи карте (математички, географски и допунски). Картографски знаци и методе за представљање рељефа на карти. Подела карата према садржају и величини размера. Оријентација у простору и оријентација карте, мерење на карти, сателитски навигациони системи.
	СТАНОВНИШТВО	Основни појмови о становништву: демографски развитак и извори података о становништву. Број и распоред становништва на Земљи. Природно кретање становништва. Миграције становништва. Структуре становништва: биолошке и друштвено-економске. Савремени демографски процеси у Србији, Европи и свету.
	НАСЕЉА	Појам и настанак првих насеља. Положај и географски размештај насеља. Величина и функције насеља. Типови насеља. Урбанизација. Град – унутрашња структура и односи са околним простором. Село и рурални процеси.
	ПРИВРЕДА	Привреда, привредне делатности и сектори привреде. Пољопривреда и географски простор. Индустрија и географски простор. Саобраћај, туризам и географски простор. Ванпривредне делатности. Развијени и неразвијени региони и државе и савремени геоекономски односи у свету. Концепт одрживог развоја.
	ДРЖАВА И ИНТЕГРАЦИОНИ ПРОЦЕСИ	Појам и настанак првих држава. Географски положај државе. Величина и компактност територије државе. Појам и функција државних граница. Главни град. Облик владавине. Политичко-географска карта Европе после Другог светског рата. Политичко-географска карта света после Другог светског рата. Територијални интегритет и спорови. Интеграциони процеси
	ГЕОГРАФИЈА ЕВРОПЕ	Географске регије и регионална географија. Положај и границе Европе. Природне карактеристике Европе. Становништво Европе. Насеља Европе. Привреда Европе. Географске регије Европе.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за шести разред основног образовања и васпитања („Сл. гласник РС – бр. 5/2008, 3/2011 - др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016, 3/2018, 12/2018 и 3/2020)

ГЕОГРАФИЈА-ДОПУНСКА НАСТАВА

Садржај програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Активности у образовно- васпитном раду
ГЕОГРАФСКА КАРТА	4	-уз помоћ географске карте анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности;	-размишљају-постављају питања,на карти показују делове светског мора,упознају биљни и животињски свет на Земљи
СТАНОВНИШТВО, НАСЕЉА,ПРИВРЕДА	1	-представља методом демонстрације становништво и привреду на Земљи	-бележе земље са најмањим и највећим бројем становништва
РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА ЕВРОПЕ	5	-методом разговора упознати са поделом Европе на регије и политичку поделу регија.	показују на карти државе и главне градове Европе

ГЕОГРАФИЈА-ДОДАТНА НАСТАВА

Циљеви додатног рада:Додатни рад је планиран за заинтересоване и талентоване ученике, за стицање знања већег обима, израду и представљање презентација географских појава и процеса, размену мишљења и извођење закључака о географским одликама различитог типа. Кроз додатни рад се врши и припрема за такмичењ ученика

Садржај програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Активност и у образовно-васпитном раду
ПЛАНЕТА ЗЕМЉА	3	-разговор -демонстрација -метода читања -метода писања -графички радови -проблем	Оспособљавање за учење повезивањем,упоређивањем, демонстрацијом.Посматрање,праћење ангажовања ученика;Продукти ученикових активности; Белешке ; Задовољство ученика на часу, домаћи задаци
СТАНОВНИШТВО,НАСЕЉА,ПРИВРЕДА	1		
РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА ЕВРОПЕ	4		

ФИЗИКА

Циљ учења Физике јесте упознавање ученика са природним појавама и основним законима природе, стицање основе научне писмености, оспособљавање за уочавање и распознавање физичких појава и активно стицање знања о физичким феноменима кроз истраживање, усвајање основа научног метода и усмеравање према примени физичких закона у свакодневном животу и раду.

VI разред (2 часа недељно, 72 часа годишње)

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
-разликује врсте кретања према облику путање и према промени брзине и одређује средњу брзину; -објашњава узајамно деловање тела у непосредном додиру (промена брзине, правца и смера кретања, деформација тела) и узајамно деловање тела која нису у непосредном додиру (гравитационо, електрично и магнетно деловање); -разликује деловање силе Земљине тежине од тежине тела; -повезује масу и инерцију, разликује масу и тежину тела, препознаје их у свакодневном животу и решава различите проблемске задатке (проблем ситуације); -демонстрира утицај трења и отпора средине на кретање тела и примењује	УВОД У ФИЗИКУ	Физика као природна наука. Физика и математика. Физика и техника. Физика и медицина. Методы истраживања у физици (посматрање, мерење, оглед...). Огледи који илуструју различите физичке појаве (из свакодневног живота). <i>Демонстрациони огледи:</i> - Како савити млаз воде? - Мехури од сапунице имају облик сфере, зашто? - Када настаје електрично пражњење? - Направи дугу. - Опишимо лик предмета у равном и сферном огледалу. Улога мерења у физици и у свакодневном животу (мерење времена, дужине, површине и запремине...).
	КРЕТАЊЕ	Кретање у свакодневном животу. Релативност кретања. Појмови и величине којима се описује кретање (путања, пут, време, брзина, правац и смер кретања). Векторски карактер брзине. Подела кретања према облику путање и брзини тела. Зависност пређеног пута и брзине од времена код равномерног праволинијског кретања. Променљиво праволинијско кретање. Средња брзина. <i>Демонстрациони огледи:</i> - Кретање куглице по Галилејевом жљебу. - Кретање мехура ваздуха (или куглице) кроз вертикално постављену дугу провидну цев са течномшћу. Лабораторијска вежба 1. Одређивање средње брзине променљивог кретања тела и сталне брзине равномерног кретања помоћу стаклене цеви са мехуром (или куглицом).

добре и лоше стране ових појава у свакодневном животу; -демонстрира појаву инерције тела, деформације тела под дејством силе, узајамно деловање наелектрисаних тела и узајамно деловање магнета, притисак чврстих тела и течности; -разликује преношење силе притиска кроз чврста тела и течности и наводи примере примене (хидраулична преса, кочнице аутомобила, ходање по снегу...); -познаје примену хидростатичког притисака (принцип рада водовода, фонтане); -изражава физичке величине у одговарајућим мерним јединицама међународног система (SI) и разликује основне и изведене физичке величине, претвара веће јединице у мање и обрнуто (користи префиксе микро, мили, кило, мега);	СИЛА	Узајамно деловање два тела у непосредном додиру и последице таквог деловања: покретање, заустављање и промена брзине тела, деформација тела (истезање, сабијање, савијање), трење при кретању тела по хоризонталној подлози и отпор при кретању тела кроз воду и ваздух. Узајамно деловање два тела која нису у непосредном додиру (гравитационо, електрично, магнетно). Сила као мера узајамног деловања два тела, правац и смер деловања. Векторски карактер силе. Слагање сила истог правца. Процена интензитета силе демонстрационим динамометром. Сила Земљине теже. Тежина тела као последица деловања силе Земљине теже. <i>Демонстрациони огледи.</i> - Истежање и сабијање еластичне опруге. Трење при клизању и котрљању. Слободно падање. - Привлачење и одбијање наелектрисаних тела. - Привлачење и одбијање магнета.
	МЕРЕЊЕ	Основне и изведене физичке величине и њихове јединице (префикси микро, мили, кило, мега). Међународни систем мера. Мерила и мерни инструменти (опсег и тачност). Директно и индиректно мерење. Појам средње вредности мерене величине и грешке мерења при директним мерењима. <i>Демонстрациони огледи.</i> - Мерење дужине (метарска трака, лењир), запремине (мензура) и времена (часовник, хронометар). - Приказивање неких мерних инструмената (вага, термометри, електрични инструменти). <i>Лабораторијске вежбе</i> 1. Мерење димензија тела лењиром са милиметарском поделом. 2. Мерење запремине чврстих тела неправилног облика помоћу мензуре. 3. Мерење еластичне силе при истезању и сабијању опруге. 4. Мерење силе трења при клизању или котрљању тела по равној подлози.

-процењује вредност најмањег подеока код мерних инструмената (односно, тачност мерења); -мери тежину, дужину, време, запремину и масу и на основу мерених вредности одређује густину и притисак; -одређује средњу вредност мерене величине и грешку мерења; -решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (брзина, тежина, густина, притисак чврстих тела и течности...).	МАСА И ГУСТИНА	Инертност тела. Закон инерције (Први Њутнов закон механике). Маса тела на основу појма о инертности и о узајамном деловању тела. Маса и тежина као различити појмови. Мерење масе тела вагом. Густина тела. Средња густина тела. Одређивање густине чврстих тела. Одређивање густине течности мерењем њене масе и запремине. <i>Демонстрациони огледи.</i> -Илустровање инертности тела. -Судари двеју кугли (а) исте величине, истог материјала, (б) различите величине, истог материјала, (в) исте величине, различитог материјала. -Мерење масе вагом. -Течности различитих густина у истом суду – „течни сендвич” -Суво грожђе у газираној води. -Мандарина са кором и без коре у води. Лабораторијске вежбе 1.Одређивање густине чврстих тела правилног и неправилног облика. 2.Одређивање густине течности мерењем њене масе и запремине. 3. Калибрисање еластичне опруге и мерење тежине тела динамоме- тром.
	ПРИТИСАК	Притисак чврстих тела.Притисак у мирној течности. Хидростатички притисак. Спојени судови. Атмосферски притисак. Торичелијев оглед. Зависност атмосферског притиска од надморске висине. Барометри.Преношење спољњег притиска кроз течности и гасове у затвореним судовима. Паскалов закон и његова примена.<i>Демонстрациони огледи.</i> -Зависност притиска чврстих тела од величине додирне површине и од тежине тела. -Стаклена цев са покретним дном за демонстрацију хидростатичког притиска. -Преношење притиска кроз течност (стаклена цев с мембраном, Херонова боца, спојени судови). -Хидраулична преса (нпр. два медицинска инјекциона шприца различитих попречних пресека спојена силиконским цревом). -Огледи који илуструју разлику притисака ваздуха (како се ваздух може „видети”, како свећа може да гори под водом). -Огледи који илуструју деловање атмосферског притиска. Лабораторијска вежба 1. Одређивање зависности хидростатичког притиска од дубине воде

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за шести разред основног образовања и васпитања(„Сл.гласник РС – бр. 5/2008, 3/2011 - др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016,3/2018, 12/2018 и 3/2020

ДОДАТНИ РАД- Физика 6.разред

На часовима додатне наставе се окупљају ученици који показују више интересовања за ову науку и њене садржаје. За ученике који хоће да знају више планирају се нови садржаји који се наслањају на садржаје из редовне наставе.

Циљ додатне наставе је: идентификовати даровите ученике, подстицати и проширивати интересовање за физику, развијати њихове склоности и способности ка истраживачком раду као и даље проширивање и продубљивање садржаја редовне наставе. Кроз додатну наставу оспособљавати ученике да изводе сами једноставне огледе користећи многе предмете и материјале из свакодневног живота.

Оријентациони садржаји програма

1. Видео-запис или симулација на рачунару различитих врста кретања у свакодневном животу
2. Релативна брзина праволинијског кретања
3. Решавање проблема у вези са израчунавањем брзине праволинијског кретања
4. Решавање проблема у вези са израчунавањем пута и средње брзине
5. Таблично и графичко приказивање пређеног пута и брзине у зависности од времена
6. Видео-запис или симулација на рачунару различитих облика међусобних деловања тела
7. Резултујућа сила која делује на телу (опруга)
8. Видео-запис или симулација рада различитих мерила и мерних инструмената
9. Међународни систем мера и њихово коришћење
10. Апсолутна и релативна грешка мерења
11. Видео-запис или симулација на рачунару мерења времена, пута, брзине и силе
12. Видео-запис или симулација на рачунару примери за инертност тела
13. Решавање проблема у којима се користе величине (маса, тежина и густина)
14. Видео-запис или симулација на рачунару разних примера притиска тела као и притиска у течности и гасу
15. Хидростатички притисак (принцип рада водовода, фонтане)

Поред понуђених садржаја могу се реализовати и теме за које ученици покажу посебно интересовање.

ДОПУНСКИ РАД- Физика 6.разред

Допунски рад се организује за ученике који нису успешни у редовној настави.

Циљ допунске наставе је да ученику уз додатну помоћ наставника стекне минимум основних знања из садржаја који предвиђа програм физике у основној школи.

Оријентациони садржаји програма

- 1.Кретање у свакодневном животу
- 2.Појмови и величине које описују кретање
- 3.Променљиво праволинијско кретање
- 4.Сила као мера узајамног деловања
- 5.Сила земљине теже и тежина тела
- 6.Мерење дужине
- 7.Мерење површине и запремине
- 8.Густина тела.Одређивање густине чврстих тела
- 9.Одређивање густине течности
- 10.Притисак чврстих тела
- 11.Хидростатички притисак
- 12.Паскалов закон и примена

Поред понуђених садржаја могу се реализовати и садржаји за које ученици покажу низак степен знања.

МАТЕМАТИКА

Циљ учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

VI разред

Годишњи фонд часова **144 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ-
-прочита, запише, упореди и представи на бројевној правој целе и рационалне бројеве (записане у облику разломка или у децималном запису); -одреди супротан број, апсолутну вредност и реципрочну вредност рационалног броја; - израчуна вредност једноставнијег бројевог израза и реши једноставну линеарну једначину и неједначину у скупу рационалних бројева; - реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину; - примени пропорцију и проценат у реалним ситуацијама; - прикаже податке и зависност између две величине у координатном систему (стубичасти, тачкасти и линијски дијаграм); - тумачи податке приказане табелом и графички; - класификује троуглове односно четвороуглове на основу њихових својстава; - конструише углове од 90° и 60° и користи њихове делове за конструкције других углова; - уочи одговарајуће елементе подударних троуглова;	ЦЕЛИ БРОЈЕВИ	Скуп целих бројева (Z). Супротан број. Апсолутна вредност целог броја. Приказ целих бројева на бројевној правој. Упоредивање целих бројева. Основне рачунске операције у скупу Z и њихова својства. Изрази са целим бројевима
	РАЦИОНАЛНИ БРОЈЕВИ	Први део Скуп рационалних бројева. Супротан број. Апсолутна вредност рационалног броја. Приказ рационалних бројева на бројевној правој. Упоредивање рационалних бројева. Основне рачунске операције у скупу Q и њихова својства. Изрази са рационалним бројевима. Једначине и неједначине : $ax + b = c$; $ax + b \leq c$; $ax + b < c$; $ax + b \geq c$; $ax + b > c$ ($a, b, c \in Q, a \neq 0$). Други део Координатни систем. Приказ података у координатном систему. Приказ зависности међу величинама. Размере, пропорције и проценти. Директна пропорционалност. Обрнута пропорционалност.

-утврди да ли су два троугла подударна на основу ставова подударности; -конструише троугао, паралелограм и трапез на основу задатих елемената (странице и углови троуглова и четвороуглова и дијагонала четвороугла); -примени својства троуглова и четвороуглова у једноставнијим проблемским задацима; -сабира и одузима векторе и користи их у реалним ситуацијама; -одреди центар описане и уписане кружнице троугла; -примењује особине централне и осне симетрије и транслације у једноставнијим задацима; - израчуна површину троугла и четвороугла користећи обрасце или разложиву једнакост.	ТРОУГАО	Први део Појам троугла. Обим троугла. Једнакокраки и једнакостранични троуглови. Висина троугла. Углови троугла. Збир углова троуглова. Врсте троуглова према угловима. Однос између страница и углова троугла. Неједнакост троугла. Конструкције неких углова (60°, 120°, 30°, 45°, 75°, 135°) Други део Основне конструкције троуглова. Појам подударности и ставови подударности. Централна симетрија и подударност. Осна симетрија и подударност. Центар описане и уписане кружнице троугла
	ЧЕТВОРОУГАО	Четвороугао. Углови четвороугла. Збир углова четвороугла. Паралелограм. Особине паралелограма. Услови да четвороугао буде паралелограм. Ромб, правоугаоник и квадрат. Конструкција паралелограма. Сабирање и одузимање вектора. Множење вектора бројем. Трапез. Особине трапеца. Средња линија троугла и трапеца. Конструкције трапеца. Делтоид.
	ПОВРШИНА ЧЕТВОРОУГЛА И ТРОУГЛА	Појам површине фигуре, површина правоугаоника и квадрата. Једнакост површина подударних фигура. Површина паралелограма, троугла, трапеца. Површина четвороугла с нормалним дијагоналама

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за шести разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС – бр. 5/2008, 3/2011 - др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016, 3/2018, 12/2018 и 3/2020

ДОДАТНА НАСТАВА–МАТЕМАТИКА

Садржаји програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Активности у образовно-васпитном раду
Цели бројеви	6	-Утврдити операције сабирања и одузимања у скупу целих бројева -Решавати сложене изразе са целим бројевима -Решавати задатке са апсолутном вредношћу -Увежбати једначине и неједначине са апсолутним вредношћу и приказивање решења у облику интервала и на бројевној правој -Решавати задатке са такмичења и указивати на дедуктивно закључивање -Решавати задатке на више начина и развијати логичко размишљање код ученика	Умеју да израчунавају вредност сложених израза, поштују приоритет операција и приоритет заграда.Рачунају вредности израра са апсолутном вредношћу.Решавају једначине и неједначине са апсолутном вредношћу и на адекватан начин представљају решење.Користе знање о простим бројевима из петог разреда у логичким задацима са такмичења.Раде задатке од ранијих година са такмичења, као и насградне и конкурсне задатке из математичког листа
Рационални бројеви	7	Израчунавати вредност сложених бројевних израза у скупу рационалних бројева.Решавати сложене једначине у скупу Q Решавати задатке са мешовитим записом.Утврдити појам процента.Решавати задатке у којима се тражи и проценат и главница, као и задатке са двојним процентним променама	Умеју да рачунају вредност сложеног израза у скупу Q.Представљају решење неједначине са апсолутном вредношћу на бројевној правој.Повезују раније стечено знање о разломцима и целим бројевима са новим.Израчунавају процентни износ, проценат(повећања, смањења)и процентни износ
Троугао	6	Решавати сложене задатке са угловима троугла (коришћењем симетрале угла, своства једнакокраког и правоуглог троугла) Поновити својства свих врста троуглова и показати њихову примену у задацима.Савладати сложене конструкције троугла.Примењивати основне неједнакости за странице троугла Конструисати значајне тачке троугла и користити њихова својства Указати на особине правоуглог троугла и његову примену у задацима Развијати осећај за проналежење елемената у поступку доказивања подударности	Израчунавају углове троугла користећи својства троугла и раније знање о угловима.Одређују дужине страница троугла на примењујући основне неједнакости за странице троугла.Конструишу све врсте троуглова и њихове значајне тачке.Рачунају странице и углове правоуглог троугла са карактеристичним угловима($30^\circ, 45^\circ, 60^\circ$).Поступно доказују подударност троуглова
Четвороугао	6	Укратко поновити особине о свих врста четвороуглова , а затим их применити у сложеним задацима.Одговарати на постављена питања,отклањати дилеме ученика.Рачунати углове четвороугла.Указати на корелацију градива између троугла и четвороугла и наводити ученике да примене раније стечена знања.Савладати сложене конструкције четвороугла	Знају својства четвороугла и примењују них у задацима Умеју да конструишу четвороугао на основу података који нису непосредно дати.Знају да израчунају углове четвороугла
Површина четвороугла и троугла	7	Обновити правила за израчунавање површине конвексних четвороуглова.Вежбати конверзију мерних јединица.Вежбати површину сложених фигура , дељењем на познате.Израчунавати површину тражењем неопходних елемената на основу особина троуглова и четвороуглова, као и на основу карактеристичних углова у троуглу	Рачунају површину свих равних фигура.Умеју да конвертују мерне јединице у веће и мање од датих.Користећи својства троугла и четвороугла рачунају површине тражених фигура. Вежбају задатке са такмичења

ДОПУНСКА НАСТАВА–МАТЕМАТИКА

Садржаји програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Активности у образовно-васпитном раду
Цели бројеви	4	- Савлађивање основних операција с природним и целим бројевима, као и усвајање основних својстава тих операција кроз решавање једноставнијих задатака	- Постављају питања. Решавају задатке у свескама и на табли. Размишљају, одговарају, коментаришу, раде домаће...
Рационални бројеви	5	- Савлађивање основних операција с рационалним бројевима, као и усвајање основних својстава тих операција кроз решавање једноставнијих задатака.	- Постављају питања. Решавају задатке у свескама и на табли. Размишљају, одговарају, коментаришу, раде домаће...
Троугао	4	Поновити основна знања о троуглу и демонстрирати решавање простијих задатака са троуглом Разликовати врсте троуглова и савладати збир унутрашњих и спољашњих углова Савладати основне конструкције троугла	Схватају појам троугла Разликују врсте троуглова Умеју да конструишу троугао Умеју да израчунају углове
Четвороугао	3	Укратко поновити основне појмове о четвороуглу, а затим решавати једноставније задатке. Одговарати на постављена питања, отклањати дилеме ученика Разликовати врсте четвороуглова и савладати збир унутрашњих и спољашњих углова Савладати основне конструкције четвороугла	Знају шта је четвороугао. Умеју да конструишу четвороугао. Знају да израчунају углове четвороугла Разликују врсте четвороуглова
Површина четвороугла и троугла	7	Обновити површину правоугаоника и квадрата и објаснити појам површине Савладати формуле и њихову примену кадасу елементи непосредно дати Инсистирати на изједначавању мерних јединица	Рачунају површину правоугаоника и квадрата. Знају формуле за површину одговарајућих фигура. Израчунавају површину на основу датих елемената

БИОЛОГИЈА

Циљ учења Биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.

Разред **Шести**

Годишњи фонд часова **72 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ ПРЕПОРУЧЕНИ
– упореди грађу животиња, биљака и бактерија на нивоу ћелија и нивоу организма; – повеже грађу и животне процесе на нивоу ћелије и нивоу организма; – одреди положај органа човека и њихову улогу; – цртежом или моделом прикаже основне елементе грађе ћелије једно- ћелијских и вишећелијских организама; – користи лабораторијски прибор и школски микроскоп за израду и посматрање готових и самостално израђених препарата; – хумано поступа према организмима које истражује; – направи разлику између животне средине, станишта, популације, екосистема и еколошке нише; – размотри односе међу члановима једне популације, као и односе између различитих популација на конкретним примерима; – илуструје примерима међусобни утицај живих бића и узајамни однос са животном средином; – истражи утицај средине на испољавање особина, поштујући принципе научног метода; – идентификује примере природне и вештачке селекције у окружењу и у задатом тексту/илустрацији; – повеже еволутивне промене са наследном варијабилношћу и природ ном селекцијом; – групише организме према особинама које указују на	ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	Грађа живих бића – спољашња и унутрашња. Грађа људског тела: хијерархијски низ од организма до ћелије. Једноћелијски организми – бактерија, амеба, ћелија квасца. Удружи- вање ћелија у колоније. Вишећелијски организми – одабрани примери гљива, биљака и животиња. Основне животне функције на нивоу организма: исхрана, дисање, транспорт и елиминација штетних супстанци, размножавање. Разлике у грађи биљака, гљива и животиња и начину функционисања, као и сличности и разлике у обављању основних животних процеса. Откриће ћелије и микроскопа. Основна грађа ћелије (мембрана, цитоплазма, једро, митохондрије, хлоропласти). Разлика између бактеријске, и биљне и животињске ћелије. Ћелијско дисање, стварање енергије, основне чињенице о фотосинтези.
	ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	Популација, станиште, екосистем, еколошке нише, адаптације, живот- не форме, трофички односи – ланци исхране. Абиотички и биотички фактори. Значај абиотичких и биотичких фактора. Антропогени фактор и облици загађења. Угрожавање живих бића и њихова заштита.
	НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	Наследни материјал (ДНК, гени). Телесне и полне ћелије. Пренос наследног материјала. Наследне особине (веза између гена и особина, утицај спољашње средине). Индивидуална варијабилност. Природна селекција на одабраним примерима. Вештачка селекција. Значај

заједничко порекло живота на Земљи; – одреди положај непознате врсте на „дрвету живота”, на основу познавања општих карактеристика једноћелијских и вишећелијских организама; – прикупи податке о радовима научника који су допринели изучавању људског здравља и изнесе свој став о значају њихових истраживања; – одржава личну хигијену и хигијену животног простора у циљу спречавања инфекција; – доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци; – збрине површинске озледе коже, укаже прву помоћ у случају убода инсеката, сунчанице и топлотног удара и затражи лекарску помоћ кад процени да је потребна; – повеже узроке нарушавања животне средине са последицама по животну средину и људско здравље и делује личним примером у циљу заштите животне средине; – користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата. – табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може да примени.	ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	гајених биљака и припитомљених животиња за човека. Постанак живота на Земљи (прве ћелије без једра, постанак ћелија са једром и појава вишећелијности). „Дрво живота” (заједничко порекло и основни принципи филогеније, сродност и сличност). Организми без једра. Организми са једром. Положај основних група једноћелијских и вишећелијских организама на „дрвету живота”. Обољења која изазивају, односно преносе бактерије и животиње. Бактерије и антибиотици. Путеви преношења заразних болести. Повреде и прва помоћ: повреде коже, убоди инсеката и других бес- кичмењака, тровање храном, сунчаница, топлотни удар. Превенција и понашање у складу са климатским параметрима. Последице болести зависности – алкохолизам.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за шести разред основног образовања и васпитања („Сл. гласник РС – бр. 5/2008, 3/2011 - др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016, 3/2018, 12/2018 и 3/2020

БИОЛОГИЈА-ДОПУНСКА НАСТАВА

Годишњи фонд часова: до 18

Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћиће се усвајање једноставних и мање захтевних садржаја из биологије, како би у потпуности развили своје способности.

Исходи

Прилагођавање (индивидуализација) наставних садржаја биологије ученицима који из било ког разлога имају потешкоћа у савладавању програма како би им се омогућило усвајање програма и развитак њихових способности

По завршеној области ученик ће моћи да:

- групише жива бића према њиховим заједничким особинама
- одабира макро-морфолошки видљиве особине важне за класификацију живих бића
- идентификује основне прилагођености спољашње грађе живих бића на услове животне средине, укључујући и основне односе исхране и распрострањење;
- направи разлику између одговорног и неодговорног односа према живим бићима у непосредном окружењу;

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Јединство грађе и функције као основе живота	До 8
2.	Живот у екосистему	До 4
3.	Наслеђивање и еволуција	До 2
4.	Порекло и разноврсност живота	До 2
5.	Човек и здравље	До 2
УКУПНО		18

БИОЛОГИЈА-ДОДАТНА НАСТАВА

Годишњи фонд часова: до 18

Додатни рад се организује за ученике који показују посебне способности, склоности и интересовања за одређене области из биологије. Ученици се овим радом припремају и за такмичење из биологије. Ученицима се пружа могућност да континуирано развијају свој таленат. У оквиру додатне наставе тежиште биће на следећим наставним темама: праживотиње, царство животиња.

Исходи

Проширивање и продубљивање садржаја редовне наставе ради бржег и темељнијег увођења даровитих ученика у свет науке.

Продубљивањем знања из биологије ученик ће моћи да:

- истражује особине живих бића према упутствима наставника и води рачуна о безбедности током рада;
- једноставним цртежом прикаже биолошке објекте које посматра и истражује и означи кључне детаље;
- прикупља податке о варијабилности организама унутар једне врсте, табеларно и графички их представља и изводи једноставне закључке;
- разликује наследне особине и особине које су резултат деловања средине, на моделима из свакодневног живота;
- користи доступну ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата;
- доведе у везу промене у спољашњој средини (укључујући утицај човека) са губитком разноврсности живих бића на Земљи;
- направи разлику између одговорног и неодговорног односа према живим бићима у непосредном окружењу;
- илуструје примерима деловање људи на животну средину и процењује последице таквих дејстава;
- идентификује елементе здравог начина живота и у односу на њих уме да процени сопствене животне навике и избегава ризична понашања

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Јединство грађе и функције као основе живота	До 8
2.	Живот у екосистему	До 4
3.	Наслеђивање и еволуција	До 2
4.	Порекло и разноврсност живота	До 2
5.	Човек и здравље	До 2
УКУПНО		18

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

РАЗРЕД: VI

Редни број	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	Број часова	ИСХОДИ По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	КОМПЕТЕНЦИЈЕ
1.	Животно и радно окружење	6	- повеже развој грађевинарства и значај урбанизма у побољшању услова живљења; - анализира карактеристике савремене културе становања; - класификује кућне инсталације на основу њихове намене;	- Упознат са историјским развојем грађевинарства. - Оспособљен да схвати значај урбанизма и просторног планирања за побољшање услова живљења. - Оспособљен да анализира и закључује основне карактеристике савремене културе становања у руралним и урбаним насељима. - Оспособљен да одређује распоред просторија у стану са аспекта функционалности, удобности и економичности. - Упознат са врстама и наменом основних кућних инсталација и оспособљен за њихову правилну употребу.
2.	Саобраћај	8	- класификује врсте саобраћајних објеката према намени; - повезује неопходност изградње прописне инфраструктуре са безбедношћу учесника у саобраћају; - повезује коришћење информационих технологија у саобраћајним објектима са управљањем и безбедношћу путника и робе; - демонстрира правилно и безбедно понашање и кретање пешака и возача бицикла на саобраћајном полигону и/или уз помоћ рачунарске симулације;	- Оспособљен да класификује врсте саобраћајних објеката према намени. - Оспособљен да схвати значај изградње прописне инфраструктуре са аспекта безбедности учесника у саобраћају. - Упознат са употребом информационих технологија при управљању путника и робом у саобраћајним објектима са организационог и безбедносног аспекта. - Оспособљен за безбедно учешће у јавном саобраћају као пешак и бициклиста.
3.	Техничка и дигитална писменост	18	- скицира просторни изглед грађевинског објекта; - чита и црта грађевински технички цртеж уважавајући фазе изградње грађевинског објекта уз примену одговарајућих правила и симбола; - користи рачунарске апликације за техничко цртање, 3D приказ грађевинског објекта и унутрашње уређење стана уважавајући потребе савремене културе становања; - самостално креира дигиталну презентацију и представља је;	- Оспособљен за комуникацију на језику технике тј. основном грађевинском терминологијом. - Оспособљен да самостално црта и чита скицу и технички цртеж одређеног грађевинског објекта. - Оспособљен да самостално прикаже макету грађевинског објекта у ортогоналној пројекцији и перспективи. - Оспособљен да самостално користи рачунарске апликације за 3D приказ грађевинског објекта и унутрашње уређење стана наглашавајући функционалност, естетску вредност решења и потребе савремене културе становања. - Оспособљен да самостално, у оквиру мини-пројекта, изради скицу хоризонталног и вертикалног пресека стана, креира дигиталну презентацију истог и представља је. - Стекао вештину презентовања својих идеја и комуникације са публиком.

4.	Ресурси и производња	20	• класификује грађевинске материјале према врсти и својствима и процењује могућности њихове примене; • повезује коришћење грађевинских материјала са утицајем на животну средину; • повезује алате и машине са врстама грађевинских и пољопривредних радова; • реализује активност која указује на важност рециклаже; • образложи на примеру коришћење обновљивих извора енергије и начине њиховог претварања у корисне облике енергије; • правилно и безбедно користи уређаје за загревање и климатизацију простора; • повезује значај извођења топлотне изолације са уштедом енергије; • повезује гране пољопривреде са одређеном врстом производње хране; • описује занимања у области грађевинарства, пољопривреде, производње и прераде хране; • изради модел грађевинске машине или пољопривредне машине уз примену мера заштите на раду;	• Оспособљен да класификује грађевинске материјале према врсти и својствима процењујући могућности њихове примене при изградњи конструктивних елемената грађевинских објеката. • Изградио свест о неопходности очувања животне средине и значају рециклаже грађевинских материјала. • Оспособљен да препознаје и повезује алате и машине са врстама грађевинских и пољопривредних радова. • Стекао основна знања о начинима коришћења обновљивих извора енергије и начинима њиховог претварања у корисне облике енергије у стану/кући. • Схвата значај извођења топлотне изолације стамбеног простора и повезује је са уштедом енергије. • Изградио свест о рационалној потрошњи енергије за загревање стана. • Оспособљен да правилно и безбедно користи уређаје за загревање и климатизацију простора. • Упознат са организацијом рада и основним процесима пољопривредне производње са посебним освртом на производњу хране. • Упознат са занимањима у области грађевинарства и пољопривреде. • Оспособљен за развијање сопствене креативности, оригиналности, стваралаштва и психомоторне способности. • Оспособљен да самостално или у пару/групи изради једноставан модел машине или уређаја у грађевинарству, пољопривреди, или модела/макете који користи обновљиве изворе енергије, уз примену мера заштите на раду.
5.	Конструкторско моделовање	20	• самостално/тимски врши избор макете/модела грађевинског објекта и образложи избор; • самостално проналази информације о условима, потребама и начину реализације макете/модела користећи ИКТ; • креира планску документацију (листу материјала, редослед операција, процену трошкова) користећи програм за обраду текста; • припрема и организује радно окружење одређујући одговарајуће алате, машине и опрему у складу са захтевима посла и материјалом који се обрађује; • израђује макету/модел поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата и машина примењујући процедуре у складу са принципима безбедности на раду; • учествује у успостављању критеријума за вредновање, процењује свој рад и рад других и предлаже унапређења постојеће макете/модела; • одреди реалну вредност израђене макете/модела укључујући и оквирну процену трошкова;	• Оспособљен да самостално проналази информације потребне за израду макете/модела грађевинског објекта или модела/макета који користи обновљиве изворе енергије користећи ИКТ-е. • Оспособљен да самостално /тимски врши избор макете/модела и образложи избор тако што представља идеју, поступак израде и решење производа. • Оспособљен да самостално или у групи, у оквиру мини пројекта израде макете/модела, креира планску документацију користећи рачунарске апликације. • Стекао радне навике, осећај економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата. • Оспособљен да самостално или у групи изради макету/модел од лако обрадивих материјала правилно користећи неопходан прибор и алат. • Оспособљен да самостално открива и решава једноставне техничке и технолошке проблеме применом природних законитости у пракси. • Стекао основне предузетничке компетенције.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за шести разред основног образовања и васпитања(„Сл.гласник РС – бр. 5/2008, 3/2011 - др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016,3/2018, 12/2018 и 3/2020

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Циљ наставе и учења *физичког и здравственог васпитања* је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Разред 6

Годишњи фонд часова 108

ОБЛАСТ/ТЕМА		ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ		– примени једноставне комплексе простих и општеприпремних вежби – изведе вежбе (разноврсна природна и изведена кретања) и користи их у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама – упореди резултате тестирања са вредностима за свој узраст и сагледа сопствени моторички напредак	Обавезни садржај Вежбе за развој снаге Вежбе за развој покретљивости Вежбе за развој аеробне издржљивости Вежбе за развој брзине Вежбе за развој координације Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности
МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	Атлетика	– комбинује и користи досегнути ниво усвојене технике кретања у спорту и свакодневном животу – доводи у везу развој физичких способности са атлетским дисциплинама	Обавезни садржаји Техника истрајног трчања Истрајно трчање – припрема за крос Техника спринтерског трчања Техника високог и ниског старта Скок увис (прекорачна техника) Бацање лоптице (до 200 г) Препоручени садржаји Техника штафетног трчања Скок удаљ Бацања кугле 2 kg Бацање „вортекс-а“ - Тробој
	Спортска гимнастика	– одржава стабилну и динамичку равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела – користи елементе гимнастике у свакодневним животним ситуацијама и игри – процени сопствене могућности за вежбање у гимнастици	Обавезни садржаји Вежбе на тлу Прескоци и скокови Вежбе у упору Вежбе у вису Ниска греда Гимнастички полигон Препоручени садржаји Вежбе на тлу (напредне варијанте) Висока греда Трамболина

			Прескок Коњ са хватаљкама Вежбе у упору (сложенији састав) Вежбе у вису (сложенији састав);
	Основе тимских и спортских игара	– користи елементе технике у игри – примењује основна правила рукомета у игри – учествује на унутар-одељенским такмичењима – користи елементе технике у игри – примењује основна правила кошарке у игри учествује на унутар-одељенским такмичењима	Обавезни садржаји Рукомет/минирукомет: Основни елементи технике и правила; - вођење лопте, - хватања и додавања лопте, - шутирања на гол, - финтирање, - принципи индивидуалне одбране - основна правила рукомета/минирукомета Спортски полигон Препоручени садржаји Напредни елементи технике, тактике и правила игре: - хватања котрљајућих лопти, - дриблинг, - шутирања на гол, - финтирање, - основни принципи колективне одбране.
	Плес и ритмика	– изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу – игра народно коло – изведе кретања у различитом ритму – изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура	Обавезни садржаји Покрети уз ритам и уз музичку пратњу Ритмичка вежба без реквизита Скокови кроз вијачу Народно коло „Моравац“ Народно коло из краја у којем се школа налази Основни кораци друштвених плесова Препоручени садржаји Вежбе са обручем Вежбе са лоптом Сложенији скокови кроз вијачу
	Пливање	– контролише и одржава тело у води – преплива 25m слободном техником – скочи у воду на ноге – поштује правила понашања у, и око водене средине	Обавезни садржаји Предвежбе у обучавању пливања Игре у води Самопомоћ у води Препоручени садржаји Плива једном техником.Роњење у дужину

ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА (Реализује се кроз све наставне области и теме уз практичан рад)	Физичко вежбање и спорт	- објасни својим речима сврху и значај вежбања - користи основну терминологију вежбања - поштује правила понашања у и на просторима за вежбање у школи и ван ње, као и на спортским манифестацијама - примени мере безбедности током вежбања - одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање - примени и поштује правила тимске и спортске игре у складу са етичким нормама - навија и бодри учеснике на такмичењима и решава конфликте на социјално прихватљив начин - користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекреативних активности - прихвати сопствену победу и пораз у складу са „ферплејом“ - примењује научено у физичком и здравственом васпитању у ванредним ситуацијама - препозна лепоту покрета и кретања у физичком вежбању и спорту - направи план дневних активности	Циљ и сврха вежбања у физичком и здравственом васпитању Основна правила Рукомета/минирукомета и Малог фудбала Понашање према осталим субјектима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе) Чување и одржавање материјалних добара која се користе у физичком и здравственом васпитању Уредно постављање и склањање справа и реквизита неопходних за вежбање Упознавање ученика са најчешћим облицима насиља у физичком васпитању и спорту Ферплеј” (навијање, победа, пораз решавање конфликтних ситуација) Писани и електронски извори информација из области физчког васпитања и спорта Значај развоја физичких способности за снажање у ванредним ситуацијама (земљотрес, поплава, пожар...) Физичко вежбање и естетика (правилно обликовање тела) Планирање дневних активности
	Здравствено васпитање	- наведе примере утицаја физичког вежбања на здравље - разликује здраве и нездраве начине исхране - направи недељни јеловник уравнотежене исхране уз помоћ наставника. - примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања - препозна врсту повреде - правилно реагује у случају повреде - чува животну средину током вежбања	Физичка активност, вежбање и здравље. Основни принципи вежбања и врсте физичке активности. Одржавање личне опреме за вежбање и поштовање здравствено-хигијенских мера пре и после вежбања Лична и колективна хигијена пре и после вежбања. Утицај правилне исхране на здравље и развој људи. Исхрана пре и после вежбања Прва помоћ: - значај прве помоћи, - врсте повреда. Вежбање и играње на чистом ваздуху – чување околине приликом вежбања

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за шести разред основног образовања и васпитања („Сл. гласник РС – бр. 5/2008, 3/2011 - др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016, 3/2018, 12/2018 и 3/2020

РУСКИ ЈЕЗИК

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да у усменој и писаној комуникацији:	ОБЛАСТ / ТЕМА Комуникативне функције	САДРЖАЈИ
-разуме краће текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење / давање информација личне природе; -поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставна језичка средства; -постави и одговори на једноставнија питања личне природе;у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;	Поздрављање и представљање себе и других и тражење / давање основних информација о себи и другима у ширем друштвеном контексту	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање краћих, једноставнијих текстова који се односе на дате комуникативне ситуације (дијалози, наративни текстови, формулари и сл.); реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање комуникације; усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима (СМС, имејл, формулари, чланске карте, опис фотографије и сл.). Садржаји <i>Привет! Меня зовут Мария. Как тебя зовут? Я – Ирина. Можно просто Ира. Мне 12 лет. Здравствуйте, Иван Владимирович. Добрый день, ребята! Как дела? Сколько тебе лет? Я из России, из Москвы. Ты откуда? Я живу в Воронеже. Я живу в городе Ниш. На какой улице ты живёшь? Я живу на улице Гагарина, дом 12, квартира 14. Это на каком этаже? На втором . Дай мне, пожалуйста, свой номер телефона. У тебя есть имейл (адрес электронной почты)? Это мои родители. Мою маму зовут Вера, папу – Николай. Я родился/родилась 15 мая. Когда у тебя день рождения? Я занимаюсь спортом, тренируюсь три раза в неделю</i>Презент повратних глагола: <i>заниматься, тренироваться</i>. Презент глагола <i>жить</i>.Конструкције за изражавање посесивности: у+ ген. личних заменица и именица (у меня, у тебя, у неё, у него у нас, у вас, у них; у Ивана, у Ирины). (Интер)културни садржаји: устаљена правила учтивости; имена, патроними, презимена и надимци; адреса; формално и неформално представљање; степени сродства и родбински односи; нумерисање спратова.
-разуме једноставнији опис особа, биљака, животиња, предмета, појава или места; -упореди и опише карактеристике живих бића, предмета, појава и места, користећи једноставнија језичка средства;	Описивање карактеристика живих бића, предмета, појава и места	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих описа живих бића, предмета, појава и места и њиховог поређења; усмено и писано описивање / поређење живих бића, предмета, појава и места; израда и презентација пројеката (постера, стрипова, ППТ-а, кратких аудио / видео записа, радио емисија и слично). Садржаји <i>Кто мальчик в чёрных джинсах и белой рубашке? Что надела Маша?</i>

		Она надела зелёную юбку и зелёную футболку. Она высокая и стройная. У неё голубые глаза и длинные светлые волосы. Какие у тебя глаза? Какой у тебя рост? Какого цвета у тебя футболка? Посмотрите, я надел сегодня новые джинсы! Мой брат умный, но не очень трудолюбивый. На улице Князя Михаила есть книжные магазины. В центре нашего города большой торговый центр недалеко от книжного магазина. Москва – столица России. Санкт-Петербург – северная столица России. Москва больше Санкт-Петербурга. Белград меньше Москвы. У меня есть кошка. Её зовут Мурка. Она маленькая, белая. Придеви. Род, број и слагање с именицама. Конструкции за изражавање посесивности: у+ ген. личних заменица и именица (у меня, у тебя, у неё, у него у нас, у вас, у них; у Ивана, у Ирины). Присвојне заменице: мой, твой, наш, ваш, их. Слагање с именицама. Прошло време фреквентних глагола. Прост компаратив больше, меньше, лучше. (Интер)културни садржаји: Русија и Србија: градови; биљни и животињски свет.
– разуме и једноставне молбе и захтеве и реагује на њих; – упути једноставне молбе и захтеве; – затражи и пружи кратко обавештење; – захвали и извине се на једноставан начин; – саопшти кратку поруку (телефонски разговор, дијалог уживо, СМС, писмо, имејл) којом се захваљује;	Изражавање молби, захтева, обавештења, извињења, и захвалности	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих исказа којима се тражи /нуди помоћ, услуга, обавештење или се изражава жеља, извињење, захвалност; усмено и писано тражење и давање обавештења, упућивање молбе за помоћ /услугу и реаговање на њу, изражавање жеља, извињења и захвалности. Садржаји Тебе помочь? Нет, спасибо. Да, пожалуйста. Что тебе нужно? Тебе нужна ручка? Ты хочешь апельсин? Передай, пожалуйста, соль. Конечно, вот она. Спасибо огромное. Не за что. Ничего. Дай мне, пожалуйста, ручку. Можно? Конечно, пожалуйста, вот она. К сожалению, ручка мне нужна. Извини(те), можно вопрос? Заповедни начин. Садашње време глагола <i>хотеть</i>. Предикатив <i>можно</i>. Интонација упитних исказа без упитне речи.. (Интер)културни садржаји: правила учтиве комуникације.
– разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота (правила игре, рецепт за припремање неког јела и сл.) са визуелном подршком без ње; – да једноставна упутства (нпр. може да опише како се нешто користи/ прави, напише рецепт и сл.);	Разумевање и давање упутстава	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (нпр. за компјутерску или обичну игру, употребу апарата, рецепт за прављење јела и сл.) са визуелном подршком и без ње; усмено и писано давање упутстава. Садржаји Закрой глаза. Угадай, кто говорит. Пропусти один ход. Иди два хода

		<i>вперёд/назад. Возьми яблоко, нарежь его на ломтики. Налей воду в кастрюлю. Свари пельмени.</i> Заповедни начин. (Интер)културни садржаји: традиционалне / омиљене врсте јела (пельмени, блины, борци...).
разуме честитку и одговри на њу; упути пригодну честитку; разуме и, примењујући једноставнија језичка средства, опише начин прославе рођендана, празника и важних догађаја;	Описивање и честитање празника, рођендана и значајних догађаја, честитање на успеху и изражавање жаљења	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се описују и честитају празници, рођендани и значајни догађаји; описивање празника, рођендана и значајних догађаја; реаговање на упућену честитку у усменом и писаном облику; упућивање пригодних честитки у усменом и писаном облику; израда и презентација пројеката у вези са прославом празника, рођендана и значајних догађаја. Садржаји <i>Поздравляю тебя с днём рождения! Желаю всего самого лучшего! С Новым годом! С Рождеством С Днём Учителя! С Восьмым марта. Счастливо! Желаю тебе/вам всего хорошего: здоровья, счастья, успеха. Тебе/вам тоже всего хорошего. Поздравляю с успехом! С приездом! Добро пожаловать! С Днём ангела! Хочу пожелать тебе всего самого-самого лучшего! Садашње и прошло време. Глаголи хотеть, желать/пожелать кому что, поздравить (кого с чем).</i> (Интер)културни садржаји: значајни празници и догађаји и начин обележавања / прославе; честитање.
разуме једноставније текстове у којима се описују сталне, уобичајене и тренутне радње и способности; размени информације које се односе на дату комуникативну ситуацију; опише сталне, уобичајене и тренутне догађаје / активности и способности користећи неколико везаних исказа;	Описивање догађаја и способности у садашњости	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање описа и размењивање исказа у вези са сталним, уобичајеним и тренутним догађајима / активностима и способности-ма; усмено и писано описивање сталних, уобичајених и тренутних догађаја / активности и способности (разговор уживо или путем телефона, разгледница, СМС порука, имејл и сл.). Садржаји <i>Я живу на втором этаже. Ты живёшь в одноэтажном или многоэтажном доме. У меня брат и сестра. Они не ходят в школу. Что ты делаешь по воскресеньям? Во сколько ты ложишься спать вечером? У него в комнате беспорядок. Они сейчас завтракают. Что ты обычно ешь на завтрак? Обычно я в школу я езжу на автобусе. Каждый день я хожу на тренировки по баскетболу. После школы я гуляю с собакой. Я хорошо знаю математику. Папа стоит в пробке. Я хорошо плаваю. Моя маленькая сестрёнка ещё не ходит. Мы едем на экскурсию!</i>

		<i>Не могу дождаться! Я леплю снеговика!</i> Глаголи кретања (садашње време): <i>идти/ходить, ехать/ездить, лететь/летать, плыть/плавать</i>. Прилози за време: <i>утром, днём, вечером, весной, осенью</i>. Садашње време глагола <i>есть</i> и <i>пить</i>. (Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања.
разуме краће текстове у којима се описују догађаји и способности у прошлости; размени информације у вези са догађајима и способностима у прошлости; опише у неколико краћих, везаних исказа догађај у прошлости; опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.;	Описивање догађаја и способности у прошлости	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези са догађајима / активностима и способностима у прошлости; усмено и писано описивање догађаја / активности и способности у прошлости; израда и презентација пројеката о историјским догађајима, личностима и сл. Садржаји <i>Где ты был в прошлую среду в пять часов? Я был дома. Ты смотрела вчера фильм? Во сколько начался фильм? Я не смотрел телевизор вчера. Как ты провёл свои летние каникулы? Ты ездил к бабушке? По телевизору показывали мой любимый сериал. В пять лет я умел плавать.</i> Прошло време фреквентних повратних и неповратних глагола. Прилози за време: <i>вчера, сегодня, утром, вечером, ночью...</i> Глаголи кретања (прошло време): <i>идти/ходить, ехать/ездить, лететь/летать, плыть/плавать</i>. Интонација упитних исказа без упитне речи. (Интер)културни садржаји: историсјки догађаји и открића; важније личности из прошлости (историјске личности, писци, књижевнице, научници/е, уметници/е, и сл).
разуме жеље планове и намере и реагује на њих; размени једноставне исказе у вези са својим и туђим жељама, плановима и намерама; саопшти шта он/ она или неко други жели, планира, намерава;	Исказивање жеља, планова и намера	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање краћих текстова у вези са жељама, плановима и намерама; усмено и писано договарање о жељама, плановима и намерама (телефонски разговор, разговор уживо, СМС, имејл и сл.) Садржаји <i>Кем ты станешь? Я стану лётчиком. А ты кем хочешь стать? Я хочу стать учительницей. Мой брат хочет быть программистом. Сегодня вечером мои родители идут в гости. После обеда я делаю домашнее задание. Завтра мы идём к бабушке в гости.</i> Будуће време глагола <i>быть</i> и <i>стать</i>. Конструкције <i>стать, быть</i> + инстр. Садашње време у значењу будућег. (Интер)културни садржаји: свакодневни живот и разонода; породични односи.
разуме и реагује на свакодневне изразе у вези са		Језичке активности у комуникативним ситуацијама

непосредним и конкретним потребама, осетима и осећањима; изрази, основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;	Исказивање потреба, осета и осећања	Слушање и читање исказа у вези са потребама, осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са задовољавањем потреба; предлагање решења у вези са осетима и потребама; усмено и писано исказивање, својих осећања и реаговање на туђа. Садржаји <i>Мне холодно. Мне жарко. Мне хочется есть/пить. Надень куртку! Сними капюшон! У меня болит зуб. Налей мне воды, пожалуйста!С-делай мне бутерброд, пожалуйста, так есть хочется!</i>Безличне реченице. Глагол <i>хотеть</i>.Глагол <i>хотеться</i> (безлична употреба: <i>мне хочется</i>). Заповедни начин глагола <i>есть</i> и <i>пить</i>.Интонација упитних исказа без упитне речи.(Интер)културни садржаји: мимика и гестикулација;употреба емотикона.
разуме једноставнија питања и одговори на њих; разуме обавештења о простору и величинама; опише специфичније просторне односе и величине једноставним, везаним исказима;	Исказивање просторних односа и величина	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање краћих текстова у вези са специфичнијим просторним односима и величинама; усмено и писано размењивање информација у вези са просторним односима и величинама; усмено и писано описивање просторних односа и величина. Садржаји <i>Где книжный магазин? Рядом с нашей школой. Где окно? На стене. Где рюкзак? Под столом. Где картина? Над доской. Слева от шкафа доска. Мой дом двухэтажный.Моя кватора трехкомнатная. Моя комната небольшая. Слева от двери, у окна, стоит письменный стол. Посередине комнаты маленький диван со столиком. В углу стоит моя кровать. Под моим окном растёт большая липа. У моего дедушки в деревне красивая изба. Его изба больше избы его брата.</i>Генитив, инструментал, локатив с предлозима. Компаративи <i>больше, меньше</i>.Слагање придева с именицама. (Интер)културни садржаји: јавни простор; типичан изглед школског и стамбеног простора; руска сеоска кућа; природа.
разуме, тражи и даје једноставнија обавештења о хронолошком времену и метеоролошким приликама у ширем комуникативном контексту; опише дневни / недељни распоред активности; опише метеоролошке прилике и климатске услове у својој земљи и једној од земаља циљне културе једноставним језичким средствима;	Исказивање времена (хронолошког и метеоро- лошког)	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са хронолошким временом, метеоролошким приликама и климатским условима; усмено и писано тражење и давање информација о времену дешавања неке активности, метеоролошким приликама и климатским условима у ширем комуникативном контексту; израда и презентација пројеката (нпр. о часовним зонама, упоређивање климатских услова у својој земљи са климатским условима једне од земаља циљне културе и сл.).

		Садржаји <i>Который час? Сколько времени? Когда начинается первый урок? В полдевятого. Когда у тебя тренировки по плаванию? По понедельникам и четвергам. Во сколько? В котором часу? В пять часов. Я родилась шестого февраля. Какая погода? Холодно. Снег идет. Жарко и душно на улице. Какое сегодня число? Первое апреля. Какого числа начинается чемпионат по футболу? Двадцатого апреля.</i> Основни бројеви до 1000. Облици час, часа, часов уз основне бројеве. Редни бројеви до 100. Слагање редног броја с именицом у роду, броју и падежу (<i>двадцатое апреля, двадцатого апреля</i>). Безличне реченице с предикативима (<i>мне жарко, на улице холодно</i>). Интонација упитних исказа без упитне речи. Упитне заменице и прилози. (Интер)културни садржаји: климатски услови; разлика у часовној зони.
разуме и реагује на једноставније забране, своје и туђе обавезе; размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту (у превозном средству, спортском центру, биоскопу, зоолошком врту и сл.) као и на своје и туђе обавезе; представи правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства;	Изрицање дозвола, забрана, правила понашања и обавеза	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање исказа у вези са забранама, правилима понашања и обавезама; постављање питања у вези са забранама, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих; усмено и писано саопштавање забрана, правила понашања и обавеза (нпр. креирање постера са правилима понашања, списка обавеза и сл.). Садржаји <i>На уроке нельзя разговаривать. На уроке можно задавать вопросы. Сегодня я должен/должна заниматься. Мне нужно прочитать книгу до четверга. Собаку надо кормить каждый день. Извините, можно войти? Да, можно. Нет, нельзя. Курить запрещено! Запрещено кормить животных!</i> Безличне реченице с предикативима: <i>надо, нельзя, нужно, можно</i>. Датив личних заменица и именица. Интонација упитних исказа без упитне речи. (Интер)културни садржаји: понашање на јавним местима; значење знакова и симбола.
разуме и формулише једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност; пита и каже шта неко има / нема и чије је нешто;	Изражавање припадања и поседовања	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих текстова с исказима у којима се говори шта неко има/нема или чије је нешто; постављање питања у вези са датом комуникативном ситуацијом и одговарање на њих. Садржаји <i>У меня есть собака. Мою собаку зовут Бобик. У меня нет мобильни- ка. У кого есть сестра/брат? Это твоя собака? Нет, не моя. Это собака моего друга. Да, моя. У них в голове только компьютеры. Это дом</i>

		бабушки.Конструкције за изражавање посесивности: у+ ген. личних заменица и именица (у меня, у мамы); именица + именица у генитиву (дом папы). Општа негација (нет и не).Посебна негација (Не моя собака). Присвојне заменице.Интонација упитних исказа без упитне речи. (Интер)културни садржаји: породица и пријатељи; однос према својој и туђој имовини.
разуме и реагује на једноставније исказе који се односе на описивање интересовања, хобија и изражавање допадања и недопадања; опише своја и туђа интересовања и хобије и изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење;	Изражавање интересовања, допадања и недопадања	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са нечијим интересовањима, хобијима и стварима које воли / не воли, које му / јој се свиђају / не свиђају;размена информација о својим и туђим интересовањима, хобијима, допадању и недопадању (телефонски разговор, интервју, обичан разговор са пријатељима у школи и сл.);усмено и писано описивање интересовања, допадања и недопадања (писање имејла о личним интересовањима, хобијима, допадању и недопадању, листе ствари које му / јој се свиђају / не свиђају и сл.); истраживачке пројектне активности (нпр. колики број ученика у одељењу воли / не воли пливање, скијање, тенис и сл.) графичко приказивање и тумачење резултата. Садржаји <i>У тебя есть хобби? Какое у тебя хобби? Я интересуюсь моделированием. Делаю макеты ракет и космических кораблей. Я ращу кактусы. Я интересуюсь плаванием. Умею плавать брассом и на спине. Мне нравятся зимние виды спорта. Люблю кататься на санках. Не люблю кататься на лыжах. Мой любимый спорт – теннис. Мне интересно смотреть теннис. Чем ты интересуешься? Дети, сколько вас любит играть в футбол? Сколько в баскетбол?</i>Глаголи заниматься, интересоваться чем. Безлична употреба глагола нравиться.Интонација упитних исказа без упитне речи.(Интер)културни садржаји: интересовања, хобији, забава, разонода, спорт и рекреација; уметност (књижевност за младе, стрип, музика, филм).
– разуме и формулише једноставније исказе којима се тражи мишљење, изражава слагање/неслагање;	Изражавање мишљења (слагања и неслагања)	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са тражењем мишљења и изражавањем слагања/неслагања; усмено и писано тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања. Садржаји <i>Что ты думаешь на эту тему? Пожалуйста, расскажи мне об этой книге! Она интересная? Да, мне книга очень понравилась. Нет, не</i>

		<i>интересная. Довольно скучная. Да, я согласен/согласна. Нет, не согласен/согласна.</i> Интонација упитних исказа без упитне речи. Кратки облици придева <i>согласен/согласна/согласны. (Интер)култур- ни садржаји:</i> поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.
разуме једноставније изразе који се односе на количину нечега; пита и каже колико нечега има/ нема, користећи једноставнија језичка средства; на једноставан начин затражи артикле у продавници једноставним изразима за количину, наручи јело и/или пиће у ресторану и пита/ каже/ израчуна колико нешто кошта; састави списак за куповину – намирнице и количина намирница (две векне хлеба, пакет тестенине, три конзерве туњевине и сл.) изрази количину у мерама – 100 гр шећера, 300 гр брашна и сл.	Изражавање количине, бројева и цена	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих текстова који говоре о количини нечега; постављање питања у вези с количином и одговарање на њих, усмено и писано; слушање и читање текстова на теме поруцбине у ресторану, куповине, играње улога (у ресторану, у продавници, у кухињи ...); писање списка за куповину; записивање и рачунање цена. Садржаји <i>Сколько мальчиков, сколько девочек в классе? В классе 12 мальчиков и 15 девочек. Сколько тебе лет? Мне 15 лет. Который час? Пять часове две минуты У нас в школе есть гардероб. У Виктора нет со- баки. Есть молоко в холодильнике? Нет, молока нет, но кефир есть. Сколько стоит клубника? 150 рублей за килограмм. Список покупок продуктов: килограмм муки, два килограмма сахара, 300 грамм ветчины, 200 грамм сыра, 2 пакета молока. Мне, пожалуйста, борщ и котлету. А мне суп и макароны с сыром. Пожалуйста, я хочу заказать кофе и апельсиновый сок. А мне, пожалуйста, компот. Сколько с нас? С вас 300 рублей.</i> Упитне заменице и прилози. Основни бројеви до 1000. Интонација упитних исказа без упитне речи. Императив фреквентних глагола. (Интер)културни садржаји: друштвено окружење; локалне мерне јединице, намирнице и јела специфични за циљну културу.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за шести разред основног образовања и васпитања(„Сл.гласник РС – бр. 5/2008, 3/2011 - др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016,3/2018, 12/2018 и 3/2020

РУСКИ ЈЕЗИК-ДОДАТНА НАСТАВА

Наставна тема и садржај	Број часова	Активности	Облици извођења	Циљеви и задаци садржаја програма
1.Природа и опстанак:-Биљни и животињски свет који изумируе; -Комуникација појединих врста животиња	1	-слушање -допуњавање реченица, -читање, -препричавање, -рад у паровима и групама	-демонстрација; -кооперативна; -интерактивно	писање већих целина на основу датих елемената; -ступа у дијалог у оквиру 8 до 10 реплика; -разуме песме везане за обрађену тематику; -монолошки, без претходне припреме представља себе и друге
2.Руска Федерација: -Обичаји и навике у Великој Британији и Ирској;-Приче и предања везане за ову земљу	2	-спеловање; вежбе замене речи у граматичким целинама; представљање себе и других	-демонстрација; -дијалог; -игра; -индивидуално	-даље усавршава изговор гласова; -користи нове граматичке целине уз нови вокабулар; -пише кратка неформална писма разноврсног садржаја
3.Руске реалије: -Знаменитости ових земаља; -Исказивање хронолошког следа	1	-писање по диктату (познати текст); -писање писма захвалнице; -одговори на питања; -читање	кооперативно; -демонстрација; -интерактивно; -игра	-разуме нови текст са мањим бројем непознатих речи; -пише нови текст слушањем истог; -од једне врсте речи прави другу са приложеним додацима
4.Руска традиција: -Знаменитости земаља чији се језик изучава; -руска историја;	2	спеловање; вежбе замене речи у граматичким целинама; представљање себе и других	-кооперативно; -демонстрација; -интерактивно; -индивидуални рад	-монолошки, без претходне припреме Представља себе и друге; -правилно казује реченице у зависности од времена дешавања;-ради краћи научни рад;-пише дуже саставе
5.Остало-Историјски догађаји;-Наука и технологија;-Празници	2	-групно и појединачно читање; препричавање прочитаног; -истраживачки радови о темама занимљивим ученицима	-индивидуални рад; -дијалог; -кооперативно; -интеракција.	-правилно користи врсте речи у монолозима и дијалозима; -упознаје основна правила фонетике и морфологије; -правилно казује реченице у зависности од времена дешавања; -ради краћи научни рад
6.Граматичке целине:-Управни и неуправни говор;Множина именица; -Пасивна реченица;-Заменице (присвојне, релативне); Предлози; Кованице;Кондиционали;Везници; Конективи;Прилози.-Грађење речи	16	-индивидуални одговори; -рад у групама; -одговори на питања; -квиз	-фронтално -групни рад; -дијалог; -кооперативно	-правилно спелује; -зна да користи врсте речи; -добро се служи синтаксом; -правилно користи заменице и детерминатор
7.Остало Припреме за такмичење	10	-индивидуални одговори ученика писаним путем	-индивидуални рад	-самостално се сналази у проблемима за правилно решење граматичких целина; -правилно процењује дати временски период за решење задатака

ДОПУНСКА НАСТАВА-РУСКИ ЈЕЗИК

Садржаји програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Активности у васпитно – образовном раду
-читање -писање -гласови и слова -глаголи(садашње и прошло и будуће време) -падежи -именице -придеви -бројеви -заменице -глаголи кретања	9	-монолог -дијалог -сарадња -доследност -интеракција -мотивација -пажња	-слушање -читање -писање -самосталност -упорност -игра -истрајност

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Циљ наставе и учења грађанског васпитања је да ученик изучавањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности.

Фонд : 1 час недељно,

36 часова

ОБЛАСТ/ТЕМА	ИСХОДИ По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
ЉУДСКА ПРАВА	образложи везу права и одговорности на примеру -наводи примере за посебне групе права слобода и заштита -аргументује значај инклузивног образовања, права и потребе свих ученика за образовањем -штити своја права на начине угрожава друге и њихова права; -идентификује показатеље кршења људских права у свакодневном животу, на примеру из историје или литературе	Права и одговорности Моја и твоја права – наша су права Права и одговорности Посебна група права:слобода да и припадајуће одговорности Посебна група права:заштита од и припадајуће одговорности Право на очување личног,породичног, националног ,културног и верског идентитета и припадајуће одговорности Право на квалитетно образовање и једнаке могућности за све Инклузивно образовање квалитетно образовање за све
ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО	сврсисходно користи кључне појмове савременог демократског друштва:демократија,грађанин, власт образложи улогу грађана у друштвеном сиситему и систему власти на примеру - разликује стварну партиципацију ученика у одељењу и школи од симболичке и декоративне - позитивно користи интернет и мобилни телефон за учење,информисање, дружење, покретање акција Партиципација на нивоу одељења и школе	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО - Демократско друштво и партиципација грађана - Демократско друштво Грађанин Дете као грађанин Процедуре којима се регулише живот у заједници; ко је овлашћен да доноси колективне одлуке и којим процедурама Власт Нивои и гране власти Лествица партиципације ученика у школи: манипулација, декоративна, симболичка и стварна
ПРОЦЕСИ У СВРЕМЕНОМ СВЕТУ	образложи могући утицај друштвених мрежа на ставове и деловање појединца примени 7 правила за сигурно четовање и слање смс порука - препознаје ситуације дигиталног насиља и зна како да реагује и коме да се обрати за помоћ	Употреба и злоупотреба интернета и мобилних телефона Позитивно коришћење интернета и мобилног телефона Шта је дозвољено, а шта није на интернету Утицај друштвених мрежа на мишљење и деловање појединца. Опасности коришћења интернета и друштвених мрежа Дигитално насиље и веза са Конвенцијом о правима детета Карактеристике и

		последнице дигиталног насиља Реаговање у ситуацијама дигиталног насиља Одговорности ученика и школе
ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ	-учествује у избору теме, узрока и инструмента истраживања -учествује у спровођењу истраживања, прикупљању и обради добијених података и извођењу закључак -процењује ефекте истраживања и идентификује пропусте и грешке -у дискусији показује вештину активног слушања, износи став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин -учествује у доношењу правила рад групе и поштује их - проналази, критички разматра и користи информације из различитих извора	Планирање и извођење истраживања о понашању ученика у школи и њиховим ставовима о употребизлоупотреби интернета и мобилних телефона Шта су ставови, на чему се заснивају и каква је њихова веза са понашањем. Избор теме, узрока и инструмента истраживања Спровођење истраживања Обрада података Тумачење резултата Припрема и презентација добијених резултата Евалуација истраживања

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за шести разред основног образовања и васпитања („Сл.гласник РС – бр. 5/2008, 3/2011 - др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016, 3/2018, 12/2018 и 3/2020

ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

Годишњи фонд часова: **36**

Разред: **шести**

ТЕМА(наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА
I – УВОД 1. Упознавање садржаја програма и начина рада	☐ Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; ☐ Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном разреду школовања.	☐ моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 6. разреда основне школе; ☐ моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања.	☐ Упознавање са садржајем програма и начином рада	Катихизација као литургијска делатност-заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.
II - ПРИПРЕМА СВЕТА ЗА ДОЛАЗАК СИНА БОЖЈЕГ 2. Историјске околности пред долазак Христов 3. Јеврејско ишчекивање Месије 4. Свети Јован Претеча	☐ Упознати ученике са културно-историјским приликама у Палестини пред Христово рођење; ☐ Указати ученицима на старозаветна пророчанства везана за долазак Спаситеља – Месије; ☐ Објаснити ученицима улогу и значај Светог Јована Претече; ☐ Развити свест код ученика о значају покајања и врлинског живота;	☐ моћи да каже да су Јевреји пред долазак Месије били под Римском окупацијом и да су међу њима постојале поделе ☐ моћи да препозна да су Јевреји очекивали Месију на основу старозаветних пророштава ☐ моћи да преприча живот Светог Јована Претече и Крститеља Господњег и каже да је он припремао народ за долазак Христа ☐ моћи да доживи врлински живот и покајање као припрему за сусрет са Христом;	☐ Историјске околности пред долазак Христов ☐ Старозаветна пророштва о доласку Месије ☐ Свети Јован Претеча	Врсте наставе Настава се реализује кроз следеће облике наставе: ☐ теоријска настава (35 часова) ☐ практична настава (1 час) Место реализације наставе ☐ Теоријска настава се реализује у учioniци; ☐ Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању; Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе ☐ Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. ☐ Реализација програма требало би да се одвија
III - УВОД У НОВИ ЗАВЕТ 5. Нови Завет је испуњење Старог Завета 6. Новозаветни списи 7. Јеванђелисти	☐ Упознати ученике са настанком новозаветних књига; ☐ Објаснити ученицима кључне новозаветне појмове; ☐ Пружити ученицима основ за разумевање смисла новозаветних догађаја; ☐ Подстаћи ученике да	☐ моћи да закључи да је доласком Исуса Христа Бог склопио Нови Завет са људима. ☐ моћи да наведе неке од новозаветних књига и околности њиховог настанка; ☐ моћи да пронађе одређени библијски одељак; ☐ моћи да каже да се Библија користи на богослужењима; ☐ моћи да именује Јеванђелисте и	☐ Нови Завет је испуњење Старог Завета ☐ Новозаветни списи (настанак, подела, функција, аутори...)	

	самостално читају Свето Писмо.	препозна њихове иконографске симболе; ☐ бити подстакнут на читање Светог Писма.		у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. ☐ Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. ☐ Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспонованја наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. ☐ У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. ☐ Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.
IV - БОГОЧОВЕК – ИСУС ХРИСТОС 8. Пресвета Богородица – Благовести 9. Богородичини празници 10. Рођење Христово 11. Христос је Богочовек 12. Крштење Христово 13. Христова чуда 14. Новозаветне заповести и Беседа на гори 15. Христос – „пут, истина и живот” 16. Лазарева Субота и Цвети 17. Тајна Вечера – прва Литургија 18. Страдање Христово 19. Васкрсење Христово	☐ Пружити ученицима основно знање о личности Пресвете Богородице; ☐ Објаснити ученицима хришћанско поимање слободе; ☐ Пружити ученицима основно знање о јеванђељским казивањима о Господу Исусу Христу; ☐ Објаснити ученицима разлог оваплоћења Сина Божијег; ☐ Подстаћи ученике да у описима Христових чуда увиде љубав Божију ☐ Кроз Христове заповести о љубави и тумачење појединих одељака из Беседе на гори указати ученицима на значај љубави према Богу и ближњима. ☐ Подстаћи ученике да живе по Јеванђељу; ☐ Указати ученицима на повезаност Тајне Вечере и Свете Литургије; ☐ Представити ученица догађаје Страдања и Васкрсења Христовог као кључне за спасење света и човека.	моћи да преприча догађај Благовести и да препозна да је то „почетак спасења“; ☐ моћи да препозна службу анђела као гласника и служитеља Божијих; ☐ моћи да препозна Богородичино прихватање воље Божије као израз слободе; ☐ моћи да уочи да је за разлику од Еве, Богородица послушала Бога ☐ моћи да преприча неке од догађаја из живота Пресвете Богородице и повеже их са Богородичиним празницима; ☐ моћи да преприча библијски опис Рођења Христовог; ☐ моћи да препозна да је Христос дошао на свет да сједини Бога и човека ☐ моћи да преприча библијски опис Христовог Крштења, поста и кушања; ☐ моћи да препозна да су Христова чуда израз Његове љубави према људима; ☐ моћи да увиди разлику између старозаветног закона и новозаветних заповести о љубави; ☐ бити подстакнут да прихвати Христа за свој животни узор; ☐ моћи да преприча догађаје Васкрсења Лазаревог и Уласка у Јерусалим; ☐ моћи да увиди контрадикторност између очекивања јеврејског народа спрема Христове личности; ☐ моћи да хронолошки наведе догађаје Страсне седмице; ☐ моћи да преприча библијски опис Тајне Вечере и у приносу хлеба и вина препозна Свету Литургију;	☐ Пресвета Богородица – Благовести ☐ Богородичини празници ☐ Рођење Христово ☐ Христос је Богочовек ☐ Крштење Христово ☐ Христова чуда ☐ Новозаветне заповести и Беседа на гори ☐ Христос – Онај који је наш „пут, истина и живот“ ☐ Лазарева Субота и Цвети ☐ Тајна Вечера – прва Литургија ☐ Страдање Христово ☐ Васкрсење Христово	у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. ☐ Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. ☐ Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспонованја наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. ☐ У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. ☐ Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота. Евалуација наставе Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: ☐ процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; ☐ провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова Оцењивање

		☐ моћи да преприча библијски опис Христовог Страдања и Васкрсења ☐ моћи да кроз тумачење тропара Христовог Васкрсења препозна да је Христос победио смрт и омогућио свима васкрсење из мртвих;		Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: ☐ усмено испитивање; ☐ писмено испитивање; ☐ посматрање понашања ученика; Оквирни број часова по темама Увод – 1 Моје место у Цркви – 6 Литургијске службе – 6 Живот у Цркви – лепота празника – 6 Трпеза Госпња – 5
V - ЦРКВА ДУХА СВЕТОГА 20. Вазнесење и Педесетница 21. Црква у Јерусалиму 22. Павле – апостол незнабожаца 23. Прогони хришћана 24. Свети цар Константин и крштење царства	☐ Објаснити ученицима значај догађаја Вазнесења и Педесетнице; ☐ Упознати ученике са мисионарском делатношћу светих апостола; ☐ Упознати ученике са особеностима сведочења вере у раној Цркви; ☐ Указати ученицима на узроке гоњења хришћана; ☐ Подстаћи ученике на толеранцију према припадницима других вероисповести.	☐ моћи да преприча догађаје Вазнесења и Педесетнице; ☐ моћи да каже да је силаском Духа Светог на апостоле рођена Црква Христова; ☐ моћи да именује неколико светих апостола и наведе неке од догађаја из њиховог живота; ☐ моћи да уочи да су у Римском царству хришћани били гоњени и наведе неке од примера мучеништва; ☐ моћи да објасни значај доношења Миланског едикта; ☐ моћи да усвоји вредност толеранције међу људима различитих верских убеђења;	☐ Лазарева Субота и Цвети ☐ Тајна Вечера – прва Литургија ☐ Страдање Христово ☐ Васкрсење Христово	

ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

Циљ предмета

- Оспособљавање ученика за учење, живот и рад у друштву које се, развојем дигиталних технологија, брзо мења
- Развијање информатичких знања, вештина и ставова неопходних за самосталну, одговорну и примерену употребу рачунара у решавању свакодневних задатака у процесу учења, рада и комуникације
- Развијање креативности и оспособљавање за креативно изражавање применом рачунарске, информационе и комуникационе технологије
- Оспособљавање ученика да препознају проблем, реше и по потреби рашчлане проблем на делове и решење представе у виду текста, алгоритамског дијаграма или програма
- Оспособљавање ученика да планирају стратегију решавања проблема (претпоставе решења, планирају редослед активности, изабери извор информација, средстава/опрему коју ће користити, са ким ће сарађивати, кога ће консултовати)
- Оспособљавање ученика за одговорну примену препорука заштите здравља, безбедности, личне и приватности других у свакодневном раду у дигиталном окружењу

Разред: **ШЕСТИ**

Годишњи фонд часова : **36**

Редни бр.	НАСТАВНА ТЕМА / ОБЛАСТ	Ук. Часова по теми	Бр. часова за	
			обраду	Остале типове часова
1.	ИКТ	10	4	6
2.	Дигитална писменост	4	2	2
3.	Пројектна настав	4	2	2
4.	Рачунарство	12	8	6
	Пројектна настава	6	2	4
Укупно		36	16	20

• Повеже место седења у аутомобилу са узрастом ученика • Показује поштовање према другим учесницима у саобраћају • Анализира симулирану саобраћајну незгоду на рачунару и препознаје ризично понашање пешака и возача бицикла	учесника у саобраћају. Заштитна опрема потребна за безбедну вожњу бицикла, као и коришћење сигурносних појасева у возилу.			регулисања саобраћаја и безбедном кретању од школе до куће,уознаје професије у области саобраћаја и могућности сопствених потенцијала и интересовања у вези са њима.	авилима и прописима као и са одређ.жив.искуств има ученика као учесника у саобраћају,презент ацијим или практично показује различите саоб.ситуације у окружењу,указује на значај безбедности и понашање у саобраћају. омогућава ученицима да идентификују занимања у вези друмског саобраћаја,послов е којима се људи баве, и тех.средства која при том користе. Проверава искуства ученика у вези са употребом прибора за обраду слике, текста и графике. Примењује их на рачунару.Корист и Интернет претраживаче и долази до тражених	грешке и побољша свој резултат и учење. Ако наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења.
<u>РАЧУНАРСТВО - 16</u>						
• Самостално црта скицом и техничким цртежом једноставан предмет • Правилно црта технички цртеж • Преноси податке између ИКТ уређаја	Прибор за техничко цртање (оловка, гумица, лењир, правоугаоници, шестар) Формати цртежа. Размера. Типови и дебљине линија.Геометријско цртање – цртање паралелних правих, цртање нормале на дату праву, цртање углова помоћу лењира и троугаоника. Елементи котирања. Цртање техничког цртежа са елементима – типови линија, размера икотирање. Пренос података измеђи ИКТ уређаја.	Фронтани, групни, индивидуални	Уџбеник, раднасвеска, слике и илустрације, пројектор и рачунар. Мултимедијални садржаји	Природни и веш.материјали - узорци, прибор и алат за ручну обраду,готови модели и макете	Прати излагања и упутства наставника, Усваја знања о прибору за тех.цртање, техничком цртању, размери и котирању и зна да примени стечена знања на примерима. Усваја знања о одг.програмским пакетима за обраду слике, текста и графике. Примењује их на рачунару.Корист и Интернет претраживаче и долази до тражених	Прати излагања и упутства наставника, Усваја знања о прибору за тех.цртање, техничком цртању, размери и котирању и зна да примени стечена знања на примерима. Усваја знања о одг.програмским пакетима за обраду слике, текста и графике. Примењује их на рачунару.Корист и Интернет претраживаче и долази до тражених
• Примењује основне поступке обраде слике на рачунару • Користи програм за обраду текста за креирање документа са графичким елементима • Користи Интернет сервисе за претрагу и приступање online ресурсима • Преузима одговорност за рад • Представи идеје и планове за акције које предузима користећи савремену ИКТ и софтвер	Апликације за дигиталну обраду слике – подешавање осветљености и контраста, промена величине/резолюције слике... Креирање документа за обраду текста, форматирање текста уметање слике и графике. Интернет претрага и приступ	Усмено излагање, разговор, показивање и демонстрирање	Усмено излагање, разговор, показивање и демонстрирање	Усмено излагање, разговор, показивање и демонстрирање	Усмено излагање, разговор, показивање и демонстрирање	Усмено излагање, разговор, показивање и демонстрирање
ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК- 6						
• Повезује својства природних материјала са применом						

• Објасни технологије прераде дрвета, производњу папира, текстила и коже • Сече, спаја и врши заштиту папира, текстила, коже и дрвета • Правилно и безбедно користи алате и прибор за ручну механичку обраду (маказе, моделарска тестера, брусни папир, стега) • Направи план израде једноставног производа и план управљања отпадом • Самостално израђује једноставни модел	online ресурсима. Природни ресурси на Земљи: енергија и материјали. Управљање отпадом – рециклажа и заштита животне средине. Врсте, својства и примена природних материјала. Технологија прераде и обраде дрвета. Технологија прераде и обраде коже. Текстилна технологија. Технологија производње папира. Поступци ручне обраде и спајања папира, текстила, коже и дрвета – сечење, резање, спајање и заштита. Коришћење алата и прибора за ручну обраду и спајање наведених материјала.	практичан рад Истраживачки рад Фронтани, групни, индивидуални Усмено излагање, разговор, показивање и демонстрирање практичан и истраживачки рад		информација. Прати излагања и упутства наставника, Усваја знања о различитим материјалима њиховом наменом и применом у раду и свакодневном животу, као и технологијом њихове прераде. Уме да користи једноставан прибор и алат за обраду горе наведених материјала. Зна мере заштите. Усваја знања о значају планирања. Усваја знања о рециклажи и заштити животне средине.	бљава ученике да овладају вештинама употребе ИКТ у техници и схвате њихову повезаност. Правилно и безбедно коришћење дигиталних уређаја, уз вештине обраде диг. слике на рачунару ради стицања одг. компетенција које се односе на документовање и дизајн, као основне вештине за стицање општих предузетничких компетенција. Користи предзнања ученика о појму природних ресурса на Земљи и са значајем њиховог очувања.. Оспособљава за основна знања о енергији, као и начинима рационалног коришћења	

					исте.Изграђује свест о неопходности очувања заштите животне средине и значају рециклаже материјала.. Оспособљава ученике да препозњу и правилно примељују савремене материјале и технологије. Оспособљава ученике да правилно користи разне алате и прибор за ручну обраду папира, дрвета, текстила и коже.Развија ученичку креативност и оригиналности	

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за шести разред основног образовања и васпитања(„Сл.гласник РС – бр. 5/2008, 3/2011 - др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016,3/2018, 12/2018 и 3/2020

**ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА СЕДМИ РАЗРЕД
ФОНД ЧАСОВА ПО НАСТАВНИМ ПРЕДМЕТИМА У СЕДМОМ РАЗРЕДУ**

Редни број	А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	Седми разред	
		Недељно	Годишње
1.	Српски језик и књижевност	4	144
2.	Енглески језик	2	72
3.	Ликовна култура	1	36
4.	Музичка култура	1	36
5.	Историја	2	72
6.	Географија	2	72
7.	Физика	2	72
8.	Математика	4	144
9.	Биологија	2	72
10.	Хемија	2	72
11.	Техника и технологија	2	72
12.	Физичко и здравствено васпитање	3	108
13.	Информатика и рачунарство	1	36
Редни број	Б: ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	Недељно	Годишње
1.	Руски језик	2	72
2.	Верска настава	1	36
3.	Грађанско васпитање	1	36
Редни број	В. ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ВАСПИТНОГ РАДА	Недељно	Годишње
1.	Час одељенског старешине	1	36
2.	Слободне наставне активности	1	36
3.	Додатни рад	1	36
4.	Допунска настава	1	36

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Циљеви учења Српског језика и књижевности јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању; да кроз читање и тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање; подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у култури, као и о медијској писмености; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и дана учи како функционално да повезује садржаје предметних области.

Разред **Седми** Годишњи фонд часова **144 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
користи књижевне термине и појмове обрађиване у претходним разредима и повезује их са новим делима којачита; истакне универзалне вредности књижевног дела и повеже их са сопственим искуством и околностима у којима живи; чита са разумевањем различите врсте текстова и коментарише их, у складу са узрастом; разликује народну од ауторске књижевности и одлике књижевних родова и основних књижевних врста; разликује основне одлике стиха и строфе – укрштену, обгрљену и парну риму; слободни и везани стих; рефрен; тумачи мотиве (према њиховом садејству или контрастивности) и песничке слике у одабраном лирском тексту; локализује књижевна дела из обавезног школског програма; разликује етапе драмскерадње; разликује аутора књижевноуметничког текста од наратора, драмског лица или лирског субјекта; разликује облике казивања (форме приповедања); идентификује језичко-стилска изражајна средства и разуме њихову функцију; анализира идејни слој књижевног дела служећи се аргументима из текста; уочи разлике у карактеризацији ликова према особинама: физичким, говорним, психолошким, друштвеним и етичким; разликује хумористички од ироничног и сатиричног тона књижевног дела; критички промишља о смислу књижевног текста и аргументовано образложи својстав; доведе у везу значење пословица и изрека са идејним слојем текста;	КЊИЖЕВНОСТ	ЛЕКТИРА ЛИРИКА Јован Дучић: <i>Подне</i> Милан Ракић: <i>Божур</i> Владислав Петковић Дис: <i>Међусвојима</i> Милутин Бојић: <i>Плава гробница</i> Десанка Максимовић: <i>Крвава бајка</i> Стеван Раичковић: <i>После кише</i> Јован Јовановић Змај: <i>Јутутунскајухахаха</i> Рабиндранат Тагоре: <i>Папирни бродови</i> Вислава Шимборска: <i>Облаци</i> ЕПИКА Народна бајка (једна по избору): <i>Међедовић / Чудотворни пр-стен / Златоруниован</i> Стефан Митров Љубиша: <i>Кањош Мацедоновић</i> (одломак) Радоје Домановић: <i>Вођа</i> (одломак) Петар Кочић: <i>Кроз међаву</i> Иво Андрић: <i>Јелена, жена које нема</i> (одломак) Данило Киш: <i>Прича о печуркама / Еолска харфа</i> Алфонс Доде: <i>Последњи час</i> / Владимир Набоков: <i>Лошдан</i> <i>Дневник Ане Франк</i> (одломак) Ефраим Кишон: <i>Код куће је најгоре</i> (једна прича по избору) Афоризми (Душан Радовић и други) ДРАМА Бранислав Нушић: <i>Власт</i> (одломак) Вида Огњеновић: <i>Кањош Мацедоновић</i> (одломак о сусрету Кањоша и Фурлана)

препозна националне вредности и негује културноисторијску баштину;размотри аспекте родне равноправности у вези са ликовима књижевно-уметничкихтекстова;препоручи књижевно дело уз краткообразложење; упореди књижевно и филмско дело настало по истом предлошку, позоришну представу и драмскитекст;разликује глаголске начине и неличне глаголске облике и употреби их у складу санормом;одреди врсте непроменљивих речи у типичнимслучајевима;уочи делове именичесинтагме; разликује граматички и логичкисубјекат;разликује сложени глаголски предикат од зависне реченице са везникомда;препозна врсте напоредних односа међу реченичним члановима и независнимреченицама; идентификује врсте зависних реченица;искаже реченични члан речју, предлошко-падежном конструкцијом, синтагмом и реченицом;примени основна правила конгруенције у реченици; доследно примени правописну норму;разликује дугосилазни и дугоузлазни акценат; говори на задату тему поштујући књижевно језичку норму;разликује књижевно уметнички од публицистичког функционалног стила; састави кохерентан писани текст у складу са задатом темом наративног и дескриптивног типа;напише једноставнији аргументативни текст позивајући се на чињенице;користи технички и сугестивни опис у изражавању;препозна цитат и фусноте и разуме њихову улогу;пронађе потребне информације у нелинеарном тексту;напише електронску (имејл, SMS) поруку поштујући нормативна правила; примени различите стратегије читања (информативно, доживљајно, истраживачко идр.); састави текст репортажног типа (искуствени илификационални);правилно употреби фразеологизме и устаљене изразе који се јављају у литерарним и медијским текстовима намењеним младима.	НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ Обавезна дела Михајло Пупин: <i>Са паињака до научењака</i>(одломак) ЈеленаДимитријевић: <i>Седам мора и три океана</i> (одломак) / Милош Црњански: <i>Наша небеса</i> („Крф, плава гробница” – одломак) Једно дело поизбору Јован Цвијић: Охридско језеро (одломак) / Пеђа Милосавље- вић: <i>Потера запејзажима</i> Светлана Велмар Јанковић: <i>Српски Београд деспота Стефана (КапијаБалкана)</i> Уметнички и научнопопуларни текстови о природним лепота- ма и културноисторијским споменицимазавичајаИзбор из енциклопедија и часописа задецу ДОМАЋА ЛЕКТИРА Епске народне песме покосовског тематског круга (<i>Смрт вој- воде Пријезде, Диоба Јакишића</i> и песма поизбору) Епске народне песме о хајдучима и ускоцима (<i>Мали Радојица, Стари Вујадин, Старина Новак и кнез Богосав; Иво Сенковић и ага од Рибника, Ропство ЈанковићСтојана</i>)<i>Свети Сава укњижевности</i>:одломак из <i>Житија Светог Симеона</i> (о опроштају оца од сина);избор из народних прича и предања (на пример <i>Свети Сава и ђаво</i>, легенде о СветомСави); Избор и за уторске поезије о Св.Сави (на пример Матија Бећковић: <i>Прича о СветомСави</i>)Мирослав Антић: <i>Плави чуперак и Шашава књига</i>(избор) Антоан де Сент Егзипери: <i>Мали Принц</i>; Момо Капор: <i>Мали Принц</i> Јован Стерија Поповић: <i>Покондиренатиква</i> Душан Ковачевић: <i>Свемирскизмај</i> Дејан Алексић: <i>Ципела на крају света</i> / Игор Коларов: <i>Двана- естоморе</i> ДОПУНСКИ ИЗБОР ЛЕКТИРЕ(бирати 3 дела) Милорад Павић: <i>Руски хрт</i>(одломак) Тургенев: <i>Шума истепа</i> Антон Павлович Чехов: <i>Чиновниковасмрт</i> Јанко Веселиновић: <i>Хајдук Станко</i> (одломак из првог дела ро- мана) Гордана Малетић: <i>Катарке Београда</i> (прича <i>Зебња</i> и друге) Урош Петровић: <i>Загонетнеприче</i> Александар Манић: <i>У свитањесвета</i> Јасминка Петровић: <i>Лето кад сам научила далетим</i> Градимир Стојковић: <i>Хајдук уБеограду</i> Корнелија Функе: <i>Срце одмастила</i> Душица Лукић: <i>Земља је у квару</i>(избор)

		Гордана Брајовић: из збирке песама <i>Индија, Индија (Пролази слон пун мириса, Пролази слон пун Хималаја)</i> Душан Поп Ђурђев: <i>Лет а</i> КЊИЖЕВНИ ТЕРМИНИ И ПОЈМОВИ Опкорачење. Рефрен. Цезура. Везани и слободни стих. ауторске лирске песме: рефлексивна и сатирична песма. Језичко-стилска изражајна средства: метафора, алегорија, градација, словенска антитеза, фигуре понављања (асонанца и алитерација). Функција мотива у композицији лирске песме. Песма упрози. Фабула исиже. Статички и динамички мотиви. Композиција. Епизода. Идејни слој књижевног текста. Хумор, иронија и сатира. Врсте карактеризације књижевног лика. Унутрашњи монолог. Хронолошко и ретроспективно приповедање. Дневник. Путопис. Аутобиографија. Легендарна прича. Предања о постанку бића, места и ствари. Афоризам. Пословице, изреке; питалице; загонетке. Драмска радња; етапе драмске радње: увод, заплет, врхунац, пе- рипетија, расплет. Драмска ситуација. Драма у ужем смислу.

	ЈЕЗИК	Граматика	Грађење и основна значења глаголских облика: футур II, императив, потенцијал; трпни гл. придев, гл. прилог садашњи и гл. прилог прошли. Подела глаголских облика на просте и сложене и на личне (времена и начини) и неличне. Непроменљиве врсте речи: везници, речце, узвици. Појам синтагме (главни члан и зависни чланови); врсте синтагми: именичке, придевске, прилошке и глаголске. Атрибут у оквиру синтагме. Логички субјекат. Сложени глаголски предикат. Напоредни односи међу реченичним члановима – саставни, раставни и супротни. Појам комуникативне и предикатске реченице. Независне предикатске реченице – напоредни односи међу независним реченицама (саставни, раставни, супротни). Зависне предикатске реченице (изричне, односне, месне, временске, узрочне, условне, допусне, намерне, последичне и поредбене). Реченични чланови исказани речју, предлошко-падежном конструкцијом, синтагмом и реченицом. Конгруенција – основни појмови.
		Правопис	Правописна решења у вези са обрађеним глаголским облицима. Интерпункција у вези са зависним реченицама (запета, тачка и запета). Писање скраћеница, правописних знакова.
		Ортоепија	Дугоуздазни и дугосилазни акценат.

	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА Књижевни и остали типови текстова у функцији унапређивања језичке културе.Књижевно уметнички и публицистички текстови.Усмени и писмени састави према унапред задатим смерницама (ограничен број речи; задата лексика; одређени граматички модели и сл.).Текст заснован на аргументима. Технички и сугестивни опис.Репортажа.Цитати и фусноте из различитих књижевних и неуметничких текстова.Нелинеарни текстови: табеле, легенде, графикони, мапе ума и друго.Говорне вежбе: интерпретативно-уметничке (изражајно читање, рецитовање); вежба аргументовања (дебатни разговор).Правописне вежбе: диктат, исправљање правописних грешака у тексту; запета у зависносложеним реченицама; глаголски облици; електронске поруке.Језичке вежбе: допуњавање текста различитим облицима променљивих речи; допуњавање текста непроменљивим речима; обележавање комуникативне реченице у тексту; исказивање реченичног члана на више начина (реч, синтагма, предлошко-падежна конструкција, реченица); фразеологизми (разумевање и употреба) и друге.Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу. Четири школска писмена задатка – по два у сваком полугодишту.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, 6/2009, 3/2011-др.пропис, 8/2013, 11/2016, 11/2016- др.пропис, 12/2018, 3/2019, 12/2019 и 3/2020

ДОДАТНА НАСТАВА - VII

Додатна настава се организује за ученике који испољавају посебно интересовање и знања која превазилазе програм редовне наставе. Највећи део додатне наставе усмерава се на припрему ученика за такмичења.

Садржаји програма	Исходи	Број часова
Садржаји из редовног наставног плана који се проширују у складу са узрастом и интересовањима ученика.	Ученик је припремљен за школско, општинско и друга такмичења. Ученик је развио културу усменог и писменог изражавања, проширио знања и развио стваралачко и критичко мишљење.	36

ДОПУНСКА НАСТАВА - VII

Додатни рад се организује за ученике који, из објективних разлога, у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско - тематских подручја; за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање, са циљем разумевања, препознавања и отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања и вештина из наставног градива. Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник организује допунски рад. Такође бира активности и методе које ће довести до напретка код ученика.

Садржаји програма	Исходи	Број часова
Садржаји из редовног наставног градива где ученици не постижу задовољавајуће резултате.	Ученик разуме појмове, усваја основна знања, препознаје и повезује градиво, као и наставникове инструкције и примењује научено.	36

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Циљ учења Страног језика јесте да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писану и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Разред **Седми**

Годишњи фонд часова **72**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ	ЈЕЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ (у комуникативним функцијама)
разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе; поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства; размени једноставније информације личне природе; у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима; разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства; разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење; упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности; разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих; упути уобичајене молбе и захтеве; честита, захвали и извини се користећи мање сложена језичка средства; разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости; разуме једноставније текстове у којима се описују	ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА	Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на поздрављање и представљање (дијалози, наративни текстови, формулари и сл.); реаговање на усмени или писани импулс са- говорника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање и прошири- вање комуникације; усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима (подаци о личности, приватним и школским активностима, друштвеним улогама и сл.).
	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се описују бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања; усмено и писано описивање/ поређење живих бића, предмета, појава, места, из искуственог света и фикционалног спектра.
	ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	Слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге; усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности; писање позивнице за прославу/ журку или имејла/ СМС-а којим се уговара заједничка активност; прихватање/одбијање предлога, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправда- ња/изговора; образложење спремности за прихватање предлога, уз исказивање емотивних и експресивних реакција (радости, усхићености и сл.).
	ИЗРАЖАВАЊЕ МОЉБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	Слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто честита, тражи/нуди помоћ, услуга, обавештење или се изражава извињење, захвалност; усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења, упућивање молбе за помоћ/услугу и реаговање на њу, изражавање извињења и захвалности.
	РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА	Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (нпр. за израду задатака, пројеката и сличних наставних и ваннаставних активности), с визуелном подршком и без ње; усмено и писано давање упутстава.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	Слушање и читање описа и размењивање исказа у вези са сталним, уобичајеним и тренутним догађајима/ активностима и способностима; усмено и писано описивање активности, радњи и способности у садашњости.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези с личним искуствима, догађајима, активностима, способностима и особеностима у прошлости; усмено и писано описива- ње искустава, активности и способности у прошлости, историјских догађаја и личности.

способности и умећа; размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости; опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа; разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости; размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости; опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.;разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих;размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа; разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осећањима и реагује на њих;изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/положај предмета, бића и места у простору и правац кретања и одговори на њих; затражи и разуме обавештења о оријентацији/положају предмета, бића и места у простору и правцу кретања;опише правац кретања и просторне односе једноставнијим, везаним исказима; разуме једноставније исказе који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих;размени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту; разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање;формулише питања и	ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; усмено и писано договарање/ извештавање о одлукама, плановима, намерама и предвиђањима.
	ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са задовољавањем жеља и потреба; предлагање решења у вези са осећањима и потребама; усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са смером кретања и специфичнијим просторним односима; усмено и писано размењивање информација у вези са смером кретања и просторним односима; усмено и писано описивање смера кретања и просторних односа.
	ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, УПОЗОРЕЊА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА	Слушање и читање једноставнијих исказа у којима се изражавају дозволе, упозорења, правила понашања и обавезе; постављање питања у вези са забранама, дозволама, упозорењима, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих; усмено и писано саопштавање забрана, дозвола, упозорења, правила понашања и обавеза.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова, у којима се говори о томе шта неко има/нема или чије је нешто; постављање питања у вези са припадањем и одговарање на њих.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова којима се изражава допадање/не допадање; усмено и писано изражавање допадања/ недопадања.
	ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се тражи и износи мишљење и изражава слагање/неслагање; усмено и писано тражење изношење мишљења и изражавање слагања и неслагања.
	ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ДИМЕНЗИЈА И ЦЕНА	Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се наводе количине, димензије и цене; размењивање информација у вези с количином, димензијама и ценама, усмено и писано.

једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих;изрази допадање и недопадање уз једноставније образложење; разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих; изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење; разуме једноставније исказе који се односе на количину, димензије и цене;размени информације у вези са количином, димензијама и ценама.		

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања(„Службени гласник РС”, 6/2009, 3/2011-др.пропис, 8/2013, 11/2016, 11/2016- др.пропис, 12/2018, 3/2019, 12/2019 и 3/2020

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Циљ учења предмета Музичка култура је да код ученика, развијајући интересовања за музичку уметност, стваралачко и критичко мишљење, формира естетску перцепцију и музички укус, као и одговоран однос према очувању музичког наслеђа и култури свога и других народа.

Разред **Седми** Годишњи фонд часова **36**

ИСХОДИ У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
-препозна врсту жичаних инструмента по изгледу и звуку; -опише начин добијања тона код жичаних инструмената;-повеже различите видове музичког изражавања са друштвено-историјским амбијентом у коме су настали;-наведе изражајна средства музичке уметности карактеристична за период барока и класицизма;-уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у бароку и класицизму;-препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила;-објасни како је музика повезана са другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота; извођачке и техничке могућности инструмената;-разликује музичке форме барока и класицизма;-идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника барока и класицизма;-идентификује елементе музике барока и класицизма као инспирацију у музици савременог доба;-изводи музичке примере користећи глас, покрет и инструменте, самостално и у групи;-користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет;-комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом;-учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката;-изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност);-учествује у школским приредбама и манифестацијама;-примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;-понаша се у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама;-критички просуђује утицај музике на здравље;-користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.	ЧОВЕК И МУЗИКА	Барок.Рођење опере.Клаудио Монтеверди. Облици вокално-инструменталне музике (ораторијум, кантата). Инструментална музика: солистичко, камерно и оркестарско музицирање.Инструментални облици: свита, концерто гросо.Антонио Вивалди, Јохан Себастијан Бах и Георг Фридрих Хендл. Класицизам/Појам сонате и симфоније. Жанрови класичне музике –опера, црквени жанрови, симфонијска, концертантна, камерна (посебно гудачки квартет), солистичка музика. Јозеф Хајдн, Волфганг Амадеус Моцарт и Лудвиг ван Бетовен.Развој српске црквене музике.
	МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	Жичани: трзалачки и гудачки. Градитељске школе.Појам симфонијског оркестра.Српски народни музички инструменти.
	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Елементи музичке изражајности: темпо, динамика, тонске боје различитих гласова и инструмената.Слушање световне и духовне музике барока и класицизма. Слушање вокалних, вокално-иструменталних и инструменталних композиција, домаћих и страних композитора.Слушање дела традиционалне народне музике.
	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Певање песама по слуху и из нотног текста (солмизацијом) самостално и у групи.Певање песама у комбинацији са покретом.Певање и свирање из нотног текста народних и уметничких композиција на инструментима Орфовог инструментарија и/или на другим инструментима. Извођење једноставнијих музичких примера у вези са обрађеном темом. Извођење (певање или свирање) једноставних ритмичких и ме- лодијских репрезентативних примера (одломака/тема) у стилу музике барока, класицизма.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Креирање покрета уз музику коју ученици изводе. Креирање ритмичке пратње.Реконструкција музичких догађаја у стилу барока и класицизма.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања(„Службени гласник РС”, 6/2009, 3/2011-др.пропис, 8/2013, 11/2016, 11/2016- др.пропис, 12/2018, 3/2019, 12/2019 и 3/2020

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Циљ учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.

Разред **Седми**

Годишњи фонд часова **36**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
-користи традиционалне технике и одабрана савремена средства за ликовна истраживања; -изражава, одабраним ликовним елементима, емоције, стање или имажинацију; -обликује композиције примењујући основна знања о пропорцијама и перспективи; -користи, сам или у сарадњи са другима, одабране изворе, податке и информације као подстицај за стваралачки рад; -разговара о одабраним идејама, темама или мотивима у уметничким остварењима различитих култура и епоха; -уважава себе и друге када снима, обрађује и дели дигиталне фотографије; -учествује у заједничком креативном раду који обједињује различите уметности и/или уметност и технологију; -прави, самостално или у тиму, презентације о одабраним темама повезујући кључне текстуалне податке и визуелне информације; -представи своје и радове других, кратко, аргументовано и афирмативно; -предлаже идеје за уметничку рециклажу, хуманитарне акције кроз ликовно стваралаштво или обилазак места и установа културе; -разматра своја интересовања и могућности у односу на занимања у визуелним уметностима.	ПРОСТОР И КОМПОЗИЦИЈА	Композиција. Боје и емоције, стилизација облика. Композиција линија, композиција боја, композиција облика. Равнотежа, контраст, понављање, степеновање облика, варијације. Орнамент и арабеска. Пропорције. Пропорције главе и тела. Перспектива. Колористичка, ваздушна, линеарна перспектива.
	КОМУНИКАЦИЈА	Теме. Историјска, религијска и митолошка тема. Оригинал, копија и плагијат. Дигитална фотографија. Кадар, селфи и аутопортрет. Анимација. Процес креирања, стори борд. Сцена. Обједињавање покрета, игре и звука. Презентације.
	УМЕТНОСТ ОКО НАС	Уметност и технологија. Уметничка занимања и продукти. Савремена технологија и уметност. Уметност око нас. Уметничка рециклажа, уметнички пројекти, хуманитарне акције... Наслеђе.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, 6/2009, 3/2011-др. пропис, 8/2013, 11/2016, 11/2016- др. пропис, 12/2018, 3/2019, 12/2019 и 3/2020

ИСТОРИЈА

Циљ учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.

Разред **Седми**

Годишњи фонд часова **72**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
доводи у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима;изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском, на основу датих примера,уочава везу између развоја српске државности током новог века и савремене српске државе;	ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	Основне одлике, хронолошки и просторни оквири периода од Индустијске револуције до завршетка Првог светског рата.Историјски извори за изучавање периода од Индустијске револуције до завршетка Првог светског рата и њихова сазнајна вредност (материјални, писани, аудио и визуелни).
сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту;наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група насталих у новом веку;препознаје основне карактеристике различитих идеологија; анализира процес настанка модерних нација и наводи њихове основне карактеристике;	ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ ИНДУСТРИЈСКОГ ДОБА (до средине XIX века)	Индустијска револуција (парна машина и њена примена; промене у друштву – јачање грађанске и појава радничке класе).Политичке револуције (узроци, последице и обележја, европске монархије уочи револуција, просветитељске идеје, примери америчке и француске револуције; појмови уставности и поделе власти, Декларација о правима човека и грађанина, укидање феудализма).Наполеоново доба (Наполеонова владавина, ратови, тековине,Бечки конгрес).Свакодневни живот и култура (промене у начину живота).Источно питање и балкански народи (политика великих сила,борба балканских народа за ослобођење).Живот Срба под османском и хабзбуршком влашћу.Српска револуција 1804–1835 (основна обележја, ток Првог и Другог српског устанка, последице и значај).Развој модерне српске државе (аутономија Кнежевине Србије,успостава државе, оснивање образовних и културних установа).Црна Гора у доба владичанства (основна обележја државног и друштвеног уређења).Истакнуте личности: Џејмс Ват, Волтер, Катарина II, Марија Терезија, Робеспјер, Наполеон Бонапарта, вожд Карађорђе, кнез Милош, кнегиња Љубица, Доситеј Обрадовић, Вук Караџић,прота Матеја Ненадовић, Петар I и Петар II Петровић Његош,Сава Текелија, митрополит Стефан Стратимировић.
уочава утицај и улогу књижевних и уметничких дела на формирање националног идентитета у прошлости; уочава утицај историјских догађаја, појава и процеса на прилике у савременом друштву;препознаје историјску подлогу савремених институција и друштвених појава (грађанска права, парламентаризам, уставност);анализирајући дате примере, уочава утицај научно-технолошког развоја на промене у друштвеним и привредним односима и природном окружењу;пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених слојева и група у индустријско доба;приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена у новом веку;уочава историјске промене, поређењем политичке карте савременог света са историјским картама других епоха;пореди информације приказане на историјској карти са информацијама датим у другим симболичким модалитетима; повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички,друштвени, културни);пореди различите историјске изворе и		Рађање модерних држава, међународни односи и кризе (револуције 1848/49 – „пролеће народа”, политичке идеје, настанак модерне Италије и Немачке, успон САД и грађански рат, борба за колоније у Африци и Азији, Персија, Индија, Кина, опадање Османског царства).Промене у привреди, друштву и култури (Друга индустријска револуција, људска права и слободе – право гласа, укидање робовласништва, положај деце и жена; култура, наука, образовање, свакодневни живот).Кнежевина и Краљевина Србија и њено окружење (развој државних установа и политичког живота, унутрашња и спољна политика, међународно признање – Берлински конгрес; културна и просветна политика, свакодневни живот; положај Срба под хабзбуршком и османском влашћу).Истакнуте личности: Ђузепе Гарибалди, Ото фон Бизмарк, Наполеон III, краљица Викторија, Абрахам Линколн, Карл Маркс, браћа Лимијер, Алфред Нобел, кнез Александар Карађорђевић, кнез Михаило, краљ Милан, краљица Наталија и краљ Александар Обреновић, књаз Никола Петровић, Илија Гарашанин, Јован Ристић, Никола Пашић, Стојан Новаковић, патријарх Јосиф Рајачић,

класификује их на основу њихове сазнајне вредности;анализира и процени ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја; уочава специфичности у тумачењу одређених историјских догађаја и појава на основу поређења извора различитог порекла;уочи пристрасност, пропаганду и стереотипе у садржајима историјских извора;употреби податке из графикана и табела у елементарном истраживању;презентује, самостално или у групи, резултате елементарног истраживања заснованог на коришћењу одабраних историјских извора и литературе, користећи ИКТ;упоређује, анализира и уочава разлике између својих и ставова других; раздваја битно од небитног у историјској наративи;препознаје смисао и сврху неговања сећања на важне личности и догађаје из историје државе и друштва;идентификује историјске споменике у локалној средини и учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања		Катарина Ивановић, Светозар Милетић, Бењамин Калај, Алекса Шантић
	ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ XX ВЕКА	Међународни односи и кризе (формирање савеза, сукоби око колонија, Руско-јапански рат, Мароканска криза, Анексиона криза,Либијски рат, балкански ратови).Култура, наука и свакодневни живот (Светска изложба у Паризу,примена научних достигнућа, положај жена).Краљевина Србија и њено окружење (Мајски преврат, политички живот, унутрашња и спољна политика; појава југословенства,наука, култура, свакодневни живот, положај Срба под аустроугарском и османском влашћу, Црна Гора – доношење устава, проглашење краљевине; учешће Србије и Црне Горе у балканским ратовима). Велики рат (узроци и повод, савезништва и фронтови, Србија и Црна Гора у рату; преломнице, ток и последице рата; аспекти рата – технологија рата, пропаганда, губици и жртве, глад и епидемије; човек у рату – живот у позадини и на фронту; живот под окупацијом и у избеглиштву; Велики рат у сећању). Истакнуте личности: Алберт Ајнштајн, Пјер и Марија Кири,Сигмунд Фројд, Михајло Пупин, Никола Тесла, Хенри Форд,Вилхелм II, Николај II Романов, Вудро Вилсон, краљ Петар и престолонаследник Александар Карађорђевић, Јован Цвијић, Надежда Петровић, Арчибалд Рајс, Милунка Савић, Флора Сендс, Радомир Путник, Степа Степановић, Живојин Мишић, Петар Бојовић, Јанко Вукотић, Драгутин Димитријевић Апис.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања(„Службени гласник РС”, 6/2009, 3/2011-др.пропис, 8/2013, 11/2016, 11/2016- др.пропис, 12/2018, 3/2019, 12/2019 и 3/2020

ДОДАТНА НАСТАВА-ИСТОРИЈА

Садржај	Број часова	Начин реализације програма	Врсте активности у образовно-васпитном раду
Успон Европе (Европа од краја XV до краја XVIII века)	2	Обнављање градива ранијих разреда Рад на кључним појмовима и стандардима напредног нивоа, припрема за такмичење	Увежбавање знања напредног нивоа Рад на историјској карти Организовање квизова Тестови са такмичења
Српски народ под страном влашћу од XVI до краја XVIII века	2	Обнављање градива ранијих разреда Рад на кључним појмовима и стандардима напредног нивоа, припрема за такмичење	Увежбавање знања напредног нивоа Рад на историјској карти Организовање квизова Тестови са такмичења
Доба револуција (Европа и свет од краја XVIII века до седамдесетих година XIX века)	2	Обнављање градива ранијих разреда Рад на кључним појмовима и стандардима напредног нивоа, припрема за такмичење	Увежбавање знања напредног нивоа Рад на историјској карти Организовање квизова Тестови са такмичења
Нововековне српске државе Србија и Црна Гора (до међународног признања 1878.године)	2	Обнављање градива ранијих разреда Рад на кључним појмовима и стандардима напредног нивоа, припрема за такмичење	Увежбавање знања напредног нивоа Рад на историјској карти Организовање квизова Тестови са такмичења

ДОПУНСКА НАСТАВА- ИСТОРИЈА

Садржаји програма за седми разред	Број часова	Начин реализације програма	Врсте активности у образовно-васпитном раду
Основе капиталистичког друштва: мануфактура, капиталиста, радник, Прва индустријска револуција	2	Објашњавање основних појмова везаних за капитализам. Читање одломака из књиге и анализирање учимо учење	Слушају, питају, одговарају на питања, читају лекцију из књиге заједно са наставником
Доба револуција	2	Разумевање појма револуција, историјски услови настанка	Слушају, питају, одговарају на питања, читају лекцију из књиге заједно са наставником
Први српски устанак	2	Коришћењем књиге и историјске карте, као и прављењем паноа научити и утврдити основне чињенице и појмове везане за Први српски устанак и Карађорђа Петровића	Одговарају на питања наставника; Понављају основне чињенице: Сreteње 1804, дахије, Иванковац, Мишар, Делиград, Чегар, Ћеле-кула Показују на карти: Београдски пашалук и места великих битака Првог српског устанка
Други српски устанак	2	Коришћењем књиге и историјске карте, као и прављењем паноа научити и утврдити основне чињенице и појмове везане за Други српски устанак и Милоша Обреновића	Одговарају на питања наставника; Понављају основне чињенице: Цвети 1815., Љубић, Дубље, споразум са Марашли-Али пашом Показују на карти: Београдски пашалук и места великих битака Другог српског устанка и проширење Србије хатишерифима 1833.

ГЕОГРАФИЈА

Циљ учења Географије је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичко-географским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма.

Разред **Седми**

Годишњи фонд часова **72**

ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ	ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:
РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА	Регионална географија, принципи регионализације. Хомогеност и хетерогеност географског простора	- проналази на карти државе проучаване регије и именује их; - дефинише границе континента и показује на карти океане и мора којима је проучавани континент окружен и лоцира највећа острва, полуострва, мореузе, земљоузе, пролазе, ртове; - приказује на немој карти: континенте, океане, мора, облике разуђености обала, низије, планине, реке, језера, државе, градове; - анализира утицај географске ширине, рељефа, односа копна и мора, морских струја, вегетације и човека на климу; - класификује облике рељефа, водне објекте и живи свет карактеристичан за наведену територију; - објашњава настанак пустиња на територији проучаваног континента; - објасни формирање политичке карте света; - истражује утицај Европске уније на демографске, економске и
ГЕОГРАФСKE РЕГИЈЕ ЕВРОПЕ	Јужна Европа - културно-цивилизацијске тековине, етничка хетерогеност, туризам, политичка подела. Државе Јужне Европе: државе бивше СФРЈ, Италија, Шпанија и Грчка - основне географске карактеристике. Средња Европа - културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, природни ресурси и економски развој, урбанизација, политичка подела. Немачка - основне географске карактеристике. Западна Европа - културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, природни ресурси и економски развој, урбанизација, политичка подела. Француска и Уједињено Краљевство - основне географске карактеристике. Северна Европа - природни ресурси и економски развој, народи, политичка подела. Норвешка - основне географске карактеристике. Источна Европа - културно-цивилизацијске тековине, етничка хетерогеност, природни ресурси и економски развој, политичка подела. Руска Федерација - основне географске карактеристике. Европска унија - пример интеграционих процеса.	
АЗИЈА	Географски положај, границе и величина Азије. Природне одлике Азије. Становништво Азије. Насеља Азије. Привреда Азије. Политичка и регионална подела. Југозападна Азија - природни ресурси и економски развој, културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, урбанизација, политичка подела. Јужна Азија - културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, етничка хетерогеност, урбанизација, политичка подела. Југоисточна Азија - природни ресурси и економски развој, политичка подела. Источна Азија - културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, етничка хетерогеност, природни ресурси и економски развој, урбанизација, политичка подела. Централна Азија - природни ресурси, политичка подела,	политичке процесе у Европи и свету; - описује улогу међународних организација у свету - уз помоћ географске карте објашњава специфичности појединих просторних целина и описује различите начине издвајања регија; - описује узроке и последице урбанизације на различитим континентима, регијама и у одабраним државама; - проналази податке о бројном стању становништва по континентима, регијама и одабраним државама и издваја просторне целине са највећом концентрацијом становништва у свету;

	насеља и становништво.	- укаже на узроке и последице кретања броја становника, густине насељености, природног прираштаја, миграција и специфичних структура становништва по континентима, регијама и у одабраним државама; - доведе у везу природне ресурсе са степеном економске развијености појединих регија и одабраних држава; - препознаје негативне утицаје човека на животну средину настале услед специфичности развоја пољопривреде, рударства, енергетике, индустрије, саобраћаја и туризма на проучаваним континентима, регијама и у одабраним државама; - анализира примере позитивног утицаја човека на животну средину у државама које улажу напоре на очувању природе и упоређује их са сличним примерима у нашој земљи;
АФРИКА	Географски положај, границе и величина Африке. Природне одлике Африке. Становништво Африке. Насеља Африке. Привреда Африке. Политичка и регионална подела. Афрички Медитеран и Сахарска Африка. Подсахарска Африка.	
СЕВЕРНА АМЕРИКА	Географски положај, границе, величина и регионална подела Северне Америке. Природне одлике Северне Америке. Становништво Северне Америке. Насеља Северне Америке. Привреда Северне Америке. Политичка подела.	
ЈУЖНА АМЕРИКА	Географски положај, границе и величина Јужне Америке. Природне одлике Јужне Америке. Становништво Јужне Америке. Насеља Јужне Америке, Привреда Јужне Америке. Политичка подела.	
АУСТРАЛИЈА И ОКЕАНИЈА	Географски положај, границе и величина Аустралије и Океаније. Природне одлике Аустралије. Колонијални период и становништво Аустралије. Насеља Аустралије. Привреда Аустралије. Океанија - основна географска обележја. Политичка и регионална подела.	
ПОЛАРНЕ ОБЛАСТИ	Основне географске одлике Антарктика - откриће, назив, географски положај, природне одлике, природни ресурси и научна истраживања. Основне географске одлике Арктика - откриће, назив, географски положај, природне одлике, природни ресурси и савремена научна истраживања.	

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, 6/2009, 3/2011-др.пропис, 8/2013, 11/2016, 11/2016- др.пропис, 12/2018, 3/2019, 12/2019 и 3/2020

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОПУНСКА НАСТАВА-ГЕОГРАФИЈА

Редни број наставн е теме	Назив наставне теме	Број часова
1.	Регионална географија	0
2.	Географске регије Европе	2
3.	Азија	1
4.	Африка	1
5.	Северна Америка	2
6.	Јужна Америка	1
7.	Аустралија и Океанија	1
8.	Поларне области	1
УКУПНО		9

ФИЗИКА
VII разред
 (2 часа недељно, 72 часа годишње)

ОБЛАСТ/ТЕМА/МОДУЛ		ОБРАДА + ЛАБ. ВЕЖБЕ	УТВРЂИВАЊЕ	СВЕГА
1.	Сила и кретање	9+3	13	25
2.	Кретање тела под дејством силе теже. Силе трења	4+2	6	12
3.	Равнотежа тела	5+1	5	11
4.	Механички рад и енергија. Снага	6+2	7	15
5.	Топлотне појаве	3+1	5	9
УКУПНО		27+9	36	72

Циљ учења Физике јесте да ученици стекну базичну језичку и научну писменост, оспособе се да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, образложе своје мишљење у оквиру дискусије, упознају природне појаве и основне природне законе и њихову примену у свакодневном животу, развију мотивисаност за учење и напредују ка достизању одговарајућих образовних стандарда.

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
разликује скаларне и векторске физичке величине;користи и анализира резултате мерења различитих физичких величина и приказује их табеларно и графички;анализира зависност брзине и пређевог пута од времена код праволинијских кретања са сталним убрзањем;примени Њутнове законе динамике на кретање тела из окружења; покаже од чега зависи сила трења и на основу тога процени како може променити њено деловање;демонстрира појаве: инерције тела, убрзаног кретања, кретање тела под дејством сталне силе, силе трења и сила акције и реакције на примерима из окружења;самостално изведе експеримент из области кинематике и динамике, прикупи податке мерењем, одреди тражену физичку величину и објасни резултате експеримента;покаже врсте и услове равнотеже чврстих тела на примеру из окружења;наводи примере простих машина које се користе у свакодневном животу;прикаже како сила потиска утиче на понашање тела потопљених у течност и наведе услове пливања тела на води;повеже појмове механички рад, енергија и снага и израчуна рад силе теже и рад силе трења;разликује кинетичку и потенцијалну енергију тела и повеже њихове промене са извршеним радом;демонстрира важење закона одржања енергије на примерима из окружења;решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (кинematика и динамика кретања тела, трење, равнотежа полуге, сила потиска, закони одржања...);разликује појмове температуре и количине топлоте и прикаже различите механизме преноса топлоте са једног тела на друго;анализира промене стања тела (димензија, запремине и агрегатног стања) приликом грејања или хлађења;наведе методе добијања топлотне енергије и укаже на примере њеног рационалног коришћења.	СИЛА И КРЕТАЊЕ	Сила као узрок промене брзине тела. Појам убрзања. Успостављање везе између силе, масе тела и убрзања. Други Њутнов закон.Динамичко мерење силе.Међусобно деловање два тела – силе акције и реакције. Трећи Њутнов закон. ПримериРавномерно променљиво праволинијско кретање. Интензитет, правац и смер брзине и убрзања.Тренутна и средња брзина тела.Зависност брзине и пута од времена при равномерно променљивом праволинијском кретању.Графичко представљање зависности брзине тела од времена код равномерно променљивог праволинијског кретања.<i>Демонстрациони огледи:</i> Илустровање инерције тела помоћу папира и тега.Кретање куглице низ Галилејев жљеб.Кретање тела под дејством сталне силе.Мерење силе динамометром.Илустровање закона акције и реакције помоћу динамометара и колица, колица са опругом и других огледа (реактивно кретање балона и пластичне боце).<i>Лабораторијске вежбе.</i> Одређивање сталног убрзања при кретању куглице низ жљеб.Провера Другог Њутновог закона помоћу покретног тела (колица) или помоћу Атвудове машине.
	КРЕТАЊЕ ТЕЛА ПОД ДЕЈСТВОМ СИЛЕ ТЕЖЕ. СИЛЕ ТРЕЊА	Убрзање при кретању тела под дејством силе теже. Галилејев оглед. Слободно падање тела, бестежинско стање. Хитац навише и хитац наниже.Силе трења и силе отпора средине (трење мировања, клизања и котрљања). Утицај ових сила на кретање тела. <i>Демонстрациони огледи:</i>Слободно падање тела различитих облика и маса (Њутнова цев, слободан пад везаних новчића...).Падање тела у разним срединама.Бестежинско стање тела (огледи са динамометром, с два тега и папиром између њих, са пластичном чашом која има отвор на дну и напуњена је водом).Трење на столу, косој подлози и сл.Мерење силе трења помоћу динамометра.<i>Лабораторијске вежбе.</i>Одређивање убрзања тела које слободно пада.Одређивање коефицијента трења клизања.

	РАВНОТЕЖА ТЕЛА	Деловање две силе на тело, појам резултујуће силе кроз различите примере слагања сила. Разлагање сила. Појам и врсте равнотеже тела. Полуга, момент силе. Равнотежа полуге и њена примена. Сила потиска у течности и гасу. Архимедов закон и његова примена. Пливање и тоњење тела <i>Демонстрациони огледи:</i> равнотеже помоћу лењира или штапа. Равнотежа полуге. Услови пливања тела (тегови и стаклена посуда на води, Кар-тезијански гњурац, суво грождје у минералној води, свеже јаје у води и воденом раствору соли, мандарина са кором и без коре у води, пливање коцке леда на води...). <i>Лабораторијске вежбе</i> 1. Одређивање густине чврстог тела применом Архимедовог закона. Механички рад. Рад силе. Рад силе теже и силе трења. Квалитативно увођење појма механичке енергије тела. Кинетичка енергија тела. Потенцијална енергија. Гравитациона потенцијална енергија тела. Веза између промене механичке енергије тела и извршеног рада. Закон одржању механичке енергије. Снага. Коефицијент корисног дејства. <i>Демонстрациони огледи:</i>
	МЕХАНИЧКИ РАД И ЕНЕРГИЈА. СНАГА	Илустровање рада утрошеног на савладавање силе трења при клизању тела по различитим подлогама, уз коришћење динамометра. Коришћење потенцијалне енергије воде или енергије надуваног балона за вршење механичког рада. Примери механичке енергије тела. Закон одржању механичке енергије (Галилејев жљеб; математичко клатно; тег са опругом) <i>Лабораторијске вежбе</i> 1. Одређивање рада силе под чијим дејством се тело креће по различитим подлогама. 2. Провера закона одржања механичке енергије помоћу количца.
	ТОПЛОТНЕ ПОЈАВЕ	Честични састав супстанције: молекули и њихово хаотично кретање. Топлотно ширење тела. Појам и мерење температуре. Унутрашња енергија и температура. Количина топлоте. Специфични топлотни капацитет. Топлотна равнотежа. Агрегатна стања супстанције. <i>Демонстрациони огледи:</i> Дифузија и Брауново кретање. Ширење чврстих тела, течности и гасова (надувани балон на стакленој посуди – флаши и две посуде са хладном и топлим водом, Гравесандов прстен, издужење жице, капилара...). <i>Лабораторијске вежбе</i> 1. Мерење температуре мешавине топле и хладне воде после успостављања топлотне равнотеже.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, 6/2009, 3/2011-др.пропис, 8/2013, 11/2016, 11/2016-др.пропис, 12/2018, 3/2019, 12/2019 и 3/2020)

ДОПУНСКИ РАД
(Оријентациони садржаји програма)

1. Њутнови закони
2. Равномерно променљиво праволинијско кретање
3. Слободно падање. Хитац навише и наниже
4. Појам и врсте равнотеже
5. Равнотежа полуге и примена
6. Сила потиска и Архимедов закон
7. Механички рад
8. Механичка енергија
9. Снага
10. Појам и мерење температуре
11. Количина топлоте
12. Топлотна равнотежа

Поред понуђених садржаја могу се реализовати и садржаји за које ученици покажу низак степен знања.

ДОДАТНИ РАД
(Оријентациони садржаји програма)

1. Решавање проблема везаних за слагање и разлагање сила и равнотежу тела.
2. Видеозапис или симулација на рачунару различитих облика слагања и разлагања сила, равнотеже тела и примене полуге.
3. Тела на стрмој равни.
4. Решавање проблема кретања тела с константним убрзањем.
5. Графичко решавање проблема код равномерно променљивог кретања и њихова примена.
6. Примери за примену Њутнових закона динамике.
7. Видеозапис или симулација на рачунару различитих облика механичког кретања под дејством силе теже.
8. Кеплерови закони. Кретање планета. Сунчев систем.
9. Занимљивости из астрономије.
10. Сила трења и коефицијент трења.
11. Видеозапис или симулација на рачунару различитих облика механичког рада у свакодневном животу.
12. Принцип рада простих машина.
13. Видеозапис или симулација на рачунару кинетичке и потенцијалне енергије тела, претварања потенцијалне енергије у кинетичку и обрнуто, закона одржања механичке енергије и др.
14. Решавање проблема везаних за рад, енергију тела и законе кретања.
15. Одређивање специфичног топлотног капацитета тела. Механизми преношења топлоте с једног тела на друго (примери). Топлотна Равнотежа.
16. Решавање проблема у којима се користе притисак и потисак као физичке величине. Средња густина код нехомогених тела. Архимедов закон кроз примере.
17. Видеозапис или симулација на рачунару тела и супстанција на различитим температурама, термичког ширења тела, промене агрегатних стања и сл.
18. Вода на различитим температурама и њено другачије понашање у односу на остале течности.
19. Посета некој лабораторији (кабинету) за физику на факултету, научноистраживачком институту, опсерваторији, електрани, фабрици, кабинету у гимназији и др.

Поред понуђених садржаја могу се реализовати и теме за које ученици покажу посебно интересовање.

МАТЕМАТИКА

Циљ учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

Разред **Седми**

Годишњи фонд часова **144 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ / ТЕМА	САДРЖАЈИ
израчуна степен реалног броја и квадратни корен потпуног квадрата и примени одговарајућа својства операција; одреди бројевну вредност једноставнијег израза са реалним бројевима; на основу реалног проблема састави и израчуна вредност једноставнијег бројевног израза са реалним бројевима; одреди приближну вредност реалног броја и процени апсолутну грешку; нацрта график функције $y = kx, k \in R \setminus \{0\}$; — примени продужену пропорцију у реалним ситуацијама примени Питагорину теорему у рачунским и конструктивним задацима; — правилно користи геометријски прибор трансформише збир, разлику и производ полинома; примени формуле за разлику квадрата и квадрат бинома; растави полином на чиниоце (користећи дистрибутивни закон и формуле за квадрат бинома и разлику квадрата); примени трансформације полинома на решавање једначина	РЕАЛНИ БРОЈЕВИ	Квадрат рационалног броја. Решавање једначине $x^2 = a$. Постојање ирационалних бројева (на пример решења једначине $x^2 = 2$). Реални бројеви и бројевна права. Квадратни корен, једнакост $\sqrt{a^2} = a $. Децимални запис реалног броја. Приближна вредност реалног броја Апсолутна грешка. Основна својства операција с реалним бројевима. Функција директне пропорционалности $y = kx, x \in R \setminus \{0\}$. Продужена пропорција
	ПИТАГОРИНА ТЕОРЕМА	Питагорина теорема (директна и обратна) Важније примене Питагорине теореме. Конструкције тачака на бројевној правој које одговарају бројевима $\sqrt{2}, \sqrt{3}, \sqrt{5}$, итд. Растојање између две тачке у координатном систему
	ЦЕЛИ АЛГЕБАРСКИ ИЗРАЗИ	Први део Степен чији је изложилац природан број. Степен декадне јединице чији је изложилац цео број. Операције са степенима. Степен производа, количника и степена. Други део Алгебарски изрази. Полиноми и операције (мономи, сређени облик, трансформације збира, разлике и производа полинома у сређени облик полинома); Квадрат бинома и разлика квадрата. Растављање полинома на чиниоце коришћењем дистрибутивног закона, формуле за квадрат бинома и разлику квадрата. Применe

— примени својства страница, углова и дијагонала многоугла; израчуна површину многоугла користећи обрасце или разложиву једнакост; конструише ортоцентар и тежиште троугла; примени ставове подударности при доказивању једноставнијих тврђења и у конструктивним задацима примени својства централног и периферијског угла у кругу; израчуна обим и површину круга и његових делова; — преслика дати геометријски објекат ротацијом одређује средњу вредност, медијану и мод	МНОГОУГАО	Појам многоугла и врсте многоуглова Збир углова многоугла. Број дијагонала многоугла. Правилни многоуглови (појам, својства, конструкције). Обим и површина многоугла. Тежишна дуж троугла. Ортоцентар и тежиште троугла. Сложеније примене ставова подударности.
	КРУГ	Централни и периферијски угао у кругу. Обим круга, број π . Дужина кружног лука. Површина круга, кружног исечка и кружног прстена. Ротација.
	ОБРАДА ПОДАТАКА	Средња вредност, медијана и мод

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, 6/2009, 3/2011-др.пропис, 8/2013, 11/2016, 11/2016- др.пропис, 12/2018, 3/2019, 12/2019 и 3/2020

МАТЕМАТИКА - ДОПУНСКА НАСТАВА

Садржаји програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Активности у образовно-васпитном раду
Реални бројеви	5	Савлађивање основних операција с природним, целим, рационалним и реалним бројевима, као и усвајање основних својстава тих операција кроз решавање једноставнијих задатака	Постављају питања. Решавају задатке у свескама и на табли. Размишљају, одговарају, коментаришу, раде домаће...
Питагорина теорема	6	Демонстрирати примену Питагорине теореме код свих геометријских фигура у којима се може уочити правоугли троугао. Решавати одабране, једноставније, задатке	Правилно цртају потребне скице приликом решавања задатака. Негују уредност прецизност и тачност у раду. Примењују Питагорину теорему на правоугаоник и квадрат
Цели алгебарски изрази - први део	5	Поновити основна знања о степену и демонстрирати решавање простијих задатака са степенима. Разликовати степен производа, количника и степена	Схватају појам степена. Разликују степен производа, степен количника и степен степена. Усвајају појам квадратног корена
Многоугао	4	Укратко поновити основне појмове о многоуглу, а затим решавати једноставније задатке. Одговорати на постављена питања, отклањати дилеме ученика	Знају шта је многоугао. Одређују збир унутрашњих углова и број дијагонала многоугла. Одређују површину шестоугла
Цели алгебарски изрази - други део	7	Обновити основне принципе код сабирања полинома. Решавати унапред одабране једноставније примере. Поступно решавати задатке са свим рачунским операцијама. Објаснити на адекватним примерима разлику квадрата и квадрат бинома	Правилно сређују полиноме. Умеју да изводе основне рачунске операције са полиномима. Разликују квадрат бинома и разлику квадрата
Круг	7	Решавати одабране задатке са централним и периферијским угловима. Утврдити појам обима и површине круга. Решавати одабране једноставније задатке	Знају да израчунају обим и површину круга. Решавају лакше задатке са кружним прстеном и кружним исечком
Обрада података	2	Усваја појам средње вредности, медијане и мод и рачуна их. Решава једноставније задатке	Знају да израчунају средњу вредност, медијану и мод.

МАТЕМАТИКА - ДОДАТНА НАСТАВА

Садржаји програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Активности у образовно-васпитном раду
Реални бројеви	4	- Коришћење особина степена и квадратног корена -Увежбано трансформисање алгебарских израза и свођење на најједноставнији облик	- Постављају питања. Решавају задатке у свескама и на табли. Размишљају, одговарају, повезују градиво, коментаришу
Питагорина теорема	7	-Рачунање обима и површине троугла, квадрата и правоугаоника, на основу елемената који се добијају применом Питагорине теореме. Примењују Питагодину теорему на ромб и трапез	-Правилно цртају потребне скице приликом решавања задатака. Негују уредност прецизност и тачност у раду.
Цели алгебарски изрази - први део	5	- Примењивање формула за разлику квадрата и квадрат бинома у сложенијим ситуацијама -Превођење на математички језик и решавање компликованијих текстуалних задатака	- Препознају и решавају компликованије примере применом разлике квадрата и квадрата бинома
Многоугао	5	- Коришћење основних својстава многоугла, рачунање њихових обима и површина са елементима који нису неопходно дати у формулацији задатка	-Израчунавају површине неких компликованијих многоуглова, одређују број дијагонала и збир унутраш њих углова
Цели алгебарски изрази - други део	7	- Коришћење елемената дедуктивног закључивања (и извођење једноставнијих доказа у оквиру изучавањих садржаја)-Извођење сложенијих рачунских операција са полиномима, као и других идентичних трансформација ових израза (назначених у програму)	Правилно сређују полиноме. Сређују изразе са више рачунских операција са полиномима. -Сређују изразе у којима се квадрат бинома и разлика квадрата појављују више пута
Круг	6	-Коришћење формула за обим и површину кружног прстена-Одређивање централног и периферијског угла, рачунање површине исечка, као и дужине кружног лука	-Израчунавају компликованије задатке са обимом и површином круга . Решавају теже задатке са кружним прстеном и кружним исечком
Обрада података	2	Рачунају средњу вредност медијану и мод у сложенијим задацима	Решавају сложеније задатке позивајући већ стечено градиво

БИОЛОГИЈА

Циљ учења Биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, разуме значај биолошке разноврсности и потребу за одрживим развојем и развије одговоран однос према себи и природи.

Разред **Седми**

Годишњи фонд часова **72 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
прикупи и анализира податке о животним циклусима почевши од оплођења; упореди бесполно и полно размножавање; идентификује разлике између митозе и мејозе на основну промене броја хромозома и њихове улоге у развићу и репродукцији; одреди однос између гена и хромозома и основну улогу генетичког материјала у ћелији; шематски прикаже наслеђивање пола и других особина према првом Менделовом правилу; одреди положај организма на дрвету живота на основу прикупљених и анализираних информација о његовој грађи; упореди организме на различитим позицијама на „дрвету живота” према начину на који обављају животне процесе; користи микроскоп за посматрање грађе гљива, биљних и животињских ткива; разврста организме према задатим критеријумима применом дихотомих кључева; повеже принципе систематике са филогенијом и еволуцијом на основу данашњих и изумрлих врста – фосила; идентификује основне односе у биоценози на задатим примерима; илуструје примерима однос између еколошких	НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	Улога и значај једра у метаболизму ћелије. Деоба ћелије (хромозоми, настајање телесних и полних ћелија). ДНК и појам гена (алел, генотип, фенотип) Прво Менделово правило, крвне групе, трансфузија и трансплантација. Наслеђивање пола. Наследне болести. Животни циклуси биљака и животиња. Смена генерација. Једнополни и двополни организми. Значај и улога полног размножавања.
	ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	Основни принципи организације живих бића. Појам симетрије – типични примери код једноћелијских и вишећелијских организа ма; биолошки значај. Симетрија, цефализација и сегментација код животиња. Присуство/одсуство биљних органа, (симетрија и сегментација код биљака). Ћелије са специфичном функцијом: мишићне, крвне, нервне, ћелије затварачице... Грађа и улога ткива, органа, органских система и значај за функционисање организма. Компаративни преглед грађе главних група биљака, гљива и животиња – сличности и разлике у обављању основних животних процеса на методски одабраним представницима.
	ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА	Основни принципи систематике (Карл Лине, биномна номенкла- тура). Приказ разноврсности живота кроз основне систематске категорије до нивоа кола и класе. Докази еволуције, фосили и тумачење филогенетских низова (предачке и потомачке форме, прелазни фосили).
	ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	Састав и структура популација. Популациона динамика (природ- ни прираштај и миграције). Абиотички фактори и биотички односи као чиниоци природне селекције (адаптације). Мреже исхране. Животне области. Конвергенција и дивергенција животних форми. Заштита природе. Заштита биодиверзитета.

фактора и ефеката природне селекције; упореди прикупљене податке о изабраној врсти и њеној бројности на различитим стаништима; повеже утицај абиотичких чинилаца у одређеној животној области – биому са животним формама које га насељавају; анализира разлику између сличности и сродности организама на примерима конвергенције и дивергенције; идентификује трофички ниво организма у мрежи исхране; предложи акције заштите биодиверзитета и учествује у њима; анализира задати јеловник са аспекта уравнотежене и разноврсне исхране; идентификује поремећаје исхране на основу типичних симптома (гојазност, анорексија, булимија); планира време за рад, одмор и рекреацију; доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци; аргументује предности вакцинације; примени поступке збрињавања лакших облика крварења; расправља о различитости међу људима са аспекта генетичке варијабилности, толеранције и прихватања различитости.	ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	Примери наследних болести. Особине и грађа вируса. Болести изазване вирусима. Имунитет, вакцине. Пулс и крвни притисак. Прва помоћ: повреде крвних судова (практичан рад). Принципи уравнотежене исхране и поремећаји у исхрани. Значај правилног чувања, припреме и хигијене намирница; тровање храном. Промене у адолесценцији. Здрави стилови живота (сан, кондиција, итд). Последице болести зависности – наркоманија

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, 6/2009, 3/2011-др.пропис, 8/2013, 11/2016, 11/2016- др.пропис, 12/2018, 3/2019, 12/2019 и 3/2020

БИОЛОГИЈА-ДОПУНСКА НАСТАВА

Годишњи фонд часова: до 18

Ученицима који из било којих разлога заостају за својим вршњацима, програмом допунске наставе помоћиће се усвајање једноставних и мање захтевних садржаја из биологије, како би у потпуности развили своје способности.

Исходи

Прилагођавање (индивидуализација) наставних садржаја биологије ученицима који из било ког разлога имају потешкоћа у савладавању програма како би им се омогућило усвајање програма и развитак њихових способности.

По завршеној области ученик ће моћи да:

- групише жива бића према њиховим заједничким особинама;
- одабира макро-морфолошки видљиве особине важне за класификацију живих бића;
- идентификује основне прилагођености спољашње грађе живих бића на услове животне средине, укључујући и основне односе исхране и распрострањење;
- направи разлику између одговорног и неодговорног односа према живим бићима у непосредном окружењу;

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Јединство грађе и функције као основе живота	До 8
2.	Живот у екосистему	До 4
3.	Наслеђивање и еволуција	До 2
4.	Порекло и разноврсност живота	До 2
5.	Човек и здравље	До 2
УКУПНО		18

БИОЛОГИЈА-ДОДАТНА НАСТАВА

Годишњи фонд часова: до 18

Додатни рад се организује за ученике који показују посебне способности, склоности и интересовања за одређене области из биологије. Ученици се овим радом припремају и за такмичење из биологије. Ученицима се пружа могућност да континуирано развијају свој таленат. У оквиру додатне наставе тежиште биће на следећим наставним темама: праживотиње, царство животиња.

Исходи: Проширивање и продубљивање садржаја редовне наставе ради бржег и темељнијег увођења даровитих ученика у свет науке.

Продубљивањем знања из биологије ученик ће моћи да:

- истражује особине живих бића према упутствима наставника и води рачуна о безбедности током рада;
- једноставним цртежом прикаже биолошке објекте које посматра и истражује и означи кључне детаље;
- прикупља податке о варијабилности организама унутар једне врсте, табеларно и графички их представља и изводи једноставне закључке;
- разликује наследне особине и особине које су резултат деловања средине, на моделима из свакодневног живота;
- користи доступну ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата;
- доведе у везу промене у спољашњој средини (укључујући утицај човека) са губитком разноврсности живих бића на Земљи;
- направи разлику између одговорног и неодговорног односа према живим бићима у непосредном окружењу;
- илуструје примерима деловање људи на животну средину и процењује последице таквих дејстава;
- идентификује елементе здравог начина живота и у односу на њих уме да процени сопствене животне навике и избегава ризична понашања.

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Јединство грађе и функције као основе живота	До 8
2.	Живот у екосистему	До 4
3.	Наслеђивање и еволуција	До 2
4.	Порекло и разноврсност живота	До 2
5.	Човек и здравље	До 2
УКУПНО		18

ХЕМИЈА
VII разред
(2 часа недељно, 72 часа годишње)

ОБЛАСТ/ТЕМА/МОДУЛ		обрада	утврђивање	лабораторијска вежба	свега
1.	ХЕМИЈА КАО ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА НАУКА И ХЕМИЈА У СВЕТУ ОКО НАС	3	1	0	4
2.	ХЕМИЈСКА ЛАБОРАТОРИЈА	5	2	4	11
3.	АТОМИ И ХЕМИЈСКИ ЕЛЕМЕНТИ	5	3	1	9
4.	МОЛЕКУЛИ ЕЛЕМЕНАТА И ЈЕДИЊЕЊА, ЈОНИ И ЈОНСКА ЈЕДИЊЕЊА	7	4	1	12
5.	ХОМОГЕНЕ И ХЕТЕРОГЕНЕ СМЕСЕ	6	2	3	11
6.	ХЕМИЈСКЕ РЕАКЦИЈЕ И ИЗРАЧУНАВАЊА	6	6	2	14
7.	ВОДОНИК И КИСЕОНИК И ЊИХОВА ЈЕДИЊЕЊА. СОЛИ	5	5	1	11
УКУПНО		37	23	12	72

Циљ учења Хемије је да ученик развије систем основних хемијских појмова и вештине за правилно руковање лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, да се оспособи за примену стеченог знања и вештина за решавање проблема у свакодневном животу и наставку образовања, да развије способности апстрактног и критичког мишљења, способности за сарадњу и тимски рад, и одговоран однос према себи, другима и животној средини.

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
идентификује и објашњава појмове који повезују хемију са другим наукама и различитим професијама, и принципима одр живог развоја; правилно рукује лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, и показује одговоран однос према здрављу и животној средини; експериментално појединачно и у групи испита, опише и објасни физичка и хемијска својства супстанци, и физичке и хемијске промене супстанци; повезује физичка и хемијска својства супстанци са применом у свакодневно животу и различитим професијама;налази потребне информације у различитим изворима користећи основну хемијску терминологију и симболику;објашњава основну разлику између хемијских елемената и једињења, и препознаје примере хемијских елемената и једињења у свакодневном животу;објашњава по чему се разликују чисте супстанце од смеша и илуструје то примерима;разликује хомогене и хетерогене смеше, наводи примере из свакодневног живота и раздваја састојке смеша; представља структуру атома, молекула и јона помоћу модела, хемијских симбола и формула; повезује распоред електрона у атому елемента с положајем елемента у Периодном систему елемената и својствима елемента; разликује хемијске елементе и једињења на основу хемијских симбола и формула;разликује	ХЕМИЈА КАО ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА НАУКА И ХЕМИЈА У СВЕТУ ОКО НАС	Предмет изучавања хемије. Везе између хемије и других наука. Примена хемије у различитим делатностима и свакодневном животу.Супстанца. Врсте супстанци: хемијски елементи, хемијска једињења и смеше. Демонстрациони огледи: демонстрирање узорока елемената, једињења и смеша.
	ХЕМИЈСКА ЛАБОРАТОРИЈА	Хемијска лабораторија и експеримент. Лабораторијско посуђе и прибор.Физичка и хемијска својства супстанци. Физичке и хемијске промене супстанци. Демонстрациони огледи: демонстрирање правилног руковања лабораторијским посуђем и прибором, и правилног извођења основних лабораторијских тех- ника рада; испитивање физичких и хемијских својстава и промена супстанци. Лабораторијска вежба I: основне лабораторијске технике рада: мешање, уситњавање и загревање супстанци. Лабораторијска вежба II: физичка својства супстанци, мерење масе, запремине и температуре супстанце. Лабораторијска вежба III: физичке и хемијске промене супстанци.
	АТОМИ И ХЕМИЈСКИ ЕЛЕМЕНТИ	Атоми хемијских елемената. Хемијски симболи. Грађа атома: атомско језгро и електронски омотач. Атомски и масени број, изотопи.Распоред електрона по нивоима у атомима елемената.Периодни систем елемената (ПСЕ), закон периодичности и веза између броја и распореда електрона по нивоима у атомима елемената и положаја елемената у ПСЕ.Племенити гасови. Својства и примена. Демонстрациони огледи: формулисање претпоставке о честичној грађи супстанци. Вежба IV: одређивање валентног нивоа и броја валентних електрона.
	МОЛЕКУЛИ ЕЛЕМЕНАТА И ЈЕДИЊЕЊА, ЈОНИ И ЈОНСКА ЈЕДИЊЕЊА	Ковалентна веза: молекули елемената и молекули једињења. Атомска и молекулска кристална решетка.Јонска веза и јонска кристална решетка. Валенца. Хемијске формуле и називи. Демонстрациони огледи: својства супстанци са ковалентном и јонском везом. Лабораторијска вежба V: упоређивање својстава супстанци са јонском и супстанци са ковалентном везом.

типове хемијских веза, препознаје тип хемијске везе у супстанцама и повезује са својствима тих супстанци; објасни процес растварања супстанце и квантитативно значење растворљивости супстанце; изводи израчунавања у вези с масеним процентним саставом раствора; напише једначине хемијских реакција и објасни њихово квалитативно и квантитативно значење; квантитативно тумачи хемијске симболе и формуле користећи појмове релативна атомска и молекулска маса, количина супстанце и моларна маса; опише и објасни физичка и хемијска својства водоника и кисеоника; разликује оксиде, киселине, хидроксиде и соли на основу хемијске формуле и назива, и опише основна својства ових класа једињења; индикаторима испита и на рН скали процени киселост раствора; тумачи ознаке са амбалаже супстанци/комерцијалних производа.	ХОМОГЕНЕ И ХЕТЕРОГЕНЕ СМЕШЕ	Смеше: хомогене и хетерогене. Раствори – хомогене смеше. Растварање и растворљивост. Вода и ваздух – хомогене смеше у природи. Масени процентни састав смеша. Раздвајање састојака смеша: декантовање, цеђење и одвајање по-моћу магнета. Демонстрациони огледи: састав и својства смеша; раствори и њихова својства; растворљивост; незасићени, засићени и презасићени раствори; раздвајање састојака смеша. Лабораторијска вежба VI: испитивање растворљивости супстанци. Лабораторијска вежба VII: раздвајање састојака смеша: декантовање, цеђење и одвајање помоћу магнета.
	ХЕМИЈСКЕ РЕАКЦИЈЕ И ХЕМИЈСКЕ ЈЕДНАЧИНЕ	Хемијске реакције. Закон о одржању масе. Хемијске једначине. Демонстрациони огледи: мерење и упоређивање укупне масе супстанци пре и после хемијске реакције у отвореном и затвореном реакционом систему. Вежба VIII: састављање једначина хемијских реакција.
	ИЗРАЧУНАВАЊА У ХЕМИЈИ	Релативна атомска и релативна молекулска маса. Количина супстанце и мол. Моларна маса. Закон сталних односа маса. Масени процентни састав једињења. Израчунавања на основу једначина хемијских реакција. Лабораторијска вежба IX: мерење масе супстанце и израчунавање моларне масе и количине супстанце.
	ВОДНИК И КИСЕОНИК И ЊИХОВА ЈЕДИЊЕЊА. СОЛИ	Водоник. Кисеоник. Оксидација, сагоревање и корозија. Оксиди: хемијске формуле, називи и основна својства. Киселине: хемијске формуле, називи и основна својства. Хидроксиди (базе): хемијске формуле, називи и основна својства. Мера киселости раствора: рН-скала. Неутрализација – хемијска реакција киселина и хидроксида (база). Соли: формуле и називи. Демонстрациони огледи: испитивање кисело-базних својстава раствора помоћу индикатора; реакција неутрализације. Лабораторијска вежба X: испитивање киселобазних својстава раствора помоћу индикатора.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, 6/2009, 3/2011-др.пропис, 8/2013, 11/2016, 11/2016- др.пропис, 12/2018, 3/2019, 12/2019 и 3/2020

ДОДАТНИ РАД
(Оријентациони садржаји програма)

- 1.Развој хемије као науке
- 2.Мерења у хемији:Мерење масе,мерење запремине мензуром и пипетом
- 3.Методe раздвајања смеше
- 4.Раствори – својства раствора
- 5.Колоидни раствори-растварање желатина
- 6.Израчунавање масеног процентног садржаја у поступку разблаживање раствора и у поступку мешања раствора различитог садржаја
- 7.Основни типови хемијских реакција
- 8.Израчунавања на основу хемијских једначина
9. Израчунавања на основу релацијаколичина супстанце,масе супстанце и бројност честица
10. Израчунавања на основу хемијских формула

Поред понуђених садржаја могу се реализовати и теме за које ученици покажу посебно интересовање.

ДОПУНСКИ РАД
(Оријентациони садржаји програма)

- 1.Физичке и хемијске промене
- 2.Хомогене и хетерогене смеше
- 3.Атом и хемијски симболи
- 4.Грађа атома
- 5.Молекули и хемијске формуле
- 6.Ковалентна веза
- 7.Јонска веза
- 8.Валенца елемената
- 9.Раствори и растворљивост
- 10.Процентни састав раствора
- 11.Хемијске једначине –синтеза и анализа
- 12.Правила писања хемијских једначина
- 13.Израчунавања у хемији

Поред понуђених садржаја могу се реализовати и садржаји за које ученици покажу низак степен знања.

ПРЕДМЕТ: ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

РАЗРЕД: VII

Р. бр. наст. теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	Број часова по теми/области	ИСХОДИ По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	КОМПЕТЕНЦИЈЕ
1.	Животно и радно окружење	6	- повеже развој машина и њихов допринос подизању квалитета живота и рада; - повеже ергономију са здрављем и комфором људи при употреби техничких средстава; - анализира да ли је коришћење одређене познате технике и технологије у складу са очувањем животне средине; - истражи могућности смањења трошкова енергије у домаћинству; - повеже занимања у области производних техника и технологија са сопственим интересовањем;	- Оспособљен да повеже развој машина и њихов допринос подизању квалитета живота и рада. - Оспособљен да, методом истраживачког рада, открије и препозна предности и недостатке убрзаног развоја технике и технологије. - Кроз употребу алата, машина и уређаја схватио утицај њиховог дизајна на постизање комфора, безбедности при раду и очување здравља. - Изградио свест о неопходности очувања животне средине при коришћењу технике и технологије. - Оспособљен да препозна могућности уштеде енергије у домаћинству и смањење трошкова коришћења исте. - Упознат са подручјима човековог рада и производње, занимањима и пословима у области машинске технике.
2.	Саобраћај	6	- разликује врсте транспортних машина; - повеже подсистеме код возила друмског саобраћаја са њиховом улогом; - провери техничку исправност бицикла; - демонстрира поступке одржавања бицикла или мопеда;	- Упознат са машинама спољашњег и унутрашњег транспорта и њиховим главним карактеристикама. - Упознат са погонским, преносним, управљачким и кочионим подсистемима код возила друмског саобраћаја. - Схватио значај исправности наведених подсистема код возила друмског саобраћаја са безбедносног становишта. - Оспособљен да самостално провери и подеси техничку исправност бицикла.
3.	Техничка дигитална писменост и	18	- самостално црта скицом и техничким цртежом предмете користећи ортогонално и просторно приказивање; - користи CAD технологију за креирање техничке документације; - образложи предности употребе 3D штампе у изради тродимензионалних модела и макета; - управља моделима користећи рачунар; - објасни улогу основних компоненти рачунара, таблета, паметних телефона и осталих савремених ИКТ уређаја;	- Оспособљен да самостално црта скицом и техничким цртежом предмете користећи ортогонално и просторно приказивање. - Оспособљен да користи рачунарске апликације у оквиру CAD технологије за креирање техничке документације. - Упознат са појмом и улогом интерфејса у управљању и контроли. - Упознат са могућностима употребе 3D штампе у изради тродимензионалних модела и макета. - Оспособљен да управља моделима користећи рачунар. - Упознат са улогом основних компоненти рачунара, таблета, паметних телефона и осталих савремених ИКТ уређаја. - Схватио значај и улогу рачунарске технике код функционисања и коришћења савремених апарата и уређаја. - Оспособљен да самостално користи савремене ИКТ уређаје.

4.	Ресурси и производња	20	• аргументује значај рационалног коришћења расположивих ресурса на Земљи; • идентификује материјале који се користе у машинству и на основу њихових својстава процењује могућност примене; • користи прибор за мерење у машинству водећи рачуна о прецизности мерења; • врши операције обраде материјала који се користе у машинству, помоћу одговарајућих алата, прибора и машина и примени одговарајуће мере заштите на раду; • објасни улогу одређених елемената машина и механизма на једноставном примеру; • образложи значај примене савремених машина у машинској индустрији и предности роботизације производних процеса; • објасни основе конструкције робота; • класификује погонске машине – моторе и повеже их са њиховом применом;	• Упознат са значајем рационалног коришћења расположивих ресурса и принципима очувања животне средине. • Оспособљен да идентификује материјале који се користе у машинству и на основу њихових својстава процењује могућност примене. • Оспособљен да користи прибор за мерење у машинству водећи рачуна о прецизности мерења. • Оспособљен да правилно и безбедно користи алате и машине за обраду метала уз одговарајућу примену мера заштите на раду. • Оспособљен да објасни улогу одређених елемената машина и механизма на једноставном примеру. • Упознат са савременим производним машинама у машинској индустрији и значајем њихове примене у појединачној и серијској производњи. • Стекао основна знања о конструкцији и функционисању робота. • Упознат са предностима роботизације производних процеса у односу на стандардне. • Оспособљен да класификује погонске машине – моторе и повеже их са њиховом применом на практичним примерима из сопственог окружења.
5.	Конструкторско моделовање	22	• самостално/тимски истражи и реши задати проблем у оквиру пројекта; • изради производ у складу са принципима безбедности на раду; • тимски представи идеју, потупак израде и производ; • креира рекламу за израђен производ; • врши е-кореспонденцију у складу са правилима и препорукама са циљем унапређења продаје; • процењује свој рад и рад других на основу постављених критеријума (прецизност, педантност и сл.).	• Оспособљен да самостално проналази информације потребне за израду модела машинске конструкције користећи ИКТ-е. • Оспособљен да самостално/ тимски дефинише задатак у оквиру мини пројекта и представи алгоритам израде производа од идеје до реализације. • Оспособљен да самостално или у групи, у оквиру мини пројекта израде макете/модела, креира планску документацију користећи рачунарске апликације. • Оспособљен да самостално или у оквиру групе практично израђује изабрани модел производних машина, саобраћајних средстава, транспортних машина и уређаја или претварача енергије. • Оспособљен да самостално открива и решава једноставне техничке и технолошке проблеме применом природних законитости у пракси. • Стекао радне навике, осећај економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата. • Схватио предности тимског рада и међусобне сарадње при реализацији пројекта. • Стекао основне предузетничке компетенције. • Оспособљен да одреди реалну вредност израђене макете/модела укључујући и оквирну процену трошкова. • Оспособљен да правилно вреднује туђи и самовреднује сопствени рад. • Оспособљен да самостално представи свој производ у оквиру маркетинга.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, 6/2009, 3/2011-др.пропис, 8/2013, 11/2016, 11/2016- др.пропис, 12/2018, 3/2019, 12/2019 и 3/2020

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Циљ учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Разред Седми

Фонд часова **108 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ
примени комплексе простих и општеприпремних вежби одговарајућег обима и интензитета у самосталном вежбању; сврсисходно користи научене вежбе у спорту, рекреацији и различитим ситуацијама;упоређује и анализира сопствене резултате са тестирања уз помоћ наставника са вредностима за свој узраст;примени достигнути ниво усвојене технике кретања у игри, спорту и свакодневном животу;примени атлетске дисциплине у складу са правилима;развија своје моторичке способности применом вежбања из атлетике;одржава равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела;примени вежбања из гимнастике за развој моторичких способности; изведе елементе одбојкашке технике; примени основна правила одбојке;користи елементе технике у игри;примени основне тактичке елементе спротских игара;учествује на такмичењима између одељења;изведе кретања у различитом ритму;игра народно коло;изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура; изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу;преплива 25 m техником краула, леђног краула и прсном техником;процени своје способности и вештине у води;скочи у воду на	ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ		Основни садржајиВежбе за развој снаге. Вежбе за развој гипкости.Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине.Вежбе за развој координације. Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности.
		МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	Основни садржаји,Техника спринтерског трчања. Истрајно трчање – припрема за крос.Техника штафетног трчањаСкок удаљ.Бацања кугле.Скок увис.Бацање,,вортекс-а“. Проширени садржаји Скок увис (леђна техника). Тробој.

ноге и на главу;рони у дужину у складу са својим могућностима;поштује правила понашања у води, и око водене средине;уочи ризичне ситуације у води и око ње;вреднује утицај примењених вежби на организам; процени ниво сопствене дневне физичке активности; користи различите вежбе за побољшање својих физичких способности; процени последице недовољне физичке активности;примени мере безбедности у вежбању у школи и ван ње;одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима;примени и поштује правила игара у складу са етичким нормама;примерено се понаша као учесник или посматрач на такмичењима;решава конфликте на друштвено прихватљив начин;пронађе и користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекреативних активности;прихвати победу и пораз; уважи различите спортове без обзира на лично интересовање;примени усвојене моторичке вештине у ванредним ситуацијама;повеже значај вежбања за одређене професије;вреднује лепоту покрета у физичком вежбању и спорту;подстиче породицу на редовно вежбање; повеже врсте вежби, игара и спорта са њиховим утицајем на здравље;коригује дневни ритам рада, исхране и одмора у складу са својим потребама; користи здраве намирнице у исхрани;разликује		Спортска гимнастика	Основни садржаји: Вежбе и комбинације вежби карактеристичних за поједине справе:ТлоПрескок,Трамполина,Вратило,Двовисински, разбој, Паралелни разбој,Кругови,Коњ са хваталкама, Грета.Проширени садржаји: На тлу и справама сложеније вежбе и комбинације вежби.
		Основе тимских и спортских игара	Одбојка: Основни елементи технике, тактике и правила игре. Футбал:Игра уз примену правила. Рукомет:Игра уз примену правила. Кошарка:Сложенији елементи технике, тактике и правила игре.Активност по избору.
		Плес и ритмика	Основни садржаји Вежбе са вијачом.Вежбе са обручем.Вежбе са лоптом. Народно коло „Моравац“.Народно коло из краја у којем се школа налази.Енглески валцер.Проширени садржаји Састав са обручем.Састав са лоптом.Састав са вијачом.Основни кораци rock n roll.

корисне и штетне додатке исхрани; примењује здравствено-хигијенске мере у вежбању; правилно реагује и пружи основну прву помоћ приликом повреда;чува животну средину током вежбања; препозна последице конзумирања дувана, алкохола и штетних енергетских напитака;води рачуна о репродуктивним огранима приликом вежбања.		Пливање и ватерполо	Основни садржаји ПливањеТехника краула.Техника прсног пливања. Одржавање на води на разне начине и самопомоћ.Роњење у дужину до 10 m.Пливање 25 m одабраном техником на време.Проширени садржаји.Мешовито пливање (две технике).ВатерполоПливање са лоптом.Хватање и додавање.Шут на гол.Проширени садржаји.Пливање Мешовито пливање.Игре у води.Ватерполо.Основни елементи тактике и игра.
		Полигони	Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	Физичко вежбање и спорт	Основни садржаји Основна подела вежби. Функција скелетно-мишићног система.Основна правила одбојке.Понашање према осталим субјектима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе).Чување и одржавање материјалних добара која се користе у вежбању. Облици насиља у физичком васпитању и спорту. Навијање, победа, пораз решавање спорних ситуација. Писани и електронски извори информација из области физчког васпитања и спорта.Вежбање у функцији сналажења у ванредним ситуацијама.Значај вежбања за одбрамбено-безбедносне потребе.Повезаност физичког вежбања и естетике.Породица и вежбањеПланирање вежбања.
		Здравствено васпитање	Основни садржаји Утицај аеробног вежбања (ходања, трчања и др.) на кардиореспираторни систем.Здравствено-хигијенске мере пре и после вежбања.Значај употребе воћа и поврћа и градивних материја (протеини и беланчевине) у исхрани. Подела енергетских напитака и последице њиховог прекомерног конзумирања.Прва помоћ након површинских повреда (посекотина и одеротина).Вежбање у различитим временским условима.Чување околине при вежбању.Последице конзумирања дувана и алкохола.Додаци исхрани – суплементи.Вежбање и менструални циклус.Значај заштите репродуктивних органа приликом вежбања.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, 6/2009, 3/2011-др.пропис, 8/2013, 11/2016, 11/2016- др.пропис, 12/2018, 3/2019, 12/2019 и 3/2020

РУСКИ ЈЕЗИК

Циљ учења Страног језика јесте да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писану и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Разред **Седми** Годишњи фонд часова **72**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ	ЈЕЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ (у комуникативним функцијама)
разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе;поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи јед- ноставнија језичка средства;размени једноставније информације личне природе;у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;	ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА	Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на поздрављање и представљање (дијалози, наративни текстови, формулари и сл.); реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање и прошири- вање комуникације; усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима (подаци о личности, приватним и школским активностима, друштвеним улогама и сл.).
разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;описе и упоређи жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности ко- ристећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих;упути уобичајене молбе и захтеве;честита, захвали и извини се користећи мање сложена језичка средства;разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости;	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се описују бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања; усмено и писано описивање/ поређење живих бића, предмета, појава, местâ, из искуственог света и фикционалног спектра.
разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа;размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости;описе радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа;разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости;размени појединачне информације и/или	ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	Слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге; усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности; писање позивнице за прославу/ журку или имејла/ СМС-а којим се уговара заједничка активност; прихватање/одбијање предлога, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања/изговора; образложење спремности за прихватање предлога, уз исказивање емотивних и експресивних реакција (радости, усхићености и сл.).
	ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	Слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто честита, тражи/нуди помоћ, услуга, обавештење или се изражава извињење, захвалност; усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења, упућивање молбе за помоћ/услугу и реаговање на њу, изражавање извињења и захвалности.
	РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА	Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (нпр. за израду задатака, пројеката и сличних наставних и ваннаставних активности), с визуелном подршком и без ње; усмено и писано давање упутстава.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	Слушање и читање описа и размењивање исказа у вези са сталним, уобичајеним и тренутним догађајима/ активностима и способностима; усмено и писано описивање активности, радњи и способности у садашњости.

неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; Опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости; опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.; разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих; замени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа; разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осећањима и реагује на њих; изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/ положај предмета, бића и места у простору и правац кретања и одговори на њих; затражи и разуме обавештења о оријентацији/положају предмета, бића и места у простору и правцу кретања; опише правац кретања и просторне односе једноставнијим, везаним исказима; разуме једноставније исказе који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих; замени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту; разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; формулише питања и једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих; изрази допадање и недопадање уз једноставније образложење; разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих; изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење; разуме једноставније исказе који се односе на количину, димензије и цене; замени информације у вези са количином, димензијама и ценама.	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези с личним искуствима, догађајима, активностима, способностима и особеностима у прошлости; усмено и писано описивање искустава, активности и способности у прошлости, историјских догађаја и личности.
	ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; усмено и писано договарање/ извештавање о одлукама, плановима, намерама и предвиђањима.
	ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са задовољавањем жеља и потреба; предлагање решења у вези са осећањима и потребама; усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са смером кретања и специфичнијим просторним односима; усмено и писано размењивање информација у вези са смером кретања и просторним односима; усмено и писано описивање смера кретања и просторних односа.
	ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, УПОЗОРЕЊА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА	Слушање и читање једноставнијих исказа у којима се изражавају дозволе, упозорења, правила понашања и обавезе; постављање питања у вези са забранама, дозволама, упозорењима, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих; усмено и писано саопштавање забрана, дозвола, упозорења, правила понашања и обавеза.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова, у којима се говори о томе шта неко има/нема или чије је нешто; постављање питања у вези са припадањем и одговарање на њих.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова којима се изражава допадање/не допадање; усмено и писано изражавање допадања/недопадања.
	ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се тражи и износи мишљење и изражава слагање/неслагање; усмено и писано тражење изношење мишљења и изражавање слагања и неслагања.
	ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ДИМЕНЗИЈА И ЦЕНА	Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се наводе количине, димензије и цене; размењивање информација у вези с количином, димензијама и ценама, усмено и писано.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, 6/2009, 3/2011-др.пропис, 8/2013, 11/2016, 11/2016- др.пропис, 12/2018, 3/2019, 12/2019 и 3/2020

РУСКИ ЈЕЗИК-ДОПУНСКА НАСТАВА

Циљеви допунске наставе су:

Допунска настава се организује за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање, са циљем разумевања, препознавања, отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива.

Садржаји програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Активности у васпитно-образовном рад
-читање -писање -бројеви -именице -глаголи(заповедни начин) -придеви -заменице -исказивање места и правца, начина, негирања, својства, времена -глаголи кретања	9	-монолог -дијалог -сарадња -упорност -доследност -интеракција -мотивација	-читање -слушање -писање -извођење вежби

РУСКИ ЈЕЗИК –ДОДАТНА НАСТАВА

Наставна тема и садржај	Број часова	Активности	Облици извођења	Циљеви и задаци садржаја програма
1.Природа и опстанак:-Биљни и животињски свет који изумире; -Комуникација појединих врста животиња	1	-слушање,допуњавање реченица, -читање,,препричавање,рад у паровима и групама	демонстрација; -кооперативна; -интерактивно	писање већих целина на основу датих елемената; -ступа у дијалог у оквиру 8 до 10 реплика; -разуме песме везане за обрађену тематику; -монологски, без претходне припреме представља себе и друг
2.Руска Федерација: -Обичаји и навике у Великој Британији и Ирској; -Приче и предања везане за ову земљу	2	-спеловање; вежбе замене речи у граматичким целинама; представљање себе и других	демонстрација; -дијалог; -игра; -индивидуални	даље усавршава изговор гласова; -користи нове граматичке целине уз нови вокабулар; -пише кратка неформална писма разноврсног садржаја
3.Руске реалије: -Знаменитости ових земаља; -Исказивање хронолошког следа	1	-писање по диктату (познати текст);-писање писма захвалнице; -одговори на питања; -читање	кооперативно; демонстрација; -интерактивно; -игра	разуме нови текст са мањим бројем непознатих речи; -пише нови текст слушањем истог; -од једне врсте речи прави другу са приложеним додацима
4.Руска традиција: -Знаменитости земаља чији се језик изучава; -руска историја;	2	спеловање; вежбе замене речи у граматичким целинама; представљање себе и других	кооперативно; демонстрација; -интерактивно; -индивидуални рад	-монологски, без претходне припреме Представља себе и друге; -правилно казује реченице у зависности од времена дешавања; -ради краћи научни рад; -пише дуже саставе
5.Остало: -Историјски догађаји; -Наука и технологија; -Празници	2	-групно и појединачно читање; препричавање прочитаног; -истраживачки радови о темама занимљивим ученицима	-индивидуални -дијалог; -кооперативно; -интеракција.	-правилно користи врсте речи у монологима и дијалозима; -уознаје основна правила фонетике и морфологије; -правилно казује реченице у зависности од времена дешавања; -ради краћи научни рад
6.Граматичке целине: -Управни и неуправни говор;Множина именица;-Пасивна реченица;-Заменице (присвојне, релативне); Предлози; Кованице;Кондиционали;Везници; Конективи;Прилози.-Грађење речи	16	-индивидуални одговори; -рад у групама; -одговори на питања; -квиз	-фронтално -групни рад; -дијалог; -кооперативно	-правилно спелује; -зна да користи врсте речи; -добро се служи синтаксом; -правилно користи заменице и детерминатор
7.Остало. Припремеза такмичење	10	-индивидуални одговори ученика писаним путем	-индивидуални	-самостално се сналази у проблемима за правилно решење граматичких целина; -правилно процењује дати временски период за решење задатака

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Циљ учења Грађанског васпитања је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе других и спреман да активно делује у заједници.

Разред **Седми**

Годишњи фонд часова **36**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ /ТЕМА	САДРЖАЈИ
Наведе и опише основне карактеристике људских права;својим речима опише везу између права појединца и општег добра;дискутује о односу права и правде и о сукобу права; образложи личну одговорност у заштити свог здравља; штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права;образложи сврху постојањ аполитичких странака;аргументује потребу ограничења и контролу власти; наведе кораке од предлагања до усвајања закона; образложи на примеру могућност утицаја грађана на одлуке Народне скупштине; препозна и одупре се различитим облицима вршњачког притиска;препозна опасност када се нађе у великој групи људи и заштити се;учествује у организацији, реализацији и евалуацији симулације Народне скупштине;у дискусији показује вештину активног слушања, износи својстав заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин; проналази, критички разматра и користи информације из различитих извора.	ЉУДСКА ПРАВА	Карактеристике људских права – урођеност, универзалност, неотуђивост, недељивост. Општедобро. Правапојединца и опште добро. Сукоб појединачних права и општег добра. Права и правда. Социјална правда.
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО	Политичке странке у вишепартијском систему –владајуће и опозиционе.Народна скупштина – сврха и надлежности. Народни посланици, посланичке групе. Процедуре у раду Народне скупштине. Скупштинске дебате. Предлагање и доношење закона.
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ	Припадност групи.Групни идентитет као део идентитета младих.Односи у вршњачкој групи и њен утицај на појединца. Вршњачки притисак. Конформизам. Приватност – обим и границе.Понашање људи у маси и угроженост права појединца.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ	Симулација Народне скупштине. Одређивање улога и процедура у скупштини. Формирање посланичких група. Избор председника скупштине. Формулисање предлога закона. Скупштинска дебата.Гласање. Евалуација симулације.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања(„Службени гласник РС”, 6/2009, 3/2011-др.пропис, 8/2013, 11/2016, 11/2016- др.пропис, 12/2018, 3/2019, 12/2019 и 3/2020

ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

Годишњи фонд часова: 36

Разред: седми

ТЕМА (наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА
I – УВОД 1. Упознавање садржаја програма и начина рада	☐ Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; ☐ Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном разреду школовања.	☐ моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 6. разреда основне школе; ☐ моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања.	☐ Упознавање са садржајем програма и начином рада	Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. Врсте наставе Настава се реализује кроз следеће облике наставе: ☐ теоријска настава (35 часова) ☐ практична настава (1 час) Место реализације наставе ☐ Теоријска настава се реализује у учионици; ☐ Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању; Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе ☐ Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. ☐ Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. ☐ Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава.
II – БОГОПОЗНАЊЕ 2. Процес сазнавања 3. Личносно познање 4. Познање Бога 5. Бог је један, али није сам	☐ Подстаћи ученике да преиспитају свој однос према знању и учењу; ☐ Кроз очигледне примере и експерименте објаснити ученицима три начина сазнавања: објективно, субјективно и личносно и границе њихове примене (наука, уметност, теологија); ☐ Указати ученицима на повезаност љубави и знања у црквеном искуству ☐ Објаснити ученицима да нам Христос открива Бога као Свету Тројицу; ☐ Развити код ученика свест о љубави као темељу заједнице.	☐ моћи да уочи да су знање и учење важни у његовом животу; ☐ моћи да кроз очигледне примере и експерименте закључи да постоје различити начини сазнавања ☐ моћи да кроз примере из личног искуства уочи да једино онај кога заволимо за нас постаје личност - непоновљиво и бескрајно важно биће; ☐ моћи да повезује личносно познање са нашим познањем Бога; ☐ моћи да препозна да нам Христос открива Бога као љубавну ☐ моћи да вреднује своје понашање на основу љубави коју исказује према својим ближњима; ☐ бити подстакнут на одговорније обликовање заједничког живота са другима.	☐ Процес сазнавања као дело целе личности: чула, разум, слободна воља, искуство ☐ Личносно познање, упознавање кроз љубав ☐ Познање Бога ☐ Бог је један, али није сам (Бог је заједница три личности: Отац, Син и Свети Дух)	
III - СИМБОЛ ВЕРЕ 6. Сабори као израз јединства Цркве 7. Васељенски	☐ Указати ученицима на Саборе као израз јединства Цркве; ☐ Објаснити појмове јереси и догмата;	☐ моћи да уочи да је Црква на Саборима решавала проблеме са којима се сусретала кроз историју; ☐ бити подстакнут да своје проблеме и несугласице са другима решава кроз	☐ Сабори као израз јединства Цркве ☐ Васељенски сабори	

сабори 8. Симбол вере 9. Богочовек Христос	☐ Пружити ученицима основно знање о историјском контексту настанка Симбола вере; ☐ Пружити ученицима основ за разумевање основне истине о Тајни Богочовека Христа; ☐ Развијање свести ученика о значају и месту Симбола вере у Крштењу и Литургији;	разговор и заједништво; ☐ знати да је Симбол вере установљен на Васељенским саборима; ☐ умети да интерпретира Симбол вере; ☐ знати да се Симбол вере изговара на Крштењу и Литургији; ☐ моћи да уочи да појам Богочовека описује Христа као истинитог Бога и истинитог Човека;	☐ Симбол вере ☐ Христос је истинити Бог и истинити Човек	☐ Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспонованја наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. ☐ У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. ☐ Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.
IV - СВЕТОТАЈНСКИ ЖИВОТ ЦРКВЕ 10. Светотајински живот Цркве 11. Света Литургија – светајна Цркве 12. Свете Тајне крштења и миропомазања 13. Света Тајна исповести 14. Света Тајна брака 15. Монашка заједница 16. Света Тајна рукоположења 17. Молитвословља Цркве	☐ Пружити ученицима основ за разумевање да се кроз учешће у Светим Тајнама Цркве наш живот и сви његови елементи узводе у личносни однос са Богом; ☐ Пружити ученицима основ за разумевање смисла и значаја Светих Тајни ☐ Развијање свести ученика о неопходности личног учествовања у светотајинском животу Цркве.	☐ моћи да увиди да Црква Светим Тајнама повезује човека са Богом у најважнијим моментима његовог живота (рођење и духовно рођење – Крштење, венчање и Брак, Црквена брига за болесне у јелеосвећењу...) ☐ моћи да увиди да је Литургија извор и циљ свих Тајни Цркве; ☐ знати да је Причешће врхунац светотајинског живота ☐ моћи да препозна Крштење и Миропомазање као Тајне уласка у Цркву; ☐ бити подстакнут да на покајање гледа као на промену начина живота; ☐ моћи да увиди да су брак и монаштво два пута која воде ка Богу; ☐ моћи да разликује и именује службе у Цркви (епископ, свештеник, ђакон и народ); ☐ моћи да препозна своју службу у Цркви; ☐ моћи да у молитвословљима уочи важност природних елемената (воде, грождја, жита, светлости...) ☐ бити подстакнут на учествовање у светотајинском животу Цркве;	☐ Светотајински живот Цркве ☐ Света Литургија као светајна Цркве ☐ Свете Тајне Крштења и Миропомазања ☐ Света Тајна Исповести ☐ Света Тајна брака (слика Христа и Цркве) ☐ Монашка заједница (искорак ка животу будућег века) ☐ Света Тајна Рукоположења ☐ Молитвословља Цркве	☐ Евалуација наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: ☐ процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; ☐ провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: ☐ усмено испитивање; ☐ писмено испитивање; ☐ посматрање понашања ученика; Оквирни број часова по темама Увод – 1 Моје место у Цркви – 6 Литургијске службе – 6 Живот у Цркви – лепота празника – 6 Трпеза Госпња – 5
V - СРПСКА ЦРКВА КРОЗ ВЕКОВЕ 18. Света браћа Кирило и Методије	☐ Објаснити ученицима значај мисионарске и просветитељске делатности Свете браће и Светог Саве; ☐ Указати ученицима кроз	☐ моћи да препозна да култура и писменост Словена имају корен у мисионарској делатности просветитеља равноапостолних Кирила и Методија;	☐ Света браћа Кирило и Методије ☐ Свети Сава ☐ Срби	

19. Свети Сава 20. Срби светитељи 21. Крсна слава и обичаји 22. Српска црквена баштина	примере српских светитеља на значај стицања хришћанских врлина; ☐ Указати ученицима на историјски пут Српске Цркве кроз житија изабраних светитеља; ☐ Подстаћи ученике да развију доживљај Крсне славе као молитвеног прослављања Бога и светитеља; ☐ Развити код ученика свест о важности неговања традиције и обичаја (Крсна слава, литије, храмовне и градске славе); ☐ Пружити ученицима могућност да сагледају улогу СПЦ у развоју српске културе и идентитета.	☐ моћи да објасни просветитељску улогу и значај Светога Саве за српски народ; ☐ бити подстакнут да доживи српске светитеље као учитеље хришћанских врлина;	светитељи (вероучитељ ће на више часова описати живот и подвиге неколико светитеља Српске Цркве по избору: - Света лоза Немањића - Св. цар Лазар - Св. Василије Острошки - Св. Николај Жички и Охридски - Св. Петар Цетињски - Св. Вукашин из Клепаца) ☐ Крсна слава и обичаји (литије, храмовне и градске славе...) ☐ Српска црквена баштина	

ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

Циљ учења Информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, креирање дигиталних садржаја и рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.

Разред **Седми**

Фонд часова **36**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– разликује визуелну презентацију и логичку структуру текста; – користи алате за стилско обликовање документа и креирање прегледа садржаја у програму за обраду текста; – објасни принципе растерске и векторске графике и модела приказа боја; – креира растерску слику у изабраном програму; – креира векторску слику у изабраном програму; – користи алате за уређивање и трансформацију слике; – креира гиф анимацију; – креира видео-запис коришћењем алата за снимање екрана; – разликује појмове URL, DNS, IP адреса; – објасни појмове хипервеза и хипертекст; – креира, форматира и шаље електронску пошту; – обавља електронску комуникацију на сигуран, етички одговоран и безбедан начин водећи рачуна о приватности; – препозна непримерени садржај, нежељене контакте и адекватно се заштити; – сараднички креира и дели документе у облаку водећи рачуна о одговарајућим нивоима приступа; – подешава хипервезе према делу садржаја, другом документу или веб локацији; – уз помоћ програмске библиотеке текстуалног програмског језика исцртава елементе 2Д	ИКТ	Обележавање логичке структуре и генерисање прегледа садржаја текстуалног документа. Карактеристике рачунарске графике (пиксел, резолуција, RGB и CMYK модели приказа боја, растерска и векторска графика). Рад у програму за растерску графику. Рад у програму за векторску графику. Израда гиф анимација. Коришћење алата за снимање екрана.
	ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	URL, DNS, IP адреса. Хипервеза и хипертекст. Електронска пошта, креирање налога, слање и пријем поште. Електронска пошта (контакти, безбедност, нежељена пошта). Рад на дељеним документима (текстуалним документима / презентацијама / упитницима...) у облаку.
	РАЧУНАРСТВО	Рад са изабраним текстуалним програмским језиком у области 2Д графике. Основне карактеристике изабране графичке библиотеке. Методе за исцртавање основних геометријских облика.

графики; – употребљава петље и генератор насумичних бројева за исцртавање сложенијих облика; – планира, опише и имплементира решење једноставног проблема; – проналази и отклања грешке у програму; – сарађује са осталим члановима групе у свим фазама пројектног задатка: – креира, уређује и структурира дигиталне садржаје који комбинују текст, слике, линкове, табеле и анимације; – креира рачунарске програме који доприносе решавању пројектног задатка; – поставља резултат свог рада на Интернет ради дељења са другима уз помоћ наставника; – вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен.	ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК	Подешавање боја и положаја објеката. Примена петљи и случајно генерисаних вредности на исцртавање геометријских облика.
		Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења. Израда пројектног задатка у корелацији са другим предметима. Вредновање резултата пројектног задатка.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, 6/2009, 3/2011-др.пропис, 8/2013, 11/2016, 11/2016- др.пропис, 12/2018, 3/2019, 12/2019 и 3/2020

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ОСМИ РАЗРЕД
ФОНД ЧАСОВА ПО НАСТАВНИМ ПРЕДМЕТИМА У ОСМОМ РАЗРЕДУ

Редни број	А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	Осми разред	
		Недељно	Годишње
1.	Српски језик	4	136
2.	Енглески језик	2	68
3.	Ликовна култура	1	34
4.	Музичка култура	1	34
5.	Историја	2	68
6.	Географија	2	68
7.	Физика	2	68
8.	Математика	4	136
9.	Биологија	2	68
10.	Хемија	2	68
11.	Техника и технологија	2	68
12.	Физичко и здравствено васпитање	3	108
13.	Информатика и рачунарство	1	34
Редни број	Б: ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	Недељно	Годишње
1.	Руски језик	2	7
2.	Верска настава	1	34
3.	Грађанско васпитање	1	34
Редни број	В. ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ВАСПИТНОГ РАДА	Недељно	Годишње
1.	Час одељенског старешине	1	34
2.	Слободне наставне активности	1	34
3.	Додатни рад	1	34
4.	Допунска настава	1	34

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Циљеви учења предмета *Српски језик и књижевност* јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању; да кроз читање и тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање; подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у култури, као и о медијској писмености; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.

Разред **Осми**

Годишњи фонд часова **136 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
-чита са разумевањем књижевноуметничке текстове и остале типове текстова, примењујући различите стратегије читања; -тумачи значења, језичке, естетске и структурне особине уметничких текстова, користећи књижевне термине и појмове; - критички промишља о стварности на основу прочитаних дела; -истакне универзалне вредности књижевног дела и повеже их са сопственим искуством и околностима у којима живи; -повеже писце и дела из обавезног дела програма од 5. до 8. разреда; -издвоји основне одлике књижевног рода и врсте у конкретном тексту, као и језичко-стилске карактеристике текста у склопу интерпретације; -уочи слојевитост књижевног дела и међужанровско прожимање; -повеже књижевна дела са историјским или другим одговарајућим контекстом; -одреди временски оквир у којем је писац стварао; -разликује аутора књижевноуметничког текста од наратора, драмског лица или лирског субјекта; -препозна националне вредности и негује културноисторијску баштину, поштујући особености сопственог народа и других народа; -учествује у избору књижевних дела и начина	КЊИЖЕВНОСТ	Л Е К Т И Р А ЛИРИКА Ђура Јакшић: „Отаџбина” Јован Јовановић Змај: „Светли гробови” Јован Јовановић Змај: „Ђулићи” (избор) Десанка Максимовић: „Пролетња песма” / „Опомена” Момчило Настасијевић: „Труба” Иван В. Лалић: „Ветар” Марина Цветајева: „Месечев сјај” ЕПСКО-ЛИРСКЕ ВРСТЕ Бранко Радичевић: <i>Ђачки растанак</i> (одломак „Ој Карловци, место моје драго...”) Народна епско-лирска песма: <i>Женидба Милића Барјактара</i> ЕПИКА Вук Стефановић Караџић: <i>О народним певачима</i> Вук Стефановић Караџић: <i>Житије Ајдук Вељка Петровића</i> (одломак) Доситеј Обрадовић: <i>Живот и прикљученија</i> (одломак) Прота Матеја Ненадовић: <i>Мемоари</i> (одломак) Петар Петровић Његош: <i>Горски вијенац</i> (одломак „Бадње вече”) Симо Матавуљ: „Пилипенда” Лаза Лазаревић: „Све ће то народ позлатити” Милош Црњански: <i>Сеобе</i> (одломак) / <i>Роман о Лондону</i> („Пролеће је стигло у Лондон”) Бранимир Ћосић: <i>Покошено поље</i> (одломак из прве књиге, „Читава једна младост”) Дино Буцати: „Колумбар” Херман Хесе: „Магија књиге” / Нил Гејмен: „Зашто наша будућност зависи од библиотека, читања и сањарења” / Милорад Павић:

њихове обраде и представљања; -објасни настанак и развој српског књижевног језика; -разуме значај књижевног језика за културу и историју српског народа; -сврста српски језик у одговарајућу језичку групу у Европи; -именује дијалекте српског језика; -разуме постојеће језичке прилике у Србији; -издвоји делове творенице и препозна основне моделе њиховог грађења; -користи садржаје из граматике обрађене у претходним разредима и повеже их са новим градивом; доследно примени правописну норму; -примени основна правила о распореду акцената; -уочи разлику између научног, административног и разговорног функционалног стила; -пише и говори поштујући карактеристике различитих функционалних стилова; -уочи разлику између речи и лексеме; -препозна метафору и метонимију као лексичке механизме и разуме значење вишезначних речи карактеристичних за свакодневну комуникацију; -разуме значење застарелих речи и неологизама; -користи речник, енциклопедију и лексикон; -уочи манипулацију у пропагандним текстовима; -напише приказ, расправу и краћи есеј; -разликује делове текста и књиге – укључујући индекс, појмовник, библиографију – и уме да их користи; -повезује информације и идеје изнесене у тексту, уочава јасно исказане односе и – изводи закључак заснован на тексту.		<i>Роман као држава</i> (избор одломака из огледа: „Кратка историја читања”, „Последњих сто читалаца”, „Нова генерација електронске књиге”, „Скакутаво читање или повратак фусноте”, „Романи без речи”) ДРАМА Данило Киш: <i>Ноћ и магла</i> Петар Кочић: <i>Јазавац пред судом</i> (одломак) Жан Батист Поклен Молијер: <i>Грађанин племић</i> (одломак) НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ Веселин Чајкановић: „О ускршњим обичајима” Милутин Миланковић: <i>Кроз васиону и векове</i> (одломак) Хилда Дајч: <i>Писма – одломак</i>, (обавезна напомена о власнику права: ©Јеврејски историјски музеј) Споменка Крајчевић: <i>Кругом двојке</i> (избор одломака: „Унутрашња пруга”: „Станица пристаниште” – „Почетак и крај”, „Одлазак”; „Станица Калемегдан” – „Гозбе”, „Теорија”; „Станица Браће Барух” – „Извесност”, „Тајна”; „Станица Вуков споменик” – „Простор”, „Булеварска бајка”) Герман Титов: „25 сати у свемиру” Са наведеног списка, обавезан је избор два дела за обраду. ДОМАЋА ЛЕКТИРА Народне епске песме новијих времена (тематски круг о ослобођењу Србије: „Почетак буне против дахија”; „Бој на Мишару”, „Бој на Чокешини”...) Љубавне народне лирске песме („Српска дјевојка”, „Љубавни растанак”...); обичајне народне лирске песме (избор) Избор из савремене српске поезије (нпр. Васко Попа: „Очију твојих да није”, Бранко Миљковић: „Критика метафоре”, Војислав Карановић: „О читању поезије”, Момчило Мошо Одаловић: „Ршуме, јеси ли знао Црњанског”, Ана Ристовић: „Гледајући у дрвеће”...) Иво Андрић: <i>Деца</i> („Деца”, „Књига” и „Панорама”) Бранислав Нушић: <i>Сумњиво лице</i> Клод Кампањ: <i>Збогом мојих петнаест година</i> Давид Албахари, <i>Мамац</i> ДОПУНСКИ ИЗБОР ЛЕКТИРЕ (бирати 3–6 дела) Милош Црњански: „Ја, ти и сви савремени парови” Оскар Давичо: „Србија” / „Детињство” (избор) Бранко Ћопић: <i>Мала моја из Босанске Крупе</i> Станислав Винавер: <i>Ратни другови</i> („Аритон”) Народна приповетка: <i>Усуд</i> Вук Стефановић Караџић: <i>Српски рјечник</i> (избор, нпр. „Отмица”...);

			Растко Петровић: <i>Африка</i> (одломци) Радослав Братић: <i>Мајсторова рука</i> (одломак) Милорад Павић: <i>Хазарски речник</i>, одреднице о Ћирилу и Методију (одломци) Душан Ковачевић: <i>Ко то тамо пева</i> Гроздана Олујић: <i>Гласам за љубав</i> Џон Селиндер: <i>Ловац у житу</i> Ричард Бах: <i>Галеб Џонатан Ливингстон</i> Кајо Ритер: <i>Дечко који није био из Ливерпула</i> Џон Бојн: <i>Дечак у пругастој пиџами</i> Сју Таузенд: <i>Дневник Адријана Мола</i>. КЊИЖЕВНИ ТЕРМИНИ И ПОЈМОВИ Стилска средства: анафора и епифора, апострофа. Лирске врсте: народне љубавне песме, обичајне песме (сватовске, тужбалице и здравице); љубавна песма (ауторска). Епско-лирске врсте: поема, балада. Драмски спев. Мемоари. Биографија Језик Словена у прапостојбини; сеобе Словена и стварање словенских језика. Мисија Ћирила и Методија. Почетак писмености код Срба. Старословенски језик и писма (глаголица и ћирилица). Развој српског књижевног језика: српскословенски, рускословенски, славеносрпски језик. Вук Караџић – реформа језика, писма и правописа. Књижевни језик код Срба од Вука до данас (основни подаци). Основне језичке групе у Европи и место српског језика у породици словенских језика. Дијалекти српског језика: екавски (призренско-тимочки, косовско-ресавски, шумадијско-војвођански) и ијекавски (зетско-рашки и источнохерцеговачки). Народни језик (језик као скуп дијалеката) и књижевни (нормирани) језик. Службена употреба језика и писма према Уставу. Језици националних мањина (основни подаци). Језик – основне особине говорног и писаног језика. Грађење речи: основни модели: извођење, слагање, префиксација; просте речи и творенице (изведенице, сложенице, префиксалне творенице); састав твореница: корен, творбена основа, префикс, суфикс. Систематизација претходно обрађених садржаја из фонетике, морфологије и синтаксе. Фонетика: подела гласова и гласовне промене. Морфологија: врсте и подврсте речи и њихове категорије. Синтакса: реченични чланови (састав и функција); независне и зависне реченице; слагање реченичних чланова.
	ЈЕЗИК	Граматика	

		Правопис	Писање имена из страних језика са акцентом на њихову промену. Спојено и одвојено писање речи (сложенице, полусложенице, синтагме). Генитивни знак.Црта и цртица; други интерпункцијски и правописни знаци.
		Ортоепија	Краткоузлазни и краткосилазни акценат; правила о распореду акцената и неакцентованих дужина (основни појмови).
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА		Књижевни и остали типови текстова у функцији унапређивања језичке културе. Текстови писани различитим функционалним стилима: публицистички стил (репортажа, интервју); административни стил (молба, жалба, уплатница, обрасци, радна биографија; бирократски језик); научни стил (примери из текстова у уџбеницима других наставних предмета; употреба термина).Лексикологија:једнозначност и вишезначност речи;лексичка метафора и лексичка метонимија као механизми остваривања вишезначности;синонимија, антонимија и хомонимија;застареле речи; нове речи – неологизми; речник, лексикон, енциклопедија. Пропагандни текстови (рекламе и слично). Расправа и есеј на задату тему.Приказ (књиге, филма, позоришне представе и сл.).Говорне вежбе: интерпретативно-уметничке (изражајно читање, рецитовање); анализа снимљеног разговора; интервју; расправа (дискусија); презентовање чињеница и коментара. Правописне вежбе: диктат, уочавање и објашњавање правописних грешака у тексту; писање имена из страних језика; писање позајмљеница (информатички термини, мејл и сл.); писање сложеница, полусложеница и синтагми; писање црте и цртице; запета у независносложеним реченицама.Језичке вежбе: уочавање и исправљање грешака у неправилно маркираном тексту; попуњавање текста са празнинама; тражење грешака у тексту и исправљање.Лексичко-семантичке вежбе: допуњавање реченица хомонимима (хомоними и акценти); проналажење одговарајућег синонима; антонимски ланац; одређивање значења метафоре и метонимије у тексту; тумачење застарелих речи и неологизама; дефинисање лексема. Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу. Четири школска писмена задатка – по два у сваком полугодишту.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, 11/2019, 2/2020, 6/2020, 5/2021 и 17/2021)

ДОДАТНА НАСТАВА - VIII

Додатна настава се организује за ученике који испољавају посебно интересовање и знања која превазилазе програм редовне наставе. Највећи део додатне наставе усмерава се на припрему ученика за такмичења.

Садржаји програма	Исходи	Број часова
Садржаји из редовног наставног плана који се проширују у складу са узрастом и интересовањима ученика.	Ученик је припремљен за школско, општинско и друга такмичења. Ученик је развио културу усменог и писменог изражавања, проширио знања и развио стваралачко и критичко мишљење.	34

ДОПУНСКА НАСТАВА - VIII

Додатни рад се организује за ученике који, из објективних разлога, у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско -тематских подручја; за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање, са циљем разумевања, препознавања и отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања и вештина из наставног градива. Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник организује допунски рад. Такође бира активности и методе које ће довести до напретка код ученика.

Садржаји програма	Исходи	Број часова
Садржаји из редовног наставног градива где ученици не постижу задовољавајуће резултате.	Ученик разуме појмове, усваја основна знања, препознаје и повезује градиво, као и наставникове инструкције и примењује научено.	34

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Циљ учења Страног језика јесте да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писану и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Разред **Осми** Годишњи фонд часова **68**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ	ЈЕЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ (у комуникативним функцијама)
разуме општи смисао и главне информације из уобичајених текстова који се односе на представљање и тражење/ давање информација личне природе; тражи, саопшти, пренесе информације личне природе или податке о себи и другима; у неколико повезаних исказа представи себе, своју ужу/ширу породицу и пријатеље користећи једноставнија језичка средства;	ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА	Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на представљање (дијалози, наративни текстови, формулари и сл.); реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање и проширивање комуникације; усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима (подаци о личности, приватним и школским активностима, друштвеним улогама и сл.).
разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; размени информације које се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; повеже неколико исказа у краћи текст којим се описују и пореде бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања; разуме краће низове исказа који се односе на предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се описују бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања; усмено и писано описивање/ поређење бића, предмета, појава, места из искуственог света и фикционалног спектра
упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; затражи и пружи детаљније информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности; разуме краће низове обавештења, молби и захтева који се односе на потребе и интересовања и реагује на њих; саопшти краће низове обавештења, молби и захтева који се односе на потребе и интересовања; разуме и на прикладан начин одговори на честитку, захвалност и извињење; упути честитку, захвалност и извињење користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;	ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	Слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге и савете; усмено и писано договарање у вези са предлозима и учешћем у заједничким активностима; писање позивнице за прославу/ журку или имејла/ СМС-а којим се договарају заједничке активности; прихватање/ одбијање предлога и савета, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости, и давање одговарајућег оправдања/ изговора; образлагање спремности за прихватање предлога и савета, уз исказивање емотивних и експресивних реакција (радости, усхићености и сл.).
разуме и на прикладан начин одговори на честитку, захвалност и извињење; упути честитку, захвалност и извињење користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; разуме и следи краће низове упутстава у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; тражи и пружи неколико везаних једноставнијих упутстава у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; разуме општи смисао и главне информације из текстова који се	ИЗРАЖАВАЊЕ МОЉБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	Слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто честита, тражи/ нуди помоћ, услуга, обавештење или се изражава извињење, захвалност; усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења, упућивање молбе за помоћ/ услугу и реаговање на њу; изражавање извињења и захвалности
	РАЗУМЕВАЊЕ, ДАВАЊЕ И ТРАЖЕЊЕ УПУТСТАВА	Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства с визуелном подршком и без ње; усмено и писано давање и тражење упутстава.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	Слушање и читање описа и размењивање исказа у вези са догађајима/ активностима и способностима; усмено и писано описивање активности, радњи и способности у садашњости.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези с личним искуствима, догађајима, активностима, способностима и

односе на описивање радњи и ситуација у садашњости; разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање способности и умећа у садашњости; размени неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости; опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа; разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање искустава, догађаја и способности у прошлости; размени неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; опише искуства, догађаје и способности из прошлости повезујући неколико краћих исказа у смислену целину; разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања у будућности; размени неколико исказа у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима у будућности; саопшти планове, намере и предвиђања; разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на жеље, интересовања, потребе, осете и осећања; размени неколико повезаних информација у вези са жељама, интересовањима, осетима и осећањима; искаже и образложи жеље, интересовања, потребе, осете и осећања; разуме краће низове исказа који описују просторне односе, оријентацију и правац кретања; затражи и пружи обавештења о просторним односима, оријентацији и правцу кретања; разуме једноставније текстове који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих; размени неколико информација које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе; разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на поседовање и припадање; размени неколико краћих, везаних исказа који се односе на поседовање и припадање; разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на изражавање допадања и недопадања; размени неколико краћих, везаних исказа који се односе на изражавање допадања и недопадања и даје кратка образложења; разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на изражавање мишљења;		особеностима у прошлости; усмено и писано описивање искустава, активности и способности у прошлости, историјских догађаја и личности.
	ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; усмено и писано договарање/ извештавање о одлукама, плановима, намерама и предвиђањима.
	ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са задовољавањем жеља и потреба; предлагање решења у вези са осетима и потребама; усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са смером кретања и специфичнијим просторним односима; усмено и писано размењивање информација у вези са смером кретања и просторним односима; усмено и писано описивање смера кретања и просторних односа.
	ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, УПОЗОРЕЊА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА	Слушање и читање једноставнијих исказа у којима се изражавају дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе; постављање питања у вези са забранама, дозволама, упозорењима, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих; усмено и писано саопштавање забрана, дозвола, упозорења, правила понашања и обавеза.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се говори о томе шта неко има/ нема или чије је нешто; постављање питања у вези са припадањем и одговарање на њих.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова којима се изражава допадање/ недопадање; усмено и писано изражавање допадања/ недопадања.
	ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се тражи и износи мишљење и изражава слагање/ неслагање; усмено и писано тражење и изношење мишљења и изражавање слагања и неслагања.
	ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ДИМЕНЗИЈА И ЦЕНА	Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се наводе количине, димензије и цене; размењивање информација у вези с количином, димензијама и ценама, усмено и писано.

тражи и саопшти мишљење, слагање/ неслагање и даје кратка образложења; разуме краће низове исказа који се односе на количину, димензије и цене; размени информације у вези са количином, димензијама и ценама.		

Комуникативна функција	Језички садржаји
ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА	<i>How are you/have you been/are you doing? I'm/I've been/I'm doing fine, and you? It's been long time. / Long time no see! Yes, it's been a while.</i> <i>I was born and raised/brought up in Kruševac, a town in Serbia. Where did you grow up? I live in a nuclear/an immediate family. Who do you live with?</i> <i>We live in a suburb/in the suburbs/on the outskirts of the town. We share the house with another family. We've lived there since I was born. What part of town do you live in?</i> <i>I've got a twin/half/step brother. Have you got any siblings? The man over there is Alex's and my stepdad.</i> <i>Is Luka your relative? Yes, he's my second cousin. / He's my close/distant relative. / No, we're not related. He's just a friend of mine. What country was he born in? What/Which school did he go to? Have you got any family in an English speaking country?</i> <i>Is your step brother the same age as you? No, he's twice/half as old as me. He doesn't go to school, he goes to kindergarten. The boy in the photo is our schoolmate/teammate/roommate and our mutual friend. He's my namesake. Our name is pronounced... , but it is spelled. My mum's the only person who calls me by my first name, and it usually means I'm in trouble! Do your friends call you by your first name or your nickname? Dunja's my soulmate; we are inseparable.</i> <i>Who's your role model? My dad's my main role model, I have always looked up to/admired him. Who has been the most important and most influential person in your life?</i> <i>Mark Twain was a pen name of the American writer whose real name was Samuel Clemens. What other names did Samuel Clemens write under?</i> <i>What was Agatha Christie famous for? She was famous for her detective stories.</i> <i>What films did Daniel Radcliffe play in? He played the title character in the Harry Potter film series. It's been nice meeting you/talking to you.</i> <i>Have a good life!</i> <i>Farewell, my friends!</i> <i>The Present Simple Tense и The Present Continuous Tense за изражавање појава, радњи, стања и збивања у садашњости</i> <i>The Past Simple Tense и The Past Continuous Tense за изражавање појава, радњи, стања и збивања у прошлости</i> <i>The Present Perfect Simple Tense за изражавање радњи које су почеле у прошлости и још увек трају Питања са Who/What/Which/Where/When/Why/How...</i> <i>Питања са препозиционим глаголима</i> <i>Пасивни облик глагола у простим временима (Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future</i>

	Simple) Саксонски и нормански генитив Twice/three times. /half as (adjective) as Префикси over-, under-, un-, in-, im-, ir-, il-, dis-... (Интер)културни садржаји: устаљена правила учтиве комуникације; имена и надимци; родбина, породични односи и родбинске везе; важније личности из света књижевности, музике, филма и спорта.
ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	<i>My aunt's an average looking young woman. She's in her early/middle/late 20s. My uncle has grown a beard/moustache; now he looks twice as old as her.</i> <i>My parents are middle-aged. My mum's a bit overweight, but my dad's really skinny/underweight. My grandparents are elderly, but still young at heart/in spirit. How adventurous are your family?</i> <i>My sister doesn't look anything like me. Who do you look like in your family?/Who do you resemble most? I resemble my mother, while my brother looks more like my father.</i> <i>I was oversensitive about my looks/to criticism as a child. What were you like as a child?</i> <i>What did the man look like? He looked/seemed/appeared annoyed. He also sounded strange/upset. How interesting!</i> <i>Jason was wearing a hoodie and sports trousers/pants at the party. Sophia was wearing a circular/semicircular/rectangular/ triangular/heart-shaped pendant made of silver/gold.</i> <i>This steak is undercooked/overcooked. It tastes/smells horrible! What does your steak taste/smell like? Novi Sad is a major city in Serbia. What's its high/main street?</i> <i>New York City is nicknamed the Big Apple. Has your city/town got a nickname? By what name was your hometown previously known?</i> <i>The 50 stars on the American flag represent the 50 states, while the 13 stripes represent the thirteen British colonies that declared independence from Great Britain and became the first states in the U.S. The UK flag is called the Union Jack, or Union Flag.</i> <i>The Serbian coat of arms consists of two main national symbols: a white double-headed eagle and a shield with a cross. Statehood Day is a national holiday in Serbia. It's celebrated on 15th February to commemorate the outbreak of the First Serbian Uprising against Ottoman rule in 1804. On the same day in 1835, during the rule of Miloš Obrenović, the first modern Serbian constitution was adopted, known as Sretenje Constitution.</i> <i>Armistice Day is celebrated in memory of the day when the armistice was signed between the Allies of World War I and Germany on the 11th of November, 1918.</i> <i>Saint Sava is considered the patron saint of education and all the schools in Serbia. He's also the patron saint of our school. Professor Moriarty is Sherlock Holmes's mortal enemy.</i> <i>My sister loves video games with immortal characters – so-called immortality games. The series was voted the best teenage series of all times.</i> <i>My score is twice as good/bad as yours. Dragana ran half as fast as Relja.</i> <i>You can't compare these two things - that's mixing apples and oranges! It's water under the bridge!</i> <i>The Present Simple Tense и The Present Continuous Tense за изражавање појава, радњи, стања и збивања у садашњости</i> <i>The Present Perfect Simple Tense за изражавање искустава и радњи у неодређеној прошлости и радњи које су почеле у прошлости и још увек трају</i> <i>The Past Simple Tense и The Past Continuous Tense за изражавање појава, радњи, стања и збивања у прошлости</i> <i>Stative verbs (look, seem, appear, sound, taste, smell...)</i> Пасивни облик глагола у простим временима (Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple) Питања са <i>Who...look like, What...look/taste/smell like, How (adjective)...</i>

	Префикси <i>over-, under-, un-, in-, im-, ir-, il-, dis-</i>... <i>Twice/three times... as (adjective/adverb) as</i> (Интер)културни садржаји: особености наше земље и земаља говорног подручја циљног језика (знаменитости, географске карактеристике, национална обележја и сл.); метафоричка употреба језика/идиоми.
ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	<i>There aren't enough computers for everybody; why don't we take turns to work on them? Fine, let's do that!</i> <i>Let's go out for ice cream - my treat this time! Well, I'm trying to cut down on sweets, how/what about having some fruit salad instead? Why don't we split the bill?</i> <i>Let's start over, shall we? What do you mean? Can/Could you share a link to an example? Shall I ask him to join us? I think he would love that! He'd better not be late this time!</i> <i>Shall we meet at my place? Okay, what time?</i> <i>Is this time next week ok with you? That sounds good to me./That would be great!</i> <i>Would you like/Do you want me to help you with your English assignment? No thank you, I can manage. You should/ought to/had better leave or you'll miss your bus. Thank you but don't worry, I'll hurry up now. You shouldn't/had better not stick your nose in other people's business. It's impolite!</i> <i>Pets shouldn't be abandoned by their owners. It's irresponsible!</i> <i>The doctor advised me to have regular meals and a balanced diet in order to stay healthy. She also recommended taking up a sport instead of dieting.</i> <i>My parents told me not to put off doing things I have to do, because I could regret later. If I were you I would stop being late for school. You might get expelled.</i> <i>What would you do if you were in my place/shoes? Let's not split hairs about it!</i> <i>Should/Ought to/Had better за давање савета</i> Изрази: <i>How/What about...? Why don't we...? Would you like...? Do you want...? Shall we...? Let's... Stative verbs (think, mean, sound...)</i> Модални глаголи за изражавање предлога и вероватноће - <i>can/could/may/might...</i> Пасивни облик модалних глагола Заповедни начин <i>Gerund/Infinitive</i> Индиректни предлози и савети Први и други кондиционал Негативни префикси <i>un-, im-, ir-, il-</i>... (Интер)културни садржаји: прикладно упућивање предлога, савета и позива и реаговање на њих; метафоричка употреба језика/идиоми.
ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	<i>Can/Could/May I retake the listening text? I've misheard some questions. Can/Could/Will you rewrite the essay? You've misspelled/misspelt some words.</i> <i>Excuse me teacher, can you draw/pull/close the curtains? Ok, you put the light on. Can you now draw/pull/open them? Ok, let's have some sunlight in!</i> <i>Could/Would you come to my place tonight if you had time? Your place, sixish! Please don't tatttle on me to my mother/teacher. / Don't be such a tattletale!</i> <i>Promise not to tell anyone! I promise! Stop showing off! Nobody likes a show-off!</i> <i>Stop arguing, will you? Can I tell my side if you let me talk? Stop beating around the bush and tell me what the problem is! She told me to stop making fuss about nothing!</i> <i>My mum asked/warned us to stop giggling.</i> <i>The head teacher promised to look into the matter.</i> <i>I'm sorry I overslept/overreacted. It's ok, make sure you don't do that again! Sorry to disturb/interrupt!</i>

	<i>Sorry, it wasn't on purpose. I'm truly sorry. Thanks for letting me stay/for waiting for me! Thank you, you've been very kind.</i> <i>Many thanks in advance! I (really) appreciate that/your help. Tell your parents I said thank you. Say hi for me! Pretty please!</i> <i>Happy anniversary!</i> <i>Better luck next time! Fingers crossed! Congrats on your exams!</i> Модални глаголи за изражавање молбе и захтева – <i>can/could/may/will</i> Заповедни начин Први и други кондиционал Индиректне наредбе и молбе <i>Gerund/Infinitive</i> Префикси <i>over-, mis-, over-, re...</i> (Интер)културни садржаји: правила учтиве комуникације, значајни празници и догађаји, честитања.
РАЗУМЕВАЊЕ, ДАВАЊЕ И ТРАЖЕЊЕ УПУТСТАВА	<i>Choose a person in the classroom, but keep the name secret. Note down as much information about the person as you can. What shall we do next? Take turns to ask questions, and try to guess your partner's person!</i> <i>Find out about an eco-project in your country. Produce a leaflet explaining where it is and what happens there. What can I use this application for?</i> <i>Click on the photos if you want to find out more.</i> <i>If you want to make an appointment/need further information call our office at 555-333.</i> <i>I think I've been overcharged for my mobile phone bill. What shall/should I do first? Dial these numbers to speak to customer service...</i> <i>Read the exercise in silence/silently.</i> <i>Time's up! Put down your pens and hand in your tests.</i> <i>Sit tight! Sit up straight! Straighten your back! Behave yourself!</i> <i>Turn sideways! Why/What for? Move over to make room for some more students.</i> <i>Look me in the eye! Speak when spoken to! Don't speak/talk out of turn! Speak your mind! Don't blame me, it's not my fault!</i> <i>Don't wait for me! I might be long! Don't peek! It's none of your business! Don't touch the stove until it gets cool.</i> <i>Hold this for me!</i> <i>He told me to hold on to his arm. Tell me who the book belongs to.</i> <i>The P.E. teacher told/instructed us to pass the ball to each other/one another. Mind your step!</i> <i>Beware of the dog!</i> <i>Caution: wet floor!</i> <i>Danger: strong current!</i> <i>Don't limit your challenges – challenge your limits! Let go of bad memories and be happy!</i> Заповедни начин Модални глаголи <i>shall/should</i> за тражење упутстава Модални глаголи за изражавање вероватноће: <i>might/may/could</i> Пасивни облик глагола у комбинацији са модалним глаголима Први и други кондиционал Индиректне наредбе и молбе Префикси <i>over-, in-, ir-, il...</i> (Интер)културни садржаји: понашање у кући, школи и на јавним местима; значење знакова и симбола.
	<i>It's getting dark/late/cold/hotter...</i> <i>She's getting hungry/tired/better/worse... The weather is getting worse by the minute.</i> <i>What's bothering/puzzling you? I can't solve this problem.</i> <i>Who are you doing that for? I'm doing this for my classmate Milica.</i>

ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	<i>Where's Jacob? He's at a sleepover. / He's sleeping/spending the night at a friend's. He often sleeps over at Filip's house. How often do you sleep over at your friends' place?</i> <i>Who does the new teacher remind you of? He reminds me of my Australian uncle. This reminds me, have you applied for the competition yet?</i> <i>This is the first time I've used a crib sheet. Can I trust you with something?</i> <i>Anyone can use the application, can't they?</i> <i>The class teacher tells us to always report the absent students.</i> <i>I don't know what they are arguing about/who they are laughing at. My teacher says that the English drink the most tea in the world. My mum asks me who the message is from.</i> <i>My friend wants to know which team you support / whether/if you support Red Star or Partisan. Danilo asks how long I have kept my diary/blog.</i> <i>Jelena complains that she keeps forgetting her parents' birthdays! Do you know who I met yesterday?</i> <i>What does UNICEF/the abbreviation stand for?</i> <i>What happens if students misbehave in class in your school? Do they get punished for their misbehaviour? I would/could help you if I had time now. What would you do if you were rich?</i> <i>The Harry Potter film series is based on Joanna Rowling's novels. Which book is the play based on? The story/novel is set in the 19th century.</i> <i>In my country a lot of children live in a single-parent family or in a family with a step-parent and step brothers and sisters. Some city people live in a high rise, but most people live in detached or semi-detached houses.</i> <i>International Mother Language Day is held on 21 February to promote awareness of linguistic and cultural diversity. How's Labour Day celebrated in your country?</i> <i>There are approximately 1000 giant pandas remaining in the world.</i> <i>It is estimated that/According to the statistics, 2 million alligators live in the state of Florida.</i> <i>The Present Continuous Tense за изражавање тренутних и привремених радњи The Present Simple Tense за изражавање сталних и уобичајених радњи</i> <i>Stative verbs (taste, smell, remind...)</i> <i>The Present Perfect Simple Tense за изражавање радњи које су почеле у прошлости и још увек трају и у изразима This is the first/second/third time...</i> <i>Други кондиционал</i> <i>Can за изражавање способности у садашњости</i> <i>Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (must/can't/might/may/could) Пасивни облик глагола у простим временима (Present Simple, Present Perfect Simple) Индиректне наредбе и молбе</i> <i>Индиректне изјаве и питања са уводним глаголом у садашњем времену Gerund/Infinitive</i> <i>Питања са препозиционим глаголима Get + adjective</i> <i>(Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи и у ширем окружењу – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања; традиција и обичаји; метафоричка употреба језика/идиоми.</i>
	<i>I went to the park with some friends of mine yesterday afternoon.</i> <i>We had a two months' holiday. What did you do on your holiday/spring/term break? We were having the time of our life! Why didn't you tell me about that? I didn't want you to know!</i> <i>My friend turned pale/jumped for joy when she heard the news. Who forgot their phone?</i> <i>When did the centre reopen?</i> <i>What was the first concert you went to? Who were you there with?</i> <i>My friends threw me a going away/goodbye/farewell party before I moved away/left the town/country. They saw</i>

ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	me off at the airport. <i>My dad couldn't afford to go to university, but I can now.</i> <i>Anastasija was able to answer all of her questions correctly, but I answered mine incorrectly. I misheard you. I was mistaken. She misunderstood my message.</i> <i>Something's just crossed my mind. I've changed my mind. Have you made up your mind yet? I've lost my train of thoughts. / My mind's gone blank.</i> <i>Have you read/heard today's/yesterday's news? Have you passed to the next round?</i> <i>Has it stopped raining?</i> <i>I've misplaced my pen / miscalculated the numbers. He's gone bananas!</i> <i>We were having a rehearsal while the storm was raging/when there was a power cut. My mum told me to stop to buy some bread on my way home.</i> <i>The old lady asked/begged us to help her.</i> <i>I was voted the class president in the previous class meeting. Who was the book published by? It has been adapted into a film. The people have been stricken by a lightning.</i> <i>The cat's been run over by a car.</i> <i>I haven't been invited to the party.</i> <i>The industrial revolution started in the 18th century.</i> <i>YouTube, the popular video sharing website, was created in 2005.</i> <i>The Past Simple Tense</i> правилних и неправилних глагола, све употребе <i>The Past Continuous Tense</i>, све употребе <i>The Present Perfect Simple Tense</i> за изражавање искустава и радњи у неодређеној прошлости и са <i>ever, never, just, already, yet...</i> <i>Could</i> и <i>was/were able to</i> за изражавање способности у прошлости Пасивни облик глагола у простим временима (<i>Present Perfect Simple, Past Simple</i>) Индиректне наредбе и молбе Питања са <i>Who/What/Which/Where/When/Why...</i> Питања са препозиционим глаголима Герунд/Инфинитив Префикси <i>mis-, over-, re...</i> (Интер)културни садржаји: историјски догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости; метафоричка употреба језика/идиоми.
	<i>Who are you going to the prom with?</i> <i>When are you leaving for the airport? When does your plane leave? / What time is your flight? What time does the flight from Moscow arrive? Which platform does the train leave from?</i> <i>When does the rerun of season 1 begin? I guess/suppose it starts in 2 weeks' time. We're going to make up the missed class next week. Let me know when/the time!</i> <i>I'll leave school in 2 years' time. When will you leave school? What are you going to do after you leave school?</i> <i>Emma will turn 15 in 2 months.</i> <i>Noah might/may/could take part in the karate tournament/marathon race next week.</i> <i>I think the party will be over/finished by the time/before we get to Kristina and Helena's place! We'll figure out/decide what to do as soon as/when/after we all get together.</i> <i>See you when you get back!</i> <i>Take your umbrella in case it rains tonight! I'll tell on you to the teacher unless you stop!</i> <i>If it's a tie, will we be able to play another round?</i>

ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	<i>If I wish on a shooting star, will my wishes come true? What will happen if we keep littering? What would you do if you saw aliens? Would you run away or speak to them?</i> <i>The Present Continuous Tense</i> за изражавање унапред договорених/испланираних радњи <i>The Present Simple Tense</i> за изражавање будућих радњи које су део утврђених распореда/програма <i>The Future Simple Tense</i> за изражавање одлука донетих у тренутку говора, обећања и предвиђања на основу знања, искуства и веровања Модални глаголи за изражавање вероватноће: <i>may/might/could</i> <i>Going to</i> за изражавање општих планова и намера, као и предвиђања на основу чулних опажања Временске зависне реченице за изражавање будућности и одговарајући везници (<i>when, after, before, as soon as, by the time...</i>) <i>Stative verbs (promise, believe, think, guess, suppose, hope...)</i> Пасивни облик глагола у простим временима (<i>Future Simple</i>) Први и други кондиционал <i>Will be able to</i> за изражавање способности у будућности (Интер)културни садржаји: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом; традиција и обичаји.
ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	<i>What's the matter? My finger/hand is swollen. I've been stung by a bee. That must hurt! Let me have a look. Do you need some tissues? Are you fine with this?</i> <i>What's the matter with Helen? She's been bitten by a strayed dog. She needs to go to hospital. Why haven't you called an ambulance? She wants us to help her. / She asks if we could help her.</i> <i>I've got goose bumps/butterflies in my stomach/stage fright. My schoolmates expect me to win/hope that I will win the race/ game/competition. You needn't worry! We're on your side!</i> <i>What would you like to spend the money on? Who would you like to celebrate with if you won? Why are you smelling the food? What does it smell like? My hands smell of onions!</i> <i>Iva's tasting the coffee. She says it tastes awful. How do you like yours? Can I taste your pie? Liam felt embarrassed by his friends' insensitive remarks. He says they really hurt him.</i> <i>Sanja was pleased with her test results. She hopes to enrol in an art school if she passes her final exams with flying colours. Who wasn't happy with their marks?</i> <i>What were you good at as a child? I enjoyed being active, but now I'm really into/keen on studying. I've always been interested in clothes and fashion.</i> <i>Our parents have always taught us to treat people the way we want to be treated. I don't want this moment to ever end!</i> <i>I hope you make wonderful memories today!</i> <i>We need to laugh. Laughter is the best medicine!</i> <i>The Present Simple / Past Simple / Present Perfect Simple Tense</i> <i>Stative verbs (be, want, wish, need, expect, hope, have, hurt, feel, smell, taste...) Need/Needn't</i> <i>Why don't/haven't you...</i> Питања са препозиционим глаголима Придевско-предлошке фразе – <i>interested in, keen on, pleased with, embarrassed by...</i> Глаголско-предлошке фразе – <i>be into...</i> Пасивни облик глагола у простим временима (<i>Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple</i>) Индиректне изјаве и питања са уводним глаголом у садашњем времену Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (<i>must, can't, may...</i>) Први и други кондиционал Заповедни начин

	Gerund/Infinitive (Интер)културни садржаји: мимика и гестикулација;
ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ	<i>Let's meet at the entrance to/exit from the museum!</i> <i>Could you tell me where the pedestrian area/zone / the main square / the city/town hall is. Go past the traffic lights and go straight on until you get to the roundabout. At the roundabout turn left. You can't miss it!</i> <i>I live as close/near as you from the school.</i> <i>The Science and Technology Park is twice as far as the Natural History Museum. What would happen if the Sun was twice as far from the Earth?</i> <i>Čačak is a large industrial town halfway between Kraljevo and Užice. The baker's/pastry shop is halfway between my home and school.</i> <i>I don't know where the icon is. It's on the left/right side/at the top/bottom / in the top/bottom left/right corner of the screen. Move over towards the door.</i> <i>I slipped as I stepped onto the platform.</i> <i>We went for a walk along the beach/river bank at dawn. The boys swam across the lake.</i> <i>This is the first time I've flown across the Atlantic.</i> Индиректна питања са уводним глаголом у садашњем времену Предлошки изрази за изражавање положаја и просторних односа: <i>halfway between / on the left/right side / at the top/ bottom / in the top/bottom left/right corner...</i> Предлози са глаголима кретања: <i>towards, onto, into, across, along... as + adjective + as: as close/near/far... as twice/three times... + adjective + as: twice/three times... as (far) as</i> (Интер)културни садржаји: јавни простор; типичан изглед места; географске карактеристике наше земље и земаља говорног подручја циљног језика.
ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, УПОЗОРЕЊА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА	<i>You needn't take that subject. It's optional! You mustn't cheat in exams. It's illegal!</i> <i>I've had to study hard this month.</i> <i>We had to make the decision in a split second.</i> <i>We can't both use the bike at once so we'll have to take turns. I'm underage – I'm not allowed in pubs!</i> <i>It's a rude question – you should apologise to the teacher! I don't think you should drink that water!</i> <i>I wouldn't swim here if I were you!</i> <i>My parents always remind me to throw the tissue in the bin after using it.</i> <i>The government/local authorities should/ought to take more care of the unemployed/homeless/poor/elderly / unemployed/ homeless/poor/elderly people.</i> <i>In my country the young/young people are not permitted to vote until the age of 18. The Louvre is a must for visitors to Paris.</i> <i>These are dos and don'ts of social etiquette.</i> Модални глаголи и глаголски облици за изражавање дозволе, забране, упозорења, правила понашања и присуства/ одсуства обавезе: <i>can/can't, must/mustn't, need/needn't, should/shouldn't, ought (not) to, have to/don't/doesn't have to, had to/didn't have to, (not to) be allowed to</i> Употреба и изостављање одређеног члана у изразима: <i>the unemployed/homeless/poor/elderly/young... и unemployed/ homeless/poor/elderly/young... people</i> (Интер)културни садржаји: понашање у кући, школи и на јавним местима; значење знакова и симбола.
	<i>He's a friend of mine. Is that a friend of your cousin's?</i> <i>My father owns a book/food stall. Who's the owner of that restaurant?</i> <i>This house has always belonged to my family. Who does that house belong to? Someday, I would like to possess a</i>

ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	sailboat. <i>How much money does he owe you? He owes me 100 dinars.</i> Саксонски, нормански и дупли генитив Присвојне заменице <i>mine, yours...</i> Stative verbs (have, own, belong, possess, owe) (Интер)културни садржаји: однос према имовини
ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	<i>How do you like this colour? I'd prefer a darker/lighter shade. My dog loves being cuddled/spending time with us.</i> <i>Would you fancy a drink?</i> <i>I didn't fancy swimming in that water. We enjoyed ourselves at the party.</i> <i>Please don't throw these photos away. They're really close to my heart!</i> <i>I like doing jumping jacks. They are great for warming up before my gym exercise! Cycling/Rollerblading is my most liked/preferred leisure activity.</i> <i>What's your family's favourite pastime? I would say our favourite pastime has always been watching informational videos / exploring interesting places closer to home.</i> <i>Yoda from the Star Wars series has been one of my best-loved science fiction characters for as long as I can remember. Who's your favourite film character?</i> <i>One third of the class prefers fantasy books, they say they expand their imagination.</i> Stative verbs (like/dislike/love/hate/fancy/prefer...) Gerund/Infinitive Питања са <i>What, Who, Why, Which, How...</i> (Интер)културни садржаји: уметност, књижевност за младе, стрип, музика, филм, спорт; метафоричка употреба језика/идиоми.
ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА	<i>I agree/disagree. So do I. / Well, I don't.</i> <i>I don't agree. Neither do I. / I don't agree either. / Well, I do! I didn't think of that - good idea!</i> <i>I guess/suppose we should never learn anything by heart. What exactly do you mean by 'lousy singing'?</i> <i>It's not a big deal/no biggie.</i> <i>That's embarrassing/correct/</i> <i>incorrect/possible/impossible/regular/irregular/convenient/inconvenient/honest/dishonest... How incredible/disappointing!</i> Stative verbs (think, guess, suppose, agree, disagree, believe, mean, promise...) Питања са <i>What, Why, How...</i> <i>So/Neither/Either</i> за изражавање слагања и неслагања. Префикси <i>un-, in-, im-, ir-, il-, dis-</i>... (Интер)културни садржаји: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима; метафоричка употреба језика/идиоми.

ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ДИМЕНЗИЈА И ЦЕНА	<i>It's only half-an-hour's drive / a couple of minutes' walk. He gave me a few tips/a piece of/some advice. They told us an interesting piece/a bit of information. She bought a bunch of grapes/flowers / a bar of chocolate/soap / a jar of honey/jam. The man was so weak that he could only take a sip of water. How much sugar do you take in your tea? Half a teaspoon, please. I don't have as many DVDs as you! My sister doesn't eat as much chocolate as I do. There is ten times as much traffic in my town as in yours. The deep end of the pool is 2 metres deep. The shallow end is only half as deep. This jacket is twice as expensive as that one. How much is the return/one-way fare from London to Brighton? What's the bus fare in London? A single bus fare costs £1.50. How much did the roasted chestnuts cost? They cost 90 pence/cents a/per cone. How much did they weigh? They weighed 100 g. None of my classmates won the prize. Neither of my parents speaks/speak a foreign language.</i> Саксонски генитив са временским периодима: <i>half-an-hour's, couple of minutes'...</i> Партитиви: <i>a piece/bit/bunch/bar/jar/sip of... Twice/three times.../half as (adjective) as None/Neither</i> (Интер)културни садржаји: друштвено окружење; валуте циљних култура.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, 11/2019, 2/2020, 6/2020, 5/2021 и 17/2021)

ДОПУНСКА НАСТАВА

ПРЕДМЕТ: Енглески језик (осми)

Годишњи фонд часова: 34

Допунска настава из енглеског језика биће организована за ученике који на иницијалном тесту нису постигли задовољавајуће резултате, као и за оне којима је поред редовне наставе потребна помоћ у савладавању школског градива градива.

Циљеви и задаци:

Савладавање наставног садржаја који је прописан наставним програмом;

Стицање основног знања из енглеског језика ради редовног праћења наставе;

Развијање језичких вештина (слушање, говор, читање и писање) потребних за рецептивно и продуктивно служење језиком.

Методом читања, писања, рада на тексту и разговора, уз додатно појашњавање и увежбавање, као и кроз рад у мањим групама и паровима, потребно је надокнадити раније пропуштено градиво и побудити већи интерес за учење енглеског језика

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Циљ учења предмета Музичка култура је да код ученика, развијајући интересовања за музичку уметност, стваралачко и критичко мишљење, формира естетску перцепцију и музички укус, као одговоран однос према очувању музичког наслеђа и култури свога и других народа.

Разред **Осми**

Годишњи фонд часова **34**

ИСХОДИ У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
-повеже различите видове музичког изражавања са друштвено-историјским амбијентом у коме су настали; -уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у романтизму, импресионизму и савременом добу; -препознаје националне игре у делима уметничке музике; -наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период романтизма, импресионизма и савременог доба; -разликује музичке форме романтизма, импресионизма и савременог доба; -идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника романтизма, импресионизма и савременог доба; -идентификује елементе музике ранијих епоха као инспирацију у музици савременог доба; -препозна врсту дувачких инструмента по изгледу и звуку; -опише начин добијања тона код дувачких инструмената;	ЧОВЕК И МУЗИКА	Романтизам Програмска и апсолутна музика Соло песма Клавирска минијатура Националне и стилизоване игре (полка, мазурка, чардаш, казачок, сиртаки, валцер, танго...) Музичко-сценска дела Сметана, Дворжак, Шопен, Лист, Шуберт, Шуман, Паганини, Верди, Пучини, Росини, Чајковски, Бородин, Мусоргски, Мокрањец Импресионизам Равел, Дебиси Савремено доба Жанрови: Џез, популарна музика, апстрактна музика. Импровизација (појам) Стравински, Прокофјев, Коњовић, Константин Бабић, Вера Миланковић
	МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	Дувачки инструменти
	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Елементи музичке изражајности: темпо, динамика, тонске боје различитих гласова и инструмената. Слушање световне и духовне музике романтизма, импресионизма и савременог доба. Слушање вокалних, вокално-иструменталних и инструменталних композиција, домаћих и страних композитора. Слушање дела традиционалне народне музике.

-препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила; -објасни како је музика повезана са другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота; извођачке и техничке могућности инструмената; -изводи музичке примере користећи глас, самостално -користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет; -комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом; -учествује у креирању и реализацији школских приредби; -изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност); -примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у комуникацији и заједничком музицирању; -се понаша у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама; критички просуђује утицај музике на здравље;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Певање песама по слуху и из нотног текста (солмизацијом) самостално и у групи. Певање песама у мешовитим тактовима (7/8, 5/8) по слуху. Певање песама. Извођење једноставнијих музичких примера у вези са обрађеном темом. Извођење (певање) једноставних ритмичких и мелодијских репрезентативних примера (одломака/тема) у стилу музике романтизма, импресионизма и савременог доба.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Импровизација Креирање покрета уз музику коју ученици изводе. Креирање ритмичке пратње. Реконструкција музичких догађаја у стилу романтизма, импресионизма и савремене музике. Израда дувачких инструмената од доступних материјала.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, 11/2019, 2/2020, 6/2020, 5/2021 и 17/2021)

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Циљ наставе и учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.

Разред **Осми**

Годишњи фонд часова **34 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ТЕМА	САДРЖАЈИ
бира одговарајући прибор, материјал, технику, уређај и апликативни програм за изражавање идеја, имагинације, емоција, ставова и порука; користи разноврсне податке и информације као подстицај за стваралачки рад; примењује знања о елементима и принципима компоновања у стваралачком раду и свакодневном животу; реализује једноставне ликовне пројекте, самостално и у сарадњи са другима; дискутује аргументовано о својим и радовима других уважавајући различита мишљења; прави презентације усклађујући слику и текст и приказујући кључне податке и визуелне информације; тумачи садржаје одабраних уметничких дела и одабрану визуелну метафорику; разговара о значају културне баштине за лични развој, развој туризма и очување културног идентитета земље.	КОМПОЗИЦИЈА	Примена принципа компоновања. Простор и пропорције (ергономија, перспектива).
	НАСЛЕЂЕ	Културна баштина (значај, заштита и промоција наслеђа). Најзначајнија уметничка остварења и уметници, локалитети и споменици на територији Србије и у свету.
	КОМУНИКАЦИЈА	Декодирање слике (теме, мотиви, поруке, метафора, алегорија, пиктограми...).
		Пројекти (цртеж, слика, скулптура, дигитална фотографија, филм, анимација, игрице, стрип, графити, мурали, инсталације, шминка и боди арт, одевне комбинације и детаљи...).

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, 11/2019, 2/2020, 6/2020, 5/2021 и 17/2021)

ИСТОРИЈА

Циљ учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.

Разред **Осми**

Годишњи фонд часова **68**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
смешта кључне догађаје, појаве и процесе из савремене историје на временској ленти; уочи динамику различитих историјских појава и промена на историјској карти; пореди различите историјске изворе и рангира их на основу њихове сазнајне вредности; анализира и процени ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја; пореди различите изворе о истој историјској појави или догађају, анализира позицију аутора; доведе у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима; наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група у историјском периоду савременог доба; образложи значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; уочи елементе континуитета и дисконтинуитета српске државности; изведе закључак о повезаности националне историје са регионалном и светском, на основу датих примера; образложи утицај историјских догађаја, појава и процеса на савремено друштво; идентификује основне карактеристике тоталитарних идеологија и наводи њихове последице у историјском и савременом контексту; препозна, на примерима из савремене историје, важност поштовања људских права; наведе примере како су идеје о родној, верској и етничкој равноправности утицале на савремене политичке прилике и развој друштва; пореди положај и начин живота припадника различитих	ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	Основне одлике периода од завршетка Првог светског рата до наших дана. Историјски извори за изучавање периода од завршетка Првог светског рата до наших дана и њихова сазнајна вредност (материјални, писани, аудио, визуелни, усмена сведочанства, дигитални).
	ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА	Последице Великог рата (демографски и материјални губици, одраз рата у друштвеном и културном животу, Мировна конференција у Паризу – нова карта Европе и света). Револуције у Русији и Европи (узроци, ток и последице). Стварање југословенске државе (југословенска идеја, процес и носиоци уједињења, међународно признање и границе). Политичке и друштвено-економске прилике у Европи и свету (либералне демократије, тоталитарне идеологије, економске кризе; култура, наука и уметност, свакодневни живот). Југословенска краљевина (простор, становништво и друштво; конституисање државе, политички живот; међународни положај; економске прилике; култура, улога двора; национално и верско питање). Истакнуте личности: Николај II Романов, Владимир Иљич Лењин, Роза Луксембург, Александар Флеминг, Пабло Пикасо, Волт Дизни, Чарли Чаплин, Сергеј Ејзенштајн, Бенито Мусолини, Адолф Хитлер, Јосиф Стаљин, Френклин Рузвелт, Александар I, Марија, Петар II и Павле Карађорђевић, Никола Пашић, Стјепан Радић, Милан Стојадиновић, Драгиша Цветковић, Влатко Мачек, Слободан Јовановић, Милутин Миланковић, Исидора Секулић, Ксенија Атанасјевић, Милена Павловић Барили, Иван Мештровић.
	ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ	Свет у рату – узроци, међународне кризе, сукоби и освајачка политика тоталитарних држава; почетак и ток рата, зараћене стране, савезништва, фронтони, најважније операције, нови начини ратовања; ратна свакодневица; страдање цивила и ратни злочини; крај рата, победа антифашистичке коалиције. Југославија и српски народ у рату – улазак у рат, војни пораз, окупација, подела, квислиншке творевине; геноцид и злочини; устанак, антифашистичка борба и грађански рат; војне операције, живот у рату. Последице рата – људски и материјални губици; демографске и друштвене промене,

друштвених група у историјском периоду савременог доба; илуструје примерима утицај научно-технолошког развоја на промене у друштву, економији и природном окружењу; образложи утицај различитих друштвено-економских система на свакодневни живот људи, анализирајући дате примере; препозна како су културне интеракције, и сарадња различитих етничких и социјалних група утицали на политички, друштвени и привредни живот; наведе примере утицаја спортских и уметничких достигнућа на обликовање савременог друштва; идентификује узроке, елементе и последице историјских сукоба и ратова и дискутује о могућим начинима превенције конфликта; објасни значење појмова геноцид и Холокауст; изведе закључке о узроцима, току и последицама ратова условљених распадом СФРЈ користећи изворе различитог порекла и сазнајне вредности; изрази ставове, засноване на историјским аргументима, уважавајући мишљење саговорника; препозна пропаганду, стереотипе и идеолошку позицију у историјском извору и формулише став који се супротставља манипулацији; критички се односи према информацијама из медија користећи се историјским знањима и вештинама; анализира историјске догађаје и појаве на основу доступног аудио-визуелног изворног материјала; осмисли, спроведе и презентује резултате истраживања заснованог на одабраним историјским изворима и литератури, користећи ИКТ; образложи смисао неговања сећања на важне догађаје и личности из историје савременог доба; истражи меморијалне споменике у локалној средини и учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања; покаже одговоран однос према културно-историјском наслеђу сопственог и других народа; уочи одраз историјских догађаја и појава у књижевним и уметничким делима; препозна историјску димензију политичких, културних и технолошких промена у савременом свету и Републици Србији	СВЕТ, ЕВРОПА И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ХЛАДНОГ РАТА СВЕТ, ЕВРОПА, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У САВРЕМЕНИМ ПРОЦЕСИМА	миграције; уништавање културног наслеђа; суђења за ратне злочине; стварање ОУН. Истакнуте личности: Френклин Рузвелт, Винстон Черчил, Јосиф Стаљин, Адолф Хитлер, Бенито Мусолини, цар Хирохито, Франциско Франко, Мао Цедунг, Ана Франк, Петар II Карађорђевић, Драгољуб Михаиловић, Јосип Броз, Милан Недић, Анте Павелић, Диана Будисављевић. Свет после Другог светског рата – блоковска подела, трка у наоружању, глобална димензија хладног рата, ратна жаришта и кризе, деколонизација, европске интеграције, покрети еманципације – покрети за женска и мањинска права, антиратни и антирасни покрети; научна достигнућа, освајање свемира, медији, популарна култура. Југославија и српски народ после Другог светског рата – изградња новог државног и друштвеног уређења, једнопартијски систем, однос власти према политичким противницима, међународни положај, економске и културне прилике, самоуправљање, несврстаност; свакодневица, популарна култура, нове тенденције у култури. Истакнуте личности: Џон Кенеди, Никита Хрушчов, Махатма Ганди, Мартин Лутер Кинг, Роза Паркс, Нелсон Мандела, Голда Меир, Енди Ворхол, Јосип Броз, Александар Ранковић, Милован Ђилас, Иво Андрић, Милош Црњански, Александар Петровић, Мира Траиловић, Душан Ковачевић. Свет после хладног рата – пад Берлинског зида; слом комунизма у Европи, распад СССР-а, нова политичка карта Европе, стварање Европске уније, доминација САД, локални конфликти и интервенције великих сила, процеси глобализације, Четврта индустријска револуција (дигитални медији, интернет, друштвене мреже и мобилна телефонија), претња тероризма, миграције, савремени културни покрети. Српски народ на крају 20. и почетком 21. века – криза СФРЈ 80-тих година, међунационалне тензије, увођење вишестраначког политичког система, распад СФРЈ, грађански рат и стварање нових држава, интернационализација сукоба и међународне интервенције, економске прилике и свакодневни живот, ратни злочини, страдање цивилног становништва, разарање културног наслеђа, НАТО агресија на СРЈ, последице ратова, политичке промене 2000. године, Република Србија као самостална држава, питање статуса Косова и Метохије, односи у региону, српски народ у дијаспори и региону, процес придруживања Европској унији, култура и спорт. Истакнуте личности: Роналд Реган, Михаил Горбачов, Маргарет Тачер, Бил Гејтс, Владимир Путин, Ангела Меркел, Слободан Милошевић, Фрањо Туђман, Алија Изетбеговић, Зоран Ђинђић, Војислав Коштуница.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, 11/2019, 2/2020, 6/2020, 5/2021 и 17/2021)

ИСТОРИЈА –ДОДАТНА НАСТАВА

Садржај	Број часова	Начин реализације програма	Врсте активности у образовно-васпитном раду
ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА	2	Рад на различитим уџбеницима и збиркама извора; Самосталне презентације Повезивање раније наученог и корелација са другим предметима, Припреме за такмичење и завршни испит	Увежбавање знања напредног нивоа Рад на историјској карти Тестови са такмичења Вежбања за завршни испит
ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ – ТОТАЛНИ РАТ	2	Рад на различитим уџбеницима и збиркама извора; Самосталне презентације Повезивање раније наученог и корелација са другим предметима; Припреме за такмичење и завршни испит	Увежбавање знања напредног нивоа Рад на историјској карти Тестови са такмичења Вежбања за завршни испит
СВЕТ, ЕВРОПА И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ХЛАДНОГ РАТА	2	Рад на различитим уџбеницима и збиркама извора; Самосталне презентације Повезивање раније наученог и корелација са другим предметима; Припреме за такмичење и завршни испит	Увежбавање знања напредног нивоа Рад на историјској карти Тестови са такмичења Вежбања за завршни испит
СВЕТ, ЕВРОПА, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У САВРЕМЕНИМ ПРОЦЕСИМА	2	Рад на различитим уџбеницима и збиркама извора; Самосталне презентације Повезивање раније наученог и корелација са другим предметима; Припреме за такмичење и завршни испит	Увежбавање знања напредног нивоа Рад на историјској карти Тестови са такмичења Вежбања за завршни испит

ГЕОГРАФИЈА

Циљ учења Географије је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичко-географским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма.

Разред **Осми**

Годишњи фонд часова **68 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ / ТЕМА	САДРЖАЈИ
учествује у предлагању и реализацији истраживачког пројекта у локалној средини; анализира тематске карте и статистичке податке и графички их приказује; одреди географски положај Србије и доведе га у везу са историјско-географским развојем; анализира карактеристике граница и пограничних крајева Србије; опише узроке и последице геотектонских процеса на територији Србије; класификује облике рељефа на територији Србије и именује репрезентативне; анализира утицај климатских фактора и климатских елемената на климу Србије; класификује и описује својства водних објеката користећи карту Србије; наводи начине коришћења вода Србије; препознаје ефекте утицаја физичко-географских процеса на човека и адекватно реагује у случају природних непогода; доведи у везу распрострањеност биљних и животињских врста и физичко-географске карактеристике простора; објашњава популациону динамику становништва Србије: кретање броја становника, природни прираштај и миграције; изводи закључке о утицају популационе динамике на структуре становништва у нашој земљи; изводи закључке о важности предузимања мера популационе политике; израђује и анализира графичке приказе структура становништва;	ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ, ГРАНИЦЕ И ВЕЛИЧИНА ТЕРИТОРИЈЕ СРБИЈЕ	Југоисточна Европа, интеграциони и дезинтеграциони процеси. Географски положај Србије. Историјско-географски развој Србије. Символи Србије. Границе и проблеми пограничних крајева.
	ФИЗИЧКО-ГЕОГРАФСKE ОДЛИКЕ СРБИЈЕ	Геотектонски процеси на територији Србије. Сеизмизам Србије. Тектонски облици рељефа. Падински процеси и рељеф настао деловањем воде. Рељеф настао деловањем леда, ветра и човека. Утицаји ерозивних и акумулативних процеса на човека. Климатски фактори и елементи. Климатске области у Србији. Подземне воде Србије. Реке Србије. Језера Србије. Заштита вода и заштита од вода. Земљишта Србије. Распрострањеност биљног и животињског света.
	ДРУШТВЕНО-ГЕОГРАФСKE ОДЛИКЕ СРБИЈЕ	Кретање броја становника и њихов просторни размештај. Природно кретање. Миграциони процеси. Структуре становништва. Демографски проблеми и популациона политика. Прва насеља у Србији. Село и рурални процеси. Градови. Урбанизација и проблеми урбаног развоја. Београд. Природни ресурси и привредни развој. Друштвени услови привредног развоја и промене у структури привреде. Пољопривреда и географски простор. Индустрија и географски простор. Саобраћај и географски простор. Туризам и трговина. Делатности кварталног сектора.
	ПРИРОДНА И КУЛТУРНА БАШТИНА СРБИЈЕ	Природна баштина Србије. Културна баштина Србије. Светска баштина под заштитом Унескоа у Србији.
	ГЕОГРАФИЈА ЗАВИЧАЈА	Појам и географски положај завичаја. Природне карактеристике. Друштвене карактеристике.

објашњава утицај природних и друштвених фактора на настанак, развој и трансформацију насеља у нашој земљи; уз помоћ карте Србије и других извора информација анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности у нашој земљи; доводи у везу размештај привредних делатности са квалитетом животне средине у нашој земљи; препознаје ефекте производње и коришћења различитих извора енергије на квалитет животне средине; описује репрезентативне објекте природне и културне баштине и означава их на карти; процењује важност очувања природне и културне баштине Србије; објашњава утицај историјских и савремених миграција на размештај Срба у свету.	СРБИ У РЕГИОНУ И ДИЈАСПОРИ	Срби у Црној Гори. Срби у БиХ – Република Српска. Срби у Хрватској. Срби у осталим суседним државама. Срби у дијаспори.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, 11/2019, 2/2020, 6/2020, 5/2021 и 17/2021)

ГЕОГРАФИЈА –ДОПУНСКА НАСТАВА

Садржај програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Активности у образовно-васпитном раду
Географски положај и границе Србије	2	-упознаје ученике са положајем, границама и величином Србије	-размишљају -постављају питања -на карти показују државе са којима се Србија граничи
Природне одлике Србије	6	-методом демонстрације упознаје ученике са висијама и низијама наше земље	-размишљају -постављају питања -на карти показују највеће планине равнице, реке и језера Србије.
Друштвене одлике Србије	1	методом демонстрације упознаје ученике са величином, бројем становника наше земље	-размишљају -постављају питања -на карти показују градска насеља у Србији
Привредне одлике Србије	1	методом демонстрације упознаје ученике са појмом привреде и поделом на привредне делатности.	-цртају шему привреде и поделу на привредне гране

ГЕОГРАФИЈА-ДОДАТНА НАСТАВА

Циљеви додатног рада: додатни рад је планиран за заинтересоване и талентоване ученике, за стицање знања већег обима, израду и представљање презентација географских појава и процеса, размену мишљења и извођење закључака о географским одликама различитог типа. Кроз додатни рад се врши и припрема за такмичење ученика.

Садржај програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Активности у образовно-васпитном раду
Географски положај и границе Србије	1	-разговор -демонстрација -метода читања -метода писања -графички радови -проблем	Оспособљавање за учење повезивањем, упоређивањем, демонстрацијом. Посматрање, праћење ангажовања ученика; Продукти ученикових активности; Белешке ;Задовољство ученика на часу, домаћи задаци

ФИЗИКА

Циљ учења Физике јесте упознавање ученика са природним појавама и основним законима природе, стицање основе научне писмености, оспособљавање за уочавање и распознавање физичких појава и активно стицање знања о физичким феноменима кроз истраживање, усвајање основа научног метода и усмеравање према примени физичких закона у свакодневном животу и раду.

Разред **осми**

Годишњи фонд часова **68 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
повезује физичке величине које описују осцилације и таласе; описује карактеристике звука, ултразвука и инфразвука и наводи примере примене ултразвука; анализира примере одбијања и преламања светлости, тоталне рефлексије (огледала, сочива) и користи лупу и микроскоп; демонстрира и објасни: осциловање куглице клатна и тела обешеног о опругу, осциловање жица и ваздушних стубова; демонстрира и објасни: појаву сенке, функционисање ока и корекцију вида; примењује превентивне мере заштите од буке и од прекомерног излагања Сунчевом зрачењу; демонстрира узајамно деловање наелектрисаних тела и објасни од чега оно зависи; прикаже и опише електрично поље, израчуна силу којом поље делује на наелектрисање и повеже електрични напон и јачину електричног поља; објасни провођење струје кроз метале, течности и гасове и упореди отпорности металних проводника на основу њихових карактеристика; наводи и користи различите изворе електричне струје (EMS) и зна да их разврста ради рециклаже; познаје основне елементе електричног кола и уме да их повеже, изабере одговарајући опсег мерног инструмента и мери јачину струје и напон, одређује вредност отпорности редно и паралелно везаних отпорника и резултате прикаже табеларно и графички; описује ефекте који се испољавају при протицању електричне струје; описује узајамно деловање два паралелна проводника са струјом, деловање магнетног поља на струјни проводник и принцип рада електромагнета и електромотора;	ОСЦИЛАТОРНО И ТАЛАСНО КРЕТАЊЕ	Осцилаторно кретање (осциловање тела обешеног о опругу, осциловање куглице клатна). Појмови и величине којима се описује осциловање тела (амплитуда, период, фреквенција). Закон о одржању механичке енергије при осциловању тела. Механички таласи. Основни параметри којима се описује таласно кретање (таласна дужина, фреквенција, брзина). Звук. Карактеристике звука и звучна резонанција. <i>Демонстрациони огледи.</i> Осциловање куглице клатна и тела обешеног о опругу (у ваздуху и у течности). Осциловање жица и ваздушних стубова (ксилофон, различите затегнуте жице, једнаке стаклене флаше са различитим нивоима воде). Одакле долази звук (гумено прево са два левка, канап и две пластичне чаше...). Таласи (таласна машина или када). Демонстрација звучне резонанције променом висине ваздушног стуба (дужа стаклена цев са водом) Лабораторијска вежба Мерење периода осциловања клатна или периода осциловања тега на опрузи Одређивање убрзања Земљине теже помоћу математичког клатна
	СВЕТЛОСНЕ ПОЈАВЕ	Карактеристике светлости. Праволинијско простирање светлости (сенка и полусенка, помрачење Сунца и Месеца). Закон одбијања светлости. Равна и сферна огледала и конструкција ликова предмета. Брзина светлости у различитим срединама. Индекс преламања и закон преламања светлости. Тотална рефлексија. Преламање светлости кроз призму и сочива. Одређивање положаја ликова код сочива. Оптички инструменти. Лупа и микроскоп. <i>Демонстрациони огледи.</i> Сенке. Хартлијева плоча за илустровање закона о одбијању и преламању светлости. Преламање светлости (штапић делимично уроњен у чашу с водом, новчић у чаши са водом и испод ње). Преламање беле светлости при пролазу кроз призму. Преламање светлости кроз сочиво, око и корекција вида (оптичка клупа, геометријска оптика на магнетној табли, стаклена флаша са водом као сочиво). Лупа и микроскоп. Лабораторијске вежбе Провера закона одбијања светлости коришћењем равнoг огледала. Одређивање жижне даљине сабирног сочива.
		Наелектрисавање тела. Елементарна количина наелектрисања. Закон о одржању количине

објасни принцип рада компаса и природу Земљиног магнетног поља; користи компас и апликације за паметне телефона за оријентацију у природи; препозна основна својства наизменичне струје, израчуна потрошњу електричне енергије у домаћинству и да се придржава основних правила безбедности при коришћењу електричних уређаја у свакодневном животу; решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке из сваке наведене области; објасни структуру атомског језгра и нуклеарне силе; опише радиоактивност, врсте зрачења, радиоактивне изотопе, познаје њихово дејство, примену и мере заштите; разликује фисију и фузију и наводи могућности њихове примене	ЕЛЕКТРИЧНО ПОЉЕ	наелектрисања. Узајмно деловање наелектрисаних тела. Кулонов закон. Електрично поље (линије сила, хомогено и нехомогено поље). Рад силе електричног поља. Напон. Веза напона и јачине хомогеног електричног поља. Електричне појаве у атмосфери. <i>Демонстрациони огледи.</i> Наелектрисавање чврстих изолатора и проводника. Електрофор, електрично клатно и електроскоп. Линије сила електричног поља (перјанице, гриз у ричинусовом уљу и јаком електричном пољу). Фарадејев кавез. Антистатичке подлоге. Инфлуентна машина. Мехури сапунице у електричном пољу. Модел громобрана.
	ЕЛЕКТРИЧНА СТРУЈА	Електрична струја (једносмерна, наизменична). Услови за настајање електричне струје и извори струје (EMS). Мерење електричне струје и напона. Електрична отпорност проводника. Проводници и изолатори. Омов закон за део струјног кола. Рад и снага електричне струје. Цул-Ленцов закон. Омов закон за цело струјно коло. Везивање отпорника. Електрична струја у течностима и гасовима. Мере заштите од електричне струје (жива бића, објекти и електрични уређаји). <i>Демонстрациони огледи.</i> Демонстрациони амперметар у струјном колу. Регулисање електричне струје у колу реостатом и потенциометром. Графитна мина (оловке) као потенциометар. Мерење електричне отпорности омметром. Загревање проводника при протицању електричне струје. Протицање електричне струје у воденом раствору кухињске соли. Лимун као батерија. Пражњење у Гајслеровим цевима помоћу Теслиног трансформатора. Лабораторијске вежбе Зависност електричне струје од напона на отпорнику (таблични и графички приказ зависности). Одређивање електричне отпорности отпорника у колу помоћу амперметра и волтметра. Мерење електричне струје и напона у колу са серијски и паралелно повезаним отпорницима и одређивање еквивалентне отпорности.
	МАГНЕТНО ПОЉЕ	Магнетно поље сталних магнета. Магнетно поље Земље. Магнетно поље електричне струје. Дејство магнетног поља на струјни проводник. Допринос Николе Тесле и Михајла Пупина развоју науке о електромагнетним појавама и њиховој примени. <i>Демонстрациони огледи.</i> Линије сила магнетног поља потковичастог магнета и магнетне шипке. Магнетна игла и школски компас. Ерстедов оглед. Електромагнет. Узајамно деловање два паралелна проводника кроз које протиче струја.
		Структура атома (језгро, електронски омотач). Нуклеарне силе.

ЕЛЕМЕНТИ АТОМСКЕ И НУКЛЕАРНЕ ФИЗИКЕ	Природна радиоактивност. Радиоактивно зрачење (алфа, бета и гама зраци) и њихово дејство на биљни и животињски свет. Заштита од радиоактивног зрачења. Вештачка радиоактивност. Фисија и фузија. Примена нуклеарне енергије и радиоактивног зрачења. <i>Демонстрациони оглед.</i> Детекција присуства радиоактивног зрачења. (школски Гајгер- Милеров бројач)
ФИЗИКА И САВРЕМЕНИ СВЕТ	Значај физике за развој других природних наука Допринос физике развоју савремене медицине (ултразвук, ЕКГ, скенер, магнетна резонанција, Гама нож...) Физика и савремене технологије (интернет, мобилна телефонија, даљинско управљање, нанофизика)

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, 11/2019, 2/2020, 6/2020, 5/2021 и 17/2021)

ДОДАТНИ РАД

На часовима додатне наставе се окупљају ученици који показују више интересовања за ову науку и њене садржаје. За ученике који хоће да знају више планирају се нови садржаји који се наслањају на садржаје из редовне наставе. **Циљ** додатне наставе је: идентификовати даровите ученике, подстицати и проширивати интересовање за физику, развијати њихове склоности и способности ка истраживачком раду као и даље проширивање и продубљивање садржаја редовне наставе. Кроз додатну наставу оспособљавати ученике да изводе сами једноставне огледе користећи многе предмете и материјале из свакодневног живота.

Оријентациони садржаји програма

1. Феномен Доплеровог ефекта. Ултразвук. Проблем буке
2. Одређивање брзине звука у ваздуху
3. Видеозапис или симулација на рачунару различитих појава
4. Посматрање удаљених тела помоћу телескопа или посматрање малих тела помоћу микроскопа
5. Помрачење сунца и месеца
6. Решавање проблема који се односе на закон одбијања светлости, сферна огледала и конструкција ликова
7. Тотална рефлексија светлости и њена примена
8. Око и корекција вида
9. Закон одржања наелектрисања и Кулонов закон
10. Амперметар и Волтметар у електричном колу
11. Решавање проблема који се односе на Омов закон
12. Коришћење рачунара у обради експерименталних резултата мерења на примеру Омовог закона
13. Симулација на рачунару електричног кола једносмерне струје с променљивим параметрима
14. Магнетно поље земље и сунца
15. Теслин трансформатор и његова примена у физици
16. Видео запис или симулација на рачунару разних модела атома, језгра, нуклеарних реакција и сл.

Поред понуђених садржаја могу се реализовати и теме за које ученици покажу посебно интересовање.

ДОПУНСКИ РАД

Допунски рад се организује за ученике који нису успешни у редовној настави.

Циљ допунске наставе је да ученику уз додатну помоћ наставника стекне минимум основних знања из садржаја који предвиђа програм физике у основној школи.

Оријентациони садржаји програм

1. Појмови величине који описују осцилаторно кретање и појмови који га описују
2. Таласно кретање и појмови који га описују
3. Одбијање и преламање светлости
4. Сферна огледала и конструкција ликова
5. Кулонов закон
6. Електрично поље
7. Електрична отпорност проводника
8. Омов закон
9. Рад и снага електричне струје
10. Магнетно поље електричне струје
11. Природна радиоактивност
12. Вештачка радиоактивност

Поред понуђених садржаја могу се реализовати и садржаји за које ученици покажу низак степен знања.

МАТЕМАТИКА

Циљ учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

Разред **Осми**

Годишњи фонд часова **136 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
примени Талесову теорему у геометријским задацима и реалном контексту; примени сличност троуглова у геометријским задацима и реалном контексту; анализира односе тачака, правих и равни у простору и запише те односе математичким писмом; представља цртежом односе геометријских објеката у равни и простору и користи их приликом решавања задатака; уочи правоугли троугао у простору и примени Питагорину теорему у геометријским задацима и реалном контексту; реши линеарну једначину, неједначину и систем линеарних једначина са две непознате; реши реалне проблеме користећи линеарну једначину, неједначину или систем линеарних једначина са две непознате; израчуна површину и запремину праве призме и четворостране пирамиде (основа правоугаоник), правилне тростране и шестостране пирамиде; израчуна површину и запремину ваљка, купе и лопте; примени обрасце за површину и запремину тела у реалним ситуацијама; нацрта и анализира график линеарне функције; учествује у избору истраживачког пројекта и начина рада.	СЛИЧНОСТ	Пропорционалне величине. Талесова теорема. Сличност троуглова. Примене сличности.
	ТАЧКА, ПРАВА И РАВАН	Однос тачке и праве, тачке и равни. Односи правих; мимоилазне праве. Односи праве и равни, нормала на раван, растојање тачке од равни. Односи две равни. Ортогонална пројекција на раван (тачке, дужи и праве). Угао између праве и равни. Полиедар.
	ЛИНЕАРНЕ ЈЕДНАЧИНЕ И НЕЈЕДНАЧИНЕ С ЈЕДНОМ НЕПОЗНАТОМ	Линеарна једначина. Решавање линеарних једначина с једном непознатом. Линеарна неједначина. Решавање линеарних неједначина с једном непознатом. Примена у реалним ситуацијама.
	ПРИЗМА	Призма: појам, врсте, елементи. Мрежа праве призме. Површина праве призме. Запремина праве призме.
	ПИРАМИДА	Пирамида: појам, врсте, елементи. Мрежа пирамиде. Површина пирамиде. Запремина пирамиде.
	ЛИНЕАРНА ФУНКЦИЈА	Линеарна функција ($y = kx + n$). График линеарне функције; нула и знак функције, монотоност. Имплицитни облик задавања линеарне функције. Цртање и читање графика линеарних функција.
	СИСТЕМИ ЛИНЕАРНИХ ЈЕДНАЧИНА С ДВЕ НЕПОЗНАТЕ	Појам линеарне једначине с две непознате. Појам система од две линеарне једначине с две непознате. Решавање система методом замене и методом супротних коефицијената; графичка интерпретација система. Примена у реалним ситуацијама.
	ВАЉАК, КУПА И ЛОПТА	Ваљак и његови елементи. Мрежа ваљка. Површина и запремина правога ваљка. Купа и њени елементи. Мрежа купе. Површина и запремина праве купе. Појам лопте и сфере. Пресеци лопте (сфере) и равни. Површина и запремина лопте.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, 11/2019, 2/2020, 6/2020, 5/2021 и 17/2021)

МАТЕМАТИКА - ДОПУНСКА НАСТАВА

Садржаји програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Активности у образовно-васпитном раду
СЛИЧНОСТ	4	Дефиниција пропорционалности дужи као и самерљивих и несамерљивих дужи и решавање једноставнијих примера. Препознавање сличних троуглова и израчунавање тражених елемената.	Примена Талесове теореме и сличности троуглова у геометријским задацима, конструкцијска подела дужи на дати број једнаких делова и у датој размери, израчунавање дужине страница, обима и површине сличних троуглова
ТАЧКА, ПРАВА И РАВАН	5	Основни геометријски објекти јесу тачка, права и раван а однос припадања је један од односа основних геометријских објеката. Дискусија са ученицима о узајамном односу правих, праве и равни као и о међусобном односу двеју равни уз адекватне сликовите примере	Анализирање односа тачака, правих и равни у простору и запис математичким писмом; Представљање цртежом односе геометријских објеката и примена у решавању задатака
ЛИНЕАРНЕ ЈЕДНАЧИНЕ И НЕЈЕДНАЧИНЕ С ЈЕДНОМ НЕПОЗНАТОМ	5	Поновити основна знања о линеарним једначинама и неједначинама и решавање једноставнијих задатака	Решавање линеарних једначина и неједначина у којима се непозната појављује само у једном члану
ПРИЗМА	4	Укратко поновити основне појмове о призми, а затим решавати једноставније задатке. Одговарати на постављена питања, отклањати дилеме ученика	Овладавање појмовима: коцка и квадар (уочавање њихових модела у реалним ситуацијама, усвајање знања о њиховим основним елементима и рачунање њихове површине и запремине)
ПИРАМИДА	4	Обновити основне елементе пирамиде. Решавати унапред одабране једноставније примере.	Влада основним појмовима о пирамидама, рачуна њихову површину и запремину када су неопходни елементи непосредно дати у задатку
ЛИНЕАРНА ФУНКЦИЈА	5	Утврдити ког је облика линеарна функција и које су њене особине	Цртање и анализирање графика линеарне функције; Одређивање нуле линеарне функције, као и експлицитног и имплицитног облика линеарне функције
СИСТЕМИ ЛИНЕАРНИХ ЈЕДНАЧИНА С ДВЕ НЕПОЗНАТЕ	3	Појшњење појма линеарне једначине с две непознате као и система од две линеарне једначине с две непознате уз решавање адекватних примера.	Решавање система од две линеарне једначине са две непознате
ВАЉАК, КУПА И ЛОПТА	6	Поновити основне елементе ваљка, купе и лопте ка и формуле за израчунавање њихове површине и запремине	Овладавање појмовима: купа, ваљак и лопта (уочавање модела у реалним ситуацијама и њихових основних елемената); израчунавање површине и запремине ваљка, купе и лопте када су неопходни елементи непосредно дати у задатку

МАТЕМАТИКА - ДОДАТНА НАСТАВА

Садржаји програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Активности у образовно-васпитном раду
СЛИЧНОСТ	4	Предвиђени садржаји за додатну наставу биће реализовани у учионици, с циљем да се путем тестова одаберу најбољи ученици за учешће на такмичењима. Селекцију ученика извршити према уложеном труду и приказаном знању, подстичући их на самосталан рад, марљивост и прецизност у изради задатака.	Активности везане за додатни рад су различите и тичу се проверавања знања ученика, усвајања нових чињеница, закона и других правила и у највећој мери су усмерене за што бољу припрему ученика за такмичење.
ТАЧКА, ПРАВА И РАВАН	5		
ЛИНЕАРНЕ ЈЕДНАЧИНЕ И НЕЈЕДНАЧИНЕ С ЈЕДНОМ НЕПОЗНАТОМ	5		
ПРИЗМА	5		
ПИРАМИДА	5		
ЛИНЕАРНА ФУНКЦИЈА	5		
СИСТЕМИ ЛИНЕАРНИХ ЈЕДНАЧИНА С ДВЕ НЕПОЗНАТЕ	3		
ВАЉАК, КУПА И ЛОПТА	4		

БИОЛОГИЈА

Циљ учења Биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.

Разред **Осми**

Годишњи фонд часова **68 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ ПРЕПОРУЧЕНИ
повеже грађу ћелијских органела са њиховом улогом у метаболизму ћелије; повеже однос површине и запремине ћелије и тела са начином обављања основних животних функција; идентификује регулаторне механизме у одржавању хомеостазе; илуструје примерима везу између физиолошких одговора живих бића и промена у спољашњој средини; одговорно се односи према свом здрављу; изрази критички став према медијским садржајима који се баве здравим стиливима живота; повеже промене настале у пубертету са деловањем хормона; идентификује поремећаје у раду органа и система органа изазваних нездравим начином живота; доведе у везу промене животних услова са еволуцијом живота на планети; истражи давно нестале екосистеме; повеже промене које се догађају организму током животног циклуса са активностима гена; повеже промене наследног материјала са настанком нових врста путем природне селекције; установи узрочно-последичну везу између губитака врста у екосистему и негативних последица у преносу супстанце и енергије у мрежама исхране;	ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	Улога и значај појединих ћелијских органела у метаболизму ћелије: једро, ендоплазмични ретикулум, рибозоми, хлоропласти, центриоле, лизозоми. Матичне ћелије – ћелије програмиране за различите функције. Принцип економичности грађе и функције живих бића Улога и значај ензима. Ендокрини систем и хуморална регулација. Регулаторна улога хормона биљака и животиња. Надражљивост, проводљивост, контрактилност. Чулно-нервни систем животиња. Рефлексни лук. Поремећаји функције ендокриног система, нервног система и чула. Неуротрансмитери, нервни импулси, драж, надражај. Хомеостаза – принцип повратне спреге. Фотосинтеза. Ћелијско дисање. Транспирација. Температурна регулација.
	ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	Резултати стандардних лабораторијских анализа крви и урина. Биолошки смисао адолесценције (родни и полни идентитет у контексту хормонске активности и индивидуалне генетичке варијабилности). Заштита од полно преносивих болести контрацепција. Одговорност за сопствено здравље.
	ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА	„Календар живота“, еволуција различитих група организама кроз геолошка доба и велика изумирања. Значај алги (цијанобактерија) и биљака за продукцију O ₂ и озонског омотача, као заштита од УВ зрака, и услов за развој осталих живих бића. Строматолити. Излазак из воде на копно.
	НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	Улуткавање и пресвлачење инсеката. Пубертет и адолесценција човека. Цветање, плодоношење и сазревање плодова биљака. Теорија еволуције. Постанак нових врста кроз еволуционе процесе. Еволуција човека.

критички процени последице људских делатности у односу на расположиве ресурсе на Земљи; повеже утицај еколошких чинилаца са распоредом карактеристичних врста које насељавају простор Србије; истражи присуство инвазивних врста у својој околини и вероватне путеве насељавања; истражи разлоге губитка биодиверзитета на локалном подручју	ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	Еволуција и развој екосистема. Концепт климакса. Циклуси кружења основних супстанци у природи (H ₂ O, C, N) и њихова повезаност. Азотофиксација, микориза, симбиоза, симбионтски организми (лишајеви). Ограниченост ресурса (капацитет средине) и одрживи развој. Нестанак врста и фактори угрожавања (Н.І.Р.Р.О. концепт). Типични екосистеми Србије. Ретке и угрожене врсте Србије. Интродукције и реинтродукције и инвазивне врсте. Последице глобалних промена.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, 11/2019, 2/2020, 6/2020, 5/2021 и 17/2021)

БИОЛОГИЈА – ОСМИ РАЗРЕД – ДОПУНСКА НАСТАВА

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Јединство грађе и функције као основа живота	До 8
2.	Човек и здравље	До 3
3.	Порекло и разноврсност живота	До 2
4.	Наслеђивање и еволуција	До 3
5.	Живот у екосистему	До 2
Укупно		18

БИОЛОГИЈА – ОСМИ РАЗРЕД – ДОДАТНА НАСТАВА

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Јединство грађе и функције као основа живота	До 8
2.	Човек и здравље	До 3
3.	Порекло и разноврсност живота	До 2
4.	Наслеђивање и еволуција	До 3
5.	Живот у екосистему	До 2
Укупно		18

ХЕМИЈА

Циљ учења Хемије је да ученик развије систем основних хемијских појмова и вештине за правилно руковање лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, да се оспособи за примену стеченог знања и вештина за решавање проблема у свакодневном животу и наставку образовања, да развије способности апстрактног и критичког мишљења, способности за сарадњу, тимски рад, и одговоран однос према себи, другима и животној средини.

Разред Осми

Годишњи фонд часова 68 часова

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
правилно рукује лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, и показује одговоран однос према здрављу и животној средини; изведе експеримент према датом упутству, табеларно и графички прикаже податке, формулише објашњења и изведе закључке; наведе заступљеност метала и неметала, неорганских и органских једињења у живој и неживој природи; испита и опише физичка својства метала и неметала, и повеже их с њиховом практичном применом; испита и опише хемијска својства метала и неметала, и објасни их на основу структуре атома и положаја елемената у Периодном систему; напише формуле и именује оксиде, киселине, базе и соли; испита, опише и објасни својства оксида, неорганских киселина, база и соли, препозна на основу формуле или назива представнике ових једињења у свакодневном животу и повеже њихова својства са практичном применом; напише и тумачи једначине хемијских реакција метала и неметала; разликује својства неорганских и органских супстанци и објашњава разлику на основу њихових структура; препозна физичке и хемијске промене неорганских и органских супстанци у окружењу, и представи хемијске промене хемијским једначинама; напише формуле и именује представнике класа органских једињења имајући у виду структурну изомерију;	МЕТАЛИ, ОКСИДИ И ХИДРОКСИДИ	Метали у неживој и живој природи. Општа физичка и хемијска својства метала. Алкални и земноалкални метали. Гвожђе, бакар, алуминијум, олово и цинк, њихове легуре и практична примена. Оксиди метала и хидроксиди, својства и примена. Демонстрациони огледи: реакција Na, K, Mg и Ca са водом; реакција MgO и CaO са водом и испитивање својстава насталог раствора помоћу лакмус- хартије; испитивање електропроводљивости раствора натријум- хидроксида. Лабораторијска вежба I: испитивање физичких својстава метала; реакција метала са киселинама.
	НЕМЕТАЛИ, ОКСИДИ И КИСЕЛИНЕ	Неметали у неживој и живој природи. Општа физичка и хемијска својства неметала. Халогени елементи, сумпор, азот, фосфор и угљеник. Оксиди неметала и киселине, својства и примена. Демонстрациони огледи: добивање сумпор(IV) -оксида и испитивање његових својстава; разблаживање концентроване сумпорне киселине; добивање угљеник(IV)-оксида и испитивање његових својстава; испитивање електропроводљивости дестиловане воде и хлороводоничне киселине; доказивање базних својстава воденог раствора амонијака. Лабораторијска вежба II: испитивање физичких својстава неметала. Лабораторијска вежба III: доказивање киселости неорганских киселина помоћу лакмус- хартије.
		Добивање соли. Формуле соли и називи. Дисоцијација соли. Физичка и хемијска својства соли. Примена соли.

разликује органске супстанце са аспекта чиста супстанца и смеша, величина молекула, структура, порекло и то повезује са њиховом улогом и применом; испита, опише и објасни физичка и хемијска својства представника класа органских једињења и повеже својства једињења са њиховом практичном применом; објасни и хемијским једначинама представи хемијске промене карактеристичне за поједине класе органских једињења; опише физичка својства: агрегатно стање и растворљивост масти и уља, угљених хидрата, протеина и растворљивост витамина; опише основу структуре молекула који чине масти и уља, угљене хидрате и протеине; објасни сапонификацију триацилглицерола и хидрогенизацију незасићених триацилглицерола, наведе производе хидролизе дисахарида и полисахарида и опише услове под којима долази до денатурације протеина; наведе заступљеност у природи и улоге масти и уља, угљених хидрата, протеина и витамина у живим организмима и доведе их у везу са здрављем и правилном исхраном људи; изведе стехиометријска израчунавања и израчуна масену процентну заступљеност супстанци; рукује супстанцама и комерцијалним производима у складу с ознакама опасности, упозорења и обавештења на амбалажи, придржава се правила о начину чувања производа и одлагању отпада; наведе загађујуће супстанце ваздуха, воде и земљишта и опише њихов утицај на животну средину; критички процени последице људских активности које доводе до загађивања воде, земљишта и ваздуха; објасни значај планирања и решавања проблема заштите животне средине.	СОЛИ	Демонстрациони огледи: реакција неутрализације хлороводоничне киселине и раствора натријум-хидроксида; реакција између метала и киселине; хемијске реакције соли: између калцијум-карбоната и хлороводоничне киселине, раствора гвожђе(III)-хлорида и натријум-хидроксида, раствора сребро- нитрата и натријум-хлорида. Лабораторијска вежба IV: добијање соли и испитивање растворљивости различитих соли у води; добијање баријум- сулфата; доказивање угљеник(IV)-оксида и настајање калцијум- карбоната.
	ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА И ЊИХОВА ОПШТА СВОЈСТВА	Својства атома угљеника и многобројност органских једињења. Функционалне групе и класе органских једињења. Општа својства органских једињења. Демонстрациони огледи: упоређивање својстава органских и неорганских једињења; доказивање угљеника у органским супстанцама.
	УГЉОВОДОНИЦИ	Подела угљоводоника. Номенклатура. Изомерија. Физичка својства угљоводоника. Хемијска својства угљоводоника. Полимери. Нафта и земни гас. Демонстрациони огледи: испитивање растворљивости и сагоревање n-хексана (медицински бензин); разликовање засићених и незасићених ацикличних угљоводоника (реакција са калијум-перманганатом). Вежба V: састављање модела молекула угљоводоника, писање структурних формула и именовање угљоводоника.
	ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА СА КИСЕОНИКОМ	Алкохоли – номенклатура, својства и примена. Карбоксилне киселине – номенклатура, својства и примена. Масне киселине. Естри – номенклатура, својства и примена. Демонстрациони огледи: добијање алкохола алкохолним врењем; доказивање киселости карбоксилних киселина; лабораторијско добијање и испитивање својстава етил-етаноата. Лабораторијска вежба VI: физичка и хемијска својства органских једињења са кисеоником; испитивање растворљивости алкохола и карбоксилних киселина са различитим бројем атома угљеника у молекулу у води и неполарном растварачу; реакција етанске и лимунске

		киселине са натријум-хидрогенкарбонатом.
	БИОЛОШКИ ВАЖНА ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА	Масти и уља. Угљени хидрати у прегледу: моносахариди (глюкоза и фруктоза), дисахариди (сахароза и лактоза), полисахариди (скроб и целулоза). Амино-киселине. Протеини. Витамини. Демонстрациони огледи: сапонификација масти – сапуни. Лабораторијска вежба VII: испитивање растворљивост масти и уља, и угљених хидрата у води; доказивање скроба; денатурација протеина.
	ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ЗЕЛЕНА ХЕМИЈА	Загађивачи, загађујуће супстанце и последице загађивања. Рециклажа. Зелена хемија.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, 11/2019, 2/2020, 6/2020, 5/2021 и 17/2021)

ДОДАТНИ РАД

(Оријентациони садржаји програма)

1. Понашање метала у реакцији са разблаженом азотном киселином
2. Добијање амонијака и амонијачни водоскок
3. Угљен-диоксид и симулација гашења пожара
4. Корозија метала и заштита од корозије
5. Природни кисело-базни индикатори
6. Доказивање неких катјона и некиј ањона
7. Хидролиза соли и експериментално испитивање киселости водених раствора
8. Експериментално доказивање угљеника и водоника у органским једињењима
9. Течни угљоводоници као неполарни растварачи
10. Сагоревање угљоводоника
11. Раздвајање етанола и воде
12. Разликовање меда и сахарозе

Поред понуђених садржаја могу се реализовати и теме за које ученици покажу посебно интересовање.

ДОПУНСКИ РАД

(Оријентациони садржаји програма)

1. Основна физичка и хемијска својства неметала
2. Оксиди неметала и киселине
3. Основна физичка и хемијска својства метала
4. Оксиди метала и хидроксиди
5. Соли
6. Електролитичка дисоцијација
7. Подела и опште карактеристике угљоводоника
8. Органска једињења са кисеоником –Алкохоли
9. Карбоксилне киселине
10. Естри
11. Масти и уља
12. Угљенихидрати
13. Амино киселине и протеини

Поред понуђених садржаја могу се реализовати и садржаји за које ученици показу низак степен знања

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

Циљ учења Технике и технологије је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно

Разред **Осми**

Годишњи фонд часова **68 часова**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
-процени значај електротехнике, рачунарства и мехатронике у животном и радном окружењу; -анализира опасности од неправилног коришћења електричних апарата и уређаја и познаје поступке пружања прве помоћи; -образложи важност енергетске ефикасности електричних уређаја у домаћинству; -повеже професије (занимања) у области електротехнике и мехатронике са сопственим интересовањима; -упореди карактеристике електричних и хибридних саобраћајних средстава са конвенционалним; -разуме значај електричних и електронских уређаја у саобраћајним средствима; -користи доступне телекомуникационе уређаје и сервисе; -класификује компоненте ИКТ уређаја према намени; -процени значај управљања процесима и уређајима помоћу ИКТ; -црта електричне шеме правилно користећи симболе; -користи софтвере за симулацију рада електричних кола; -састави електромеханички модел и управља њиме помоћу интерфејса; -објасни систем производње, трансформације и преноса електричне енергије; -анализира значај коришћења обновљивих извора електричне енергије; -разликује елементе кућне електричне инсталације; -повеже електрично и/или електронско коло према задатој шеми; -користи мултиметар; -анализира карактеристике електричних машина и повезује их са њиховом употребом;	ЖИВОТНО И РАДНО ОКУЖЕЊЕ	Увод у електротехнику, рачунарство и мехатронику. Електрична инсталација-опасност и мере заштите.Примена електричних апарата и уређаја у домаћинству, штедња енергије и енергетска ефикасност.Професије (занимања) у области електротехнике и мехатронике.
	САОБРАЋАЈ	Саобраћајна средства на електропогон – врсте и карактеристике. Хибридна возила. Електрични и електронски уређаји у саобраћајним средствима. Основи телекомуникација.
	ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	Основне компоненте ИКТ уређаја.Управљање процесима и стварима на даљину помоћу ИКТ. Основни симболи у електротехници.Рачунарски софтвери за симулацију рада електричних кола. Израда и управљање електромеханичким моделом.
	РЕСУРСИ И ПРОИЗВОДЊА	Електроенергетски систем.Производња, трансформација и пренос електричне енергије. Обновљиви извори електричне енергије.Електроинсталациони материјал и прибор. Кућне електричне инсталације.Састављање електричних кола Коришћење фазног испитивача и мерење електричних величина мултиметром. Електричне машине. Електротехнички апарати и уређаји у домаћинству. Основни електронике.Рециклажа електронских компоненти.

-класификује електронске компоненте на основу намене; -аргументује значај рециклаже електронских компоненти; -самостално/тимски истражује и осмишљава пројекат; -креира документацију, развије и представи бизнис план производа; -састави производ према осмишљеном решењу; -састави и управља једноставним школским роботом или мехатроничким моделом; -представи решење готовог производа/модела; -процењује свој рад и рад других и предлаже унапређење реализованог пројекта.	КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ	Моделовање електричних машина и уређаја. Огледи са електропанелима.Коришћење интерфејса за управљање помоћу рачунара.Израда једноставног школског робота сопствене конструкције или из конструкторског комплета. Рад на пројекту:израда производа/модела; управљање моделом;представљање производа/модела.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, 11/2019, 2/2020, 6/2020, 5/2021 и 17/2021)

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Циљ учења предмета Физичко и здравствено васпитање је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Разред **Осми**

Годишњи фонд часова **102 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	КЉУЧНИ ПОЈМОВИ САДРЖАЈА
одабере и примени комплексе простих и општеприпремних вежби одговарајућег обима и интензитета у вежбању;користи научене вежбе у спорту, рекреацији и другим ситуацијама;упоређује и анализира сопствене резултате са тестирања са референтним вредностима;примени усвојене технике кретања у игри, спорту и другим различитим ситуацијама;примени атлетске дисциплине у складу са правилима;развија своје физичке способности применом вежбања из атлетике;одржава равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела;примени вежбања из гимнастике за развој физичких способности; изведе елементе усвојених тимских и спортских игара;примени основна правила тимских и спортских игара;користи усвојене елементе технике у спортским играма;примени основне тактичке елементе;учествује на унутар одељенским такмичењима;изведе кретања у различитом ритму;игра народно коло; изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура; изведе вежбе и саставе уз музичку пратњу;плива техником краула и леђног краула и прсном техником;преплива најмање 50m;процени своје способности и вештине у води;скочи у воду на ноге и на главу;рони у дужину у складу са својим могућностима; поштује правила понашања у води, и око водене средине;уочи ризичне ситуације у води и око ње;вреднује утицај примењених вежби на организам одреди ниво сопствене дневне физичке активности;користи вежбе ради побољшања својих физичких способности;предвиди елиминише последице недовољне физичке активности;примени мере безбедности у вежбању у школи и ван ње;одговорно се	ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ	Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој покретљивости. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације. Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности
		Атлетика Истрајно трчање Спринтерско трчање. Штафетно трчање Скок удаљ.Бацања кугле.Скок увис (леђна техника). Бацање „вортекс-а“.Четворобој
		Спортска гимнастика Основни садржаји: Вежбе и комбинације вежби карактеристичних за поједине справе: Тло Прескок Трамполина Вратило Двовисински разбој Паралелни разбој Кругови Коњ са хватаљкама Греда Проширени садржаји: На тлу и справама сложеније вежбе и комбинације вежби
		Тимске и спортске игре Футбал:Елементи технике и тактике. Игра уз примену правила Рукомет:Елементи технике и тактике. Игра уз примену правила. Кошарка:Елементи технике и тактике. Игра уз примену правила. Одбојка:Елементи технике и тактике. Игра уз примену правила. Активност по избору
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	Плес и ритмика Вежбе са вијачом. Вежбе са обручем. Народно коло „Моравац“. Народно коло из краја у којем се школа налази. Енглески валцер.
		Пливање и Ватерполо Пливање Техника крауле, леђног краула и прсног пливања. Одржавање на води на разне начине и самопомоћ. Роњење у дужину 10–15m. Скокови на ноге и главу. Мешовито пливање.Игре у води. Помоћ другима у води,Ватерполо,Пливање са лоптом. Хватање и

односи према објектима, справама и реквизитима; примени и поштује правила игара у складу са етичким нормама; примерено се понаша као учесник или посматрач на такмичењима; решава конфликти на друштвено прихватљив начин; користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекреативних активности; прихвати победу и пораз; процени вредност различитих спортова без обзира на лично интересовање; примени усвојене моторичке вештине у ванредним ситуацијама; вреднује лепоту покрета у физичком вежбању и спорту; подстиче породицу на редовно вежбање; повеже врсте вежби, игара и спорта са њиховим утицајем на здравље; планира дневни ритам рада, исхране и одмора у складу са својим потребама; разликује здраве од нездравих облика исхране правилно користи додатке исхрани; примењује здравствено-хигијенске мере у вежбању; правилно реагује и пружи основну прву помоћ приликом повреда; чува животну средину током вежбања; анализира штетне последице конзумирања дувана, алкохола, штетних енергетских напитака и психоактивних супстанци.	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА		додавање. Основни елементи тактике и игра.
		Полигони	Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима. Полигон са препрекама
		Физичко вежбање и спорт	Подела моторичких способности. Функција срчано-дисајног система. Основна правила и тактика спортских игара. Понашање на такмичењима и спортским манифестацијама. Чување и одржавање простора, справа и реквизита који се користе у вежбању. Превенција насиља у физичком васпитању и спорту. Решавање спорних ситуација. Коришћење писаних и електронских извора информација из области физичког васпитања и спорта. Вежбање у функцији сналажења у ванредним ситуацијама. Значај и улога физичког вежбања за професионална занимања у спорту, образовању, здравству, војсци, полицији и другим занимањима. Структура физичке културе (физичко васпитање, спорт и рекреација).
		Здравствено васпитање	Утицај различитих вежбања на кардио-респираторни систем, скелетно-мишићни и организам уопште. Здравствено-хигијенске мере пре и после вежбања. Значај правилне исхране. Енергетски напици и њихова штетност. Прва помоћ након површинских повреда, уганућа у прелома. Значај вежбања у природи. Чување околине при вежбању. Последице конзумирања дувана и алкохола и психоактивних супстанци. Правилно конзумирање додатака исхрани. Мере заштите репродуктивног здравља у процесу вежбања

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, 11/2019, 2/2020, 6/2020, 5/2021 и 17/2021)

РУСКИ ЈЕЗИК

Циљ учења Руској језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Разред **Осми**

Годишњи фонд часова **68**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ	ЈЕЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ (у комуникативним функцијама)
разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе; поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства; размени једноставније информације личне природе; у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима; разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства; разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење; упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности; разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих; упути уобичајене молбе и захтеве; честита, захвали и извини се користећи мање сложена језичка средства; разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости; разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа;	ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА	Слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на поздрављање и представљање (дијалози, наративни текстови, формулари и сл.); реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање и проширивање комуникације; усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима (подаци о личности, приватним и школским активностима, друштвеним улогама и сл.).
	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се описују бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања; усмено и писано описивање/ поређење живих бића, предмета, појава, места, из искуственог света и фикционалног спектра.
	ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	Слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге; усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности; писање позивнице за прославу/ журку или имејла/ СМС-а којим се уговара заједничка активност; прихватање/одбијање предлога, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања/ изговора; образложење спремности за прихватање предлога, уз исказивање емотивних и експресивних реакција (радости, ускићености и сл.).
	ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	Слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто честита, тражи/нуди помоћ, услуга, обавештење или се изражава извињење, захвалност; усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења, упућивање молбе за помоћ/услугу и реаговање на њу, изражавање извињења и захвалности.
	РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА	Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (нпр. за израду задатака, пројеката и сличних наставних и ваннаставних активности), с визуелном подршком и без ње; усмено и писано давање упутстава.
		Слушање и читање описа и размењивање исказа у вези са сталним,

размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости; опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа; разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости; размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; описе у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости; описе неки историјски догађај, историјску личност и сл.; разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих; размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа; разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осећањима и реагује на њих; изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/ положај предмета, бића и места у простору и правац кретања и одговори на њих; затражи и разуме обавештења о оријентацији/положају предмета, бића и места у простору и правцу кретања; описе правац кретања и просторне односе једноставнијим, везаним исказима; разуме једноставније исказе који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих; размени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту; разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; формулише питања и једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих; изрази допадање и недопадање уз једноставније образложење;	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	уобичајеним и тренутним догађајима/ активностима и способностима; усмено и писано описивање активности, радњи и способности у садашњости.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези с личним искуствима, догађајима, активностима, способностима и особеностима у прошлости; усмено и писано описивање искустава, активности и способности у прошлости, историјских догађаја и личности.
	ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; усмено и писано договарање/ извештавање о одлукама, плановима, намерама и предвиђањима.
	ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са задовољавањем жеља и потреба; предлагање решења у вези са осећањима и потребама; усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са смером кретања и специфичнијим просторним односима; усмено и писано размењивање информација у вези са смером кретања и просторним односима; усмено и писано описивање смера кретања и просторних односа.
	ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, УПОЗОРЕЊА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА	Слушање и читање једноставнијих исказа у којима се изражавају дозволе, упозорења, правила понашања и обавезе; постављање питања у вези са забранама, дозволама, упозорењима, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих; усмено и писано саопштавање забрана, дозвола, упозорења, правила понашања и обавеза.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова, у којима се говори о томе шта неко има/нема или чије је нешто; постављање питања у вези са припадањем и одговарање на њих.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова којима се изражава допадање/недопадање; усмено и писано изражавање допадања/недопадања.
	ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се тражи и износи мишљење и изражава слагање/неслагање; усмено и писано тражење изношење мишљења и изражавање слагања и неслагања.
	ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ДИМЕНЗИЈА И ЦЕНА	Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се наводе количине, димензије и цене; размењивање информација у вези с количином, димензијама и ценама, усмено и писано.

разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих; изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење; разуме једноставније исказе који се односе на количину, димензије и цене; размени информације у вези са количином, димензијама и ценама.		

Комуникативна функција	Језички садржаји
ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА	<i>Как вас/тебя зовут? Как ваша/ твоя фамилия? Меня зовут Виктор Петрович Иванов. Разрешите/ позвольте вам представить...Это мой друг Саша. Привет, Саша! Добро пожаловать! Мы будем вместе учиться. Очень приятно. Рад/рада с тобой познакомиться.</i> <i>Как вас/тебя зовут? Как ваша/ твоя фамилия? Меня зовут Виктор Петрович Иванов. Разрешите/ позвольте вам представить...</i> <i>Это мой друг Саша. Привет, Саша! Добро пожаловать! Мы будем вместе учиться. Очень приятно. Рад/рада с тобой познакомиться. А кто это? Это моя родственница Света. Она занимается музыкой. Мне кажется, что она хочет стать известной пианисткой.</i> <i>Где ты живёшь? На улице Гагарина, дом 5, квартира 10. На втором этаже, а ты? Я живу на улице Ленина, в доме номер 13, в квартире 17, на четвёртом этаже. Ты знаешь мою соседку Лену? Мне кажется, что вы вместе учились в начальной школе имени Бранислав Нушич.Это его родители. Его папа работает инженером, а его мама медсестрой.</i> <i>У тебя есть братья/сёстры? Да, у меня есть брат. Он моложе меня. Ему 7 лет. Нет, у меня нет сестры. Ты интересуешься музыкой? Нет, не очень, я люблю спорт.</i> <i>У моего папы есть сестра, её зовут Марина. Марина – моя тётя. Её муж, дядя Стефан – немец. У них есть сын, мой двоюродный брат Иван. Ему три года. Он родился в Германии, но сейчас живёт в России, в Москве. Это мой дядя Иван. Он очень интересный человек, художник. Он живёт и работает в деревне Иваново.</i> <i>Я очень рад переписываться с тобой. Это их подруги.</i> <i>Как дела? Нормально. Всё в порядке. Спасибо за мейл (письмо). Большое вам спасибо. Не за что.</i> Номинатив множине именица мужского рода са наставком –á/ -я́ (дом –домá, город – городá, учитель – учителя́) Реченице с упитним речима (кто, где, как...) Конструкције за изражавање посесивности (потврдне и одричне): у+ ген. личних заменица и именица (у меня есть, у меня нет). Личне заменице 3.лице са и без предлога (к ней, ей) Присвојне заменице Непромењиве присвојне заменице за изражавање припадности трећем лицу его, её; их Глаголи заниматься, интересоваться, стать + инструментал. Кратак облик придева рад/рада; рады. Безличне реченице са одричним заменицама са префиксом не у предикату. Не за что. (Интер)културни садржаји: устаљена правила учтивости; имена, патроними, презимена и надимци; адреса; формално и неформално представљање; степени сродства и родбински односи; нумерисање спратова, називи већих градова, познатијих држава и њихових становника, родно место.
	<i>Какой это город/деревня? Какие интересные места, улицы и исторические памятники находятся там? Какие достопримечательности в столице Росии, а какие в столице Сербии? Это – памятник Петру Первому. Какой большой и красивый! Тебе нравится больше памятник Пушкину или Петру Первому? Этот памятник мне известен. Какой Миша? Как</i>

ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	<i>Миша выглядит? Я в первый раз с ним встречаюсь, опиши его. Миша невысокий, стройный. Какая Маша? Маша высокая, полная. Какой у него рост? Какие у неё глаза? Глаза – карие, волосы – каштановые. В чём она? На ней блузка в полоску. Миша хорошо знает математику и помогает Маше. Маша очень хорошо плавает. Она живёт в центре Екатеринбурга в многоэтажном доме. Её квартира небольшая. Опиши свою комнату! Моя кровать большая и удобная. Идёт дождь, дует ветер, холодно очень. Завтра будет солнечная погода, без дождя. Ночью поднялся сильный ветер и пошел дождь. Я очень плохо себя чувствую. Болит голова и глотать больно. У меня температура. У него сильно болит спина. У неё грипп/ангина. Мы жили в спортивном лагере прошлым летом. Он спал в большой палатке.</i> Промена именица треће деклинације типа <i>область</i> Промена придева. Слагање с именицама у роду, броју и падежу. Кратки придеви – облици промене кратких придева, значење и употреба кратких придева (у предикативној функцији) <i>Башина видна издали. Я рад, что вы приехали.</i> Прилози за начин, место, време. Фреквентне временске конструкције (<i>прошлым летом, в прошлую среду, на следующей неделе, в прошлом году</i>) Садашње време фреквентних глагола. Прошло време фреквентних глагола. Будуће време (просто и сложено). Прости облици компаратива придева/прилога Повратна заменица <i>себя</i> Неодређеноличне реченице без субјекта са предикатом у неодређеноличном глаголском облику (треће лице множине) <i>Здесь продают билеты. Говорят, что это было давно.</i> Безличне реченице у којима лице на које се односи радња безличног глагола може стајати у акузативу. <i>Меня тошнит.</i> (Интер)културни садржаји: карактеристике наше земље и Русије (знаменитости, географске карактеристике и сл.)
ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	Уберите вещи! А давайте посмотрим с вами, что там лежит. Давайте вместе приберёмся в нашей группе! Разложим книги по местам. Помогите мне пожалуйста, давайте все вместе! Я иду в бассейн. Петя, пойдёшь со мной? Я обожаю плавать. Сегодня мы с вами сделали очень много. Какие молодцы! Чем тебя угостить? Ты будешь чай? Нет, спасибо. Что ты будешь делать на следующей неделе? Придёшь ко мне на вечеринку? У меня день рождения. Во сколько? В семь часов в субботу. Внимание! Срочно отправляемся на прогулку! Будем в воскресенье играть в футбол? Когда? В пять. Нет, к сожалению, я еду с родителями к бабушке. Пойдём в кино вечером? Давай! Где встречаемся? У входа в метро. Нажмите здесь и зарегистрируйтесь! Не переживай! В следующий раз получится лучше! У семьи и школы одни беды и проблемы. Давайте искать совместные пути решения! Дорогие ученики! Приглашаем вас принять участие в творческом проекте «Как хорошо любить читать». Мне понравилось, как вы справились с заданием. Наша работа сегодня была очень полезной. Промена именица женског рода треће деклинације чија се основа завршава на –чь, -щъ ; -жь, -шь. Заповедни начин (позив на заједничку активност) . Безличне модалне конструкције с предикативима (мне нужно, мне надо, мне необходимо). Упитни искази без упитне речи. Интонација. Садашње време у значењу будућег. Будуће време. Промена броја <i>один, одна, одно; одни</i> Одредбени прилози времена: <i>утром, вчера, завтра, сейчас, опять ...</i> Одредбени прилози количине (мере): <i>очень, совсем, слишком ...</i>

	(Интер)културни садржаји: прикладно упућивање предлога, савета и позива и реаговање на предлоге, савете и позиве.
ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	Вы поняли как выполнить домашнее задание? Скажите, как вы справились с текстом и вопросы? Не забудьте, что у каждого ученика своя роль. Давайте споём эту песню. Пусть они читают. Не ешьте гамбургеры на завтрак. Составьте здоровое меню на день рождения с друзьями. Дайте советы о здоровом питании! Занимайтесь спортом серьезнее! Я согласен (согласна) с тобой. Я не согласна с твоим мнением. Вам помочь? Да, спасибо, возьмите эту сумку, пожалуйста. Спасибо. Благодарю вас. Не за что. Ничего. Дай мне, пожалуйста, тетрадь. Минуточку. Вот она. Можно я подойду? Можно. Мне кажется, что ... Это для меня (не)важно. По – моему, ... Я считаю, что ... Я хотела бы танцевать с тобой.. Извините, можно вопрос? Можно. Приезжайте к нам в Сочи! Вы не скажете, как пройти до Красной площади? Конечно, скажу. Простите за беспокойство. Извините за опоздание. Заповедни начин (позив на заједничку активност) Глаголи са нерегуларном коњугацијом: 1) глаголи са специфичном коњугацијом: есть, дать 2) глаголи са мешовитом коњугацијом:хотеть,бежать Предикативи који означавају однос лица према некој радњи, стању, предмету и слично: можно, нужно, надо, ... Упитни искази без упитне речи. Интонација. Безличне реченице типа: Мне кажется ... Прошло време глагола са инфинитивном основом на сугласник (мочь, лечь, печь) Кондиционал за изражавање предлога, жеља (у простој реченици): Я хотела бы... (Интер)културни садржаји: правила учтивости, значајни празници и догађаји, честитања.
РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА	Дай такую же книгу. Запомните названные слова. Отметь правильный ответ. Проверяйте свои ответы. Используйте сайт ... Из каких частей состоит он- лайн тестирование? Прочитай внимательно вопросы к тексту и обведи кружком букву правильного ответа. Открой рот и скажи «А- а- а». Это лекарство тебе надо принимать три раза в день. Тебе надо лежать в постели пять дней. Сделайте проект-плакат презентацию на тему „Мой любимый город”. Найдите ошибки в тексте! Встаньте! Нарезь картошку кубиками, положи в салатницу. Обрати внимание! Составьте предложения! Вы всё поняли? Старайтесь угадать! Закрой глаза! Правильно ли это? Помните, вам надо прочитать её всего один раз. Вставьте выбранное вами ключевое слово в соответствующем месте. Ответьте на те вопросы, которые кажутся вам наиболее легкими. Не обязательно придерживаться того порядка, в котором приведены вопросы. Один раз топни ногой, подойди к двери и похлопай в ладоши! С трёх до четырёх я провожу время со своими друзьями. Промена бројева два, три, четири Заповедни начин фреквентних глагола на нулти суфикс: встань/те, составь/те, не забудь/те, проверь/те.... Употреба простог непроменљивог облика компаратива более, менее (Интер)културни садржаји: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.
	Моя семья любит по праздникам собираться с близкими родственниками. В выходные мы ходим в кино или ездим на дачу. Я живу в Москве. Моя бабушка живёт в деревне Азово, недалеко от города Омска. Летом мы ходим купаться на пруд. В Новгороде тоже есть кремль. Я учусь в седьмом классе. В школу я езжу на автобусе. Каждый день я встречаюсь с друзьями. Мы играем в футбол или в волейбол на школьной спортплощадке. Ты активно занимаешься спортом? Какой вид спорта ты можешь мне порекомендовать? В свободное время я играю в компьютерные игры. Я ищу МП4 - плеер.

ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	Ты играеш на пианино? Нет, не играю, я пою в хоре. Какие книги ты любишь? А я как раз сейчас читаю Андрича. Если хочешь, можешь взять почитать. Я каждый день примерно пять часов сижу в Интернете. Обычно я встаю в шесть часов. Сначала я включаю ноутбук и читаю электронную почту. С восьми до десяти или одиннадцати мама и папа смотрят телевизор. С шести до семи я делаю уроки. Город Сочи называют южной или курортной столицей России. Здесь можно купаться или ходить по музеям. Зимой мы катаемся на лыжах. Пётр часто ездит на озеро ловить рыбу. Сколько времени поезд едет от Москвы до Владивостока? Самолёт летит в Белград. Глаголски вид, разлике у употреби глаголског вида у руском и српском језику (обещать, завтракать...) Садашње време Повратни глаголи, разлике у употреби повратних глагола у руском и српском језику (играть, отдыхать, загорать, учиться.) Глаголи кретања: иди/ ходить, ехать/ ездить, лететь/ летать, плыть/ плавать, бежать/ бегать, нести/ носить. Употреба глагола играть (во что, на чём). Употреба глагола есть Прилози за време, начин Предикативи који означавају просторни однос далеко, недалеко... Промена бројева од 5 до 20 Придевске упитне заменице какой, который (Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи и у ширем друштвеном окружењу – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања; традиција и обичаји.
ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	Где он рођен? В каком городе он жил? На прошлой неделе мы посмотрели хороший фильм. Что ты делал/делала вчера вечером? Мама нашла свой мобильник. Он помог мне выучить урок. Задание сделали быстро. Сегодня мама пришла с работы в семь часов. Саша не ушёл в свою комнату. Твоя семья когда-нибудь переезжала из одной квартиры в другую. Мы прилетели вчера вечером. Когда вылетает твой самолёт. Мы в прошлом году ездили на машине на море. Я нашла в Интернете информацию о Максиме Горьком. Александр Сергеевич Пушкин родился 6 июня 1799 года в Москве. Название «Сибирь» появилось на карте в 14в. Белград был основан кельтами в IV- III вв. до н.э, поселение называлось Сингидунум. В 1521 году город захватили турки. Открытия Николы Теслы навсегда изменили мир. Бранислав Нушич умер 19 января 1938 г. Прошло време повратних глагола. Прошло време глагола кретања са и без префикса Употреба глагола кретања у прошлом времену. Прошло време глагола с суфиксима -чь (мочь), -ти (идти). Употреба речи тысяча Временске конструкције с именицом год: в 1978 году; в сентябре 1978-го года. Промена редних бројева преко 10. Фреквентне временске конструкције (прошлым летом, в прошлую среду, в прошлом году) Безличне реченице са безличним обликом глагола Прилози и прилошке одредбе за време. (Интер)културни садржаји: историјски догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости
	Завтра утром я пойду к врачу. Майя проведёт летние каникулы у бабушки в деревне. На следующей неделе моя старшая сестра выходит замуж. Мой брат улетает в Рим сегодня вечером. Во сколько его самолёт вылетает? Мы закончим проект до конца недели.

ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	Я надеюсь, что завтра будет хорошая погода. Сегодня солнце светит, будет прекрасная погода! Завтра моя сестра сдаёт экзамен по русскому языку на факультете. Если мы не сделаем домашнее задание, наш учитель рассердится. Что будет в будущем, если человек продолжит загрязнять планету? Глаголски вид. Просто и сложено будуће време. Прилози и прилошке одредбе за време. Фреквентне временске конструкције (на следуюћој недељи, у следуюћу среду) (Интер)културни садржаји: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом; традиција и обичаји.
ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	Что с тобой? Как ты себя чувствуешь? У меня сильный насморк и голова очень болит. И температура повышена. У тебя, наверное, грипп. Тебе нужно лекарство. Выздоровливай быстро! Почему Володя сердится на меня? Желаю тебе счастья и успехов! Удачи тебе! Ой, я очень волнуюсь! Я так переживаю за тебя! Моя тётя приезжает завтра в Москву. Я так радуюсь! Это пирожное так вкусно пахнет. Можно я попробую? Так есть хочется! Я проголодался/ проголодалась. Хочу пить! Дайте мне, пожалуйста, стакан воды. Я так устал/а! Так спать хочется! Я очень интересуюсь историей. А я увлекаюсь пением. Безличне реченице. Глагол хотеть. Глагол хотеться (безлична употреба: мне хочется). Глагол чувствовать себя. Модалне конструкције (лично и безличне) с нужно и должен Заповедни начин. Упитни искази без упитне речи. Интонација. Глаголи интересоваться, увлекаться чем. (Интер)културни садржаји: мимика и гестикација; интересовања, хоби, забава, разонода, спорт и рекреација.
ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ	Простите, вы не скажете, где находится ближайшая остановка автобуса? Да, конечно. Идите прямо до конца улицы. За углом – остановка. Извините, остановка одиннадцатого автобуса напротив? Мы гуляли весь день по набережной. У моих родителей дача в горах. Национальный музей находится в центре города. Дети весь день бегали по парку. Подожди, пожалуйста, за дверью. Первым человеком в космосе был Юрий Гагарин. Сибирь находится в центральных и восточных районах России. Гора Златар находится на западе Сербии. Ущелье Джердап находится в восточной Сербии. На юге Россия граничит с Китаем и Монголией. Предлошко-падежне конструкције за изражавање места и правца (за дверью, в космосе, на юге, в центре...). Прилози за место и правац. Глаголи кретања. Префиксални глаголи кретања. (Интер)културни садржаји: јавни простор; типичан изглед места; географске карактеристике наше земље и земаља говорног подручја циљног језика; идиоматска/метафоричка употреба предлошких израза.
	По газонам ходить нельзя! Можно сесть рядом с вами? Можно, конечно. Нет, нельзя, к сожалению. Можно воспользоваться твоим мобильником, пожалуйста? Вы должны отключить свои мобильники на уроке. Мы должны носить школьную форму.

ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА	Он не может прийти, потому что у него много работы. Осторожно! Двери закрываются! Животных кормить запрещено! Курить запрещено! Заповедни начин.Безличне модалне реченице с предикативима можно, нельзя, надо, нужно. Модална конструкција с речима должен/должна/должны. Управни и неуправни говор. (Интер)културни садржаји: понашање у кући, школи и на јавним местима; значење знакова и симбола.
ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	Это родители моего друга Саши. Чьи это очки? Мои или его? У неџ нет чемодана, потеряла. Это твой пенал? Нет, не мой. Питања с присвојном упитном заменицом Чей. Конструкције за изражавање посесивности. Општа и посебна негација. Присвојне заменице. Упитни искази без упитне речи. Интонација. (Интер)културни садржаји: однос према својој и туђој имовини.
ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	Когда у меня есть свободное время, я хожу/ езжу... Мне нравится смотреть в интернете фильмы, слушать музыку. Вчера я скачал/ скачала из интернета новую песню ДДТ.Мне нравятся зимние виды спорта. Люблю кататься на санках. Не люблю кататься на лыжах. Мой любимый спорт – теннис. Мне интересно смотреть теннис. Мне не очень нравится новый сериал.Я занимаюсь баскетболом. У меня тренировки каждый день. Глаголи заниматься, интересоваться (чем).Безлична употреба глагола нравиться. (Интер)културни садржаји: уметност, књижевност за младе, стрип, музика, филм, спорт.
ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА	Я думаю, что в школах нужны мобильники. На уроке их можно использовать.Что ты думаешь на эту тему? Пожалуйста, расскажи мне об этой книге. Тебе нравится книга? Как тебе кажется, кто выиграет? Что ты думаешь по этому поводу? Да, я согласен/согласна. Нет, мы не согласны.Кратки облици придева согласен. Безлична употреба глагола казаться. Мне кажется. (Интер)културни садржаји: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.
ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ДИМЕНЗИЈА И ЦЕНА	Сколько жителей в Белграде? Почти два миллиона. Самое высокое здание в «Москва-Сити» – Башня Восток. Её высота – 348 метров. Моя мама работает на 16-ом этаже Башни Восток в «Москва-Сити». Самая длинная река в России – Лена (4.400 километров). Сколько весит яблоко? 200 грамм. Сколько весят эти яблоки? Три с половиной килограмма. У тебя было много домашнего задания? Это дорого! У нас больше/ меньше предметов в этом году. Я получил пятёрку по биологии. Основни бројеви преко 1000. Употреба бројних именица тысяча, миллион, половина. Употреба прилога за количину много, мало, несколько уз генитив множине именица. Редни бројеви преко 10.Питања са Сколько. (Интер)културни садржаји: друштвено окружење; валуте циљних култура; метрички и неметрички систем мерних јединица.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, 11/2019, 2/2020, 6/2020, 5/2021 и 17/2021)

РУСКИ ЈЕЗИК – ДОПУНСКА НАСТАВА

Циљеви допунске наставе су:

Допунска настава се организује за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање, са циљем разумевања, препознавања, отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива.

Садржаји програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Активности у васпитно- образовном раду
-читање -писање -бројеви -именице -глаголи(заповедни начин) -придеви -заменице -исказивање места и правца, начина, негирања, својства, времена -глаголи кретања	9	-монолог -дијалог -сарадња -упорност -доследност -интеракција -мотивација	-читање -слушање -писање -извођење вежби

РУСКИ ЈЕЗИК – ДОДАТНА НАСТАВА

За додатни рад од V до VIII разреда се опредељују даровити ученици и посебних интересовања за РУСКИ језик. Ангажоване ученике стога треба стимулисати (похвале, награде, интерна школска такмичења у циљу припрема за општинско, окружно и републичко такмичење које се организује само за ученике осмог разреда) и постепено их уводити у области професионалне оријентације ка широком пољу делатности које пружа знање Руског језика.

Наставна тема и садржај	Број часова	Активности	Облици извођења	Циљеви и задаци садржаја програма
1. Природа и опстанак: - Биљни и животињски свет који изумире; - Комуникација појединих врста животиња.	1	- слушање - допуњавање реченица, - читање, - препричавање, - рад у паровима и групама.	- демонстрација; - кооперативна; интерактивно.	- писање већих целина на основу датих елемената; - ступа у дијалог у оквиру 8 до 10 реплика; - разуме песме везане за обрађену тематику; - монолошки, без претходне припреме представља себе и друге.
2. Руска Федерација: - Обичаји и навике у Русији; - Приче и предања везане за ову земљу.	2	- спеловање; вежбе замене речи у граматичким целинама; представљање себе и других.	- демонстрација; - дијалог; - игра; - индивидуално.	- даље усавршава изговор гласова; - користи нове граматичке целине уз нови вокабулар; - пише кратка неформална писма разноврсног садржаја.
3. Руске реалије: Знаменитости земље; - Исказивање хронолошког следа.	1	- писање по диктату (познати текст); - писање писма захвалнице; - одговори на питања; - читање.	- кооперативно; - демонстрација; - интерактивно; - игра.	- разуме нови текст са мањим бројем непознатих речи; - пише нови текст слушањем истог; - од једне врсте речи прави другу са приложеним додацима.
4. Руска традиција: - Знаменитости земаља чији се језик изучава;	2	- спеловање; вежбе замене речи у граматичким целинама; представљање себе и других.	- кооперативно; - демонстрација; - интерактивно;	- монолошки, без претходне припреме представља себе и друге; - правилно казује реченице у зависности од времен дешавања; - ради краћи научни рад;

-руска историја;			-индивидуални рад.	-пише дуже саставе.
5.Остало: -Историјски догађаји; -Наука и технологија; -Празници.	2	-групно и појединачно читање; -препричавање прочитаног; - истраживачки радови о темама занимљив ученицима.	-индивидуални рад; -дијалог; -кооперативно; -интеракција.	-правилно користи врсте речи у монолозима и дијалозима; -упознаје основна правила фонетике и морфологиј -правилно казује реченице у зависности од времена дешавања; -ради краћи научни рад.
6.Граматичке целине: -Управни и неуправни говор; Множина именица;Пасивна реченица;-Заменице (присвојне, релативне); Предлози; Кованице;Кондиционали;Везници; Конективи Прилози.-Грађење речи	16	-индивидуални одговори; -рад у групама; -одговори на питања; -квиз.	-фронтално -групни рад; -дијалог; -кооперативно.	-правилно спелује; -зна да користи врсте речи; -добро се служи синтаксом; -правилно користи заменице и детерминаторе.
7.Остало: Припреме за такмичење	10	-индивидуални одговори уч писаним путем.	-индивидуални рад.	-самостално се сналази у проблемима за правилно решење граматичких целина;-правилно процењује дати временски период за решење задатака.

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Циљ учења Грађанског васпитања је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе других и спреман да активно делује у заједници.

Разред Осми

Годишњи фонд часова 34 часа

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:		
– изрази осећај љубави и поноса према својој домовини на начин који никога не угрожава; – образложи зашто су понашања која се могу описати као ксенофобија, расизам, антисемитизам, антициганизам облици дискриминације и кршења људских права; – наведе примере повезаности различитих култура у једној заједници и образложи потребу интеркултуралног дијалога за квалитетан живот свих чланова те заједнице; – покаже интересовање за упознавање различитих култура; – наведе права која националне мањине у Србији по Уставу имају; – разликује појмове пол и род и препознаје родне стереотипе; – уочава у рекламама, филмовима, књигама, изрекама, стриповима и другим продуктима културе на који начин се преносе родни обрасци; – указује на примере родне равноправности и неравноправности у ситуацијама из свакодневног живота; – дискутује о значају уважавања родне перспективе приликом доношења одлука значајних за једну заједницу; – наведе неколико привремених позитивних мера за	ЉУДСКА ПРАВА Заједница припадника различитих културних група	Припадност држави и нацији Патриотизам – осећај љубави и поноса према домовини и свим њеним припадницима. Начини изражавања патриотизма. Обесправљивање и угрожавање слободе људи. Ксенофобија, расизам, антисемитизам, антициганизам. Заједница различитих културних група Културна разноликост у форми мултикултуралности и интеркултуралности. Интеркултурни дијалог као средство развоја поштовања различитих култура и заједничког живота. Припадници националних мањина у Србији – заштита права и слобода припадника националних мањина.
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО Родна (не)равноправност	Пол и род Биолошке разлике (анатомске и физиолошке), насупрот разликама које друштво ствара (очекивања друштва од мушкараца и жена). Преношење родних образаца. Стереотипи и предрасуде о роду. Родна перспектива Укључивање родне перспективе приликом доношења одлука важних за једну заједницу (образовање, здравље, породица, запошљавање, спорт...). Родна равноправност Родна равноправност и једнаке могућности за све ради развоја друштва. Препреке родној равноправности. Одговорност државе, организација цивилног друштва и појединца у постизању родне равноправности. Привремене позитивне мере за постизање родне равноправности (квоте уписа на факултет, субвенције за запошљавање...). Родно засновано насиље Родне разлике као основа неравнотеже моћи. Злоупотреба моћи насилника. Карактеристике особе која врши насиље, која је изложена насиљу или која му сведочи. Мере заштите од родно заснованог насиља

постизање родне равноправности и аргументе за њихову примену; – препозна у понашању особе карактеристике насилника и жртве; – наведе могуће начине реаговања у ситуацији сусрета са насилником; наведе основне функције медија и образложи зашто је важно да постоје кодекс новинара и кодекс деце и медији; образложи значај слободе медија за развој демократије; – у медијима проналази примере предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама и критички их анализира; – препозна механизме манипулације медија и утицај медија на сопствено мишљење и деловање; – проналази и користи информације из различитих извора, критички их разматра и вреднује; – препозна пример злоупотребе деце у медијима; у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин; учествује у припреми, реализацији и евалуацији кратког филма, учествује у избору садржаја и начина рада.	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ Медији	Медији Врсте и функције медија. Слобода медија и њихов допринос развоју демократије. Медији као извор информација и дезинформација. Манипулације путем медија (одлагање информације, скретање пажње, побуђивање емоција, стварање осећаја кривице, неговање некултуре...). Медијска писменост Способност разумевања, критичког и аналитичког усвајања медијских садржаја. Кодекс у медијима Кодекс деце и медији. Кодекс новинара. Притисци на новинаре као инструмент ограничавања слободе изражавања.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ Вредности грађанског друштва	Снимање кратког филма о вредностима грађанског друштва Избор теме и формулисање идеје. Писање сценарија. Подела задатака. Снимање. Монтажа. Презентација. Евалуација.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, 11/2019, 2/2020, 6/2020, 5/2021 и 17/2021)

ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

Годишњи фонд часова: 34

Разред: осми

ТЕМА (наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА
I – УВОД 1. Упознавање садржаја програма и начина рада	☐ Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; ☐ Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном разреду школовања.	☐ моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 8. разреда основне школе; ☐ моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања.	☐ Упознавање са садржајем програма и начином рада	Катихизација као литургијска делатност-заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. Врсте наставе -Настава се реализује кроз следеће облике наставе: ☐ теоријска настава (35 часова) ☐ практична настава (1 час) Место реализације наставе ☐ Теоријска настава се реализује у учионици; ☐ Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању; Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе ☐ Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. ☐ Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и
II - ЧОВЕК ЈЕ ИКОНА БОЖЈА 2. Човек - икона Божја и свештеник твари 3. Хришћанско схватање личности 4. Грех као промашај човековог назначења 5. Новозаветне заповести Божје 6. Слобода и љубав у хришћанском етосу	☐ Продубити код ученика знање о човеку као икони Божијој у свету; ☐ Развити свест код ученика о неопходности живота у заједници; ☐ Развити свест код ученика да је грех злоупотреба слободе; ☐ Омогућити ученицима основ за разумевање хришћанског појма слободе; ☐ Подстаћи ученике на узајамну љубав и поштовање; ☐ Подстаћи ученике на стално преиспитивање свог живота.	☐ моћи да увиди да је човек икона Божија јер је слободна личност и да је служба човекова да буде спона између Бога и света. ☐ моћи да увиди да се човек остварује као личност у слободној заједници љубави са другим. ☐ бити подстакнут да учествује у литургијској заједници. ☐ моћи да сагледа грех као промашај људског назначења; ☐ моћи да разликује слободу од самовоље; ☐ моћи да увиди да човек може бити роб својих лоших особина и навика; ☐ бити подстакнут да увиди вредност ближњег у сопственом животу; ☐ моћи да усвоји став да једино кроз љубав човек може превазићи конфликт; ☐ моћи да вреднује своје поступке на основу Христових заповести о љубави.	☐ Човек - икона Божја и свештеник твари ☐ Хришћанско схватање личности ☐ Грех као промашај човековог назначења ☐ Две велике заповести о љубави ☐ Слобода и љубав у хришћанском етосу	
III - ПОДВИЖНИЧКО – ЕВХАРИСТИЈСКИ ЕТОС 7. Хришћански подвиг 8. Подвизи Светитеља 9. Пост 10. Хришћанске врлине 11. Евхаристијски	☐ Омогућити ученицима основ за правилно разумевање хришћанског подвига; ☐ Упутити ученике на смисао подвига светитеља; ☐ Објаснити ученицима начин, смисао и циљ поста; ☐ Упознати ученике са	☐ моћи да увиди да је подвиг начин живот у Цркви; ☐ моћи да препозна различит подвиге као путеве који воде ка истом циљу; ☐ моћи да објасни кад и како се пости; ☐ моћи да увиди смисао и значај поста; ☐ бити подстакнут на пост молитву као начин служења Богу; ☐ бити подстакнут да развија хришћанске	☐ Хришћански подвиг ☐ Примери подвига: свети људи су имали различите подвиге ☐ Хришћански пост (духовни смисао, начин поста, евхаристијски,	

поглед на свет	Житијима Светих; ☐ Развити евхаристијски етос код ученика.	врлине; ☐ бити подстакнут да се критички односи према својим поступцима; ☐ бити подстакнут да чита Житија Светих; ☐ бити подстакнут да заснује свој однос према Богу на захвалности.	једнодневни и вишедневни пост) ☐ Основне хришћанске врлине ☐ Евхаристијски поглед на свет	проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. ☐ Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава.
IV – ЛИТУРГИЈА 12. Молитва - лична и саборна 13. Црква је Тело Христово 14. Божанствена Литургија (опис тока Литургије) 15. Литургијски простор (делови храма) 16. Освећење времена	☐ Указати ученицима на значај личне и саборне молитве; ☐ Објаснити ученицима важност Литургије тумачењем значења речи Евхаристија и Литургија (захвалност и заједничко дело); ☐ Указати ученицима да је литургијско сабрање израз Цркве као Тела Христовог; ☐ Указати ученицима на целину литургијског догађаја као узајамног даривања Бога и његовог народа ☐ Упознати ученике са смислом и основним елементима Литургије; ☐ Подстаћи ученике на заједничко учешће у богослужењима; ☐ Објаснити ученицима динамику богослужбеног времена.	☐ моћи да увиди да је молитва разговор са Богом; ☐ бити подстакнут да преиспита и обогати свој молитвени живот; ☐ моћи да схвати личну молитву као припрему за саборну молитву; ☐ моћи да објасни значење речи Литургија и Евхаристија; ☐ моћи да однос међу члановима Цркве пореди са повезаношћу удова у људском телу; ☐ моћи да препозна неке од елемената Литургије; ☐ моћи да увиди да Молитва Господња има литургијску основу; ☐ моћи да наведе најважније делове храма и препозна њихову богослужбену намену. ☐ моћи да именује нека богослужења и да зна да постоје покретни и непокретни празници; ☐ бити подстакнут да активније учествује у богослужењима;	☐ Молитва - лична и саборна ☐ Црква је Тело Христово ☐ Божанствена литургија - Проскомидија - Литургија речи (јектенија, мали вход, читања) - Евхаристија (велики вход, анафора, Молитва Господња, причешће) ☐ Литургијски простор (делови храма) ☐ Повезивање времена са литургијским доживљајем вечности (дневни, недељни и годишњи богослужбени круг)	☐ Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспонована наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. ☐ У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. ☐ Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота. Евалуација наставе

V - ЦАРСТВО БОЖЈЕ 17. Царство Божије – циљ стварања 18. Живот будућег века 19. Сведоци Царства Божијег 20. Обожење – циљ хришћанског живота 21. Знаци присутва Царства Божијег у овом свету (чуда, мошти...) 22. Икона – прозор у вечност	☐ Објаснити ученицима да је Царство Божије крајњи циљ историје ☐ Указати ученицима на повезаност између васкрсења мртвих и Царства Божијег; ☐ Објаснити ученицима појам обожења указујући им на библијски опис Преображења Господњег; ☐ Развијање свести ученика да је Литургија икона Царства Божијег; ☐ Упознати ученике са сведочанствима присуства Божијег у овом свету (чуда, мошти...); ☐ Предочити ученицима улогу Цркве у свету; ☐ Пружити ученицима основно знање о икономији Духа Светога; ☐ Упознати ученике са иконографијом као изразом есхатолошког стања света и човека	☐ моћи да објасни да је Бог створио свет са циљем да постане Царство Божије; моћи да објасни да Царство Божије у пуноћи наступа по другом Христовом доласку и васкрсењу мртвих; ☐ моћи да објасни да је Бог створио човека као сарадника на делу спасења; ☐ моћи да препозна да је Литургија икона Царства Божијег; ☐ бити подстакнут да активније учествује у Светој Литургији. ☐ моћи да преприча догађај Преображења Господњег; ☐ моћи да повеже појмове светости и обожења са дејством Светога Духа ☐ моћи да препозна да је предукус Царства Божијег присутан у моштима, чудотворним иконама, исцељењима... ☐ моћи да препозна разлику између православне иконографије и световног сликарства; ☐ моћи да препозна икону као символ Царства Божијег; ☐ бити подстакнут да на правилан начин изражава поштовање према хришћанским светињама.	☐ Царство Божије – циљ стварања ☐ Васкрсење мртвих и живот будућег века	Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: ☐ процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; ☐ провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: ☐ усмено испитивање; ☐ писмено испитивање; ☐ посматрање понашања ученика; Оквирни број часова по темама Увод – 1 Моје место у Цркви – 6 Литургијске службе – 6 Живот у Цркви – лепота празника – 6 Трпеза Госпња – 5

ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

Циљ учења Информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, креирање дигиталних садржаја и рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.

Разред **Осми** Годишњи фонд часова **34 часа**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
унесе и мења податке у табели; разликује типове података у ћелијама табеле; - сортира и филтрира податке по задатом критеријуму; - користи формуле за израчунавање статистика; - представи визуелно податке на одговарајући начин; - примени основне функције форматирања табеле, сачува је у пдф формату и одштампа; - приступи дељеном документу, коментарише и врши измене унутар дељеног документа; - разуме на које све начине делимо личне податке приликом коришћења интернета; - разуме потенцијалне ризике дељења личних података путем интернета, поготову личних података деце; - разуме везу између ризика на интернету и кршења права; - објасни појам „отворени подаци“; - успостави везу између отварања података и стварања услова за развој иновација и привредних грана за које су доступни отворени подаци; - унесе серију (низ) података; - изврши једноставне анализе низа података (израчуна збир, просек, проценте, ...); - графички представи низове података (у облику линијског, стубичастог или секторског дијаграма); - унесе табеларне податке или их учита из локалних датотека и сними их; - изврши основне анализе и обраде табеларних података (по врстама и по колонама, сортирање, филтрирање, ...); - изврши анализе које укључују статистике по групама; - сарађује са осталим члановима групе у свим фазама пројектног задатка; - сараднички осмисли и спроведе фазе пројектног задатка; - самовреднује своју улогу у оквиру пројектног задатка/тима; - креира рачунарске програме који доприносе решавању пројектног задатка; - поставља резултат свог рада на Интернет ради дељења са другима уз помоћ наставника; вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен.	ИКТ	Радно окружење програма за табеларне прорачуне. Креирање радне табеле и унос података (нумерички, текстуални, датум, време). Формуле и функције. Примена формула за израчунавање статистика. Сортирање и филтрирање података. Груписање података и израчунавање статистика по групама. Визуелизација података – израда графика. Форматирање табеле (вредности и ћелија) и припрема за штампу. Рачунарство у облаку – дељене табеле (нивои приступа, измене и коментари).
	ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	Заштита личних података. Права детета у дигиталном добу Отворени подаци.
	РАЧУНАРСТВО	Програмски језици и окружења погодни за анализу и обраду података (Jupyter, Octave, R, ...). Унос података у једнодимензионе низове. Једноставне анализе низова података помоћу библиотечких функција (сабирање, просек, минимум, максимум, сортирање, филтрирање). Графичко представљање низова података. Унос и представљање табеларно записаних података. Анализе табеларно записаних података (нпр. просек сваке колоне, минимум сваке врсте, ...). Обраде табеларно записаних података (сортирање, филтрирање, ...). Груписање података и одређивање статистика за сваку групу.
	ПРОЈЕКТНИ ЗАДАЦИ	Онлајн упитник (креирање – типови питања, дељење – нивои приступа и безбедност). Онлајн упитник (прикупљање и обрада података, визуализација). Отворени подаци. Инфографик. Управљање дигиталним уређајима (програмирање уређаја). Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења. Израда пројектног задатка у корелацији са другим предметима. Вредновање резултата пројектног задатка.

Начини и поступци за остваривање програма обавезних предмета налази се у Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС”, 11/2019, 2/2020, 6/2020, 5/2021 и 17/2021)

ПРОГРАМ РАДА ОСТАЛИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

Од I до VIII разреда

ЧАС ОДЕЉЕНСКОГ СТАРЕШИНЕ

СЛОБОДНЕ НАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

СЕКЦИЈЕ

ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ

Назив предмета: **ЧАС ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ**

Разред: **ПРВИ**

Недељни фонд часова: **1**

Тема	Р.б.ч.	Наставни садржаји	активности	Сарадници
Ја и други	1	Ово сам ја	Долазак у школу	Педагог, родитељи
	2	Моје име	представљање себе	
	3	Мој знак	стварамо знак одељења	
	4	Наши дланови	причамо о страху и како да превазиђемо страх	
	5	Ово смо ми	о чему често сањамо	
	6	Заједничка кућа	које су нам жеље	Педагог, родитељи
	7	Домаћи задатак	наша осећања	
	8	Моја омиљена играчка	игре	
	9	Моја омиљена игра	како да будемо добри другари	
Бонтон	10	Бонтон није бадминтон	игре	Педагог, родитељи
	11	Ђачка торба, а у њој...	покажимо како да будемо добри једни према другима	
	12	Реци ми реци огледалце....	у којим све ситуацијама можемо да помогнемо старијима	
	13	Наша соба	да ли је помоћ или нешто друго	
	14	Наша радна соба	упознавање са портфолиом ученика	Педагог
	15	Наш радни сто	које су дужности редара	
	16	Наша учионица	како да уредимо и чувамо и како да се понашамо у учион. и шк. уређивање паноа	
	17	У школи	представљамо представом како се некад празник славило, а како сада	
	18	На улици – Ја сам пешак	припремили смо одељенску приредбу и приказујемо родитељима	
	19	У биоскопу ,позоришту		
	20	У продавници	представом приказујемо одлике Божића и Божићних празника	
	21	За столом	шта ће бити кад порасту, шта деца воле	
	22	Обрадуј маму, баку	поштујемо старије када говоре	
	23	Више рада више знања	које су нам ружне навике	Педагог, родитељи
	24	Динар по динар	правимо честитку за маму или баку поводом осмог марта	
	25	Тужакање	бирамо хигијеничара у одељењу, благајника...	
Моја осећања и ја	26	„Лепа реч гвоздена вр. отвара”	како да сачувамо своје здравље	Педагог
	27	Љубомора	зашто је добро да се бавимо спортом	
	28	Кривица	чувајмо природу	
	29	Нећу–хоћу	први април – Дан шале	
	30	Шта нас вређа	како и када користимо мобилни телефон	
	31	Другарство је...	како користимо телефон	Педагог, родитељи
	32	Наш цвет другарства	када и како користимо компјутер	
	33	Шта ценим код друга	које емисије треба да гледамо на телевизији	
	34	Шта ценим код себе	развијамо љубав према читању	
	35	Научио сам...	шта нам се највише допало на часовима одељенске заједнице током ове шк. Год.	Педагог
	36	Желим да се представим	Желим да се представим	Педагог

ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ

Назив предмета: **ЧАС ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ**

Разред: **ДРУГИ**

Недељни фонд часова: **1**

Тема	Р.бр.ч	Наставна јединица	Активности	Сарадници
Ја и други	1	Поново у школи	повратак у школу	Педагог, родитељи
	2	Наш знак одељења	стварамо знак одељења	
	3	Наши дланови	представљање себе	
	4	Мој страх	причамо о страху и како да превазиђемо страх	
	5	Моји снови	о чему често сањамо	
	6	Моје жеље	које су нам жеље	Педагог, родитељи
	7	Лица и осећања	наша осећања	
	8	Кад сам срећан	игре	
	9	Д као другство	како да будемо добри другари	
Бонтон	10	Семафор лепих речи	игре	Педагог, родитељи
	11	Како да будемо добри...	покажимо како да будемо добри једни према другима	
	12	Помози старијима	у којим све ситуацијама можемо да помогнемо старијима	
	13	Помоћ или нешто друго – шапутање на часу	да ли је помоћ или нешто друго	
	14	Мој портфолио	упознавање са портфолиом ученика	Педагог
	15	Дужности редара	које су дужности редара	
	16	Уредимо учионицу	како да уредимо и чувамо и како да се понашамо у учионици и школи. Уређивање паноя	
	17	Празници некада и сада	представљамо представом како се некад празник славило, а како сада	
	18 - 19	Дочекајмо Нову годину	припремили смо одељенску приредбу и приказујемо родитељима	
	20	Како смо прославили празнике	представом приказујемо одлике Божића и Божићних празника	
	21	Кад порастем бићу...	шта ће бити кад порасту, шта деца воле	
	22	Кад старији говоре	поштујемо старије када говоре	
	23	Реч је.....	које су нам ружне навике	
	24	Честитка за маму, баку	правимо честитку за маму или баку поводом осмог марта	Педагог, родитељи
	25	Изабран је.....	бирамо хигијеничара у одељењу, благајника...	
	26	Чувајмо здравље	како да сачувамо своје здравље	
Моја осећања и ја	27	Бавимо се спортом	зашто је добро да се бавимо спортом	Педагог
	28	У сусрет пролећу	чувајмо природу	
	29	Форе и фазони	први април – Дан шале	
	30	Мобилни телефон	како и када користимо мобилни телефон	
	31	Хало ко је тамо?	како користимо телефон	
	32	Како да користим компјутер	када и како користимо компјутер	Педагог, родитељи
	33	Пратим црвени кружић	које емисије треба да гледамо на телевизији	
	34	Шта треба да читам	развијамо љубав према читању	
	35	Научили смо	шта нам се највише допало на часовима одељенске заједнице током ове школске године	Педагог
	36	Желим да се представим	Желим да се представим	Педагог

ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ

Назив предмета: **ЧАС ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ**

Разред: **ТРЕЋИ**

Недељни фонд часова: **1**

Тема	Р.б.ч.	Наставни садржаји	активности	Сарадници
Ја и други	1	Поново у школи	– повратак у школу	Педагог, родитељи
	2	Мој портфолио	– презентовање портфолија	
	3	Ово сам ја	– представљање себе, колико се познајемо међу собом	
	4	Како да откријем своје способности	– ученици износе своја интересовања	
	5	Кад порастем бићу...		
	6	Дечја недеља		Педагог, родитељи
	7	Како да учимо	– уче како да уче и стекну навике у учењу	
	8	Мој радни дан	– организујемо радни дан и слободно време	
	9	Рођенданско стабло	– знаком представљамо наш датум рођења	
Бонтон	10	Десет топлих речи	– бирамо најлепше речи да се обратимо	Педагог, родитељи
	11	Хајде да се договоримо		
	12	Хајде да се дружимо	– како да се дружимо	
	13	Кад настане збрка		
	14	Толеранција према разлика		Педагог
	15	Да ли смо испунили досадашњи циљ	– анализа портфолија да ли су ученици постигли резултате које су до сада поставили	
	16	Наша радна соба	– како уредити радну собу	
	17-18	Новогодишњи маскембал	– органузујемо маскембал на нивоу разреда	
	19	Божић		
	20	Свети Сава	– правимо пано поводом Светог Саве	
	21	Правила у учионици	– усвајање правила у учионици, поштовање правила	
	22	Уредимо учионицу	– како да уредимо и чувамо и како да се понашамо у учионици и школи. Уређивање паноа	
	23	Еколошке заповести	– стичемо основна знања из екологије	Педагог, родитељи
	24	Рециклирај не фолирај		
	25	Честитка за маму, баку	–правимо честитку за маму или баку поводом осмог марта	
Моја осећања и ја	26-27	Мој први хербаријум	–сакупљамо и правимо хербаријум биљака из нашег краја	Педагог
	28	Здравље на уста улази		
	29	Добродошлица ластавицама		
	30	Весели одељенски састанак	–први април дан шале	
	31	Ускршњи штанд	– припремамо штанд за Ускрс	Педагог, родитељи
	32	Да ли смо безбедни у саобраћају	– уочавамо правила у саобраћају компјутер	
	33	Шта треба да читам	– развијамо љубав према читању	
	34	Правимо наш часопис	– електронска форма	Педагог
	35	Научили смо	– представљамо свој портфолио	Педагог
	36	Желим да се представим	– припремамо приредбу за крај школске године	

ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ

Назив предмета: **ЧАС ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ**

Разред: **ЧЕТВРТИ**

Недељни фонд часова: **1**

Тема	Р.б.ч.	Наставни садржаји	активности	Сарадници
Ја и други	1	Поново у школи	повратак у школу	Педагог, родитељи
	2	Мој портфолио	презентовање портфолија	
	3	Ми смо тим	представљање одељења као тим	
	4	Како да откријем своје спос.	ученици износе своја интересовања	
	5	Кад порастем бићу...Полицајци у служби грађана	Радионица	
	6	Наши рођендани	Уч.сазнају датуме рођења својих др.	Педагог, родитељи
	7	Како да учимо	уче како да уче и стекну навике у учењу	
	8	Мој рад је мој успех	како да стигну до свог циља	
	9	Моје слободно време –Безбедно коришћење интернета и друштвених мрежа	како да испунимо слободно време	
Бонтон	10	Дан шале	Пробамо и изводимо приредбу	Педагог, родитељи
	11	Бонтон у учионици	Радионица о понашању	
	12	Поштујемо правила – Безбедност деце у саобраћају	поштујемо правила у школи	
	13	Учимо о пријатељству	Како се стиче пријатељство	
	14	Како неговати пријатељство	како да сачувамо и негујемо пријатељство	Педагог
	15	Тегла врлина	Игре из радионица	
	16	Толеранција према разлик. -Насиље као негативна појава	Игре из радионица	
	17- 18	Новогодишњи маскембал	органузујемо маскембал на нивоу разреда	
	19	Да ли смо испунили досадашњи циљ – Заштита од технолошко-техничких опасности и природних непогода	анализа портфолија да ли смо постигли резултате које смо до сада поставили	
	20	Божић	како прослављамо Божић	
	21	Свети Сава	правимо пано поводом Светог С.	
	22	Здрава храна	посета медицинске сестре	
	23	Здравље на уста улази	чиме треба да се хранимо	Педагог, родитељи
	24	Здрава храна – квиз	Игра на задату тему	
	25	Пушење или здравље- Превенција и заштита деце од опојних дрога и алкохола	Предавање и перформанс	
Моја осећања и ја	26	Недеља здравих уста и зуба	Разговор на тему	Педагог
	27	Честитка за маму, баку	правимо честитку за маму или баку поводом осмог марта	
	28	Моја осећања- Превенција и заштита деце од трговине људима	Кроз игру показујемо своја осећања	
	29	Дан позоришта	Идемо у инпровивизирано позоришту	
	30	Игре без граница	Играмо се,дружимо се ...	
	31	Игре без граница– Заштита од пожара	Играмо се,дружимо се ...	Педагог, родитељи
	32	Ускршњи вашар	припремамо штанд за Ускрс	
	33	Шта треба да читамо	развијање љубави према читању	
	34	Моје четворогодишње путовање	представљају свој најважнији догађај у досадашњем школовању	Педагог
	35	Научили смо	представљамо свој портфолио	
	36	Желим да се представим –	припремамо приредбу за крај школске године	Педагог

План и програм одељењског стрешине за пети разред

Редни број	Месец	Садржај рада	Реализатор
1.	IX	Упознавање са ученицима и пружање основних информација	ОС
2.	IX	Прикупљање података и разговор о породичним приликама ученика	ОС
3.	IX	Правила понашања ученика у школи	ОС
4.	IX	Упознавање ученика са радом секција и њихово опредељење за неке од њих	ОС
5.	X	Дечија недеља - учешће на изложби дечијих радова	ОС
6.	X	Учешће у обележавању Дана школе	ОС
7.	X	Шетња у природи -екологија	ОС
8.	X	Формирање радних и хигијенских навика	ОС
9.	XI	Естетско уређење учионице	ОС
10.	XI	Исхрана- улога исхране и правилна исхрана	ОС
11.	XI	Разматрање успеха и дисциплине ученика	ОС
12.	XI	Методе и технике успешног учења	ОС
13.	XI	Помоћ слабијим ученицима (бољи ученици)	ОС
14.	XII	Хуманитарне акције и акције солидарности	ОС
15.	XII	Игре по слободном избору ученика	ОС
16.	XII	Како провести зимски распуст и искористити га за рад и одмор	ОС
17.	XII	Разматрање успеха и дисциплине ученика	ОС
18.	I	Свети Сава - живот и дело	ОС
19.	I	Свети Сава-школска слава	ОС
20.	II	Шта учинити да будемо бољи у другом полугодишту	ОС
21.	II	Неговање другарства и пријатељства	ОС
22.	II	Избор ТВ емисија, часописа и књига	ОС
23.	II	Квиз знања	ОС
24.	III	Шта бих желео да будем кад одрастем	ОС
25.	III	Уређење учионице	ОС
26.	III	Здрав живот, а не дрога, алкохол и пушење	ОС
27.	III	Писана и неписана правила лепог понашања	ОС
28.	IV	Излагање ученичких радова	ОС
29.	IV	Разматрање успеха и дисциплине ученика	ОС
30.	IV	Припрема и организација екскурзије	ОС
31.	V	Шетње у природи- чувамо биљке и животиње	ОС
32.	V	Чишћење и уређење зелених површина и школског дворишта	ОС
33.	V	Деца у саобраћају	ОС
34.	V	Упознајмо полицију и спречимо вршњачко насиље	ОС
35.	VI	Разматрање успеха и дисциплине на крају школске године	ОС
36.	VI	Вођење педагошке документације	ОС

ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ

VI разред

Р. бр	Време реализације.	Садржај рада	Реализатор
1.	Септембар	Израда плана рада одељењског старешине, формирање одељењске заједнице	ОС
2.	Септембар	Упознавање ученика са радним обавезама које их очекују у новом разреду	ОС
3.	Септембр	Прикупљање података и разговор о породичним приликама	ОС
4.	Септембар	Кућни ред школе-упознавање ученика са правилима понашања и правилником о оцењивању	ОС
5.	Октобар	Обележавање Дечје недеље	ОС
6.	Октобар	Упознавање ученика са радом секција у нашој школи и њихово опредељење за	ОС
7.	Октобар	Пружање помоћи учцицима који имају проблема у адаптацији у новом разреду	ОС
8.	Октобар	Лична хигијена и њен значај за правилан развој	ОС
9.	Октобар	Како користити слободно време	ОС
10.	Октобар	Најинтересантнија . занимања	ОС
11.	Новембар	Нека нам учioniца, школа и школско двориште увек буду чисти	ОС
12.	Новембар	Анализа успеха и дисциплина на крају првог,тримесечја	ОС
13.	Новембар	Предузимање мера за побољшање успеха ученика	ОС
14.	Новембар	Биолошке и социјалне потребе људи	ОС
15.	Децембар	Анализа рада секција и предлози за успешнији рад	ОС
16.	Децембар	Прве симпатије између дечака и девојчица	ОС
17.	Децембар	Помогнимо најстаријима	ОС
18.	Јануар	Свети-Сава школска слава	ОС
19.	Јануар	Свети-Сава живот и дело	ОС
20.	Јануар	Анализа успеха на крају другог полугодишта	ОС
21.	Фебруар	Дрога- угрожавање живота	ОС
22.	Фебруар	Предузимање мера за побољшање успеха	ОС
23.	Фебруар	Личност са којим се поистовећујем	ОС
24.	Фебруар	Да ли се правилно хранимо(редовни оброци, ужина, хигијена приликом оброка)	ОС
25.	Март	Шта је љубав у породици	ОС
26.	Март	Да ли су лаж, крађа агресивно понашање позитивне особине и како их спречити	ОС
27.	Март	Другарство је вредније од злата	ОС
28.	Март	Како да сачувамо здраву околину	ОС
29.	Април	Радна акција на уређењу школске средине	ОС
30.	Април	Утицај вршњака, родитеља и других на понашање ученика	ОС
31.	Април	Анализа успеха на крају трећег тримесечја и мере за побољшање успеха и дисциплине	ОС
32.	Мај	Како се супротставити пороцима као што су пушење, алкохол, дрога	ОС
33.	Мај	Припрема и организација екскурзија	ОС
34.	Мај	Поштујемо ли саобраћајне прописе	ОС
35.	Јун	Анализа успеха и дисциплине на крају школске године	ОС
36.	Јун	Вођење педагошке документације	ОС

ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ
VII разред

Р.БР.	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	САДРЖАЈ РАДА	РЕАЛИЗАТОР
1.	Септембар	Израда плана рада одељењског старешине, формирање одељењске заједнице	ОС
2.	Септембар	Утврђивање обавезних уџбеника, литературе ; утврђивање термина писмених задатака и вежби и упознавање са правилником о оцењивању	ОС
3.	Септембар	Евиденција ученика за допунски и додатни рад	ОС
4.	Септембар	Како користити слободно време	ОС
5.	Септембар	Сарадња са родитељима	ОС
6.	Октобар	Обележавање Дечје недеље	ОС
7.	Октобар	Анализа рада и ефеката допунске, додатне наставе и слободних активности	ОС
8.	Октобар	Најинтересантнија занимања	ОС
9.	Октобар	Прве симпатије између дечака и девојчица	ОС
10.	Октобар	Лична хигијена и њен значај за правилан развој	ОС
11.	Новембар	Биолошке и социјалне потребе људи	ОС
12.	Новембар	Анализа тромесечног успеха и владања ученика	ОС
13.	Новембар	Предузимање конкретних мера за побољшање успеха и дисциплине	ОС
14.	Новембар	Другарство је вредније од злата	ОС
15.	Децембар	Личност са којом се поистовећујем	ОС
16.	Децембар	Анализа реализације редовне наставе, допунске и додатне наставе	ОС
17.	Децембар	Прослава Нове године	ОС
18.	Јануар	Анализа и утврђивање успеха и владања у првом полугодишту	ОС
19.	Јануар	Свети Сава – Живот и дело	ОС
20.	Јануар	Свети Сава – Школска слава	ОС
21.	Фебруар	Дрога – угрожавање живота	ОС
22.	Фебруар	Правилна исхрана и њен значај за правилан развој	ОС
23.	Фебруар	Анализа оптерећености ученика домаћим задацима и писменим проверама	ОС
24.	Фебруар	Шта је љубав у породици?	ОС
25.	Март	Како да сачувамо здраву околину?	ОС
26.	Март	Доношење мера за побољшање успеха	ОС
27.	Март	Како се супротставити пороцима као што су: пушење, алкохол и дрога	ОС
28.	Март	Анализа успеха на такмичењима ученика	ОС
29.	Април	Радна акција на уређењу школске средине	ОС
30.	Април	Утицај вршњака и родитеља на понашање ученика	ОС
31.	Април	Анализа остварених резултата у ваннаставним активностима	ОС
32.	Мај	Припрема и организација екскурзије	ОС
33.	Мај	Саобраћајни прописи – да ли их поштујемо?	ОС
34.	Мај	Нека нам учионица, школа и школско двориште увек буду чисти	ОС
35.	Јун	Анализа успеха и дисциплине на крају школске године	ОС
36.	Јун	Вођење педагошке документације	ОС

ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ
VIII разред

Р.БР.	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	САДРЖАЈ РАДА	РЕАЛИЗАТОР
1.	Септембар	Сусрет са одељењем и разредним старешином, формирање одељењске заједнице	ОС
2.	Септембар	Формулисање одељењских правила. Наша правила, наша одговорност	ОС
3.	Септембар	Брига о здрављу, развијање личне одговорности о хигијени тела	ОС
4.	Септембар	Методе рационалног учења и упознавање са правилником о оцењивању	ОС
5.	Октобар	Права и обавезе наставника, права и обавезе ученика	ОС
6.	Октобар	Обележавање Дечје недеље	ОС
7.	Октобар	Славимо Дан школе, дани толеранције и пријатељства	ОС
8.	Октобар	Формирање ставова о здравој исхрани	ОС
9.	Октобар	Болести зависности	ОС
10.	Новембар	Професионално информисање – моје будуће занимање	ОС
11.	Новембар	Шта значи друштвено користан рад?	ОС
12.	Новембар	Анализа тромесечног успеха и владања ученика	ОС
13.	Новембар	Предузимање конкретних мера за побољшање успеха и дисциплине	ОС
14.	Децембар	Поштујући себе поштујем и друге	ОС
15.	Децембар	Избор активности, спортова и клубова за вежбе	ОС
16.	Децембар	Како се заштитити од сиде и осталих заразних болести	ОС
17.	Децембар	Припрема и прослава Нове године	ОС
18.	Јануар	Анализа и утврђивање успеха и владања у првом полугодишту	ОС
19.	Јануар	Упознавање са психо - физичким карактеристикама девојчица и дечака овог узраста (стручни сарадник	Педагог
20.	Јануар	Како проводимо слободно време?	ОС
21.	Фебруар	Понашање на јавном месту	ОС
22.	Фебруар	Шта гледамо на телевизији и какву штампу читамо?	ОС
23.	Фебруар	Моја осећања	ОС
24.	Март	Како помоћи другу када му је најпотребније	ОС
25.	Март	Како да сачувамо здраву околину?	ОС
26.	Март	Зависност успеха од рада и залагања, припреме за квалификациони испит	ОС
27.	Март	Оптерећеност ученика – редовна настава и слободне активности	ОС
28.	Април	Шта желим и шта могу, професионална оријентација	ОС
29.	Април	Слободна тема по избору ученика	ОС
30.	Април	Хуманизација односа међу половима – поштовање и уважавање личности	ОС
31.	Април	Време у коме живимо	ОС
32.	Мај	Професионално информисање – моје будуће занимање	Педагог
33.	Мај	Излет	ОС
34.	Мај	Анализа успеха и дисциплине на крају школске године	ОС

СЛОБОДНЕ НАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

ПЕТИ И ШЕСТИ РАЗРЕД

СЕДМИ И ОСМИ РАЗРЕД

ЧУВАРИ ПРИРОДЕ

Циљ учења слободне наставне активности је да ученици стекну знања, понашање, ставове и вредности који су потребни за очување и унапређење животне средине, биодиверзитета, природе и одрживог развоја.

Разред **Пети или шести**
Годишњи фонд часова **36 часова**

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ По завршетку програма ученик ће бити у стању да:	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја
-Компетенција за целоживотно учење -Комуникација -Рад са подацима и информацијама -Дигитална компетенција -Решавање проблема -Сарадња -Одговорно учешће у демократском друштву -Одговоран однос према здрављу -Одговоран однос према околини -Предузимљивост и оријентација ка предузетништву -Естетичка компетенција	– препознаје проблем, планира стратегију решавања и решава проблем примењујући знања и вештине стечене у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства. – прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, усмено, писано, графички или одабраном уметничком техником; – користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања; – вреднује утицај својих навика у заштити животне средине и биодиверзитета; – активно учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и биодиверзитета; – повеже значај очувања животне средине и биодиверзитета са бригом о сопственом и колективном здрављу; -Одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу; -аргументује своје ставове према еко-култури и културисвакодневног живљења; -сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању задатог циља; -критички процени сопствени рад и рад сарадника у групи; -критички се односи према употреби и злоупотреби природе.	УПОЗНАЈ ЖИВИСВЕТ СВОЈЕ ОКОЛИНЕ Био диверзитет и његов значај. Истраживање биодиверзитета непосредне околине. Мапирање врста. ЗНАЧАЈ ЖИВОГ СВЕТА ЗА ЧОВЕКА Лековите биљке. Самоникле јестиве биљке. Зачинске биљке Аутохтоне расе и сорте. Значај биљног покривача. Утицај климатских промена на живи свет. ПОМОЗИМО ДА ПРЕЖИВЕ Угроженост врста. Значај опрашивача. Утицај пестицида на живи свет. ЈА ЧУВАМ ПРИРОДУ Природни ресурси. Рационална употреба енергије. Рационална употреба воде. Понашање у природи. Заштићене природне вредности. Позитиван и негативан утицај човека на животну средину.

МУЗИКОМ КРОЗ ЖИВОТ

Циљ учења слободне наставне активности *Музиком кроз живот* је да ученик развија стваралачко и креативно мишљење кроз практичан рад, мотивацију, интелектуални, социјални, емоционални и морални развој, свест о сопственом здрављу, опажање, осетљивост за естетику, радозналост и самопоуздање како би био оспособљен за креативно решавање проблема и имао одговоран однос према очувању уметничког наслеђа и културе свога и других народа.

Разред **Пети или шести**

Годишњи фонд **36**

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ На крају програма ученик ће бити у стању да:	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја програма
Компетенција за целоживотно учење Естетичка компетенција Решавање проблема Комуникација Сарадња Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговорно учешће у демократском Друштву Предузимљивост и оријентација ка предузетништву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини	-примењује динамичко нијансирање при извођењу музичких дела; -препознаје елементе динамике у свакодневном животу; -анализира врсте такта и ритам у уметничким делима; препознаје боју тона у складу са садржајем композиције; – изводи композиције домаћих и страних аутора самостално и у групи, користећи глас, покрет и инструменте; -изводи двогласне и трогласне композиције домаћих и страних аутора; -искаже своја осећања у току извођења музике; -примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; учествује у манифестацијама; – користи различите технике телесних перкусија самостално и у групи; – примењује технике правилног дисања у свакодневном животу; – препознаје говор тела, свој и своје околине; – контролише покрете користећи концентрацију; – сарађује са члановима групе којој припада, поштујући различитости; – процени сопствене могућности у примени телесних перкусија; – самостално осмишљава и импровизује покрете за ритмичке аранжмане; – контролише сопствене покрете у циљу боље координације;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ Проширивање знања о музичким елементима. Изражајна својства динамике. Врста, карактер и примена темпа. Тон: боја и текстура Ритам: дводелни, троделни, четворделни и мешовити. Повезивање звука и ритма. Примена динамике, темпа и ритма у свакодневном животу Проширивање искуства ученика у коришћењу различитих музичких средстава за рад у процесу музичког изражавања и обликовања; Индивидуално и групно певање. Двоглас. Троглас. Индивидуално и групно свирање. ТЕЛО КАО МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТ Синхронизација различитих менталних и физичких капацитета. Координација различитих менталних и физичких капацитета Правилно дисање. Концентрација. Говор тела. Јачање одређених делова тела. Рефлекс. Пажња. Брзина реаговања на различите захтеве изокружења. Развој свесности о нашем телу, контроли покрета и јачању мишића, као и бољој координацији и балансу. Стимулација и активација организма на психомоторном и когнитивном нивоу. Истраживање

	– својим речима објасни значај телесних перкусија на у сваком смислу; -истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога; -објасни и примени различите технике критичког мишљења; -самостално поставља питања везана задату тему; -аргументовано искаже утисак ослушаним делима; -вербализује свој доживљај музике; -искаже свој доживљај музике кроз друге уметности. -критички просуђује утицај музике на здравље ; -разуме и користи интеркултурални дијалог -примењује различите врсте писмености (језичке, медијске, културне, научне...); -разуме концепт инклузије и осетљив је према различитостима; -самостално анализира музичка дела, користећи научене технике критичког мишљења;	унутрашњег ритма и звука свога тела. Body percussion. КРИТИЧКО МИШЉЕЊЕ КРОЗ МУЗИКУ Технике критичког мишљења. Дрво проблема. Дебата. Шест шешира. Мозгалица. Трибине. Вештине критичког мишљења: комуникација, сарадња, препознавање проблема, решавање проблема. Вештина постављања питања: меморијска, транслацијска, интерпретацијска, аналитичка, синтетичка, евалуацијска. Обликовање оригиналног мишљења. Музичка критика. Анализа композиције Развијање способности и интересовања за целоживотно образовање.

ВЕЖБАЊЕМ ДО ЗДРАВЉА

Циљ учења слободне наставне активности *Вежбањем до здравља* је да ученик овлада знањима, развијевештине и формира ставове и вредности од значаја за одговоран однос према сопственом здрављу, физичком вежбању и здравим животним навикама.

Разред **Пети или шести**

Годишњи фонд **36 часова**

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ На крају програма ученик ће бити у стању да:	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја
Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини Одговорно учешће у демократском друштву	дефинише појам здравља, разликује физичко, ментално и социјално здравље и образлаже утицај вежбања на здравље; упоређи специфичности вежбања у спорту и ван спорта; разликује правилно од неправилног вежбања и планира сопствене физичке активности у складу са потребама, могућностима и интересовањима; има увид у сопствене разлоге вежбања и истражује у вежбању; препозна ситуације у којима не сме да вежба; препозна утицај различитих вежбања на физички изглед и здравље; повеже позитиван и негативан утицај вежбања на имунитет; поштује еколошка правила у средини где вежба; правилно поступа у пружању прве помоћи при повредама у вежбању; критички вреднује идеале физичког изгледа који се намећу као и начине за њихово достизање; користи поуздане изворе информација о утицају исхране и вежбања на здравље и физички изглед; разликује добро од лошег држања тела и коригује сопствено држање тела; препозна ризике гојазности и мршавости; наведе принципе правилне исхране и примењује их у свом свакодневном животу; аргументовано дискутује о физичким активностима и начину исхране и ризицима не одговарајућих дијета; доведе у везу вежбање са правима детета; аргументује значај вежбања после болести и неких повреда; поштује потребе и могућности различитих учесника у вежбању и наведе примере равноправности и неравноправности у спорту; преферира физичке активности на свежем ваздуху са другом децом у односу на седење код куће за компјутером.	ВЕЖБАЊЕ, ЗДРАВЉЕ И ЖИВОТНА СРЕДИНА Појам и врсте здравља, начини његовог праћења и чувања. Утицај вежбања на здравље, раст и развој. Људско тело и вежбање – кости, зглобови, мишићи. Специфичности вежбања у и ван спорта. Правилно и неправилно вежбање. Мотивација за вежбање и фактори који утичу на одустајање. Када не треба вежбати. Вежбање и имунитет. Значај вежбања на чистом ваздуху. Вежбање и очување животне средине. Повреде при вежбању и прва помоћ. ИСХРАНА И ВЕЖБАЊЕ Исхрана као извор енергије. Карактеристике основних животних намирница важних за вежбање. Гојазност и мршавост – ризици и компликације. Како и где се информишемо о здравом начину исхране. Производи који се рекламирају, а треба их избегавати. Различите врсте дијета и њихови позитивни и негативни ефекти. Правилна исхрана пре и после вежбања. ВЕЖБАЊЕ И ФИЗИЧКИ ИЗГЛЕД Идеал физичког изгледа некад и сад. Правилно држање тела и физички изглед. Претерана употреба дигиталних технологија и последице на здравље и физички изглед. Утицај вежбања и здравих начина живота на физички изглед. У ВЕЖБАЊУ ЈЕДНАКИ Остваривање права детета на раст, развој, здравље, игру и

		дружење кроз вежбање прилагођено могућностима и потребама. Доступност опреме и простора за вежбање. Родна (не)равноправност у вежбању и спорту. Вежбање после болести и повреда. Значај вежбања за особе са сметњама у развоју и инвалидитетом и спортови прилагођени њиховим могућностима.

ПРЕДУЗЕТНИШТВО

Циљ учења слободне наставне активности *Предузетништво* је да допринесе развоју иновативности и предузимљивости код ученика, способности да се идеје претворе у акцију, способности за тимски рад и коришћење разноврсних извора знања ради бољег разумевања друштвених процеса и појава и преузимања одговорне улоге у савременом друштву.

Разред Седми или осми

Годишњи фонд часова 36 или 34 часа

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ По завршетку програма ученик ће бити у стању да	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја
Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву	-наведе основна права потрошача и начине њихове заштите; на декларацији пронађе најважније информације о производу и одреди однос цене и квалитета; -посматра занимања из перспективе некад и сад и предвиди могућности њиховог развоја у будућности; повезује одређена занимања и врсту и нивое образовања; – препозна проблеме у свом непосредном окружењу и дискутује о могућностима њиховог решавања; – се укључи у иницијативе које се покрећу у школи; -разликује особине лидера и менаџера; одговорно преузима задужења у тиму, сарађује са другим члановима тима и учествује у доношењу одлука; планира, распоређује и управља ресурсима (знања и вештине, време, новац, технологије); учествује у осмишљавању пословне идеје; информише се о постојању сличних производа на тржишту; – комуницира са окружењем о креативним идејама свога тима; – примењује правила пословне комуникације; – поштује етичке принципе у пословању; – израчуна трошкове израде производа према датим инструкцијама; – прикупи информације о ценама сличних производа на тржишту и на основу њих одреди цену свог производа; – учествује у промоцији и продаји производа; – презентује рад свог тима	ЗАШТИТА ПРАВА ПОТРОШАЧА Однос цене и квалитета производа/услуге. Декларација производа. Уговорна обавеза за услугу. Остваривање права потрошача. СВЕТ РАДА Свет занимања некад, сад и у будућности. Професионална оријентација. Професионални развој. Форма и функција CV и мотивационог писма. Концепт целоживотног учења.
Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини Естетичка компетенција Предузимљивост и оријентација ка предузетништву		ПОКРЕНИ СЕБЕ И ДРУГЕ Покретање иницијативе. Менаџмент и лидерство. УЧЕНИЧКА ПРЕДУЗЕЋА Појам предузећа (привредног субјекта). Производ и/или услуга. Појам тржишта. Људски и материјални ресурси. Пословна комуникација. Основни етички принципи у пословању. Процес производње и процес пружања услуга. Цена производа или услуге. Облици промовисања производа. Продаја производа или услуге.

УМЕТНОСТ

Циљ учења слободне наставне активности *Уметност* је да ученик развија вештине комуникације и сарадње, критичко и стваралачко мишљење, осетљивост за естетику, радозналост, мотивацију за истраживање и изражавање у различитим медијима као и одговоран однос према очувању уметничког наслеђа и културе свога и других народа.

Разред **Седми или осми** Годишњи фонд часова **36 или 34**

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ На крају програма ученик ће бити устању да	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја
Компетенција за целоживотно учење Естетичка компетенција Решавање проблема Комуникација Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву Предузимљивост и оријентација ка предузетништву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини	Образложи значај традиционалне визуелне уметности за идентитет народа и појединца; – повеже карактеристичан артефакт са н континентом и културом којој припада; обликује ликовне радове са препознатљивим елементима одабране културе; описе одабрани продукт визуелних уметности и процес његове израде; пореди основне одлике традиционалне визуелне уметности два или више народа; објасни значај и улогу културног наслеђа; – објасни главне карактеристике традиционалне музике на простору Балкана и Србије и њихов међусобни утицај; – прикаже елементе прожимања традиционалне музике различитих народа на простору Балкана на музичким примерима; – презентује традиционалну музику карактеристичну за различите крајеве Балкана и Србије; – прикаже начине очувања музичког културног наслеђа; објасни како савремене технологије утичу на развој музике; презентује начине промоције музичких дела и догађаја; прикаже примену музике у другим уметностима; – истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога; – аргументовано искаже утисак о слушаним делима. – комуницира учтиво, јасно и аргументовано уз уважавање различитих мишљења, идеја и естетских доживљаја; – проналази, самостално и у сарадњи са другима, релевантне податке и информације користећи савремену технологију; – учествује активно, према сопственим способностима и интересовањима, у истраживачком и радионичком раду.	ТРАДИЦИОНАЛНА ВИЗУЕЛНА УМЕТНОСТ ШИРОМ СВЕТА Визуелна уметност народа Аустралије и Новог Зеланда (сликарство аустралијских Аборидина, традиционална тетоважа Маора) Уметност америчких народа (тотеми, керамика, ћилими, корпе) Култура древне Индије, Кине и Јапана (градови, храмови, одећа, писмо) Уметност народа Африке (маске и штитови) Словенска традиција (митологија, симболика и орнаментика) ТРАДИЦИОНАЛНА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ БАЛКАНА И СРБИЈЕ Културно наслеђе (значај и улога) Традиционална музичка уметност Балкана (основне карактеристике у односу на ентитет и међусобни утицаји, сличности и разлике) Традиционална музика Србије (певање, свирање, обичаји, обреди, ношња, кола...) Начини очувања културног наслеђа МОДЕРНО ДОБА И МУЗИКА Савремене технологије и музика Маркетинг у музици. Примењена музичка уметност. Музичка критика и интервју.

МОЈА ЖИВОТНА СРЕДИНА

Циљ учења слободне наставне активности је да допринесе развоју компетенција потребних за одговорну улогу у друштву у погледу очувања животне средине, биодиверзитета и одрживог развоја.

Разред **Седми или осми**

Број часа **36 или 34**

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ По завршетку програма ученик ће бити у стању да:	ТЕМЕ и кључни појмовисадржаја
Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према окоolini Естетичка компетенција Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	– образложи избор теме/истраживања из области одрживог развоја, циљ и план рада користећи вештину јавног говора; формулише истраживачки задатак; - планира ресурсе и управља њима, усмерен на достизање реалног циља; – прикупи, одабере и обради информације релевантне за истраживање, користећи поуздане изворе информација, наводећи извор и аутора; – прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, усмено, писано, графички или одабраном уметничком техником; – користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања; вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада; - учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и одрживом развоју; – повеже значај очувања животне средине са бригом о сопственом и колективном здрављу; – одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу; - користи језик и стил комуникације који су специфични за поједине научне и техничке дисциплине и чува језички идентитет; - сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању договора и афирмишући толеранцију и равноправност у дијалогу; – критички процени сопствени рад и рад сарадника у групи.	ЕКОЛОШКИ ОТИСАК И ОПСТАНАК Еколошки отисак. Биокапацитет. Еколошки дуг. Одрживи развој Еколошко право. УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ Врсте отпада. Управљање отпадом. Комунални отпад. Депонија. РЕЦИКЛАЖА, РЕМЕДИЈАЦИЈА И ПОНОВНА УПОТРЕБА ДОБАРА И СИРОВИНА Секундарне сировине: папир, уља у исхрани, текстил, пластика. Предности и недостаци поновне употребе добара и сировина. 3Р правила. ОБНОВЉИВИ ИЗВОРИ ЕНЕРГИЈЕ Извори енергије. Енергетска ефикасност. Обновљиви извори енергије. Предности и недостаци обновљивих извора енергије.

ДРАМСКО РЕЦИТАТОРСКА СЕКЦИЈА
(*Могући садржаји секције за ученике од I до IV разреда*)

1.ЦИЉ И ЗАДАЦИ РАДА			
Циљ рада секције је да се код ученика побуди интерес за рецитовањем, учењем рецитала и играказа. Циљеви и задаци рецитовања:Откривање лепоте поезије и развијање љубави према књижевности, подстицање развојамаште, креативности, оригиналности и стваралаштва, развијање технике говора и изражајног казивања, подстицање развоја аутентичности и доживљаја стихова и мотива песме, проширивање знања о књижевном стваралаштву и овладавање правилном дикцијом, подстицање, развијање и неговање жеље за читањем и самосталним истраживачким радом.			
2.НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА			
На часовима драмско – рецитаторске секције са ученицима је заступљен групни облик рада и рад у пару. Ученици се оспособљавају да се слободно уметнички изразе, стиче се самопоуздање, подстиче се сарадња и социјализација. Секција подстиче развијање ученичке маште, креативности и оригиналности. Оспособљава ученике за лепо и изражајно рецитовање, развија се љубав према књизи, а самим тим проширује знање о књижевном стваралаштву. Ученици ће се на секцији упознати са дикцијом, акцентом, интонацијом, темпом, откриће лепоте поезије и бити подстакнути на читање и самостални истраживачки рад.			
3.КОРЕЛАЦИЈА СА ОСТАЛИМ ПРЕДМЕТИМА			
На часовима драмско – рецитаторске секције остварује се корелација са предметима: српски језик, ликовна култура, грађанско васпитање, музичко васпитање и физичко васпитање.			
Наставне јединице			
1.	Формирање секције	19.	Слушање текстова са ЦД-а
2.	Формирање група драмске и рецитаторске секције	20.	Вежбе у изражајном читању
3.	Слушање текстова са ЦД-а	21.	Вежбе у изражајном читању
4.	Упознавање са драмским текстовима	22.	Да чујемо како рецитујемо
5.	Вежбање дијалога	23.	Одељењско такмичење у рецитовању
6.	Казивање текста из уџбеника	24.	Такмичење са рецитаторима из других одељења
7.	Изражајно читање и сценско извођење	25.	Слушамо најбоље рецитаторе
8.	Рад на обрађеним текстовима	26.	Слушамо најбоље рецитаторе
9.	Слушање лепог говора	27.	Казивање рецитације за такмичење
10.	Рад на одабраном тексту	28.	Одељењска приредба
11.	Извођење обрађених текстова	29.	Слушамо поетске текстове са ЦД-а
12.	Казивање научених текстова	30.	Слушамо прозне текстове са ЦД-а
13.	Одељењска приредба	31.	Школска смотра рецитатора
14.	Изражајно читање текстова	32.	Вежбе у сценском извођењу
15.	Вежбање у изражајном читању и казивању	33.	Казивање напамет научених рецитација
16.	Припремање за такмичење	34.	Казивање напамет прозних текстова (извођење по улогама)
17.	Припрема програма за Светог Саву	35.	Припрема програма за крај школске године
18.	Сценско извођење	36.	Свечана приредба за крај школске године

1.ЦИЉ И ЗАДАЦИ РАДА		
- Стицање знања о сценској уметности - Упознавање драме као дела уметности Изражавање осећања мимиком, гестом, покретом Култивисање говора -Правилан положај тела Подстицање и унапређење концентрације, маште, пажње, памћења Подстицање на креативност и стваралаштво Ослобађање у експериментисању гласом и телом - Подстицање и унапређивање критичког мишљења, уметничког сензибилитета и укуса према делима драмске и филмске уметности Развијање способности за импровизацију - Развијање и унапређење способности за разне видове комуникације Ослобађање, социјализација, сарадња		
2.НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА		
На часовима рецитаторско – драмске секције са ученицима је заступљен групни облик рада и рад у пару. Ученици се оспособљавају да се слободно уметнички изразе, стиче се самопоуздање, подстиче се сарадња и социјализација.		
3.КОРЕЛАЦИЈА СА ОСТАЛИМ ПРЕДМЕТИМА		
На часовима рецитаторско –драмске секције остварује се корелација са предметима: српски језик, ликовна култура, грађанско васпитање, музичко васпитање и физичко васпитање.		
4. САДРЖАЈ РАДА		
Садржај рада	Месец	Број часова
Формирање рецитаторско-драмске секцијеПрипреме за учешће у рециталу за Дан школе- 2. НовембарПрипреме за учешће у рециталу за Дан школе- 2. НовембарПрипреме за учешће у рециталу за Дан школе- 2. новембар	Септембар	4
Припреме за учешће у рециталу за Дан школе- 2. НовембарПрипреме за учешће у рециталу за Дан школе- 2. НовембарПрипреме за учешће у рециталу за Дан школе- 2. НовембарГенерална проба Приредба	Октобар	5
Припреме за учешће у рециталу о Светом Сави – 27. ЈануарПрипреме за учешће у рециталу о Светом Сави – 27. ЈануарПрипреме за учешће у рециталу о Светом Сави – 27. ЈануарПрипреме за учешће у рециталу о Светом Сави – 27. Јануар	Новембар	4
Припреме за учешће у рециталу о Светом Сави – 27. ЈануарПрипреме за учешће у рециталу о Светом Сави – 27. јануарПрипреме за учешће у рециталу о Светом Сави – 27. ЈануарПрипреме за учешће у рециталу о Светом Сави – 27. јануар	Децембар	4
Генерална пробаПриредба	Јануар	2
Припрема за учешће на Смотри рецитатораПрипрема за учешће на Смотри рецитатораПрипрема за учешће на Смотри рецитатораПрипрема за учешће на Смотри рецитатора	Фебруар	4
Припрема за учешће на Смотри рецитатораШколско такмичење у Смотри рецитатораПрипреме за учешће у рециталу за Видовдан- 28. јун	Март	4
Припреме за учешће у рециталу за Видовдан- 28. ЈунПрипреме за учешће у рециталу за Видовдан- 28. ЈунПрипреме за учешће у рециталу за Видовдан- 28. ЈунПрипреме за учешће у рециталу за Видовдан- 28. јун	Април	4
Припреме за учешће у рециталу за Видовдан- 28. ЈунПрипреме за учешће у рециталу за Видовдан- 28. ЈунПрипреме за учешће у рециталу за Видовдан- 28. јун	Мај	3
Генерална пробаОсврт на рад рецитаторско – драмске секције	Јун	2
УКУПНО		36

ФОЛКЛОРНА СЕКЦИЈА ШКОЛЕ

1.ЦИЉ И ЗАДАЦИ РАДА		
Циљ фолклорне секције је да се кроз игру и песму ученицима приближи део традиције Србије и да се кроз разне манифестације то прикаже другима. Задаци: увежбање одређених кореографија; неговање покрета и правилног држања тела; развијање осећаја за ритам; упознавање и неговање традиције нашег фолклора У оквиру фолклорне секције ученици се постепено уводе у свет традиције и културне баштине увежбавајући кореографије		
2.НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА		
На часовима фолклорне секције са ученицима је заступљен групни облик рада и рад у пару. Ученици се оспособљавају да се слободно уметнички изразе, стиче се самопоуздање, подстиче се сарадња и социјализација. Мисија секције јесте да обрађује народно играчко, певачко и музичко стваралаштво.		
Наставне јединице		
1	Упознавање нових чланова са радом секције	21 Вежбање појединих делова и корака игара из Владичиног Хана и околине
2	Увежбавање основних корака у игри	22 Постављање кореографије сплета игара из Владичиног Хана и околине
3	Вебање изворних народних кола (Шано душо)	23 Увежбавање кореографије за сплет игара из Владичиног Хана и околине
4	Вебање изворних народних кола (Бела Рада и Чочеци)	24 Увежбавање кореографије за сплет игара из Владичиног Хана и околине
5	Вебање изворних народних кола (Власинка и Чачак)	25 Увежбавање кореографије за сплет игара из Владичиног Хана и околине
6	Вебање изворних народних кола (Лесковачка четворка)	26 Упознавање са изворним фолклором из околине Врања
7	Припрема кореографије за сплет игара из Горње Пчиње	27 Постављање кореографије за извођење сплета игара из Врања
8	Увежбавање сплет игара из Горње Пчиње	28 Увежбавање кореографије за сплет игара из Врања
9	Извођење увежбаног сплета за приредбу Дана школе	29 Увежбавање кореографије за сплет игара из Врања
10	Припрема кореографије за сплет игара из лесковачког краја	30 Увежбавање кореографије за сплет игара из Врања
11	Припрема кореографије за изворна народна кола	31 Понављање изворних народних кола
12	Увежбавање кореографије за изворна народна кола	32 Понављање сплет игара из Горње Пчиње
13	Провера изворних народних кола	33 Понављање сплет игара из лесковачког краја
14	Припрема кореографије за сплет игара из лесковачког краја	34 Понављање сплета игара из Владичиног краја и околине
15	Увежбавање сплет игара из лесковачког краја	35 Понављање сплета игара из Врања
16	Увежбавање сплет игара из лесковачког краја	36 Анализа рада секције
17	Генерална проба увежбаног сплета	
18	Извођење увежбаног сплета за светосавску приредбу	
19	Упознавање са фолклором нашег краја	
20	Вежбање појединих делова и корака игара из Владичиног Хана и околине	

СЕКЦИЈА МЛАДИ ФИЗИЧАР

У оквиру слободних активности окупљају се ученици који показују повећано интересовање за физику.

ЦИЉ	
Програм слободних активнисти из физике има за циљ да развија интересовање и љубав према физици, самосталност и истрајност у раду, способност експериментисања, да професионално информише, да оспособљава ученике за друштвене активности. Оквирни програм слободних активности ученика у области физике представља саставни део целокупног наставног процеса и природан је продужетак обавезних наставних активности. Значајна улога наставника у слободним активностима јесте да идентификује даровите ученике и да их усмери у даљем професионалном развоју ка избору занимања у подручју физике.	
ОБЛИЦИ РАДА	
Облици рада у оквиру слободних активности могу да буду разноврсни: израда и презентација ученичких пројеката, обрада интересантних тема кроз предавања и презентације наставника или предавача по позиву, организоване кратке стручне екскурзије, неформална мини-такмичења кроз квизове знања.	
Наставне јединице	
1. Разне врсте мерења 2. Одређивање запремине правилних геометријских тела. 3. Одређивање запремине неравних геометријских тела. 4. Средња вредност измерене физичке величине. 5. Израчунавање притиска чврстих тела. 6. Дифузија у течним телима. 7. Проучавање принципа рада мерних инструмената. 8. Проучавање конструкција разних мерних инструмената. 9. Израда занимљивих експерименталних задатака. 10. Проучавање историје великих открића и биографије физичара. 11. Проучавања разних убрзања тела. 12. Примена Њутнових закона механике. 13. Проучавање трења у природи и пракси. 14. Рад и снага техничких уређаја. 15. Енергија техничких уређаја. 16. Топлотне машине (разне врсте мотора). 17. Космички летови и безтежинска стања. 18. Практична примена закона хидростатике.	19. Оптички апарати (фотоапарат, камера...). 20. Оптички апарати (дијапројектори, дурбини...). 21. Упознавање са оптичким апаратом микроскопом. 22. Разни електростатички ефекти (појаве). 23. Уређаји и апарати на једносмерну струју. 24. Хемијско дејство електричне струје. 25. Електрична струја у гасовима. 26. Примена магнета. 27. Занимљива примена физике у електротехници. 28. Занимљива примена физике у радиотехници. 29. Енергетика (разни извори струје). 30. Моделарство (ракетно) 31. Моделарство (једриличарство). 32. Рад аутомата и рачунара. 33. Рад комјутера. 34. Управљање на даљини. 35. Рад рачунара. 36. Анализа рада секције.

БИОЛОШКА СЕКЦИЈА

У оквиру слободних активности окупљају се ученици који показују повећано интересовање за биологију.

ЦИЉ	
Циљ слободних активности је подстицање и проширивање интересовања ученика за биологију, као и развој њихових склоности и способности у функцији професионалног опредељивања. Значајна улога наставника у слободним активностима јесте да идентификује даровите ученике и да их усмери у даљем професионалном развоју ка избору занимања у подручју биологије.	
ОБЛИЦИ РАДА	
Облици рада у оквиру слободних активности могу да буду разноврсни: израда и презентација ученичких пројеката, обрада интересантних тема кроз предавања и презентације наставника или предавача по позиву, организоване кратке стручне екскурзије, неформална мини-такмичења кроз квизове знања.	
Наставне јединице	
1. Руковање микроскопом 2. Прављење микроскопских препарата 3. Посматрање ћелија покорице црног лука – биљна ћелија 4. Посматрање бактерија 5. Пресек корена – микроскопирање 6. Пресек стабла – микроскопирање монокотиледоних биљака 7. Докази осмозе 8. Пресек стабла – дикотиледоне биљке 9. Унутрашња грађа листа – прављење препарата 10. Грађа амебе 11. Огледи са парамецијумом – исхрана и кретање 12. Препарирање лептира 13. Дисекција виноградарског пужа 14. Дисекција жабе 15. Грађа јајета птице 16. Препарати у течности 17. Дресирање заморчића 18. Испитивања састојака кости	19. Нервно-мишићни препарат жабе 20. Рефлекси код жабе 21. Испитивање деловања хлороводичне киселине и пепсина на беланчевине 22. Испитивање делова амилазе на скроб 23. Очи могу преварити 24. Припремање физиолошког раствора 25. Хидролиза масти – добијање сапуна 26. Антикоагулационо дејство хирудина 27. Посматрање срчаног ритма жабе 28. Забави себе и своје другове 29. Утицај светлости као еколошког фактора на биљке фотонастије 30. Присуство прашине у ваздуху 31. Испитивање киселости тла помоћу универзалног индикатор папира 32. Ливадска заједница – теренски рад 33. Излет у листопадну шуму 34. Посета четинарској шуми 35. Латице ружа 36. Украси и честитке од природних материјала и слике од слама

МЛАДИ БИБЛИОТЕКАРИ

ЦИЉ И ЗАДАЦИ
Циљ рада секције млади библиотекар, јесте развијање културе читања код ученика и њихово оспособљавање за коришћење и проналажење потребне књижевне и некњижевне грађе. Један од основних циљева ове секције јесте и стицање способности критичког и аналитичког читања, као и самосталног повезивања и просуђивања, а тиме и одређивања према прочитаном. Ако су библиотеке “куће знања”, потребно је ученике увести у те куће и оспособити их за проналажење и коришћење тог знања, односно, ресурса који су им доступни, као и : – развијање интересовања и љубави према књизи, – подстицање ученика на читање књига и поред обавезне литературе, – развијање културе читања свих врста текстова, – упознавање ученика са разноврсном литературом у складу са узрастом, – упућивање ученика на правилно коришћење речника и лексикона, – бодрење и подршка деци која самостално пишу, – учествовање на различитим литерарним конкурсима, – подстицање и развијање креативности код ученика, – стварање радних навика, – мотивисање ученика за самостални, истраживачки рад, – сакупљање информација, фотографија и занимљивости и прављење панорама и изложбе поводом дана рођења наших највећих писаца и песника, – подстицање надарених и талентованих ученика на учешће у разним културно-забавним активностима школе, – обележавање различитих Међународних дана (нпр: књиге, писмености, матерњег језика...), – неговање колективизма, – упознавање са радом секција и књижевних клубова из других школа у циљу међубиблиотечке сарадње, – испуњавање слободног времена ученика пријатним доживљајима.
НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Библиотечка секција има веома важну улогу у васпитно – образовном процесу. Кроз активности ове секције ученици се навикавају и оспособљавају за самосталан рад, развијају љубав и склоност према књизи и читању, што је од посебног значаја у данашњем времену развијене технике и технологије, када постоји претња да штампана реч буде потиснута. Поред тога, негује колективизам, тимски рад, подстиче истраживачку радозналост и индивидуалну креативност. Библиотечка секција испуњава слободно време ученика пријатним доживљајима и корисним искуствима. Задовољава њихове потребе, жеље, склоности, стваралачке способности и иницијативе. Чланови секције промовишу књиге и читање, сређују књижни фонд, унапређују квалитет услуга, прате потребе корисника, представљају нова издања домаћих и страних аутора, израђују пано културних дешавања, приређују изложбе, обележавају јубилеје, учествују у креативним радионицама, одлазе на књижевне вечери, промоције књига, предавања, библиотеке, део су подршке културним манифестацијама у школи, сарађују са другим секцијама

СПОРТСКА СЕКЦИЈА – СТОНИ ТЕНИС

ЦИЉ	
Циљеви и задаци спортске секције су обављање спортских активности које обухватају: обучавање, тренинг, рекреативне активности, спортска такмичења, као и промовисање спорта и унапређење и развој физичких и психолошких способности, спортских знања и подстицање спортских резултата на свим нивоима.	
НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА	
Спортске секције су првенствено усмерене на рекреацију њених чланова, развој свести о властитој способности, стицање техничко-тактичких знања из стоног тениса, поштовање правила игре, неговање фер-плеја и међусобне солидарности. Наведени циљеви остварују се кроз редовна одржавања секција сваке недеље, као и организовање сусрета ученика из различитих школа. Секција обухвата ученика од петог до осмог разреда. На часовима секције изводе се следеће активности: - учење основних правила у стоном тенису - правилно сервирање (усвајање, усавршавање) - основне врсте удараца (форхенд, бекхенд) - могућност што дужег држања лоптице у игри - прилагођавање различитим ситуацијама - упознавање технике основних дефанзивних и офанзивних удараца - упознавање “играчких тактика” у стоном тенису (офанзивна и дефанзивна) - одигравање мечева (појединачно, парови)	
Наставне јединице	
1.	Игра само форхенд
2.	Игра само бекхендом
3.	Игра синглови
4.	Игра сингл
5.	Игра дублови
6.	Дефанзивна игра
7.	Офанзивна игра
8.	Гледање стонотениског меча код куће
9.	Такмичње синглови
10.	Игра сингл
11.	Такмичење дублови
12.	Мешовити дублови

МОДЕЛАРСКА СЕКЦИЈА

ЦИЉ И ЗАДАЦИ	
Циљ моделарске секције је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно. Циљ ове секције је да ученици науче нешто више о различитим техникама, о разним врстама материјала, развијају своје креативно размишљање и способности за тимски рад Један од најважнијих задатака је да код ученика развија свест о томе да је примена стечених знања и вештина у реалном окружењу важан предуслов личног и професионалног развоја. Развијамо тимски дух .	
НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА	
Моделарска секција окупља ученике који желе да стваралачки и креативно, кроз разне видове ручног рада, испуне своје слободно време, као и да усаврше и унапреде знања из ове области. Ученици се упознају са доступним материјалима, алатима и техникама за израду предмета и проналазе интересантне моделе за израду макета.	
Наставне јединице	
1.	Окупљање чланова секције упознавање са планом рада
2.	Технички цртеж (размера и котирање)
3.	Материјали и алати за израду макета
4.	Израда макете од папира -Коцка,ваљак,пирамида
5.	Израда макете објекта - кућице од картона
6.	Основе програмирања
7.	Алгоритми (линеарни и разгранати)
8.	Микро бит
9.	Ардуино сет
10.	Пројекти са микро битом и ардуино сетом
11.	Истраживачки пројекат:Пројектне активности
12.	Припрема за такмичење(школско,општинско,окужно и републичко)
13.	Анализа рада секције

ПРОГРАМ РАДА ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ

Школска библиотека је место библиотечко-информационе, васпитно-образовне и културне активности школе. У школској библиотеци прикупља се, обрађује и ученицима, наставницима и стручним сарадницима даје на коришћење библиотечко-информациона грађа (књиге, лексикони, енциклопедије, речници, серијске публикације и др.) и извори.

Библиотека у свом фонду прикупља уџбенике и друга наставна средства намењена ученицима са сметњама у развоју и инвалидитетом, као и стручну литературу за наставнике и стручне сараднике.

Задатак школске библиотеке је да код ученика развија навике читања и коришћења библиотечких услуга, као и да ученике оспособљава да користе информације у свим облицима и на свим медијима и омогући им да овладају вештинама потребним за учење у току целог живота.

Активности	Време (месец)	Начин реализације	Носиоци реализације
Евиденција књижног фонда	У току школске године	Набавка књига, инвентарисање, сигнирање и каталогизација, расхоровање	Библиотекар
Рад библиотеке	У току школске године	Упознавање ученика и наставника са библиотеком иначином њеног рада	Библиотекар, наставници, ученици
Задуживање и раздуживање књига	У току школске године	Издавање, евидентирање	Библиотекар
Помоћ ученицима при избору литературе	У току школске године	Саветовање, презентовање, књижевни сусрети	Библиотекар, наставници
Обележавање значајних датума у школи	У току школске године	Уређење паноа, израда новина, сусрети са писцима	Библиотекар, наставници
Израда летописа	У току школске године	Прикупљање информација о свим активностима реализованих током школске године	Библиотекар, наставници, педагог, директор, ученици

План рада библиотекара је саставни део Годишњег плана рада школе

Месец у години	Задужења
Септембар	-Уређење ђачке и наставничке библиотеке-Сређивање регистра ђачке и наставничке библиотеке-Одабирање и сређивање књига за редовну, допунску, додатну наставу и слободне активности-Уписивање ученика у лични читалачки картон-Практично упућивање ученика у начин коришћења књига-Информисање ученика о дечјим листовима и часописима-Групни и индивидуални рад ученика у библиотеци-Издавање и мењање књига-Вођење евиденције о броју сталних и повремених читалаца
Октобар	-Сарадња са разредним старешинама и одељенским руководством у вези популарисања књига-Укључивање ученика у рад библиотеке-Упознавање ученика са појмовима библиотекар, књижничар, медијатекар, библиотека, књижара.-Групни и индивидуални рад ученика-Организовање и пружање стручне помоћи ученицима у остваривању задатака из разних подручја васпитно-образовног рада-Увежбавање ученика у тражењу књижне и некњижне грађе у библиотеци-Издавање и мењање књига
Новембар	-Сређивање ђачке и наставничке библиотеке-Рад на прикупљању књига за ђачку библиотеку-Оснивање библиотечке секције-Оспособљавање ученика за самостално коришћење и смештање библиотечке грађе-Помоћ ученицима око тражења, налажења и коришћења библиотечке грађе-Сређивање и лепљење старих и дотрајалих књига-Сарадња са наставницима матерњег језика на плану коришћења домаће лектире-Уређење библиотеке-Издавање и замена књига
Децембар	-Први час у школској библиотеци-учлањење првака-Упознавање ученика са начином коришћења речника и приручника у просторијама библиотеке-Увођење нових књига у регистар са инвентарним бројем-Други час у школској библиотеци- практично уписивање првака у регистар-Сређивање личних читалачких картона-Сређивање књига-Разговор- испитивање интересовања ученика за књигу
Јануар	-Сређивање књига-Сређивање личних читалачких картона-Издавање и мењање књига
Фебруар	-Сарадња са управом школе и стручним активима у вези набавке и коришћења књига-Сарадња са разредним старешинама око коришћења књига и благовременог враћања од стране читалаца-Развијање интересовања за књигу, популарисање књиге-Рад на прикупљању књига од ученика-Издавање и замена књига
Март	-Рад ученика у библиотеци, пружање стручне помоћи у њиховом раду-Вежбање ученика у тражењу књижне и некњижне грађе у школској библиотеци-Подстицање ученика на читање-Издавање и замена књига
Април	-Помоћ ученицима при избору књига-Упућивање ученика у рад на издавању и враћању књига-Састављање и лепљење поцепаних и дотрајалих књига-Из књиге смо сазнали-подстицање ученика на читање-Вођење евиденције о броју сталних и повремених читалаца-Упознавање ученика са елементима књиге (аутор, састављач, поговор, предговор...)-Издавање и замена књига
Мај	-Рад на сређивању читалачких картона-Рад на каталошким листићима-Практично упућивање на начин коришћења књига-Рад на евиденцији књига прикупљених од ученика-Сређивање библиотеке-Рад на састављању и лепљењу књига-Сређивање стручног каталога-Издавање и замена књига
Јун	-Рад на прикупљању књига од ученика-Евидентирање прикупљених књига-Рад на ауторском каталогу-Лепљење старих и дотрајалих књига-Издавање и евидентирање издатих књига за читање током летњег распуста

ПЛАН И ПРОГРАМ ЕКСКУРЗИЈЕ И ИЗЛЕТА ЗА УЧЕНИКЕ ОД ПРВОГ ДО ОСМОГ РАЗРЕДА ШКОЛСКЕ 2022/2023. ДО 2025/2026. ГОДИНУ				
Екскурзија је облик образовно – васпитног рада којим се доприноси остваривању плана и програма и циљева основног образовања и васпитања. То је факултативна ваннаставне активност која се остварује ван школе.				
*НАПОМЕНА:Због малог броја ученика школа није у могућности да организује посебно извођење екскурзије по разредима нити да организује вишедневне екскурзије.				
ЦИЉ				
Циљ излета и екскурзија, као облика образовно-васпитног рада, јесте да допринесу остваривању циљева и задатака образовања и васпитања, циљева и задатака наставних предмета, као и непосредно упознавање с појавама и односима у природној и друштвеној средини, с културним, историјским и духовним наслеђем и привредним достигнућима која су у вези са делатношћу школе.				
ЗАДАЦИ				
-продубљивање, проширивање и обogaћивање знања и искустава ученика, -повезивање и примењивање знања и умења, развијање љубави према отаџбини, њеној историји, култури и природним лепотама, -неговање позитивног односа према свим њеним грађанима и њиховим националним, културним, етичким и естетским вредностима, -неговање солидарности, хуманизма, другарства и осећај заједништва, - успостављање непосредних односа између наставника и ученика међусобно, - проучавање објеката и феномена у природи, - уочавање узрочно-последичних односа у конкретним природним и друштвеним условима, - упознавање с начином живота и рада људи појединих крајева - развој и практиковање здравих стилова живота, - развијање свести о значају одрживог развоја и изграђивање еколошких навика и навика заштите животиња, - развијање способности проналажења, анализирања и саопштавања информација из различитих извора, - оснаживање ученика у професионалном развоју, - подстицање самосталности ученика и одговорности за сопствено понашање, - развијање способности оријентације у простору.				
Васпитни циљ:	васпитно – образовна сврха екскурзије је да се што непосреднији запажањем и потпуним доживљајем стварности стекну дубља и трајнија знања и тако ублаже негативне последице вербалистичке наставе			
Образовни циљ:	значи упознавање ученика са одређеним објектима, савладавање наставног градива из појединих наставних предмета			
Еколошки циљ:	да се развије еколошка свест, љубав према природи и околини која нас окружује			
ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ				
Екскурзије ће се изводити у мају месецу сваке школске године на по једној од следећих предложених релација која ће бити усвојена у септембру месецу на наставничком већу а касније на седници Савета родитеља и то следећим редоследом:				
Врста	Разред	Број дана	Главна релација	Објекти посете
Екскурзија	I - VIII	1	2022/23 доЗлатибора; 2023/2024 до Крагујевца 2024/2025 до Свилајнца и 2025/2026 до Ваљева	<u>Златибор</u> :Обилазак планине, Крагујевац:Шумарица музеј, обилазак града... <u>Свилајнац</u> :Природњачки музеј,обилазак града,... <u>Ваљево</u> : обилазак града.Бранковина,Струганик.Манастир и пећина Рибница...
Излет из веронауке	I - VIII	1	2022/2026Ђунис, Прохор Пчињски, Београд, Пирот	Манастири , цркве и околина
НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ				

Одељенска и стручна већа и вероучитељ ће правити детаљане планове и програме екскурзије:

- образовно – васпитне циљеве и задатке ,
- садржаје којима се постављени циљеви остварују,
- носиоце предвиђених садржаја и активности,
- планирани обухват ученика,
- трајање,
- техничка организација и начин финансирања.

За извођење екскурзија биће поштована правила која прописује Министарство просвете Републике Србије. Ако је екскурзија организована у време наставних дана , настава ће се надокнађивати за све ученике у складу са школским календаром и Годишњим планом рада школе, у времену радних субота

ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНИХ АКТИВНОСТИ

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ школског спорта и спортско рекреативних активности јесте да разноврсним моторичким активностима, у повезаности са осталим васпитно-образовним подручјима допринесе свестраном развоју личности ученика, развоју моторичких способности, усавршавању и примени моторичких умења.

Задачи

1. Оспособљавање ученика да стечена умећа, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада;
2. Формирање морално-вољних квалитета личности;
3. Промовисање позитивних социјалних интеракција;
4. Развијање креативности;
5. Развијање позитивне слике о себи
6. Оспособљавање за самостално вежбање и усмеравање надарених ученика за бављење спортом

Програм Школског спорта реализоваће се у складу са календаром општинских и градских такмичења, у недељи пре њихових термина.

Садржаји програма	Активности ученика	Активности наставника	Начин и поступак остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
Спортска недеља- Међуодељењска такмичења, шетња, трчање, такмичење у оквиру секције...	Активно учешће ученика у садржајима, суђење, асистенција...	Организација, спровођење активности, додељивање задатака ученицима, суђење, обезбеђивање потребних алата, вођење активности	Неке од активности ће се обављати у оквиру редовних часова, неке за време секција а неке после часова, зависно од врсте активности	-Стицање навике за систематским вежбањем -Развијање осећаја за фер плеј -Припремање за школска такмичења
Јесењи и пролећни крос- Такмичење у трчању на различите дужине стаза зависно од узраста деце	Трчање	Вођење деце, распоређивање по узрастима	Деца ће се окупити у школском дворишту и онда ће их наставници одвести на место реализације активности	-Развијање љубави деце према базичној физичкој вештини-трчању
Спортске игре и стони тенис - такмичење	Учесће и представљање школе на такмичењима у, одбојци, фудбалу, стрељаштву и стоном тенису	Вођење деце на такмичења, одређивање састава који ће да игра, осмишљавање тактике игре...	Деца ће се окупити у школском дворишту и онда ће их наставници одвести у школу где ће бити организовано такмичење	-Стицање навике за систематским вежбањем -Развијање осећаја за фер плеј
Спортске активности у оквиру Дечије недеље	Активно учешће ученика у активностима и садржајима	Осмишљавање тактике игре и прилагођавање игре према узрасту	Деца ће се купити у школском дворишту и онда ће их наставници упутити у активностима за време трајања Дечије недеље	-Стицање навике за систематским вежбањем -Развијање љубави деце према физичким вештинама

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ

Сарадња са локалном самоуправом реализује се на основу програма сарадње. Школа прати и укључује се у дешавања на територији јединице локалне самоуправе изаједно са њеним представницима планира садржај и начин сарадње, нарочито опитањима од којих зависи развитак школе. Ова сарадња одвија се и на територијииздвојених одељења.

Циљ сарадње са локалном самоуправом јесте допринос повећању ефикасности васпитно-образовног рада, развијању културе ученика, као и отварању школе према свим организацијама које могу да допринесу остваривањеу поменутог циља.

Садржаји програма	Начин и поступак остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
Сарадња са друштвеним делатностима	Консултативни разговори у вези израде финансијског плана, Помоћ при спровођењу јавних набавки,	Успешна израда финансијског плана уз сагледавање реалних могућности локалне самоуправе, Поштовање прописа у области финансијског пословања
Сарадња са МУП-ом	Организација трибина, предавања, контролни прегледи возила приликом одласка на екскурзије, излете и	Утицати на повећање свести о безбедности у саобраћају, безбедно извођење ђачких екскурзија и излета ...
Сарадња са месном заједницом	Заједничке акције озелењавања, чишћење околине школе, ...	Учешће у акцијама месне заједнице, подизање свести о лепоти и заштити околине...
Сарадња са општинском управом	Културне и спортске активности локалне управе	Учешће у културним, спортским и другим активностима локалне управе...

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

Школа подстиче и негује партнерски однос са родитељима, односно другим законским заступницима ученика, заснован на принципима међусобног разумевања, поштовања и поверења. Области, садржаји и облици сарадње са родитељима, односно другим законским заступницима деце и ученика, обухватају детаљно информисање, саветовање, укључивање у наставне, и остале активности школе и консултовање уденошењу одлука око безбедносних, наставних, организационих и финансијских питања, с циљем унапређивања квалитета образовања и васпитања, као и обезбеђивања свеобухватности и трајности васпитно-образовних утицаја.

Сарадња се остварује кроз: међусобно информисање о здрављу, психофизичким способностима и социјалном развоју ученика, информисање о учењу, понашању, ваннаставним школским активностима, условима рада у породици и друштвеној средини. Такође и кроз индивидуалне разговоре и размену мишљења родитеља, наставника и стручних сарадника о напредовању и понашању ученика у породици и школи, припрема информација за групу родитеља код чије деце се јављају потешкоће у развоју – помоћ родитеља у налажењу нових најбољих решења, као и рад савета родитеља школе.

Циљ:	Организовати облике активности који ће : -подићи на виши ниво партнерство родитељи-школа ; -пружити помоћ и подршку родитељу при обављању педагошке функције				
Задачи :	-допринети складном деловању породице и школе у образовању и васпитању ученика - обезбеђивати и инсистирати на редовној, трајној и квалитетној сарадњи родитеља и школе -остваривати позитивну интеракцију наставник- родитељ -обезбедити информисаност родитеља о променама у образовању које се остварују у школи и код ученика				
Садржаји програма (активности)	Оријент. број активности	Активности родитеља	Активности наставника	Начин и поступци остваривања програма	Циљеви и задаци планираних активности
Родитељски састанци	На почетку шк. године и на класиф. периодима	Коментаришу, слушају, предлажу, дискутују, усвајају	Упознају, излажу, предлажу, саветују, информишу, евидентирају	Родитељски састанак	Анализа успеха ученика, дисциплине, договор у вези са екскурзијама и наставом у природи, решавање проблема у одељењу
Индивидуални разговори	Према потреби	Коментаришу, слушају, предлажу, дискутују	Упознају, излажу, предлажу, саветују, информишу, евидентирају	Разговор	Анализа успеха ученика, дисциплине, решавање проблема у учењу и развојних проблема, предлагање и спровођење мера за побољшање успеха и дисциплине
Присуство часовима-отворена врата школе	Једном месечно	Прате, слушају	Излажу, информишу, организују, коментаришу, дају повратну информацију, сугеришу	Реализација часова	Праћење успеха и дисциплине ученика и одељења и договарање мера за побољшање; унапређивање сарадње са родитељима
Професионална оријентација	Према потреби	Организују, демонстрирају, излажу, дискутују, информишу	Организују, коментаришу, дају повратну информацију,	Посете институцијама школама присуство родитеља часовима	Помоћ ученицима у професионалној оријентацији, упознавање са образовним

			сугеришу		профилима средњих школа и светом занимања
Замена улога	У складу са интересовањима родитеља за учешће	Реализују часове, организују, коментаришу, дају повратну информацију, сугеришу	Прате, присуствују, сугеришу, помажу, организују, коментаришу, дају повратну информацију	Реализација часова и других активности	Унапређивање сарадње са родитељима, упознавање родитељима са професијом наставника.
Сарадња са родитељима деце/ученика којима је потребна додатна подршка	Према потреби	Коментаришу, слушају, предлажу, дискутују, дају сагласност, информишу	Организују, коментаришу, дају повратну информацију, сугеришу, саветују, предлажу	Разговори, састанци Тимова за додатну подршку	Пружање додатне подршке ученицима којима је потребна, унапређивање развоја и напредовања ученика, сарадња са родитељима и добијање сагласности за ИОП.
Сарадња сародитељима ученика у вези са решавањем дисциплин. проблема	Према потреби	Коментаришу, слушају, предлажу, дискутују, дају сагласност, информишу	Организују, коментаришу, дају повратну информацију, сугеришу, саветују, предлажу	Разговори, родитељски састанци	Праћење дисциплине, предлагање и примена мера за побољшање.
Савет родитеља	Према потреби	Предлажу, дискутују, дају сагласност, информишу	Прате, дају повратну информацију, саветују, предлажу	Састанци Савета родитеља	Предлагање и примена мера за побољшање, унапређивање сарадње са родитељима

ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ	
Сврха програма социјалне заштите је обезбедити континуирану бригу о деци кроз социјални програм и редовне акције помоћи деци. Програм социјалне заштите подразумева пружање помоћи и оснаживање ученика за самосталан и продуктиван живот и регулисање питања социјалне искључености. Овим програмом се жели заштитити право сваког ученика на квалитетан живот и рад у школи и оспособити га за самостално и несметано укључивање у образовно-васпитни процес.	
ЦИЉ	
•Створити једнаке могућности за живот ученика у школи и подстицати социјалну укљученост •Свим ученицима обезбедити доступност услуга и остваривање права у социјалној заштити •Пружање помоћи ученицима у превазилажењу социјалних и животних тешкоћа •Предупредити злостављање, занемаривање и експлоатисање,отклонити њиховепоследице. •Подстицати позитивне ставове и развој социјалне вештине као и подстицање и неговањедемократског духа и ученичких иницијатива и активности.	
ЗАДАЦИ	
-подстицати социјалну позитивну климу -подстицати толеранцију и узајамно уважавање и подршку - подстицати комуникацијске вештине -развијати поверење у сопствене способности -подстицати спортске активности -посета установама -подстицати програме за развој социјалних вештина	
НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ	
Социјална заштита ученика се обавља у сарадњи са Центром за социјални рад Владичин Хан. Она подразумева помоћ и подршку ученицима који живе у тешким условима, сиромаштву, ученицима којима је из различитих разлога онемогућено или отежано остваривање њихових потреба. Наши ученици који живе у породицама које примају социјалну помоћ, као и деца из старатељских породица добијају бесплатну ужину и уџбенике. Такође и ученици са сметњама у развоју, по мишљењу Комисије за процену потреба за пружањем додатне образовне, здравствене или социјалне подршке детету/ученику, имају права и на додатну социјалну подршку. Акцијама Дечјег савеза и Подмлатка Црвеног крста „Деца деци“ и „Друг другу“ прикупиће се школски прибор за ученике из сиромашних породица. Задатак запослених у школи, на првом месту одељењских старешина,педагога и предметних наставника у области социјалне заштите деце/ученика је: - а)да упознају породичне услове у којима дете живи, да прате како они утичу на његов развој, - б)да се обрате Центру за социјални рад у циљу пружања социјалне помоћи детету и породици, - в)да благовремено пријаве евентуално занемаривање или злостављање детета, г) да раде на оснаживању деце да не трпе насиље у породици,да причају о њему, - д)да информишу децу/ученике коме треба да се обрате уколико су жртве породичног насиља и да прате ефекте предузетих мера Програм социјалне заштите школа остварује путем часова одељенске заједнице, као и начасовима Грађанског васпитања. Теме које се тичу социјалне заштите ученика, наставниципланирају и реализују у складу са Годишњим и месечним планом рада наставника. Овај програм, такође, подразумева укључивање родитеља у читав процес превазилажења социјалних и животних тешкоћа ученика, као и осталих релевантних институције. Уз помоћ Центра за социјални рад и Црвеног крста, школа пружа помоћ ученицима лошијег материјалног Програм социјалне заштите представља добру основу за рано откривање и предупредивање тешкоћа са којима се млади сусрећу. Такође, окосница је продубљивања сарадње са родитељима и релевантним установама из локалне заједнице, као и међусобног повезивања ова два чиниоцаваспитно-образовног рада (породице и институција из локалне заједнице)	

Садржаји програма	Активности ученика	Активности наставника	Начин и поступак остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
Упознавање запослених о плану и програму рада Тима	-Ученици као главни учесници у образовању и васпитању обавезни су да уважавају и поштују личности других-ученика, запослених, родитеља. -Да поштују правила установе и сва она акта којима се уређују њихова права,обавезе и одговорности	Наставник има кључну улогу у тиму; -Помаже прилагођавању деце, охрабрује их за сарадњу са вршњацима, помаже родитељима у раду са децом код куће -Непрестано приступа и мења свој приступ деци уколико има потребе за тим у складу са способностима, знањем интресовањима и потребама ученика	-Установа може да укључи у тим за социјалну заштиту и представнике родитеља и по потреби одговарајуће стручњаке (лекар, представник полиције)	-Упућивање и стручно усавршавање запослених ради унапређивања компетенција ради благовременог уочавања и реаговања на насиље, постојање различитих видова насиља као и како их препознати. -Упознавање осталих запослених у ком домену је потребна социјална заштита и шта ће све радити Тим током једне наставне године. -Врло је битно истакнути да је заштита детета јединствен процес у коме учествују различити системи а кључна реч је сарадња.
Мера превенције за стварање безбедне средине за живот и рад ученика	- Активно учествују у раду одељенске заједнице, као чланови ученичког парламента посебно доприносе и учествују превентивним активностима	-Укључује родитеље у наставу, консултује стручњаке кад год је то могуће у планирању, праћењу и постављању циљева -Пропагира образовну политику којом се уважавају различитости	-Одвија се у школи где стручни сарадници уз сарадњу учитеља учествују у обукама које мере превенције треба користити као и препознавање социјалног проблема независно од тога да ли га дете поседује или његова породица	-Израда програма за заштиту ученика -Организовање разговора, трибина,обука о безбедности и заштити ученика -Дефинисање правила понашања и последица кршења правила -Развијање вештина ефикасног реаговања у ситуацијама насиља -Умрежавање свих кључних носилаца превенције насиља(савет родитеља,школски одбор,ученички парламент,наставничко веће)
Мера интервенције у ситуацијама када се јавља насиље, злостављање и занемаривање у школи	-Ученици похађају школу да би учили, развијали и неговали културу понашања -уколико се процени да постоји потреба да се прилагоди обр.вас.рад ученик наставља рад по ИОП-у	-Прилагођава наставно градиво могућностима и способностима сваког детета као и у инклузивном процесу - Особа која минимизира ефекат етикетирања у разреду и један од оних који су заслужни за друштвено прихватање индивидуалних разлика	-Стручни сарадници тада уколико је потребно извештавају ЦСР који на основу темељних извештаја одлазе у обилазак породице -Могућ је и доласак сарадника ЦСР у школу где ће такође обавити разговор са родитељима и учеником и покушати да реше проблем	-Дефинисање процедура и поступака социјалну заштиту и реаговање у датим ситуацијама -Сарадња са релевантним службама и континуирано евидентирање -Саветодавни рад са родитељима -Пружање помоћи ученицима са поремећајем у понашању,tj.са ученицима са казним делима, саопштеним ученицима, оних који долазе из проблематичних породица

ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ

Програм културних активности школе обухвата активности које доприносе проширењу утицаја школе на васпитање ученика и културни развој школског окружења, као изаједничке културне активности са установама и организацијама ради обogaћивања културног живота ученика.

Кроз културне активности подстиче се боља информисаност ученика, развија спремност за прихватање различитости, упознаје се са различитим културама, негује се слобода говора ученика, поспешује се лични развој ученика, развија самопуздање и лична одговорност.

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ и задаци културне и јавне делатности школе усмерени су ка унапређивању образовно-васпитног рада школе у подручју њеног повезивања са друштвеном средином, родитељима ученика, радним организацијама и месним заједницама. Ученици, млади таленти, окупљени у разноврсне секције треба да припремају приредбе, смотре, изложбе, такмичења итд. којима ће задовољити, како властите, тако и опште друштвене потребе за лепшим и бољим културним живљењима

Садржаји програма	Време реализације	Активности ученика	Активности наставника	Начини и поступци остваривања садржаја	Циљеви и задаци садржаја програма
Обележавање почетка школске године – пријем првака	август - септембар	Учествовање у приредби	-одабир ученика и пригодних текстова -организовање координирање	тимски рад	-пружање подршке ученицима и родитељима -добродошлица
Обележавање Дечје недеље	октобар	Учествовање у конкурсима, изложбама	-координирање -усмеравање активности	тимски рад	-развијање хуманих осећања
Обележавање Дана Школе	новембар	Приредба	-припремање -усмеравање активности -презентовање садржаја	тимски рад	-неговање поштовања према лику и делу Војводе Радомира Путника
Обележавање школске славе – Светог Саве	јануар	Припрема и извођење приредбе, учешће на ликовном и литерарном конкурс, израда паноя	-израда сценарија за приредбу - одабир ликовних и литерарних радова за јавну публикацију	тимски рад	-указивање на значај и дело Светог Саве -обележавање школске славе
Обележавање 8. марта	март	Припрема честитки, изложба радова, организовање приредбе	-координисање -усмеравање активности ученика	тимски рад истраживачки	-указивање на историјски значај и вредност мајке као ослонца породице
Обележавање Васкрса	април	Украшавање, фарбање васкршњих јаја, цртање, сликање, вајање, изложба	-усмеравање активности ученика	тимски рад	-очување традиције -развијање креативности
Обележавање крај школске године - Видовдан	јун	Припрема и извођење приредбе	-припремање -усмеравање активности -презентовање садржаја	тимски рад	-очување традиције -поделајачких књижица
Посете позоришту, музеју, архиву, галерији	прво и друго полугодиште	Посете ученика, презентовање	-координисање	тимски рад	-развијање естетских и културних вредности -стицање знања

**ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНеМАРИВАЊА, ПРОГРАМ СПРЕЧАВАЊА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ПРОГРАМИ ПРЕВЕНЦИЈЕ
ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА**

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ДЕЦЕ/УЧЕНИКА ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНеМАРИВАЊА

Програм заштите деце/ученика од насиља обухвата ситуације:

- а) у случајевима насиља или сумње да се насиље дешава међу децом/ученицима
- б) у случајевима када је дете/ученик изложен насиљу или постоји сумња да је дете/ученик изложен насиљу од стране одрасле особе запослене у школи
- в) у случајевима када је дете/уче ник изложен насиљу или постоји сумња да је дете/ученик изложен насиљу од стране одрасле особе која није запослена у школи

Задаци у области заштите деце/ученика од насиља

Превенција	Интервенција
-уознавање са Општим и Посебним протоколом -уоклађивање постојећих подзаконских аката школе -израда Програма заштите деце/ученика од насиља -дефинисање улога и одговорности у примени процедура и поступака -развијање и неговање богатства различитости и културе понашања ушколи -организовање обука за ненасилну комуникацију и конструктивно решавање конфликта -организовање разговора, предавања, изложби о безбедности и заштити деце/ученика од насиља -дефинисање правила понашања и последица кршења правила -развијање вештине ефикасног разговора у ситуацијама насиља -заједничко деловање свих носилаца превенције насиља у школи	-уоклађена и доследна примена утврђених поступака и процедура у ситуацијама насиља -сарадња са релевантним службама -континуирано евидентирање случајева насиља -праћење и вредновање врста насиља путем истраживања, запажања и провере -подршка деци која трпе насиље -рад са децом која врше насиље -оснаживање деце која су посматрачи насиља за конструктивно реаговање -саветодавни рад са родитељима

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ДЕЦЕ/УЧЕНИКА ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

	Активности	Динамика	Носиоци послова и одговорни за реализацију активности
ПРЕВЕНТИВНЕ АКТИВНОСТИ	Израда Програма заштите деце/ученика од насиља	Септембар	Тим за заштиту деце/ученика од насиља
	Упознавање са правилима понашања у школи (ученици и родитељи првог разреда)	Септембар, октобар	Учитељи ,првог разреда
	Подсећање на правила понашања у школи	Септембар	Учитељи, одељењске старешине, директор
	Заједничко доношење правила понашања у одељењским за једницама	Септембар, октобар	Учитељи, одељењске старешине, одељењске заједнице
	Разговори са ученицима о значају фер такмичења и навијања у спорту	Током наставне године Септембар	Учитељи, наставници физичког васпитања
	Активности у оквиру Дечије недеље посећене развијању другарства, пријатељства, фер такмичења и навијања у спортским активностима	Прва недеља октобра Октобар Током наставне године	Тим за заштиту деце/ученика од насиља, учитељи, одел. старешине
	Анкетирање ученика о насиљу	Током наставне године Септембар, октобар	Тим за заштиту деце/ученика од насиља, учитељи, одел. старешине
	Организовање превентивних активности које доприносе безбедности у школи	Током наставне године Током наставне године Током наставне године	Тим за заштиту деце/ученика од насиља, ученички парламент
	Подстицање позитивних облика понашања кроз оснаживање ученика за прихватање различитости, толеранцију...	И када се појави проблем Током наставне године Током наставне године Током наставне године	Учитељи, одел. старешине, ученички парламент Тим за заштиту деце/ученика од насиља Тим за заштиту деце/ученика од насиља, учитељи, одел. старешине, дежурни наставници, директор.
	Подсећање наставног особља о примени процедура и поступака у ситуацијама насиља	Током године, јун	Тим за заштиту деце/ученика од насиља, наставници који су открили насиље
	Примењивање мера интвенције у случајевима насиља у складу са Протоколом о заштити деце. Континуирано евидентирање случајева насиља. Подршка деци која трепе насиље. Рад са децом која врше насиље. Праћење врсте насиља путем испитивања и запажања. Сарадња са центром за социјални рад и здравственим службама. Праћење ефеката предузетих мера за вредновање програма заштите деце од насиља		Учитељи, педагог, одел. старешине педагог, Учитељи, педагог, одел. старешине педагог, стручњаци ван школе. Педагог (путем испитивања), Учитељи, одел. старешине и сви запослени у школи. Учитељи, педагог, одел. старешине педагог, Тим за заштиту деце/ученика од насиља педагог, одел. старешине. Тим за заштиту деце/ученика од насиља

ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДИСКРИМИНАТОРНОГ ПОНАШАЊА И ВРЕЂАЊА УГЛЕДА, ЧАСТИ ИЛИ ДОСТОЈАНСТВА ЛИЧНОСТИ

Под дискриминацијом, односно дискриминаторним понашањем подразумева се понашање којим се на непосредан или посредан, отворен или прикривен начин, неоправдано прави разлика или неједнако поступа, односно врши пропуштање чињења (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лице, или групу лица, као и на чланове њихових породица или њима блиска лица, а који се заснива на:

- раси, прецима, боји коже, држављанству;
- статусу мигранта, расељеног лица;
- националној припадности или етничком пореклу;
- језику, верским или политичким убеђењима;
- полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији;
- имовном стању, социјалном и културном пореклу;
- рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, сметњи у развоју и инвалидитету;
- брачном и породичном статусу;
- осуђиваности;
- старосном добу;
- изгледу;
- чланству у политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним, односно претпостављеним личним својствима, као и по другим основама утврђеним законом којим се прописује забрана дискриминације.

1) Начини на које се принципи једнаких могућности и недискриминације уграђују и остварују у свакодневном животу и раду установе на свим нивоима, у свим облицима рада (појединац, васпитна група, одељење, ученички парламент, стручни органи и тимови, родитељски састанци, родитељи као појединци и група, савет родитеља);

НОСИЛАЦ АКТИВНОСТИ	ВРСТА АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕНСКА ДИНАМИКА
Одељење	ЧОС	Током школске године, најмање једном годишње
Одељењски старешина	ЧОС	У складу са анализом ситуације у установи и евентуалним проблемима који се могу јавити (најмање једном годишње кроз наведене активности)
	Рад са родитељима	
	Родитељски састанак	
Стручни сарадник	Укључивање у рад одељења на часовима одељењског старешине	Током школске године
Тим за стручно усавршавање	Избор семинара	Једном годишње
Ученички парламент	Израда паноа, радионице	Током школске године
Тим за самовредновање	Процена ситуације на основу инструмената, када се за тим укаже потреба у складу са осталим школским документима	По потреби
Тим за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	Родитељски састанци на почетку школске године	Једном годишње

Тим за обезбеђивање квалитета и развој установе	На основу извештаја Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања и Тима за самовредновање рада установе планира даље активности	По потреби
Одељењско веће	Давање предлога тема које спадају у стручне теме наставничког већа	Најмање једном током школске године
Наставничко веће	Избор теме и реализација предавања	Једном годишње
Директор	- Избор теме за НВ које се тичу дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	Најмање једном током школске године
	Даје предлог тема за стручно усавршавање Педагошком колегијуму на основу анализе потреба установе дефинисане Развојним планом и на основу самовредновања установе	У складу са документима
Школски одбор	Разматра извештај Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања и директора школе	Најмање два пута годишње

2) Начини пружања додатне подршке учесницима образовања и њиховим родитељима из мањинских и осетљивих друштвених група, а нарочито у случају сметње у развоју и инвалидитета, здравствених тешкоћа, недовољног познавања српског језика, ризика од напуштања наставе

Активности које се тичу додатне подршке свим ученицима који имају потешкоћа у образовању и васпитању дефинисане су у прилагођеним и измењеним плановима.

3) Стручно усавршавање запослених ради унапређивања компетенције за промовисање и развијање културе људских права, интеркултуралност, толеранције, превазилажење стереотипа и предрасуда код учесника у образовању, рад у мултикултуралној групи, односно одељењу, стварање инклузивног окружења, препознавање дискриминације и целосходно реаговање на дискриминаторно понашање

Стручно усавршавање запослених координира и о томе подноси тромесечни извештај координатор тима за стручно усавршавање.

Стручно усавршавање запослених установа планира на основу исказаних личних планова професионалног развоја наставника, васпитача и стручних сарадника, резултата самовредновања и вредновања квалитета рада установе, извештаја о остварености стандарда постигнућа и других показатеља квалитета образовно-васпитног рада.

Чланови Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања имају обавезу и предност приком стручног усавршавања по питању тема које спадају у њихов делокруг рада.

Чланови Тима су у обавези да након семинара, стручног скупа или обуке одрже излагање на састанцима стручних органа у складу са Годишњим планом рада установе и Тима.

4) Начини информисања о правима, обавезама и одговорностима учесника у образовању у спречавању и заштити од дискриминације и дискриминаторног понашања;

АКТИВНОСТИ	РЕАЛИЗАТОРИ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ВРЕМЕНСКА ДИНАМИКА
Информисање ученика	Одељењски старешина	Информисање ученика на часовима одељењског старешине	На почетку школске године и током школске године у скалду са потребама
	Стручни сарадник	Информисање ученика на часовима одељењског старешине	Током школске године у скалду са потребама
	Ученички парламент	Информисање ученика израдом паноа, лифлета, истицањем правила понашања	Током школске године
Информисање родитеља	Одељењски старешина	Информисање о правилим апонашања, превентивним мерама заштите од дискриминације на родитељским састанцима	На почетку школске године, и током школске године по потреби
	Директор и стручни сарадници	Информисање о правилим апонашања, превентивним мерама заштите од дискриминације на састанцима савета родитеља	На почетку школске године, и током школске године по потреби
Информисање запослених	Тим за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	Информисање запослених о дискриминацији, насиљу, злостављању и занемаривању кроз одабир стручних тема из ове области	Једна тема током полугодишта

5) Облици и садржаји рада са учесницима у образовању ради превазилажења стереотипа и предрасуда, развијања свести о опасности и штетним последицама дискриминације, унапређивања толеранције и разумевања, интеркултуралности, уважавања и поштовања различитости и др.;

АКТИВНОСТИ	ОБЛИЦИ И САДРЖАЈИ РАДА	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ВРЕМЕНСКА ДИНАМИКА
Мере предузете са ученицима	ЧОС	Одељењски старешина	Током године
Мере предузете са родитељима	Радионица, трибина, родитељски састанак	Тим за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	Једном годишње
Мере предузете са запосленима	Радионица, предавање	Тим за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	По потреби

6) Облике и садржаје рада са учесницима у образовању који трпе, чине или сведоче дискриминаторно понашање;

ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ	ПРАЋЕЊЕ ЕФЕКТА/ РЕЗУЛТАТИ	РЕАЛИЗАТОРИ	ВРЕМЕНСКА ДИНАМИКА
Израда индивидуално плана подршке за свако дете/родитеља/запосленог који трпи или сведочи дискриминаторно понашање	Интервју, или начин прилагођен детету у складу са ИОП-2	Тим за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	У зависности од нивоа дискриминације, свакодневно, недељно или месечно, по потреби
Израда индивидуалног плана активности усмерене на промену понашања за свако дете/родитеља/запосленог који чини дискриминаторно понашање	Интервју, или начин прилагођен детету у складу са ИОП-2	Тим за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	У зависности од нивоа дискриминације, свакодневно, недељно или месечно, по потреби

7) Начини, облици и садржаји сарадње са родитељима, јединицом локалне самоуправе, надлежним органима, службама и др.;

АКТИВНОСТИ	НАЧИНИ, ОБЛИЦИ И САДРЖАЈИ РАДА	РЕАЛИЗАТОРИ	ВРЕМЕНСКА ДИНАМИКА
Упознавање родитеља са облицима и последицама дискриминације	Предавање, радионица на одељењским или општим родитељским састанцима	Одељењски старешина, Савет родитеља	Једном годишње
Семинар или предавање на тему дискриминације	Предавање, радионица, трибина, скуп...	Центар за стручно усавршавање	Сваке године бар један запослени

8) Начини поступања у случајевима подношења пријаве установи, односно притужбе Поверенику и кривичне пријаве надлежном органу због дискриминаторског поступања и поступања којима се вређа углед, част или достојанство личности;

АКТИВНОСТИ	НАЧИНИ ПОСТУПАЊА	РЕАЛИЗАТОРИ	ВРЕМЕНСКА ДИНАМИКА
Обавештавање Школске управе	- Сазивање Тима због процене нивоа дискриминације; - Вршење процене дискриминације или утврђивање да иста не постоји; - Примена матрице за процену ризика од дискриминаторног понашања; - Састављање извештаја о догађају; - Обавештавање родитеља о догађају, осим ако тим за заштиту, полиција или Центар за социјални рад процене да тиме може да буде угрожен најбољи интерес детета.	Координатор Тима Директор школе	У року од 24 часа од сазнања за учињену дискриминацију, или претпоставку да се дискриминација догодила
Подношење пријаве Тужилаштву	У складу са Законом о просветној инспекцији директор школе обавештава просветног инспектора након утврђених чињеница	Директор школе и секретар	У року од 24 часа од сазнања за учињену дискриминацију, или претпоставку да се дискриминација догодила

9) Начини праћења, вредновања и извештавања органа установе о остваривању и ефектима програма спречавања дискриминације и дискриминаторног понашања, а нарочито, у односу на:

Праћење реализације програма превенције Тима реализује се на састанцима планираним акционим планом Тима које заказује координатор једном у месецу.

Вредновање програма превенције врши Школски одбор установе два пута годишње и оно је саставни део извештаја школе.

Вредновање се врши на следећи начин:

Координатор Тима једном у тромесечју подноси извештај директору о остваривању и ефектима програма спречавања дискриминације и дискриминаторног понашања.

IV

ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ

ДИСКРИМИНАЦИЈА

У установи се интервенише у случајевима сумње или утврђеног вређања угледа, части или достојанства личности и дискриминаторног понашања из расистичких, сексистичких, хомофобичних, ксенофобичних, исламофобичних, антисемитских, антициганистичких или других облика дискриминаторног понашања према лицу, а нарочито млађем, слабијем, са сметњама у развоју и инвалидитетом, према родном идентитету, полу, сексуалној оријентацији, раси, боји коже, верској и националној припадности, језику, имовном стању, социјалном и културном пореклу и другим и претпостављеним или стварним личним својствима.

1.ИНТЕРВЕНЦИЈА

Интервенцију чине мере и активности којима се дискриминаторно понашање или вређање угледа, части или достојанства личности (у даљем тексту: дискриминаторно понашање):

1. зауставља,
2. осигурава безбедност учесника у образовном и васпитном процесу (оних који трпе – дискриминисана лица, сведоче или чине – извршиоци дискриминације),
3. смањује ризик од понављања,
4. ублажавају последице за све учеснике и прате се ефекти предузетих мера.

У установи се интервенише у случају сумње и када је утврђено дискриминаторно понашање, и то, када се оно припрема, дешава или се догодило између:

- 1.учесника у образовању** (дете–дете, ученик–ученик, одрасли–одрасли; учесник у образовању – запослени; учесник у образовању – родитељ; учесник у образовању – треће лице у установи);
- 2. запосленог** (запослени – учесник у образовању, запослени–родитељ, запослени–запослени, запослени – треће лице);
- 3. родитеља** (родитељ – учесник у образовању, родитељ–родитељ, родитељ–запослени, родитељ – треће лице);
- 4. треће лице** (треће лице – учесник у образовању, треће лице – родитељ, треће лице – запослени; треће лице – треће лице).

Акциони план Програма спречавања дискриминације у школи

ПРЕВЕНТИВНЕ АКТИВНОСТИ				
Садржај	Време	Носиоци активности	Одговорне особе	Очекивани резултати
Анализа стања	Октобар	Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	Директор	Извршена анализа стања
Информисања о правима, обавезама и одговорностима учесника у образовању у спречавању и заштити од дискриминације и дискриминаторног понашања;	Септембар	Учитељи, одељењске старешине	Директор	Родитељи и други учесници у образовању су информисани о правима, обавезама и одговорностима
Информисање учесника у образовању, запослених и родитеља о планираним активностима и могућностима пружања подршке и помоћи	Септембар	Учитељи, одељењске старешине	Директор	Родитељи и други учесници у образовању су информисани о правима обавезама и одговорностима
Предлагање мера за унапређивање превенције и заштите од дискриминације	Септембар	Директор школе Тим ,педагог	Директор школе	Сви су упознати са предложеним мерама
Рад са учесницима у образовању који трпе, чине или сведоче дискриминаторно понашање	Током године	Директор школе Тим ,педагог	Директор школе	Урађени су индивидуални планови заштите за учеснике
Учесталост дискриминаторног понашања, број поднетих пријава.	Током године	Директор школе, Тим	Директор школе	Праћено је дискриминаторно понашање, извршен је увид у учесталост насиља и у број поднетих пријава распрострањеност различитих облика дискриминације, евидентира се број случајева дискриминаторног понашања
Укључивање родитеља у планирање мера и спровођење активности за спречавање и сузбијање дискриминаторног понашања	Септембар	Директор школе, одељењске старешине	Директор школе	Родитељи су укључени у планирање мера и спровођење активности за спречавање и сузбијање дискриминаторног понашања
Васпитни рад, појачан васпитни рад и васпитни рад који је у интензитету примерен потребама специфичн	Током године	Одељењски старешина, педагог, директор, Тим	Директор школе	Израђени су индивидуални планови заштите ученика

остимаустанове и најбољеминтересудетета				
УкључивањепредставникаТимазазаштитуоднасиљаарадипланирањаактивности у ИОП-у уколикопостојипотреба	Током године	Одељењски старешина,педагог, директор,Тим	Директор школе	Укључен је предстваник тима и израђен је ИОП
ФормирањевршњачкогтимазазаштитуоднасиљакогачинетриученикаизУченичкогпарламентата	Октобар	Педагог	Педагог	Формиран је вршњачки тим који прати и обавештава о случајевима насиља у школи
Редовно се води књига дежурства у коју се бележе све активности у вези са нарушавањем реда,и организовано је дежурство ученика и наставника	Током године	Дежурни наставници	Директор школе	Забележене су све активности у вези са нарушавањем реда,направљен је распоред дежурства ученика и наставника
Остварује се сарадња са МУП-ом и Школском управом Министарства	Током године	Директор школе	Директор школе	Остварена је сарадња са Муп-ом, и Школском управом
Сарађује се са Центром за Социјални рад у оквиру превенције	Током године	Директор школе , педагог	Директор школе	Остварена је сарадња са Центром за Социјални рад
Организовање ваннаставних активности у оквиру школе у смислу осмишљавања слободног времена	Током године	Учитељи,одељењске старешине, предметни наставници	Директор школе	Организоване су ваннаставне активности у школи
Богађење школске библиотеке едукативним књигама како ненасилно решавати сукобе и популарисовање читања књига	Током године	Учитељи,одељењске старешине,библиотекар	Директор школе	Прикупљене су књиге за школску библиотеку
Стручноусавршавање	Током године	Свизапослени	Директор школе	Наставницисупохађалисеминаре
Предавања стручњака из других институција	По потреби		Директор школе	Организована су предавања стручњака из других институција
Учешће у хуманитарним акцијама	Током године	Ученички парламент, ученици, одељењске старешине, педагог	Директор школе	Организоване су хуманитарне активности у школи
Умрежавање свих кључних носилаца превенције насиља (Савет родитеља, Школски одбор, Ученички парламент, Наставничко веће)	Током године	Сви поменути актери	Директор школе	Умрежени су сви носиоци превенције насиља (Савет родитеља, Школски одбор, Наставничко веће)

ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ				
Садржај	Време	Носиоци активности	Одговорне особе	Очекивани резултати
Проверавање добијене информације (прикупљање информација)	Током године	Сви запослени у школи	Сви запослени у школи, директор	Надлежни у школи ће бити упознати са случајевима насилног понашања у школи
Сазнање о насиљу опажањем (препознавањем спољашњи х знакова) или добијањем информација (поверавањем од стране жртвенасиља и илтреће особеродитељ, наставник)	Током године	Сви запослени у школи	Сви запослени у школи, директор	Надлежни у школи ће бити упознати са случајевима насилног понашања у школи
Заустављање дискриминаторног понашања и смиривање учесника обавештавање одговорне особе (зауставити насиље благовремено) и смиривање учесника	Током године	Дежурни наставник, учитељ/одељењски старешина, предметни наставник	Сви запослени у школи, директор	Зауставити насиље благовремено
Пријава директору и обавештавање родитеља	Током године	Учитељ /одељењски старешина, предметни наставник	Директор, одељењске стареши не	Директор школе ће бити информисан о томе да се насиље догодило и о околностима самог догађаја или упознат са сумњама о томе да ли се насиље дешава
Прикупљање релевантних информација и консултације и процена нивоа насиља	Током године	Тим за заштиту од дискриминације, насиља, зл остављања и занемаривња	Директор	Прикупљене су информације и извршена је процена нивоа насиља
Консултације у установи	Током године	Тим за заштиту од дискриминације, насиља, зл остављања и занемаривања, педагог, директор	Директор	Биће извршена процена нивоа ризика и одређена одговорност унутар установе за инцидент и утврђено да ли постоји неопходност консултација ван школе школе
Заштитне мере према ученику	Током године	Тим за заштиту од насиља	Директор	Урађене су заштитне мере према ученику-план заштите – индивидуални план заштите
Праћење ефеката предузетих мера -прати се и процењују ефекти предузетих мера и активности за спречавање и сузбијање дискриминаторног понашања и даје одговарајуће предлоге директору;	Током године	Тим за заштиту од насиља	Директор, тим за заштиту	Праћени су ефекти предузетих мера
Вредновање предузетих активности, планирање новог циклуса интервентних активности у склопу Програма заштите ученика од насиља	Током године	Тим за заштиту од насиља	Директор, тим за заштиту	Праћени су ефекти предузетих мера

ПЛАН СПРЕЧАВАЊА ДИСКРИМИНАТОРНОГ ПОНАШАЊА У ШКОЛИ

АКТИВНОСТ 1: Уграђивање принципа једнаких могућности и недискриминације у свакодневном животу и раду установе на свим нивоима		
НОСИЛАЦ АКТИВНОСТИ	ВРСТА АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕНСКА ДИНАМИКА
Одељење	ЧОС	Током школске године, најмање једном годишње
Одељењски старешина	ЧОС	У складу са анализом ситуације у установи и евентуалним проблемима који се могу јавити (најмање једном годишње кроз наведене активности)
	Рад са родитељима	
	Родитељски састанак	
Стручни сарадник	Укључивање у рад одељења на часовима одељењског старешине	Током школске године
Тим за стручно усавршавање	Избор семинара	Једном годишње
Ученички парламент	Израда паноа, радионице	Током школске године
Тим за самовредновање	Процена ситуације на основу инструмената, када се за тим укаже потреба у складу са осталим школским документима	По потреби
Тим за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	Родитељски састанци на почетку школске године	Једном годишње
Тим за обезбеђивање квалитета и развој установе	На основу извештаја Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања и Тима за самовредновање рада установе планира даље активности	По потреби
Одељењско веће	Давање предлога тема које спадају у стручне теме наставничког већа	Најмање једном током школске године
Наставничко веће	Избор теме и реализација предавања	Једном годишње
Директор	- Избор теме за НВ које се тичу дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	Најмање једном током школске године
	Даје предлог тема за стручно усавршавање Педагошком колегијуму на основу анализе потреба установе дефинисане Развојним планом и на основу самовредновања установе	У складу са документима
Школски одбор	Разматра извештај Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања и директора школе	Најмање два пута годишње
АКТИВНОСТ 2: Пружања додатне подршке учесницима образовања и њиховим родитељима из мањинских и осетљивих друштвених група		
НОСИЛАЦ АКТИВНОСТИ	ВРСТА АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕНСКА ДИНАМИКА
Чланови тима за пружање додатне подршке ученику	Активности које се тичу додатне подршке свим ученицима који имају потешкоћа у образовању и васпитању дефинисане су у прилагођеним и измењеним плановима.	Дефинисана је у прилагођеним и измењеним плановима

АКТИВНОСТ 3: Информисања о правима, обавезама и одговорностима учесника у образовању у спречавању и заштити од дискриминације и дискриминаторног понашања			
АКТИВНОСТИ	НОСИЛАЦ АКТИВНОСТИ	ВРСТА АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕНСКА ДИНАМИКА
Информисање ученика	Одељењски старешина	Информисање ученика на часовима одељењског старешине	На почетку школске године и током школске године у скалду са потребама
	Стручни сарадник	Информисање ученика на часовима одељењског старешине	Током школске године у скалду са потребама
	Ученички парламент	Информисање ученика израдом паноа, лифлета, истицањем правила понашања	Током школске године
Информисање родитеља	Одељењски старешина	Информисање о правилима понашања, превентивним мерама заштите од дискриминације на родитељским састанцима	На почетку школске године, и током школске године по потреби
	Директор и стручни сарадници	Информисање о правилима понашања, превентивним мерама заштите од дискриминације на састанцима савета родитеља	На почетку школске године, и током школске године по потреби
Информисање запослених	Тим за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	Информисање запослених о дискриминацији, насиљу, злостављању и занемаривању кроз одабир стручних тема из ове области	Једна тема током полугодишта
АКТИВНОСТ 4: Облици и садржаји рада са учесницима у образовању ради превазилажења стереотипа и предрасуда, развијања свести о опасности и штетним последицама дискриминације, унапређивања толеранције и разумевања, интеркултуралности, уважавања и поштовања различитости и др			
АКТИВНОСТИ	ОБЛИЦИ И САДРЖАЈИ РАДА	НОСИЛАЦ АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕНСКА ДИНАМИКА
Мере предузете са ученицима	ЧОС, радионице, трибине	Одељењски старешина	Током године
Мере предузете са родитељима	Радионица, трибина, родитељски састанак	Тим за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	Једном годишње
Мере предузете са запосленима	Радионица, предавање	Тим за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	По потреби
АКТИВНОСТ 5: Облици и садржаји рада са учесницима у образовању који трпе, чине или сведоче дискриминаторно понашање;			
ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ	ПРАЋЕЊЕ ЕФЕКТА/ РЕЗУЛТАТИ	РЕАЛИЗАТОРИ	ВРЕМЕНСКА ДИНАМИКА
Израда индивидуално плана подршке за свако дете/родитеља/запосленог који трпи или сведочи дискриминаторно	Интервју, или начин прилагођен детету у складу са ИОП-2	Тим за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	У зависности од нивоа дискриминације, свакодневно, недељно или месечно, по

понашање			потреби
Израда индивидуалног плана активности усмерене на промену понашања за свако дете/родитеља/запосленог који чини дискриминаторно понашање	Интервју, или начин прилагођен детету у складу са ИОП-2	Тим за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	У зависности од нивоа дискриминације, свакодневно, недељно или месечно, по потреби

ПРОГРАМ СПРЕЧАВАЊА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ У ШКОЛИ

I ОСНОВНИ ПОЈМОВИ

Под дискриминацијом, односно дискриминаторним понашањем подразумева се понашање којим се на непосредан или посредан, отворен или прикривен начин, неоправдано прави разлика или неједнако поступа, односно врши пропуштање чињења (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лице, или групу лица, као и на чланове њихових породица или њима блиска лица, а који се заснива на:

- раси, прецима, боји коже, држављанству;
- статусу мигранта, расељеног лица;
- националној припадности или етничком пореклу;
- језику, верским или политичким убеђењима;
- полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији;
- имовном стању, социјалном и културном пореклу;
- рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, сметњи у развоју и инвалидитету;
- брачном и породичном статусу;
- осуђиваности;
- старосном добу;
- изгледу;
- чланству у политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним, односно претпостављеним личним својствима, као и по другим основама утврђеним законом којим се прописује забрана дискриминације.

Насиље и злостављање се дефинише као сваки облик једанпут учињеног или поновљеног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно, или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства ученика и запосленог. **Занемаривање** је пропуштање родитеља или школе да у оквиру расположивих средстава обезбеди услове за правилан развој детета/ученика. Забрана насиља, злостављања и занемаривања у школи се односи на ученике, запослене, родитеље ученика и трећа лица.

Насилно понашање није у сваком случају дискриминаторно, али свако дискриминаторно јесте насилно.

Установа, у смислу овог програма, јесте ОШ „Војвода Радомир Путник“ Цеп. Под простором установе подразумева се простор у коме се остварује васпитно-образовни, образовно-васпитни и васпитни рад, као и васпитни рад кроз дигиталне облике комуникације (у даљем тексту: образовно-васпитни рад).

Учесник у образовању, у смислу овог програма, јесте дете, ученик и одрасли уписан у установу.

Родитељ, односно други законски заступник, у смислу овог програма, јесте: родитељ, усвојитељ, старатељ и други законски заступник одређен за заштиту појединих права детета или ученика.

Запослени, у смислу овог програма, јесте: учитељ, наставник предметне наставе, стручни сарадник, секретар установе, библиотекар, друго ненаставно особље и директор установе.

Треће лице, у смислу овог програма, јесте: предавач, приправник–стажиста, и друго лице са којим је установа закључила одговарајући уговор, као и хранитељ, чланови породице, лични пратилац, члан органа управљања, инспектор, просветни саветник, аутор уџбеника, издавач и друга лица која се по било ком другом основу налазе у простору установе или присуствују образовно-васпитном раду.

Извршилац дискриминације, у смислу овог програма, јесте лице – учесник у образовању, запослени, родитељ или треће лице, као и установа, њени органи и тела који својим чињењем или пропуштањем чињења врше дискриминацију у процесу образовања и васпитања или у вези са њим, у свим релацијама.

Дискриминисано лице, у смислу овог програма, јесте лице – учесник у образовању, запослени, родитељ и треће лице, група – учесника у образовању, запослених, родитеља и трећих лица, чланови органа и тела установе који су претрпели дискриминацију у процесу образовања и васпитања или у вези са њим.

Вређање угледа, части или достојанства личности у установи јесте понашање лица или групе лица које може да има обележја психичког и социјалног насиља или злостављања. Када се узнемиравањем и понижавајућим поступањем повређује неко од личних својстава, понашање се квалификује као дискриминација.

Родна равноправност, у смислу овог програма, подразумева заштиту права лица по основу пола и рода, а родна улога – скуп очекивања заједнице у вези са понашањем лица у односу на његову полну припадност.

Интервенцију чине мере и активности којима се дискриминаторно понашање или вређање угледа, части или достојанства личности (у даљем тексту: дискриминаторно понашање) зауставља, осигурава безбедност учесника у образовном и васпитном процесу (оних који трпе – дискриминисана лица, сведоче или чине – извршиоци дискриминације), смањује ризик од понављања, ублажавају последице за све учеснике и прате се ефекти предузетих мера.

ТЕШКИ ОБЛИЦИ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Тешки облици дискриминације, утврђени законом о забрани дискриминације, као што су: виктимизација, сегрегација, говор мржње, подстицање и удруживање ради вршења дискриминације, физички напад мотивисан мржњом због националне припадности, вере, пола или другог личног својства и сви други облици дискриминације који изазивају нарочито тешке последице по дискриминисано лице, односно групу, сврставају се у трећи ниво.

Виктимизација, подразумева шиканирање и малтретирање лица или групе лица која тражи заштиту од дискриминације, која је пријавила или сведочи у корист дискриминисаног лица.

Сегрегација, подразумева одвајање припадника одређене групе од других лица или група лица, а у образовању и васпитању – издвајање одређених категорија учесника у образовању у специјалне школе, посебне предшколске и школске објекте, посебне групе, одељења или подгрупе у оквиру одељења, из разлога који није у складу са Законом и посебним законом.

Узнемиравање и понижавајуће поступање учесника у образовању, као извршиоца дискриминације подразумева обраћање лицу или припадницима одређене групе лица и квалификује се као први ниво дискриминације, а говор мржње подразумева обраћање учесника у образовању најширој публици и неодређеном кругу људи, којим се подстиче дискриминација, мржња или насиље против припадника одређене групе.

Расизам, подразумева уверење и понашање лица или групе лица засновано на ставу да неке расе имају супериорне карактеристике у односу на друге.

Сексизам, подразумева уверење и понашање засновано на ставу да је мушки пол супериоран у односу на женски.

Хомофобија и трансфобија, подразумева страх, мржњу и нетолеранцију према ЛГБТИ лицима и према сваком понашању које је изван оквира родних улога.

Ксенофобија, подразумева интензивно и ирационално исказивање мржње према странцима.

Исламофобија, подразумева мржњу, нетрпељивост и предрасуде према исламу и муслиманима.

Антисемитизам, подразумева мржњу, нетрпељивост и предрасуде према Јеврејима, као религијској групи или нацији.

Антициганизам, подразумева посебан вид расизма усмерен према ромском народу, а идеологија је заснована на историјски потхрањеним идејама о расној надмоћности појединих народа, а који се изражава кроз насиље, говор мржње, изабљивање, стигматизацију и дискриминацију.

Аблеизам, подразумева негативне предрасуде у односу на лица са сметњама у развоју и инвалидитетом.

Ако група учесника у образовању својим удруженим понашањем узнемирава и понижава друго лице или групу, а то понашање се понавља или траје, овај облик дискриминаторног понашања квалификује се као трећи ниво.

Уколико је физички напад мотивисан мржњом, установа предузима и активности као у случајевима насиља трећег нивоа.

Поједини примери тешких облика дискриминације су:

- излагање руглу ученика који је тражио заштиту од дискриминације (виктимизација);
- неоправдано смањивање оцено ученику чији је родитељ пријавио дискриминацију над дететом (виктимизација);
- исписивање расистичких, ксенофобичних, антисемитских, антиисламских, хомофобичних, сексистичких порука или симбола на објектима установе или у њеном непосредном окружењу (говор мржње);
- позивање на насиље према припадницима ЛГБТИ популације путем друштвених мрежа (хомофобија);
- организовање неформалне групе ради слања претећих или увредљивих расистичких, националистичких, ксенофобичних, антисемитских, антиисламских, хомофобичних, сексистичких порука лицима која припадају одређеној друштвеној групи (удруживање ради дискриминације);

– излагање руглу и подсмеху учесника у образовању из осетљивих друштвених група, нпр. ромске девојчице (вишеструка или укрштена дискриминација), са сметњама у развоју и инвалидитетом (аблеизам);

– континуирано омаловажавање истог учесника у образовању по основу његовог личног својства које дуже траје (продужена дискриминација);

– физички напад на учесника у образовању, родитеља или запосленог мотивисан мржњом због њихове националне припадности, вере, социјалног статуса или другог личног својства.

II

ТИМ ЗА ЗАШТИТУ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ, НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

Установа има тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања. Осим надлежности поступања у ситуацијама насиља, злостављања и занемаривања, задаци

тима за заштиту јесу, нарочито, да:

- 1) анализира стање у остваривању равноправности и једнаких могућности;
- 2) припрема програм превенције;
- 3) информисе учеснике у образовању, запослене и родитеље о планираним активностима и могућностима пружања подршке и помоћи;
- 4) учествује у пројектима и обукама за развијање потребних знања и вештина за превенцију и поступање у случајевима дискриминаторног понашања;
- 5) предлаже мере за унапређивање превенције и заштите од дискриминације, организује консултације и учествује у доношењу одлука о начину поступања у случајевима сумње на дискриминаторно понашање;
- 6) укључује родитеље у планирање мера и спровођење активности за спречавање и сузбијање дискриминаторног понашања;
- 7) прати и процењује ефекте предузетих мера и активности за спречавање и сузбијање дискриминаторног понашања и даје одговарајуће предлоге директору;
- 8) сарађује са школском управом Министарства и другим надлежним органима, организацијама и службама, ради спречавања и заштите од дискриминације;
- 9) води и чува посебну документацију о случајевима и појавним облицима дискриминације, броју пријава и притужби, броју спроведених неформалних и формалних поступака, њиховом исходу и др.

10) Тим планира, организује и управља активностима у установи на превенцији и нитервенцији на насиље

11) Едукација и обука о превенцији и заштити од насиља

12) Уочавање и предузимање активности у случајевима насиља у школи

13) Укључивање родитеља у превентивне и интервентне активности

14) Комуникација са надлежним службама (Центар за социјални рад, СУП, Дом здравља, итд.)

15) Води и чува документацију везану за насиље (директор задужује одговорно лице за чување документације)

16) Извештава Школски одбор о свом раду

Директор образује тим за заштиту.

Састав тима за заштиту чине: директор, стручни сарадник–педагог, секретар установе, а може из реда родитеља, ученичког парламента, јединице локалне самоуправе, односно стручњака за поједина питања.

Седницама тима за заштиту могу да присуствују представници ученичког парламента и савета родитеља.

У планирању и спровођењу активности у овој области остварују пуну сарадњу и координисано делују тим за заштиту и други стручни органи у установи, укључујући и могућност спровођења заједничких мера и активности.

Тим за заштиту примењује, осим Закона: Правилник о протоколу, Правилник, овај акт и друге подзаконске акте који прописују поступање установе у случајевима повреда Законом прописаних забрана и тежих повреда обавеза ученика и одраслих.

Тим за заштиту планира, организује и стара се о спровођењу мера и активности у установи на превенцији дискриминаторног понашања и насиља самостално и у сарадњи са другим тимовима – за инклузивно образовање, самовредновање и др.

У ситуацијама када се примети да постоји одступање од прописаних принципа, тим за заштиту реагује у сарадњи са органима установе.

Важно је да у установи постоји свест свих запослених да тим за заштиту не може сам да остварује планиране мере и активности. До резултата се долази само учешћем и одговорношћу сваког лица у стварању ненасилног и подстицајног окружења за живот и учење. Због осетљивости и сложености проблема, тиму за заштиту је неопходна стална подршка и ангажованост стручних органа и других тимова, директора, органа управљања, савета родитеља, општинског савета родитеља и локалне заједнице. За активности које тим за заштиту планира и предлаже на нивоу установе, директор задужује и остале чланове колектива, јер је неопходно да сви учествују у превенцији дискриминације и насиља. Школа у активностима које за циљ имају стварање позитивне климе, развијање толеранције и спречавање насиља развија мере превенције.

III ПРОГРАМИ ПРЕВЕНЦИЈЕ

ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДИСКРИМИНАТОРНОГ ПОНАШАЊА И ВРЕЂАЊА УГЛЕДА, ЧАСТИ ИЛИ ДОСТОЈАНСТВА ЛИЧНОСТИ

1) Начини на које се принципи једнаких могућности и недискриминације уграђују и остварују у свакодневном животу и раду установе на свим нивоима, у свим облицима рада (појединац, васпитна група, одељење, ученички парламент, стручни органи и тимови, родитељски састанци, родитељи као појединци и група, савет родитеља);

НОСИЛАЦ АКТИВНОСТИ	ВРСТА АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕНСКА ДИНАМИКА
Одељење	ЧОС	Током школске године, најмање једном годишње
Одељењски старешина	ЧОС	У складу са анализом ситуације у установи и евентуалним проблемима који се могу јавити (најмање једном годишње кроз наведене активности)
	Рад са родитељима	
	Родитељски састанак	
Стручни сарадник	Укључивање у рад одељења на часовима одељењског старешине	Током школске године
Тим за стручно усавршавање	Избор семинара	Једном годишње
Ученички парламент	Израда паноа, радионице	Током школске године
Тим за самовредновање	Процена ситуације на основу инструмената, када се за тим укаже потреба у складу са осталим школским документима	По потреби
Тим за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	Родитељски састанци на почетку школске године	Једном годишње
Тим за обезбеђивање квалитета и развој установе	На основу извештаја Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања и Тима за самовредновање рада установе планира даље активности	По потреби
Одељењско веће	Давање предлога тема које спадају у стручне теме наставничког већа	Најмање једном током школске године
Наставничко веће	Избор теме и реализација предавања	Једном годишње
Директор	- Избор теме за НВ које се тичу дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	Најмање једном током школске године
	Даје предлог тема за стручно усавршавање Педагошком колегијуму на основу анализе потреба установе дефинисане Развојним планом и на основу самовредновања установе	У складу са документима
Школски одбор	Разматра извештај Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања и директора школе	Најмање два пута годишње

2) Начини пружања додатне подршке учесницима образовања и њиховим родитељима из мањинских и осетљивих друштвених група, а нарочито у случају сметње у развоју и инвалидитета, здравствених тешкоћа, недовољног познавања српског језика, ризика од напуштања наставе

Активности које се тичу додатне подршке свим ученицима који имају потешкоћа у образовању и васпитању дефинисане су у прилагођеним и измењеним плановима.

3) Стручно усавршавање запослених ради унапређивања компетенције за промовисање и развијање културе људских права, интеркултуралност, толеранције, превазилажење стереотипа и предрасуда код учесника у образовању, рад у мултикултуралној групи, односно одељењу, стварање инклузивног окружења, препознавање дискриминације и целосходно реаговање на дискриминаторно понашање

Стручно усавршавање запослених координира и о томе подноси тромесечни извештај координатор тима за стручно усавршавање.

Стручно усавршавање запослених установа планира на основу исказаних личних планова професионалног развоја наставника, васпитача и стручних сарадника, резултата самовредновања и вредновања квалитета рада установе, извештаја о остварености стандарда постигнућа и других показатеља квалитета образовно-васпитног рада.

Чланови Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања имају обавезу и предност приликом стручног усавршавања по питању тема које спадају у њихов делокруг рада.

Чланови Тима су у обавези да након семинара, стручног скупа или обуке одрже излагање на састанцима стручних органа у складу са Годишњим планом рада установе и Тима.

4) Начини информисања о правима, обавезама и одговорностима учесника у образовању у спречавању и заштити од дискриминације и дискриминаторног понашања;

АКТИВНОСТИ	РЕАЛИЗАТОРИ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ВРЕМЕНСКА ДИНАМИКА
Информисање ученика	Одељењски старешина	Информисање ученика на часовима одељењског старешине	На почетку школске године и током школске године у складу са потребама
	Стручни сарадник	Информисање ученика на часовима одељењског старешине	Током школске године у складу са потребама
	Ученички парламент	Информисање ученика изразом паноа, лифлета, истицањем правила понашања	Током школске године
Информисање родитеља	Одељењски старешина	Информисање о правилим понашања, превентивним мерама заштите од дискриминације на родитељским састанцима	На почетку школске године, и током школске године по потреби
	Директор и стручни сарадници	Информисање о правилим понашања, превентивним мерама заштите од дискриминације на састанцима савета родитеља	На почетку школске године, и током школске године по потреби
Информисање запослених	Тим за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	Информисање запослених о дискриминацији, насиљу, злостављању и занемаривању кроз одабир стручних тема из ове области	Једна тема током полугодишта

5) Облици и садржаји рада са учесницима у образовању ради превазилажења стереотипа и предрасуда, развијања свести о опасности и штетним последицама дискриминације, унапређивања толеранције и разумевања, интеркултуралности, уважавања и поштовања различитости и др.;

АКТИВНОСТИ	ОБЛИЦИ И САДРЖАЈИ РАДА	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ВРЕМЕНСКА ДИНАМИКА
Мере предузете са ученицима	ЧОС	Одељењски старешина	Током године
Мере предузете са родитељима	Радионица, трибина, родитељски састанак	Тим за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	Једном годишње
Мере предузете са запосленима	Радионица, предавање	Тим за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	По потреби

6) Облике и садржаје рада са учесницима у образовању који трпе, чине или сведоче дискриминаторно понашање;

ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ	ПРАЋЕЊЕ ЕФЕКТА/ РЕЗУЛТАТИ	РЕАЛИЗАТОРИ	ВРЕМЕНСКА ДИНАМИКА
Израда индивидуално плана подршке за свако дете/родитеља/запосленог који трпи или сведочи дискриминаторно понашање	Интервју, или начин прилагођен детету у складу са ИОП-2	Тим за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	У зависности од нивоа дискриминације, свакодневно, недељно или месечно, по потреби
Израда индивидуалног плана активности усмерене на промену понашања за свако дете/родитеља/запосленог који чини дискриминаторно понашање	Интервју, или начин прилагођен детету у складу са ИОП-2	Тим за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	У зависности од нивоа дискриминације, свакодневно, недељно или месечно, по потреби

7) Начини, облици и садржаји сарадње са родитељима, јединицом локалне самоуправе, надлежним органима, службама и др.;

АКТИВНОСТИ	НАЧИНИ, ОБЛИЦИ И САДРЖАЈИ РАДА	РЕАЛИЗАТОРИ	ВРЕМЕНСКА ДИНАМИКА
Упознавање родитеља са облицима и последицама дискриминације	Предавање, радионица на одељењским или општим родитељским састанцима	Одељењски старешина, Савет родитеља	Једном годишње
Семинар или предавање на тему дискриминације	Предавање, радионица, трибина, скуп...	Центар за стручно усавршавање	Сваке године бар један запослени

8) Начини поступања у случајевима подношења пријаве установи, односно притужбе Поверенику и кривичне пријаве надлежном органу због дискриминаторског поступања и поступања којима се вређа углед, част или достојанство личности;

АКТИВНОСТИ	НАЧИНИ ПОСТУПАЊА	РЕАЛИЗАТОРИ	ВРЕМЕНСКА ДИНАМИКА
Обавештавање Школске управе	- Сазивање Тима због процене нивоа дискриминације; - Вршење процене дискриминације или утврђивање да иста не постоји; - Примена матрице за процену ризика од дискриминаторног понашања; - Састављање извештаја о догађају; - Обавештавање родитеља о догађају, осим ако тим за заштиту, полиција или Центар за социјални рад процене да тиме може да буде угрожен најбољи интерес детета.	Координатор Тима Директор школе	У року од 24 часа од сазнања за учињену дискриминацију, или претпоставку да се дискриминација догодила
Подношење пријаве Тужилаштву	У складу са Законом о просветној инспекцији директор школе обавештава просветног инспектора након утврђених чињеница	Директор школе и секретар	У року од 24 часа од сазнања за учињену дискриминацију, или претпоставку да се дискриминација догодила

9) Начини праћења, вредновања и извештавања органа установе о остваривању и ефектима програма спречавања дискриминације и дискриминаторног понашања, а нарочито, у односу на:

Праћење реализације програма превенције Тима реализује се на састанцима планираним акционим планом Тима које заказује координатор једном у месецу.

Вредновање програма превенције врши Школски одбор установе два пута годишње и оно је саставни део извештаја школе.

Вредновање се врши на следећи начин:

Координатор Тима једном у тромесечју подноси извештај директору о остваривању и ефектима програма спречавања дискриминације и дискриминаторног понашања.

ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ

ДИСКРИМИНАЦИЈА

У установи се интервенише у случајевима сумње или утврђеног вређања угледа, части или достојанства личности и дискриминаторног понашања из расистичких, сексистичких, хомофобичних, ксенофобичних, исламофобичних, антисемитских, антициганистичких или других облика дискриминаторног понашања према лицу, а нарочито млађем, слабијем, са сметњама у развоју и инвалидитетом, према родном идентитету, полу, сексуалној оријентацији, раси, боји коже, верској и националној припадности, језику, имовном стању, социјалном и културном пореклу и другим и претпостављеним или стварним личним својствима.

1.ИНТЕРВЕНЦИЈА

Интервенцију чине мере и активности којима се дискриминаторно понашање или вређање угледа, части или достојанства личности (у даљем тексту: дискриминаторно понашање):

1. зауставља,
2. осигурава безбедност учесника у образовном и васпитном процесу (оних који трпе – дискриминисана лица, сведоче или чине – извршиоци дискриминације),
3. смањује ризик од понављања,
4. ублажавају последице за све учеснике и прате се ефекти предузетих мера.

У установи се интервенише у случају сумње и када је утврђено дискриминаторно понашање, и то, када се оно припрема, дешава или се догодило између:

- 1.учесника у образовању** (дете–дете, ученик–ученик, одрасли–одрасли; учесник у образовању – запослени; учесник у образовању – родитељ; учесник у образовању – треће лице у установи);
- 2. запосленог** (запослени – учесник у образовању, запослени–родитељ, запослени–запослени, запослени – треће лице);
- 3. родитеља** (родитељ – учесник у образовању, родитељ–родитељ, родитељ–запослени, родитељ – треће лице);
- 4. треће лице** (треће лице – учесник у образовању, треће лице – родитељ, треће лице – запослени; треће лице – треће лице).

Директор, запослени и трећа лица имају обавезу да препознају дискриминацију, а ако је утврђена, предузму мере и активности у установи према учеснику у образовању прописане Законом и овим актом.

Директор има обавезу да предузме Законом утврђене мере и активности према запосленом, родитељу и трећем лицу као извршиоцу дискриминације и пријави дискриминацију надлежним државним органима, органима аутономне покрајине и локалне самоуправе.

У случају дискриминаторног понашања запосленог утврђује се одговорност у дисциплинском поступку, у складу са Законом.

Одговорност родитеља за повреду законске забране дискриминације од стране његовог детета које је ученик школе утврђује се у прекршајном поступку, а на основу Закона. У случају када је родитељ извршилац дискриминације, одговорност се утврђује пред Повереником или у судском поступку, у складу са законом.

Одговорност трећег лица за повреду законске забране дискриминације утврђује се у поступку пред Повереником или у судском поступку, у складу са законом.

Мотив или намера извршиоца дискриминације није од значаја.

2. РЕДОСЛЕД ПОСТУПАЊА У ИНТЕРВЕНЦИЈИ:

1) Проверавање добијене информације да се дискриминаторно понашање припрема или се догодило обавља се прикупљањем информација – директно или индиректно. Циљ проверавања информације јесте утврђивање одлучујућих чињеница на основу којих се потврђује или одбацује сумња на дискриминаторско поступање. Током прикупљања информација поштују се принципи утврђени Конвенцијом и правила која се примењују у поступцима у којима учествује малолетно лице – дете и ученик.

Установа проверава сваку информацију о дискриминаторном понашању прегледом видео записа, уколико установа има електронски надзор над простором, анонимном анкетом учесника у образовању и на други начин примерен облику и врсти дискриминаторног понашања.

Када родитељ пријави директору непримерено понашање запосленог према његовом детету, директор поступа у складу са Законом.

У случају непотврђене сумње дискриминаторног понашања, појачава се васпитни рад и прати понашање учесника у образовању. Када се потврди сумња, директор и тим за заштиту предузимају мере и активности за повреду законске забране дискриминације.

2) Зауостављање дискриминаторног понашања и смиривање учесника јесте обавеза свих запослених у установи, а нарочито најближег присутног запосленог, дежурног наставника, односно васпитача или радника обезбеђења да одлучно прекине све активности, раздвоји и смири учеснике.

У случају да запослени процени да не може сам да заустави дискриминаторно понашање зато што је сукоб високо ризичан, као и због истовременог физичког насиља, одмах ће тражити помоћ.

Након зауостављања сукоба, ако се посумња у повређивање дискриминисаног лица, затражиће се пружање прве помоћи, обезбеђивање лекарске помоћи, обавештавање полиције и центра за социјални рад.

Смиривање учесника подразумева, најпре, одвојене разговоре са извршиоцем дискриминације и са дискриминисаним лицем, а ако се процени да је могућ, без опасности по наставак сукоба, и заједно учесницима и родитељима.

3) Обавештавање и позивање родитеља је обавеза установе. Одмах након зауостављања сукоба учесника – детета или ученика (као дискриминисаног лица и извршиоца дискриминације) установа обавештава и позива родитеља на пријављени број контакт телефона. Уколико родитељ није доступан, установа одмах обавештава центар за социјални рад.

4) Прикупљање релевантних информација и консултације врше се у установи ради:

- разјашњавања околности,
- анализирања чињеница на што објективнији начин,
- процене нивоа дискриминације, ризика и
- предузимања одговарајућих мера и активности,
- избегавања конфузије и спречавања некоординисане акције.

Нивои дискриминације, за учесника у образовању су: **први, други** и најтежи – **трећи ниво**. Процену нивоа увек врши тим за заштиту. Да би извршио правилну процену, тим за заштиту прикупља све релевантне податке, консултује, осим директора, одељењског старешину, дежурног наставника, односно васпитача, радника обезбеђења, другог запосленог као очевица, представника ученичког парламента. Тим за заштиту информисаће родитеље и укључује их у појачан васпитни рад и план заштите од дискриминације.

Уколико у току консултација у установи директор и тим за заштиту, услед сложених околности не могу са сигурношћу да процене ниво дискриминације, као и да одреде одговарајуће мере и активности, у консултације укључују надлежне органе и друге организације и службе: Министарство – школску управу, центар за социјални рад, полицију, здравствену службу, Повереника и др.

5) Предузимање мера и активности према учеснику у образовању, и то за све нивое дискриминације. План заштите од дискриминације сачињава се за конкретну ситуацију сваког од нивоа и за све учеснике – дискриминисано лице, извршиоца дискриминације и сведоке. План заштите од дискриминације зависи од: узраста и броја учесника, облика и нивоа дискриминације, последица по лице и колектив и сл.

ПЛАН ЗАШТИТЕ

План заштите од дискриминације садржи: активности усмерене на промену понашања и ставова који су допринели дискриминаторном понашању – појачан васпитни рад и по интензитету примерен повреди законске забране (интензиван), рад са родитељем, васпитном групом, односно одељењском заједницом, укључивањем ученичког парламента и савета родитеља, а по потреби и органа управљања; носиоце тих активности временску динамику; начине којима ће се обезбедити поновно укључивање свих учесника у заједницу.

Мере и активности се предузимају укључивањем учесника у образовању, усклађене са његовим развојним могућностима. Када тим за заштиту процени да постоји потреба да се, осим појачаног васпитног рада или васпитног рада који у интензитету одговара потребама ученика, прилагоди и образовно-васпитни рад, предложиће тиму за пружање додатне образовне подршке припрему индивидуалног образовног плана.

План заштите од дискриминације сачињава тим за заштиту заједно са одељењским старешином, педагогом (уколико нису чланови тима за заштиту), директором и родитељем, а по потреби и са другим надлежним организацијама и службама. У припрему плана заштите, када год је могуће, установа ће укључити представнике одељењске заједнице, односно групе, ученичког парламента, као и учеснике у дискриминацији.

План заштите укључује и информације о мерама и активностима које установа предузима самостално, у сарадњи са другим надлежним организацијама и службама и када друге надлежне организације и службе спроводе активности самостално. Када су у мере и активности укључене друге организације и службе, одређују се задаци, одговорна лица, динамика и начини међусобног извештавања.

За сваки процењени ниво дискриминације директор установе подноси пријаву надлежним органима, организацијама и службама и обавештава Министарство – надлежну школску управу, у року од 24 сата од догађаја. Пре пријаве обавља се разговор са родитељима, осим ако тим за заштиту, полиција или центар за социјални рад процене да тиме може да буде угрожен најбољи интерес детета и ученика.

6) Праћење ефеката предузетих мера и активности прати установа (одељењски старешина, васпитач, тим за заштиту, психолог и педагог, ако нису чланови тима) ради провере успешности, даљег планирања заштите и других активности установе. Установа прати понашање учесника у образовању које је дискриминисано лице и које је извршилац дискриминације, али и оних који су индиректно били укључени (сведоци).

Прати се и укљученост родитеља и других надлежних органа, организација и служби. Ефекте предузетих мера прате и надлежне службе Министарства.

3. МАТРИЦА ЗА ПРОЦЕНУ НИВОА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Ради предузимања одговарајућих мера и благовременог реаговања на ризике од дискриминаторног понашања учесника у образовању, сачињава се матрица за процену нивоа дискриминације, тако што се уочено дискриминаторно понашање сврстава се у један од три нивоа дискриминаторног понашања, у зависности од:

- 1. узраст учесника у образовању;**
- 2. интензитет, трајање и учесталост дискриминаторног понашања;**
- 3. облик и начин дискриминаторног понашања – узнемиравање и понижавајуће поступање;**
- 4. последица дискриминаторног понашања.**

Приликом сврставања у ниво дискриминаторног понашања учесника у образовању према наведеној матрици, место и време извршеног понашања утичу на избор врсте мере и активности које се предузимају у интервенцији.

Када се дискриминаторно понашање догоди ван простора установе, у било које време, а од стране учесника у образовању, установа предузима мере појачаног васпитног рада, без вођења васпитно-дисциплинског поступка. Уколико се дискриминаторно понашање догоди у простору установе у време образовно-васпитног рада и других активности, предузимају се мере појачаног васпитног рада, покреће, води и окончава васпитно-дисциплински поступак, у роковима и на начин утврђен Законом.

3.1. ЕЛЕМЕНТИ МАТРИЦЕ

1) Узраст учесника у образовању

Процену тежине облика дискриминације обавља тим за заштиту, полазећи од релација: лице у односу на друго лице истог или приближног узраста; узрасно старијег лицу према млађем лицу и групе лица према лицу, односно групи лица, и то:

- 1) када је понашање учесника у образовању истог или приближног узраста (дете– дете, ученик–ученик, одрасли–одрасли), као и млађег према старијем, квалификује се као први ниво;**
- 2) када се узрасно старији учесник у образовању понаша дискриминаторно према млађем лицу, квалификује се као други ниво;**
- 3) када група учесника у образовању дискриминаторно понаша према лицу или другој групи, квалификује се као трећи ниво.**

2) Интензитет, трајање и учесталост дискриминаторног понашања

Када се дискриминаторно понашање понавља или продужено траје у односу на исто лице, односно лица са сличним или истим личним својствима (раси, боји коже, националној и верској припадности или етничком пореклу, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, генетским особеностима, здравственом стању, сметњи у развоју и инвалидитету) тим за заштиту га квалификује у следећи тежи облик дискриминације.

Поновљена дискриминација, подразумева више пута поновљено понашање лица или групе лица, односно поступање установе, њених органа или тела које је засновано на повређивању личних својстава лица или групе лица, а продужена – која се чине у дужем временском периоду према истом лицу или групи лица.

3) Облик и начин дискриминаторног понашања – узнемиравање и понижавајуће поступање Узнемиравање и понижавајуће поступање јесте изговарање речи, односно слање писаних порука или предузимање радњи према лицу или групи лица на основу којих се посредно и са сигурношћу може закључити да вређају њихово достојанство на основу личног својства, проузрокују осећај понижености, узнемирености или одбачености, шири страх или непријатељство, односно ствара понижавајуће и увредљиво окружење.

Ако узнемиравање и понижавајуће поступање удружено врши група или се оно понавља, односно дуже траје, овакво дискриминаторно понашање квалификује се као дискриминација другог нивоа. Ако је узнемиравање и понижавајуће поступање изазвало страх или непријатељско, понижавајуће и увредљиво окружење по дискриминисано лице или је довело до искључивања или одбацивања лица или групе лица, дискриминаторно понашање квалификује се као дискриминација трећег нивоа.

4) Последица дискриминаторног понашања

Када дискриминаторно понашање доводи или потенцијално може да доведе до угрожавања физичког, односно психичког здравља учесника у образовању, тим за заштиту га квалификује у следећи тежи облик дискриминације.

Уколико је у интервенцију на понашање укључена спољашња заштита (здравствена служба, установа социјалне заштите, полиција, Министарство, надлежна школска управа Министарства, јединица локалне самоуправе, Повереник, правосудни органи и др.) тим за заштиту га увек квалификује као трећи ниво дискриминације.

Покренут прекршајни или судски поступак, не утиче на предузимање интервентних мера и активности.

V ДОКУМЕНТАЦИЈА, АНАЛИЗА И ИЗВЕШТАВАЊЕ

У спровођењу превентивних и интервентних мера и активности школа:

- 1) прати остваривање програма заштите школе;
- 2) евидентира све случајеве дискриминације у школи;
- 3) прати остваривање конкретних планова заштите;
- 4) анализира стање и извештава.

О случајевима дискриминације Тим за заштиту води педагошку документацију и евидентира податке о дискриминисаним лицима, извршиоцима дискриминације, догађају, предузетим радњама и др. Педагошку документацију води, чува и анализира за потребе установе педагог, а изузетно, други члан Тим за заштиту кога је одредио директор. Тим за заштиту сачињава извештај два пута годишње, који директор доставља Школском одбору, Савету родитеља и Ученичком парламенту.

Извештај о остваривању програма заштите саставније део годишњег Извештаја о раду школе и доставља се Министарству – односно на длежној школској управи. Извештај обавезно садржи: анализу ефеката превентивних мера и активности и резултате самовредновања у овој области, број и врсту случајева дискриминације, предузете интервентне мере и активности, као и њихове ефекте.

На основу анализа стања, праћења дискриминације, вредновања квалитета и ефикасности предузетих мера и активности у области превенције и интервенције, школа дефинише даљу политику заштите од дискриминације учесника у образовању, родитеља, запослених и трећих лица.

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Заштита животне средине обухвата активности усмерене на развој еколошке свести, као и очување природних ресурса. Очување природних ресурса односи се на упознавање са коришћењем и рационалном употребом тих ресурса у области енергетике. Школа доприноси заштити животне средине остваривањем програма заштите животне средине – локалном еколошким акцијама, заједничким активностима школе, родитеља и јединице локалне самоуправе.

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ: Омогућавање и подстицање естетских и еколошких опажања, разумевања и поступања у процесу стваралачког живљења

Задачи: Стварање услова за реализацију естетских, еколошких као и културних потреба у школи и социокултурној средини;
сензибилитета у духу етно-естетике и обичаја у сопственој средини;
вредновање естетских, еколошких вредности; Развијање свести код ученика о значају естетике и екологије у свакодневном животу;
Развијање одговорности за очување уметничког наслеђа, културне баштине, екологије и хигијене у животном мбијенту;
индивидуалног деловања ученика и наставника у развоју естетске и еколошке свести

Развијање

Развијање критеријума за

Подстицање

Садржаји програма	Активности ученика	Активности наставника	Начин и поступак остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
Светски дан заштите зонског омотача Дан заштите животиња Национални дан без дуванског дима Светски дан воде Природни ресурси	Прикупљање материјала, израда постера на задату тему, презентација, истраживање, обрада података, решавање проблема извођења сакључака, дискусија, изложба радова	Менторска улога наставника, омогућити подстицајну средину за рад и учење, сарадња, праћење, усмеравање, развијање потреба и могућности личног ангажовања у заштити животне средине	Изложба радова ученика на задате теме, постављање едукативно – информативних постера у холу школе, презентација	Разумеју улогу и значај личног ангажовања у заштити животне средине, стекну знања у вези са изворима и последицама угрожавања животне средине, схвате значај озонског омотача, изграде ставове, развијају знања и умења неопходна за заштиту животне средине, развијају еколошку, здравствену и културу живљења, постицање на тимски рад, схвате значај очувања биодиверзитета, упознају природне ресурсе и значај рационалног коришћења
Птице Србије и обележавање викенда храњења птица	Активно учешће у радионицама, тимски рад	Упознавање ученика са птицама Србије путем радионица	Радионице на задату тему	Да ученици схвате значај птица у природи, разноврсност птица, развијају знања и умења неопходна за заштиту животне средине, да схвате значај одговорног односа према животињама
Учешће на фото конкурс часописа Национална географија на тему „Људи, природа и место“	Израда фотографија	Менторска улога наставника, подстицати ученике на размишљање и коришћење нових извора знања	Прикупљање и избор фотографија на задату тему, пријава на конкурс, прављење панорама...	изграде ставове, развијају знања и умења неопходна за заштиту животне средине, развијају еколошку, здравствену и културу живљења, развој еколошке свести
Светски дан чистог ваздуха – Присуство прашине у ваздуху	Извођење вежбе	Упознати ученике са поступком вежбе и начином извођења	Плочице премазане вазелином распоредити на различита места у школи и школском дворишту након 4 часа покупити плочице, посматрати	изграде ставове, развијају знања и умења неопходна за заштиту животне средине, схвате значај очувања ваздуха и основне изворе загађења,

			под лупом и извести закључке	развијање еколошке свести
Дан борбе против сиде	Израда црвених трака као симбол солидарности са оболелима од хива	Упознавање, едукација ученика кроз презентације, кратке филмове, сарадња са Црвеним крстом	Приказ филмова и презентација, израда црвених трака	Познаје основне механизме деловања превентивних мера у очувању здравља
Дарвинов дан	Изложба ученичких радова, учествовање у дискусији, прикупљање информација о Дарвину и еволуцији	Израда резентација, прикупљање неопходног материјала о Дарвину и еволуцији, приказивање кратких филмова, дискусија	Приказ кратких филмова о еволуцији, презентације на тему еволуције и Дарвиновог истраживачког рада, дискусија	Да ученици схвате елементарне основе теорије органске еволуције и разумеју историјски развитак Земље и живота на њој, упознају се са радом Дарвина, схвате значај еволуције
Дан енергетске ефикасности	Израда и анализа анкете	Менторска улога наставника, израда анкете, упознавање са начином реализације вежбе, анализа резултата	Израда и анализа анкете	изграде ставове, развијају знања и умења неопходна за заштиту животне средине, развијају еколошку, здравствену и културу живљења, развој еколошке свести, схватају значај и потребу за енергетском ефикасношћу, очување природних ресурса и упознавање са коришћењем и рационалном употребом тих ресурса у области енергетике
Дан планете Земље	Активно учествовање у трибини, израда предмета од рециклираног материјала, учествовање у локалним еколошким акцијама	Трибина – Заштита животне средине Радионица – Отпад и рециклажа припрема материјала, сарадња са локалном заједницом, организовање локалних еколошких акција	Трибина – Заштита животне средине Радионица – Отпад и рециклажа Учесће у локалним еколошким акцијама	изграде ставове, развијају знања и умења неопходна за заштиту животне средине, развијају еколошку, здравствену и културу живљења, развој еколошке свести, схватају значај и потребу очувања природних ресурса, Разумеју улогу и значај личног ангажовања у заштити животне средине, стекну знања у вези са изворима и последицама угрожавања животне средине
Европски дан паркова	Израда фотографија, постера на задату тему, посета парку, учествовање у акцији Учинимо парковелепшим	Обилазак парка на територији Владичиног Хана, сарадња са локалном самоуправом	Обилазак парка на територији Владичиног Хана, садња дрвећа или цвећа у сарадњи са комуналним предузећем	изграде ставове, развијају знања и умења неопходна за заштиту животне средине, развијају еколошку, здравствену и културу живљења, развој еколошке свести, схватају значај и потребу очувања природних ресурса, Разумеју улогу и значај личног ангажовања у заштити животне средине, стекну знања у вези са изворима и последицама угрожавања животне средине
Дан заштите животне средине	Извођење закључака и осврт на еколошке акције	Праћење, опажање, закључивање	Проглашење зеленог хероја школе	Разумеју улогу и значај личног ангажовања у заштити животне средине, развој еколошке свести

ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ		
Здравствено васпитање ученика обухвата стицање хигијенских знања, вештина и навика, упознавање биолошких и физиолошких функција организма.		
ЦИЉ И ЗАДАЦИ		
Циљеви програма:- Стицање знања, формирање ставова и понашања ученика у вези са здравим начином живота и развојем хуманизације односа међу људима; унапређивање хигијенских и радних услова у школи и елиминисање утицаја који штетно делују на здравље ; остваривање активног односа и узајамне сарадње школе, породице и заједнице на развоју, заштити и унапређивању здравља ученика Остали циљеви и задаци наставе здравственог васпитања јесу: - стицање знања, умења, ставова и вредности у циљу очувања и унапређивања здравља; - развијање здраве личности, одговорне према сопственом и туђем здрављу; - подстицање позитивног односа према здравом начину живота и здравственој култури; - мотивисање и оспособљавање ученика као активних учесника у очувању свог и туђег здравља; - подстицање хуманог односа према болесним особама и спремност да им се пружи помоћ; - препознавање штетних утицаја по здравље и овладавање вештинама заштите.		
НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА		
Школа као образовно-васпитна установа има задатак да, поред образовања ученика ствара услове за васпитни развој здраве личности детета. Организованим и педагошким осмишљеним радом, применом разноврсних видова образовно-васпитне делатности, код ученика треба утицати на усвајање здравих стилова живота, развијање позитивног, активног односа према здравом начину живота, формирању потреба за чувањем и унапређивањем физичког, менталног и социјалног здравља. Код младих људи школа мора да формира и развије механизме одбране који ће им помоћи да се супроставе свим факторима ризика које савремено друштво нуди, а који могу да наруше здравље. Носиоци здравствено-васпитног рада у школи су просветни и здравствени радници. Директор обезбеђује сарадњу са установама и предавачима ван школе као и стручно усавршавање запослених. Улога директора је да успостави успешне и позитивне релације са родитељима, друштвеним организацијама, институцијама из окружења и појединцима који могу дати свој допринос у реализацији овог програма. Реализација програма се остварује на нивоу школе, разреда и одељења. Реализатори су наставници, родитељи, ученици, масовни медији и специјализовани стручњаци. Садржаји програма се реализују кроз обавезне и изборне наставне предмете, часове одељенског старешине, додатни рад, секције и остале слободне активности, сарадња са родитељима и локалном заједницом и рад стручних сарадника. Наставници биологије, географије, српског језика, ликовне и музичке културе, физичког и здравственог васпитања као и други наставници, дају ученицима основне информације из програма здравственог васпитања. Свака одељењска заједница у свом програму .		
Садржаји програма	Начин и поступак остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
Систематски прегледи ученика и вакцинација	Редовни систематски прегледи, прегледи пред одлазак у школу у природи, на екскурзије, летовања, зимовања	Здравствена заштита, Развијање свести о важности превенције и заштите здравља
Стоматолошки систематски прегледи и санација	Редовни прегледи код школског стоматолога,	Развијање свести о важности превенције и заштите здравља уста и зуба
Континуирана сарадња са Заводом За Здравствену Заштиту, Црвеним крстом,	Предавања, трибине, радионице	Развијање свести о здравим стиливима живота важности превенције, здраве исхране,

ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ

Пројекат Професионална оријентација на прелазу у средњу школу, под покровитељством Министарства просвете, науке и технолошког развоја и Deutsche Gesellschaft fuer Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, има за циљ подстицање развоја личности ученика до промишљене, ваљане и реалне одлуке о избору школе и занимања, планирања каријере и укључивања у свет рада.

Основни циљ програма професионалне оријентације је развијање способности младих да донесу и спроведу промишљену, ваљану и самосталну одлуку о избору школе и занимања, као и да планирају каријеру и укључе се у свет рада.

ЦИЉ

- професионално васпитање и информисање ученика
- развијање код ученика реалне слике о себи, својим особинама, образовним и радним аспирацијама
- оспособљавање ученика за самостално доношење одлуке о свом професионалном путу и рационалан избор школе и занимања
- стицање знања о различитим информационим понудама о школи и занимању, као и оспособљавање ученика да активно и самостално користе расположиве информације.
- упознавање ученика са начинима информисања о могућностима школовања.
- упознавање са светом рада и опробавање ученика у аутентичним ситуацијама у свету рада

ЗАДАЦИ

Основни општи задаци програма професионалне оријентације су:

- упознавање, праћење и подстицање развоја индивидуалних карактеристика личности ученика са усмеравање њиховог професионалног развоја и њихово подстицање да и сами свеснодопринесе сопственом развоју
- упознавање ученика са светом рада и занимања, системом средњег образовања и васпитања
- формирање правилних ставова према раду
- подстицање ученика на испитивачко, истраживачко понашање према себи и свету
- оспособљавање ученика за планирање свог професионалног развоја и доношење реалних и зрелих одлука у вези са избором занимања и правцима стручног оспособљавања
- успостављање сарадње са установама и институцијама које могу допринети успешнијем професионалном развоју ученика.

НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ

Концепт програма који ће се реализовати у нашој школи подразумева пет корака:

- **Самоспознаја** – препознавање сопствених потенцијала, спремност за постигнућа и склоности преко одговарајућег осмишљавања наставе и учења кроз часове редовне наставе и часове одељенске заједнице / одељенског старешине,
- **Информисање о занимањима и каријери** – припрема расположивих информација о занимањима на радионицама које ће реализовати одељенске старешине и стручни сарадници,
- **Упознавање са путевима образовања** – мрежом школа – кроз радионице са стручним сарадницима и сајмове образовања у школи и округу,
- **Реални сусрети са стручњацима из различитих области** кроз трибине занимања, где ће ученици у непосредном контакту са представницима занимања који су се пријавили за волонтере на родитељским састанцима сазнати све што их интересује,
- **Доношење одлуке о избору школе и занимања** – самостално, промишљено и одговорно доношење одлуке о избору школе и занимања. Програм професионалне оријентације ученика 7. и 8. разреда биће реализован на следећи начин:
- **Рад са ученицима** - одељенске старешине и стручни сарадници на часовима одељенских заједница, предметни наставници на часовима, родитељи – волонтери на Трибинама занимања – од септембра до јуна
- **Рад са родитељима** – одељенске старешине и стручни сарадници на родитељским састанцима и индивидуалним разговорима, Савету родитеља, Школском одбору – од септембра до јуна

ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ 7. разред

Садржаји програма	Број часова	Активности ученика у образовно-васпитном раду	Активности наставника у образовно-васпитном раду	Начин и поступак остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
Самоспознаја	3	Попуњавају упитнике, коментаришу, дају предлоге, учествују у групном раду, попуњавају портфолио, израђују плакат, цртају.	Примењује упитнике, слуша, коментарише, даје повратну информацију, координише групним радом, анализира и подстиче.	Радионице, групни рад, демонстрација, индивидуални рад, рад у паровима.	Освешћивање личних афинитетаи капацитета ученикау оквиру стицања реалне слике о себи. Ученици треба да препознају да је самоспознаја важан предуслов за процес одлучивања о избору занимања како би могли да упореде свој профил личности са профилом занимања.
Информације о занимањима	3	Попуњавају упитнике, коментаришу, дају предлоге, учествују у групном раду, попуњавају портфолио, израђују плакат, цртају, истражују.	Примењује упитнике, слуша, коментарише, даје повратну информацију, координише групним радом, анализира и подстиче.	Радионице, групни рад, демонстрација, индивидуални рад, рад у паровима.	Ученици се оспособљавају за информисање о свету занимања и добијају информације о могућностима школовања, што им омогућава да стекну нове увиде о односу личних компетенција и захтева занимања. Ученици се оспособљавају да самостално прикупљају информације са интернета и других извора.
Могућности школовања	2	Попуњавају упитнике, коментаришу, дају предлоге, учествују у групном раду, попуњавају портфолио, израђују плакат, цртају, истражују.	Примењује упитнике, слуша, коментарише, даје повратну информацију, координише групним радом, анализира и подстиче.	Радионице, групни рад, демонстрација, индивидуални рад, рад у паровима.	Стицање знања о мрежи школа и образовним профилима, оспособљавање за самостално прикупљање информација о могућностима школовања и каријере, да у складу са сопственим интересовањима стекну преглед изабраних школ и доведу их у везу са сопственим интересовањима и могућностима.
Сусрети са светом занимања – реални сусрети	3	Упознају се са светом занимања са образовним профилима средњих школа кроз посете институцијама и средњим школама.	Договара, организује, реализује реалне сусрете, информише ученике.	Посете и испробавање активности одређених занимања.	Упознавање са светом рада и опробавање ученика у реалним ситуацијама у свету рада из области школског образовања, институција релевантних за занимања и манифестација; да упознају саветодавне установе за помоћ у избору занимања.
Доношење прелиминарне одлуке о избору занимања	1	Разговарају, дискутују, коментаришу, анализирају	Слуша, коментарише, даје повратну информацију, координише групним радом, анализира и подстиче.	Радионице, групни рад, демонстрација, индивидуални рад, рад у паровима.	Оспособљавање ученика за доношење прелиминарне одлуке о будућем занимању на основу спознаје о сопственим интересовањима и способностима и оријнтације добијене информисањем о могућностима школовања и путевима каријере. Оснаживање за самосталан избор занимања.

Садржаји програма	Број часова	Активности ученика у образовно-васпитном раду	Активности наставника у образовно-васпитном раду	Начин и поступак остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
Самоспознаја	5	Попуњавају упитнике, коментаришу, дају предлоге, учествују у групном раду, попуњавају портфолио, израђују плакат, цртају.	Примењује упитнике, слуша, коментарише, даје повратну информацију, координише групним радом, анализира и подстиче.	Радионице, групни рад, демонстрација, индивидуални рад, рад у паровима.	Освешћивање личних афинитетаи капацитета ученика у оквиру стицања реалне слике о себи. Ученици треба да препознају да је самоспознаја важан предуслов за процес одлучивања о избору занимања како би могли да упореде свој профил личности са профилом занимања.
Информације о занимањима	5	Попуњавају упитнике, коментаришу, дају предлоге, учествују у групном раду, попуњавају портфолио, израђују плакат, цртају, истражују.	Примењује упитнике, слуша, коментарише, даје повратну информацију, координише групним радом, анализира и подстиче.	Радионице, групни рад, демонстрација, индивидуални рад, рад у паровима.	Ученици се оспособљавају за информисање о свету занимања и добијају информације о могућностима школовања, што им омогућава да стекну нове увиде о односу личних компетенција и захтева занимања. Ученици се оспособљавају да самостално прикупљају информације са интернета и других извора.
Могућности школовања	3	Попуњавају упитнике, коментаришу, дају предлоге, учествују у групном раду, попуњавају портфолио, израђују плакат, цртају, истражују.	Примењује упитнике, слуша, коментарише, даје повратну информацију, координише групним радом, анализира и подстиче.	Радионице, групни рад, демонстрација, индивидуални рад, рад у паровима.	Стицање знања о мрежи школа и образовним профилима, оспособљавање за самостално прикупљање информација о могућностима школовања и каријере, да у складу са сопственим интересовањима стекну преглед изабраних школ и доведу их у везу са сопственим интересовањима и могућностима.
Сусрети са светом занимања – реални сусрети	5	Упознају се са светом занимања са образовним профилима средњих школа кроз посете институцијама и средњим школама.	Договара, организује, реализује реалне сусрете, информише ученике.	Посете и испробавање активности одређених занимања.	Упознавање са светом рада и опробавање ученика у реалним ситуацијама у свету рада из области школског образовања, институција релевантних за занимања и манифестација; да упознају саветодавне установе за помоћ у избору занимања.
Доношење одлуке о избору занимања	2	Разговарају, дискутују, коментаришу, анализирају	Слуша, коментарише, даје повратну информацију, координише групним радом, анализира и подстиче.	Радионице, групни рад, демонстрација, индивидуални рад, рад у паровима.	Оспособљавање ученика за доношење одлуке о будућем занимању на основу спознаје о сопственим интересовањима и способностима и оријентације добијене информисањем о могућностима школовања и путевима каријере. Оснаживање за самосталан избор занимања.

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Међупредметне компетенције су комбинација знања, вештина и ставова који су потребни свакој особи за лично испуњење и развој и друштвено укључивање и запошљавање (припрема ученика за живот)

1. КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА ЦЕЛОЖИВОТНО УЧЕЊЕ - Ученик уочава структуру градива тј. активно одваја битно од небитног - Ефикасно користи различите методе учења - Разликује чињенице од ставова, веровања и мишљења -Уме да процени степен у ком је овладао градивом

2. ВЕШТИНА КОМУНИКАЦИЈЕ Познавање: - Усмене и писане комуникације, - Комуникације путем интернета и телефона; - Уме јасно да искаже одређени садржај (усмено и писано) - Уважава саговорника- Изражава своје ставове и мишљења, осећања и вредности на позитиван и аргументован начин - Негује културу дијалога

3. РАД СА ПОДАЦИМА И ИНФОРМАЦИЈАМА - Зна да је за разумевање догађаја и доношење исправних одлука потребно имати и поуздане податке -Уме да процењује поузданост података и препозна могуће узроке грешке -Користи табеларни и графички приказ података и уме да их чита и тумачи -Користи информационе технологије за чување ,презентацију и основну обраду података

4. ДИГИТАЛНА КОМПЕТЕНЦИЈА - Подразумева сигурну и критичку употребу електронских медија на послу, у слободном времену и комуницирању

5. РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА - Ученик: испитује проблемску ситуацију - Проналази могућа решења - Упореджује различита могућа решења - Примењује изабрано решење и прати његову примену -Вреднује примену датог решења и идентификује добре и слабе стране

6. ВЕШТИНА САРАДЊЕ - Конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду групе - Доприноси постизању договора о раду заједничког рада - Активно слуша и поставља релевантна питања - Ангажује се у реализацији преузетих обавеза у оквиру групе

7. ВЕШТИНА ЗА ЖИВОТ У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ -Активно учествује у животу школе v Поштује разлике - Познаје др. културе и традиције - Развија толеранцију - Активно, компетентно и критички учествује у ДД - Излази на изборе

8. БРИГА ЗА ЗДРАВЉЕ Подразумева: - Правилну исхрану, - Заразне болести и њихову превенцију - Правилну употребу лекова - Пружање прве помоћи - Бављење спортом- Превенцију од болести зависности

9. ЕКОЛОШКА КОМПЕТЕНЦИЈА -Подразумева разумевање и спремност за ангажовање у заштити природе и природних ресурса

10. ЕСТЕТСКА КОМПЕТЕНЦИЈА -Подразумева прихватање важности креативности и естетских вредности у читавом низу медија и у свим уметностима

11. ПРЕДУЗЕТНИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА- Ученик показује иницијативу у упознавању са карактеристикама тржишта рада - Има развијене вештине тражења посла - Уме да идентификује и адекватно представи своје вештине и способности - Има способност представљања адекватних и реалних циљева

ПРАЋЕЊЕ И ЕВАЛУАЦИЈА РЕАЛИЗАЦИЈЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Запраћење, процењивање и вредновање резултата Обрада и осталих активности школе неопходно је конституисати посебн елементе, као и документацију којима се могу мерити и пратити оперативни програм, као и појединачни програми О-Врада.

Евалуација програма вршиће се кроз три фазе: припремну, оперативну и верификативну фазу.

Ове фазе ће се реализовати кроз следеће активности:

- Седнице Одељенских већа,
- седнице Наставничког већа,
- применом стандарди зованих тестова знања,
- присуствовање настави (саветници, директор, стручни сарадник),
- сарадња са родитељима,
- сарадња са локалном средином.

Носиоци горе набројаних активности: директор школе, помоћник директора, стручна служба, наставници, заинтересована лица из локалне заједнице, родитељи ученика.

Динамика: током целе школске године.

ПРИПРЕМНА ФАЗА

Прегледаће се појединачни планови и програми рада свих наставника у школи. Снимиће се избор наставних метода, облика и средстава рада, размотриће се да ли је изабрана технологија адекватна унутрашњој, логичкој и дидактичкој структури наставног градива.

ОПЕРАТИВНА ФАЗА

Посетиће се часови редовне наставе, допунског и додатног рада, као и слободних активности од стране директора и педагога школе уз предходни преглед наставникове припреме за тај час. Снимиће се како је организован час, који облици, методе и средства се користе, како и колико је сваки ангажован у остваривању циља часа. Посете часовима биће искоришћене и за праћење појединих ученика који имају потешкоће у учењу, и о њима ће се водити посебна документација.

ВЕРИФИКАТИВНА ФАЗА

Тестови знања, који састављају предметни наставници (по потреби у сарадњи са стручном службом), користиће се ради праћења и вредновања усвојених знања ученика.

Путем упитника вршиће се провера усвојености васпитних задатака.

Посветиће се нарочита пажња ученицима који заостају у учењу, пратиће се и вредновати њихов рад у допунској настави .

Водиће се евиденција о успеху ученика на класификационим периодима, полугодишту и крају наставне године и тако пратити њихово напредовање.

Такође ће се посветити пажња даровитим ученицима и пратиће се и вредновати њихов рад у додатној настави узимајући у обзир оптерећеност сваког појединца.

Посебна пажња ће се посветити да ли је остваривање Школског програма у складу са Акционим планом пројекта вредновања и самовредновања рада школе.

Резултати праћења и анализа биће изнети на седницама Одељењског и Наставничког већа и заједнички ће се дискутовати и доносити решења о сваком питању и план рада како треба деловати у наредном периоду, где су слабости и на који их начин превазићи.

С А Д Р Ж А Ј

У В О Д	5
ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА И ПЛАНА РАДА	6
УСЛОВИ РАДА ШКОЛЕ	7
РЕСУРСИ ШКОЛЕ И СРЕДИНЕ	7
МАТЕРИЈАЛНО-ТЕХНИЧКИ УСЛОВИ	7
УВАЖАВАЊЕ УЗРАСНИХ, РАЗВОЈНИХ И ИНДИВИДУАЛНИХ КАРАКТЕРИСТИКА ДЕЦЕ	9
ПОТРЕБЕ ДЕЦЕ И ЛОКАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ	9
СВРХА, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА	10
ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ПРВИ ЦИКЛУС	11
ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПРВИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА	12
ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ПРВИ РАЗРЕД	14
ФОНД ЧАСОВА ПО НАСТАВНИМ ПРЕДМЕТИМА У ПРВОМ РАЗРЕДУ	14
ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	15
Српски језик	15
Енглески језик	18
Математика	22
Свет око нас	24
Ликовна култура	26
Музичка култура	28
Физичко и здравствено васпитање	30
Дигитални свет	33
ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ	34
Грађанско васпитање	34
Верска настава	36
ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗАДРУГИ РАЗРЕД	39
ФОНД ЧАСОВА ПО НАСТАВНИМ ПРЕДМЕТИМА У ДРУГОМ РАЗРЕДУ	39
ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	41
Српски језик	41
Енглески језик	43
Математика	46
Свет око нас	48

Ликовна култура	50
Музичка култура	51
Физичко и здравствено васпитање	53
Дигитални свет	55
ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ	57
Верска настава	57
Грађанско васпитање	59
ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД	61
ФОНД ЧАСОВА ПО НАСТАВНИМ ПРЕДМЕТИМА У ПРВОМ РАЗРЕДУ	61
ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	62
Српски језик	62
Математика	65
Природа и друштво	67
Ликовна култура	69
Музичка култура	70
Физичко и здравствено васпитање	71
Енглески језик	72
Пројектна настава	74
ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ	76
Грађанско васпитање	76
Верска настава	78
ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	81
Фонд часова по наставним предметима	81
ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	82
Српски језик	82
Математика	85
Природа и друштво	86
Енглески језик	88
Физичко и здравствено васпитање	97
Музичка култура	99
Ликовна култура	100
ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ	101
Грађанско васпитање	101
Верска настава	103
ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС	106
НАСТАВНИ ПЛАН ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА	107
НАСТАВНИ ПЛАН ЗА ПЕТИ И ШЕСТИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА	108

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни и изборни наставни предмети	109
НАСТАВНИ ПЛАН ЗА ПЕТИ РАЗРЕД	110
Српски језик и књижевност	112
Додатна настава – српски језик и књижевност	116
Допунска настава – српски језик и књижевност	116
Енглески језик	117
Енглески језик - допунска настава	124
Руски језик	125
Руски језик –допунска настава	132
Руски језик-додатна настава	133
Ликовна култура	134
Музичка култура	136
Историја	138
План рада допунске наставе из историје	140
План рада додатне наставе из историје	141
Географија	142
Географија - допунска настава	144
Географија – додатна настава	144
Математика	145
Математика – допунска настава	147
Математика – додатна настава	148
Биологија	150
Биологија- допунска настава	151
Биологија- додатна настава	152
Техника и технологија	153
Физичко и здравствено васпитање	155
Грађанско васпитање	157
Верска настава	159
Информатика и рачунарство	162
НАСТАВНИ ПЛАН ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД	167
Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни и изборни наставни предмети	168
Српски језик и књижевност	169
Српски језик – додатна настава	171
Српски језик – допунска настава	172
Енглески језик	173
Енглески језик - допунска настава	178
Музичка култура	179
Ликовна култура	181

Историја	182
Историја –додатна настава	184
Историја –допунска настава	185
Географија	186
Географија - допунска настава	187
Географија – додатна настава	187
Физика	188
Физика - додатна настава	191
Физика - допунска настава	192
Математика	193
Математика – додатна настава	195
Математика –допунска настава	196
Биологија	197
Биологија- допунска настава	199
Биологија- додатна настава	200
Техника и технологија	201
Физичко и здравствено васпитање	203
Руски језик	206
Руски језик-додатна настава	214
Руски језик –допунска настава	215
Грађанско васпитање	216
Верска настава	218
Информатика и рачунарство	221
ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА СЕДМИ РАЗРЕД	226
ФОНД ЧАСОВА ПО НАСТАВНИМ ПРЕДМЕТИМА У СЕДМОМ РАЗРЕДУ	226
Српски језик	227
Српски језик –додатна настава	231
Српски језик –допунска настава	231
Енглески језик	232
Музичка култура	235
Ликовна култура	236
Историја	237
Историја –додатна настава	239
Историја –допунска настава	240
Географија	241
Географија - допунска настава	243
Физика	244
Физика - допунски рад	247

Физика - додатни рад	248
Математика	249
Математика –допунска настава	251
Математика –додатна настава	252
Биологија	253
Биологија- допунска настава	255
Биологија- додатна настава	256
Хемија	257
Хемија –додатна настава	260
Хемија –допунска настава	260
Техника и технологија	261
Физичко и здравствено васпитање	263
Руски језик	266
Руски језик –допунска настава	268
Руски језик-додатна настава	269
Грађанско васпитање	270
Верска настава	271
Информатика и рачунарство	274
ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ОСМИ РАЗРЕД	276
ФОНД ЧАСОВА ПО НАСТАВНИМ ПРЕДМЕТИМА У ОСМОМ РАЗРЕДУ	276
Српски језик и књиженост	277
Српски језик и књижевност -допунска настава	281
Српски језик и књижевност - додатна настава	281
Енглески језик	282
Енглески језик –допунска насатава	294
Музичка култура	295
Ликовна култура	297
Историја	298
Историја –додатна настава	300
Географија	301
Географија - допунска настава	303
Географија – додатна настава	303
Физика	304
Физика -додатни рад	306
Физика -допунски рад	307
Математика	308
Математика -допунска настава	309
Математика – додатна настава	310

Биологија	311
Биологија- допунска настава	313
Биологија- додатна настава	313
Хемија	314
Хемија - додатни рад	316
Хемија - допунски рад	317
Техника и технологија	318
Физичко и здравствено васпитање	320
Руски језик	322
Руски језик – допунска настава	330
Руски језик –додатна настава	331
Грађанско васпитање	333
Верска настава	335
Информатика и рачунарство	338
ПРОГРАМ РАДА ОСТАЛИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ ОД I ДО VIII РАЗРЕДА	339
Програм рада оделењског старешине првог разреда	340
Програм рада оделењског старешине другог разреда	341
Програм рада оделењског старешине трећег разреда	342
Програм рада оделењског старешине четвртог разреда	343
Програм рада оделењског старешине петог разреда	344
Програм рада оделењског старешине шестог разреда	345
Програм рада оделењског старешине седмог разреда	346
Програм рада оделењског старешине осмог разреда	347
СЛОБДНЕ НАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ	348
Чувари природе	349
Музиком кроз живот	350
Вежбањем до здравља	352
Предузетништво	354
Уметност	355
Моја животна средина	356
Драмско-рецитаторска секција од 1. До 4. разреда	357
Драмско-рецитаторска секција од 5. До 8. разреда	358
Фолклорна секција од 1. До 8. разреда	359
Млади физичар	360
Биолошка секција	361
Млади библиотекари	362
Споратска секција-стони тенис	363
Моделарска секција	364

Програм рада ваннаставних активности	365
Програм рада библиотеке	366
ПЛАН И ПРОГРАМ ЕКСКУРЗИЈЕ И ИЗЛЕТА ЗА УЧЕНИКЕ ОД ПРВОГ ДО ОСМОГ РАЗРЕДА ШКОЛСКЕ 2022/2023. ДО 2025/2026. ГОДИНУ	368
ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКИХ АКТИВНОСТИ	370
ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ	371
ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ	372
ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ	374
ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ	376
ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА, ПРОГРАМ СПРЕЧАВАЊА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ПРОГРАМИ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА	377
ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ДЕЦЕ/УЧЕНИКА ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА	378
ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДИСКРИМИНАТОРНОГ ПОНАШАЊА И ВРЕЂАЊА УГЛЕДА, ЧАСТИ ИЛИ ДОСТОЈАНСТВА ЛИЧНОСТИ	379
Акциони план Програма спречавања дискриминације у школи	385
ПЛАН СПРЕЧАВАЊА ДИСКРИМИНАТОРНОГ ПОНАШАЊА У ШКОЛИ	388
ПРОГРАМ СПРЕЧАВАЊА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ У ШКОЛИ	391
ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	402
ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ	404
ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ 7.разред	406
ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ 8.разред	407
МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	408
ПРАЋЕЊЕ И ЕВАЛУАЦИЈА РЕАЛИЗАЦИЈЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА	409
САДРЖАЈ	410